

Duī

8036

Du I 8036 (A)

22

JO. CHRISTIANI BIEL
PAST. AD D. ULRIC. ET JOH.
BRUNSUIC.

EXERCITATIO
DE
LIGNIS EX LI-
BANO

AD TEMPLUM HIEROSOLYMITA-
NUM ÆDIFICANDUM PETITIS.

Qua per ligna illa 2 Paral. II, 8. cedrina, cu-
pressina, & pinea intelligenda esse, ostenditur, typus
illorum exponitur, eaque occasione multa alia e
sacris ac profanis monumentis explicantur
& illustrantur.

Accedunt

SPECIMINA
NOVI THESAURI PHI-
LOLOGICI

SIVE

LEXICI IN LXX. ET ALIOS IN-
TERPRETES, ET SCRIPTORES APOCRY-
PHOS V. T.

CUM INDICIBUS NECESSARIIS.

BRUNSUIGÆ MDCCL.
SUMTIBUS B. SCHROEDERI VIDUÆ.

IO. CHRISTIANI BIEL
PASTORIS URSIC ET JOH.
BYDNOWIC

EXERCITATIO

DE

LIGNIS EX LI.

BAND

Handwritten initials

AD TEMPLUM M. ROSOLYMITA.

NUM. ADIC. ...
Qua per hunc ill. ...
pichna & pinc in ...
illorum exponit ...
factis ac pichnis ...

Accedant

SPECIMINA

NOVI THESAURI PHI.

LOGICI

VIVE

LEXICI IN IXX ET ALIOS IN

TERRITIS, ET SCRIPTORIS MOCRI

PHOS V. T.

CUM INDICIBUS NECESSARIIS

POLITECHNIKA GDAŃSKA
ZASOBY
POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ
500033

PRÆFATIO. BENEVOLO LECTORI S.

Veneror divinam providentiam, quæ non solum inæstimabilem sacrarum literarum thesaurum, sed multos alios etiam veteris ævi scriptores, tanquam præclara adminicula ad illas eo melius intelligendas, nobis servavit. Ex profanis enim veterum Scriptorum, Græcorum præsertim, monumentis divina oracula, sive voces, sive res ipsas spectemus, magnam sæpe lucem posse accipere, diu est, quod Eruditissimi Viri intellexerint, & exemplis quam plurimis demonstrarint. Hinc ipse olim permotus tempus aliquod legendis antiquis gentilium scriptis insumsi, & fructum, quem alii inde habuerunt, facile percepi. Varia enim observavi, quæ partim aliorum Scripturæ Sacræ interpretum explicationes multum confirmarunt, partim etiam ostenderunt, nondum omnia vidisse omnes, & haut pauca superesse, quæ nondum satis aliis declarata, imo minus recte etiam exposita sunt.

Hinc enata etiam *EXERCITATIO DE LIGNIS EX LIBANO AD TEMPLUM HIEROSOLYMITANUM ÆDIFICANDUM PETITIS*, quam, licet diu literis consignatam, tamen nunc demum in publicum proferre licet. Divisi illam in duas Sectiones, quarum *priori* variis argumentis ostendo,

PRÆFATIO.

do, quod 2. Paral. II, 8. עצי ארזים ואלגומים *sint ligna cedrina, cupressina & pinea*, posteriori vero typum, in lignis illis latentem, expono. Eaque occasione תרהר Hebræis esse *pinum*, ראשור *cedrum*, עץ שמן *lignum pineum*. שטים *cedros*, declarare, imo & plura alia e sacris & profanis monumentis loca explicare, & illustrare, annitor.

Cum jam in eo sim, ut *NOVUM THESAURUM PHILOLOGICUM, sive LEXICON IN LXX. ET ALIOS INTERPRETES, ET SCRIPTORES APOCRYPHOS V. T.* longe plenius & auctius, quam Cl. IO. ANDREAS KESLERUS in Appendice Criticæ Sacræ EDUARDI LEIGH, aliique B. FABRICIO Bibl. Græc. Vol. X. p. 94. sq. laudati, ediderunt, condam, illudque prelo fere paratum habeam, *SPECIMINA* quædam inde addere, visum est. In illo autem Lexico omnes voces apud dictos Interpretes & Scriptores Apocryphos V. T. occurrentes juxta literarum seriem exhibeo. Singulas autem initio quidem ita expono, ut primo statim obtutu appareat, quid significant, & quibus significationibus apud eosdem Interpretes & Scriptores veniant. Deinde, si voces, apud LXX. & alios Græcos V. T. Interpretes occurrentes, spectemus, Hebræas vel Chaldæas illis respondentem ad ductum Concordantiarum Trommianarum, ordine rursus Alphabetico, infero, & loca quædam, quibus occurrunt, & e quibus earundem significationes & structuræ perspici possunt, subjungo. Sique in Græcis vocibus quædam inveniuntur, quibus Hebrææ vel Chaldææ non apud LXX. sed in *Aquila, Symmachi, Theodotionis*, & ceterorum Interpretum fragmentis tantum expressæ sunt, veletiam, quæ in Scriptoribus Apocryphis alio significatu, vel alia constructione, quam apud Interpretes Græcos leguntur, loca eo spectantia in fine cujusque vocis addo. Inque illis, quæ in laudatorum Interpretum fragmentis reperiuntur, haut exiguo mihi usui fuit summi Viri, BERNARDI DE MONTFAUCON Lexicon Græco-Hebraicum, reliquiis Hexaplorum *ORIGENIS*, Paris. 1713. fol. editis, subjunctum, & ad calcem Con-

PRÆFATIO.

cordantiarum Cl. TROMMII repetitum. Neque omitto loca, quibus nullas in textu authentico voces Græcis respondere deprehendi; præsertim si Græca vocabula alia ibi notione, quam in reliquis locis, usurpentur, vel ad confirmandam significationem vocum, alibi extantium, facere possint. Præterea multas voces & phrasas, in subsidium adhibitis exteris scriptoribus, Glossariis item Græcis, tam editis, quam ineditis, antiquitatibus, imo & Philologis & Criticis præstantissimis, expono, & cum illis subinde confero voces & phrasas, apud Scriptores Novi Fœderis occurrentes. Cumque inter Glossaria Græca HESYCHIUS magno mihi emolumento fuerit, Glossæ, quas inde sub titulo HESYCHII SACRI aliquando edere constitui, hic maximam partem comparebunt.

Minime autem Lexicon illud ex Concordantiis solummodo Trommianis, & aliis Lexicis Sacris, sed ex ipsis etiam præsertim Interpretibus Græcis, & Scriptoribus Apocryphis, cum studio quodam a me perlectis, me concinnasse, facile aliquis perspiciet, qui voces quasdam, vel in his Speciminibus extantes, cum Concordantiis laudatis, & aliis Lexicis Sacris contulerit. Sic e. c. quæ in v. ἴσθ ex Job. 5, 14. 13, 28. 15. 16. 29, 14. it. Job. 11, 12. 13. 12. 28. 2. in λόγον ἔχω ex Tob. 5, 26. & 10, 14. in v. μετα ex Es. 52, 3. Prov. 24, 12. 1 Reg. 2, 28. 1. Par. 17, 2. Jud. 6, 12. 2 Reg. 7, 3. Deut. 31, 10. & in v. ὄτι ex Job. 23, 3. Psalm. 58, 8. Es. 49, 18. 3 Reg. 1, 13. Gen. 14, 23. 20. 2. Psalm. 36. 20. Jud. 1, 19. Es. 2, 6. Jud. 15, 3. 1 Reg. 2, 25. Psalm. 115, 1. Es. 10, 23. 1 Reg. 14, 39. Exod. 13, 17. 1 Paral. 17, 6. allata & citata sunt, in Concordantiis Trommianis & aliis Lexicis frustra quæruntur.

Quantum ad utilitatem hujus Lexici, illam nemo, credo, in dubium vocabit. Primo enim ad Alexandrinos, quorum versionem ad intelligendum textum Hebræum utilem imprimis, imo necessariam judicarunt Viri Eruditissimi, aliosque Interpretes Græcos, & scriptores Apocryphos V. T. explicandos & illustrandos haut parum faciet. Multumque aliquis de vocum significationibus, quibus illæ apud Græ-

PRÆFATIO.

cos Interpretes reperiuntur, confirmari poterit, si statim ex hoc Lexico videre possit Hebræas & Chaldæas voces, quibus in textu authentico respondent. E. c. quod vox ἀγορά etiam plateam, λόγοι prophetias, νόμος canticum, ὅτι certe, profecto, quare, Φατίζω, doceo, significant, de eo aliquis eo facilius persuadebitur, si videat, quod ἀγορά aliquando Hebr. קוֹשׁ & קוֹחַ, λόγος נְבוּאָה, νόμος רִישׁ, ὅτι: קָח, כָּחַן, חָמַח, פּוֹטִיזוֹ הַרְוִה respondeat.

Deinde cum Novi fœderis Scriptoribus multa ex Græca Alexandrinorum V. T. versione deprompta, quin omnia pene eorum verba & loquendi formulae, docente Cel. SCHWARTZIO not. ad OLEAR. de Scil. N. T. p. 294. inde profecta sint, manifestum, quod e Lexico, in quo voces & phrasæ Alexandrinorum Interpretum paulo curatius explicantur & illustrantur, Scriptores N. T. magnam lucem possint accipere. Illudque vel ex Speciminibus, quæ nunc in lucem prodeunt, jam haut obscure apparere puto. Vide, si placeat, quæ v. ἑτοιμάζω ex Matth. 25, 34. v. θόρυβος ex Marc. 5, 38. & Matth. 9, 23. v. καταφέρω ex Luc. 6, 22. v. λόγος ex I Thess. 4, 15. & Luc. 3, 4. in λόγον ποιέομαι ex Act. 20, 24. v. μισῶ ex Marc. 10, 30. v. Παραδίδωμι ex Rom. 1, 28. v. Νόμος ex Joh. 10, 34. 15, 25. v. Πρωτότος ex I Cor. 15, 3. v. Συγκλείω ex Rom. 11, 32. v. Συντελέω λόγον ex Rom. 9, 28. v. τριετής ex Matth. 2, 16. v. ἴαλος ex Apoc. 21, 18. 21. sunt allegata.

Porro alii Thesauri Græcæ Linguæ, & Lexica tam sacra, quam profana, magna augmenta inde poterunt capere, & Lexicon præsertim PASORIS, cujus novissima Editio, Cel. SCHOETGENIO procurata, Titulo omnibus vocibus LXX. aliorumque Græcorum Interpretum Apocryphorum item V. T. aucta perhibetur, aliquot centuriis vocum, longe pluribus autem earum significationibus & phrasibus augeri poterit. Ut dictis aliquam fidem faciam, voces enarrabo, quæ in prima statim litera Lexici illius deesse deprehendi. Sunt illæ numero 98. sequentes: Ἄ ἄ. ἄβαρά. ἄγριολάχανα. ἄγρώτης. ἄισχύνομαι. ἄκαν. ἄκαριῶσι. ἄκιδωτός. ἄκλεής. ἄκλεώς. ἄκμα. ἄλλο-
τρίως.

PRÆFATIO.

τεύως. Ἰλμα. Ἰμερής. Ἰμνησικακία. Ἰμορίτης. Ἰμυλ[⊗]. Ἰμυντήριον. Ἰνα-
γλυφον. Ἰνακτάομαι Ἰνακυλίζω. Ἰναληπήρ. Ἰναίλωσις. Ἰναμείαξι.
Ἰναπήγγυμι. Ἰναπίνω. Ἰναπνεύμασις. Ἰναρρέομαι. Ἰναρρόφω. Ἰνα-
σέλλομαι. Ἰνάφουσις. Ἰνδρεϊώς. Ἰνδρείς. Ἰνδρωδῶς. Ἀνελεημόνως. Ἀνελεη-
μοσύνη. Ἀνευδεής. Ἀνθακιν[⊗]. Ἀνιάομαι. Ἀνομοιογενής. Ἀνταρσις. Ἀντι-
διακείμεν[⊗]. Ἀντιδίδομι. Ἀντίθετ[⊗]. Ἀντικαθίζω. Ἀντιπρόσωπ[⊗]. Ἀν-
τίρρησις. Ἀντισαμβύζομαι. Ἀντισρέφω. Ἀντισχυω. Ἀξιοπρεπής. Ἀπαγ-
γελία. Ἀπαδικία. Ἀπανασχυντέω. Ἀπαραιτήτως. Ἀπαυτομολέω. Ἀπει-
ρημέν[⊗]. Ἀπέχθεια. Ἀπέχθομαι. Ἀπειψία. Ἀπλετ[⊗]. Ἀποβάλλομαι.
Ἀποδύρομαι. Ἀποκέντησις. Ἀπολέγομαι. Ἀπόληγμα. Ἀπομιτρέω. Ἀπό-
μοιρα. Ἀπομοχθῶ. Ἀποπάνω. Ἀποπελάζω. Ἀποπιάζω. Ἀπόρησις. Ἀπόρ-
ρῆω. Ἀποσειομαι. Ἀποσκέπλομαι. Ἀποσέργω. Ἀποσερῶνω. Ἀποσυ-
σκευάζω. Ἀποσχέω. Ἀποτυγχάνω. Ἄρμα. Ἄρμονία. Ἄρῶμαι. Ἄρῶ-
ματίζω. Ἀσέλην[⊗]. Ἀσθενῶς. Ἀσινής. Ἀσκοπυτινή. Ἀσμενίζω. Ἀσπι-
δοφόρ[⊗]. Ἀσεντ[⊗]. Ἀτραγάλει[⊗]. Ἀτραγαλωτές. Ἀτάρ. Ἀυτοφό-
ρ[⊗]. ἈΨημα. ἈΨραντ[⊗].

Augerietiam & emendari inde aliquando poterunt Con-
cordantiæ Trommianæ, si denuo illas alicui edere visum fuerit.

Denique Glossaria Græca HESYCHII, SUIDÆ, aliorum-
que, tam edita quam inedita, magnam lucem, & in vocibus
corruptis non raro medicinam inde accipient.

Quo vero instituti mei rationem paulo penitus aliquis
introspicere, & de illa judicare possit, dicti Lexici Specimi-
na quædam, & quidem ex singulis Alphabeti literis duas vos
ces, hac occasione dare volui. Mirumque in modum & me,
& alios, quorum usui idem Lexicon illud destinatum est, sibi
obstrictos reddet, qui, si vel singulares obseruationes quas-
dam in voces & phrases Græcorum Interpretum, & Scripto-
rum Apocryphorum V. T. habeat, vel Glossas ineditas præter
illas, quibus mihimetipsi jam uti licet, possideat, illas commu-
nicare mecum haut fuerit gravatus. Uti autem mihi jam licet
Glossis e Lexicis duobus MStis CYRILLI. Alterum extat Oxo-
nii in Bodlejana inter Codices Baroccianos hoc titulo: Δεξικὸν
τῆς ἀγίας Κυρίας Ἀλεξάνδρειας, συντεθεινὸν παρὰ τῆς κυρίας Ἀντωνίνης τῆς Φι-
λοσόφου. Suntque illi adjectæ (1) Δέξεις τῶν Προφητῶν. (2) Δέξεις
Ἰεζεκιήλ τῆς Προφήτου. (3) Ἐκ τῆς Ἠσαΐας καὶ Ἰερεμίας. (4) Ἐκ τῆς Ἐκκλησια-
στικῆς. Ita hic vocatur Ecclesiastes Salomonis. (5) E quatuor
Libris

PRÆFATIO.

Libris Regum, quæ conveniunt cum illis, quas Celeberrimus FABRICIUS, ὁ νῦν ἐν ἀγίοις, in Bibl. Græc. Vol. X. p. 67, sq. ex Codice, quem ex Bibliotheca B. D. ABR. HINCKELMANNI possedit, publicavit. Et alteræ ex alteris sæpe emendari possunt. (6) Λέξεις τῶν ᾠδῶν τῆς ψαλτῆρος. Sunt voces ex Canticis Scripturæ. (7) Λέξεις τῆς Παναρέτας. Ita hic appellatur Sapientia Salomonis. (8) Ὄνόματ' α τῶν Ἀποστόλων ἐρμηνεύόμενα. (9) Λέξεις τῶν πράξεων. (10.) Ex Epistola ad Hebræos. Alterum in Bibliotheca Amplissimi Senatus Bremensis adservatur. Ejusque usum, quod gratus profiteor, olim, cum Bremæ agerem, pro mirifico suo bonas literas promovendi studio concessit humanissimus æque ac eruditissimus, dum viveret, Reipublicæ Bremensis Syndicus, GERHARDUS VON MASTRICHT. En ejus titulum: κυρίως εἰς τὰς ἀπορριμένας λέξεις τῆς ἀγίας γραφῆς. Estque illud ipsum, cujus mentionem facit in literis suis ad laudatum modo Fabricium, Cl. REIMARO de Vit. & Script. Ejusdem recensitis p. 226. Venerandus sacrorum Vratislaviensium Antistes, IO. FRIDERICUS BURG, cum quo antehac Lipsiæ ad pedes Philologi atque Theologi præstantissimi, GOTTFRIDI OLEARI, jam inter beatos cœlites triumphantis, (cujus summa in me merita nulla delebit oblivio) me sedisse, jucunda recordatio est. Nec immerito de Glossario illo Vir Doctissimus scribit, quod *forte usu in illustranda dictione τῶν ἐβδομήκοντα non destitueretur, si dari posset ad illius collationem aditus.* Plane autem illud differt ab aliis Lexicis, quæ CYRILLI nomine in Bibliothecis extant, & quorum exemplum non solum Oxonii in Bodlejana usurpavi, sed etiam Lugduni Batavorum in Bibliotheca Academica me evolvisse, memini. Et præter voces Scripturæ multæ etiam ex profanis Scripturis Græcis in illo explicantur.

Faxit vero summum Numen, ut conatus mei in sui nominis gloriam, & ulteriorem sacrarum literarum lucem vergant! Vale, Lector, in Domino, & si quæ commissa sunt, humanæ imbecillitatis memor, benignius interpretare.

EXERCI-

EXERCITATIO

DE

LIGNIS EX LIBANO AD TEMPLVM HIEROSOLYMI- TANVM ÆDIFICANDVM PETITIS.

SECTIO PRIOR.

QVA OSTENDITVR, QVOD LIGNA, EX
LIBANO AD TEMPLVM HIEROSOLY-
MITANVM PETITA, FVERINT CEDRI-
NA, CVPRESSINA, ET PINEA.

ARGVMENTVM.

I. A liorum de lignis, quorum fit men-
tio 2 Par. II, 3. & 1 Reg. V, 8.
explicationes.

II. Nostra sententia proponitur, cum tri-
bus Argumentis, quæ ad illam proban-
dam fundamenti loco subternuntur.

III. PRIMVM ARGVMENTVM. *Libanus cedrus, cupressos, & pinus produxit.* An urbs Berytus a ברתיה cupressis dicta. Aliæ urbe: ab arboribus & plan-
tis denominatæ. De urbe Berothai con-
jectura.

IV. SECVNDVM. *Cedrus, cupressus, & pinus præstantiores Libani arbores fue-
runt.* Græculus quidam notatur.

V. Locus Jes. LX, 13. explicatur. A *Camp. Viringa* dissensus.

VI. תרהר Jes. I. c. esse *pinum*, ulterius firmatur. Ex pinis faces olimparatæ. תרהר cognationem habere videtur cum תרה, *pinus*, unde *thyrsus* Bacchi.

VII. *Ursini* de תרה ac *thyrsu* sententia examinatur. *Thyrsi* Bacchi fuerunt *pinei*, *Pinus* Baccho consecrata. Vinum

Libani suavissimum. Locus Hof. XIV, 8. illustratur.

VIII. *Pinus* Poëtis celebratur.

IX. תרהר Jes. I. c. non potest non esse *cedrus*. Cur ita dicta. Certam speciem cedri notare videtur, cujus diversa species fuerunt.

X. Locus, Jes. XXXV, 2. XLI, 19. expli-
cantur. *Camp. Viringa*, & *Bochartus* notantur.

XI. TERTIVM. *Ligna cedrina, cupressina, & pinea ædificiis, qua ætatem ferre debent, aptissima.* Caric, tincis que non infestantur. Cedrina & cupressina ad templa, & simulacra deorum gentili-
um adhibita, & hæc inde quam maxime diuturna. Alia, quæ durare debebant, e ligno cupressino fabricata. Scandulæ pineæ diu durant. *Pinus* adhibita navibus rotundis. *Amstelodamum* super malis pineis conditum.

XII. Cur opera ex cupresso, pinu, & cedro facta, cariem & vetustatem non sentiant. *Scholias* *Homeri* et *Hesychius* emendati.

- XIII. E tribus adductis argumentis Conclusio.
- XIV. Quæ ulterius de **ברוש**, quod sint *cupressi*, firmatur (1) ex cognatione vocis cum Græc. *κυσσάριστος*.
- XV. Aliorum etymologia de voce *κυσσάριστος* rejicitur.
- XXVI. (2) Ex eo, quod in omnibus Scripturæ locis, ubi **ברוש** fit mentio, *cupressi* commodissime possunt intelligi. Locus 1. Reg. VI, 34. illustratur.
- XXVII - XIX. Loca 2 Reg. XIX, 23. Jes. XXXVII, 24. Psalm. CIV, 16. 17. Jes. XIV, 8. Ezesh. XXVII, 5. XXXI, 8. Zach. XI, 2. expenduntur. Mons *Senir* idem, qui *Chermon*. In monte *Chermon* *cupressi* admodum proceræ. Loco Sir. L, 10. lux affunditur.
- XXI - XXIII. Ostenditur de reliquis locis, 2 Sam. VI, 5. Jes. LV, 13. Hof. XIV, 9. Nah. II, 4. quod & ibi **ברוש** de *cupressis* optime exponi possint.
- XXII. *Cupressi* semper virent, & quare. Fructus *cupressi*, *galbuli* ab Hebr. **חלב** dicti, forte odore graves, & ad serpentes, qui loca fragrantia amant, & gravem odorem fugiunt, fugandos idonei. *Virgilus*, & *Plinius* corriguntur. *Lampii* de fructu *cupressi* Hof. l. c. sententia.
- XXIII. *Cupressi* pecticis & hastis adhibentur. Non *abietes*, sed *cupressi* in *Babylonia* inventæ.
- XXIV. Dubium contra hoc adsertum ex *Sirabone* affertur, & solvitur. Circa *Arbelam* *cupressi* inventæ.
- XXV. Forte in *Media* etiam *cupressi* inventæ. *Huetii* sententia, quod *Nah. l. c.* de *Medis* sermo sit, probabilis redditur. *Medorum* milites *coccino* vestiti, ut *militæ* *Persarum*. *Persæ*, ut multa *alfa*, ita & *armaturam* a *Medis* acceperunt. *Herodoti* locus explicatur, & tentatur. *Loricæ squamata*, & *concatenata*. *Scholiastes Homeri* emendatur. De aliis, qui in bello *punicis* & *rubris* vestimentis usi sunt,
- XXVI. XXVII. (3) E testimoniis *Eusebii* apud *Eusebium*, & *Josephi*.
- XXVIII. (4) Ex versione LXX. & aliorum interpretum.
- XXIX. XXX. *Ursini* argumenta, quibus tuetur, quod **ברוש** sint *abietes*, refelluntur.
- XXXI. Pariter de **אלגומים**, quod sint *pinus*, sententia nostra roboratur (1) ex nomine. *Pini* resina abundant. Lignum *pinicum* in *Sacris altis* **עץ שמו** lignum pinguedinis. Serus de hoc alii.
- XXXII. (2) Ex eo, quod 1 Reg. X, 11. 12. 2 Par. IX, 10. 11. per **אלגומים** seu **אלמונים** *pinus* commodissime possint accipi. *Ophir* *Iberia*. Circa *Iberiam* *Ebusus*, hodie *Toiva*, *pinis* & *colonia Phœnicum* celebris.
- XXXIII. Ad argumenta *Lipenii*, quibus iudice *Lampio* egregie probavit, quod ligna **אלגומים**, ex *Ophir* allata, sint *hebenæ*, respondetur.
- XXXIV. Obiter laudat *Lampii* sententia de ligno *thyino* in dubium vocatur.
- XXXV. Ligna, ex *Ophir* allata, non possunt esse *sandala rubra*, contra *Ursinum*; neque *Teca*, contra *Missionarios Danos*.
- XXXVI. (3) Auctoritate LXX. Interpretum, & *Josephi*. *Rufini* versio *Josephi* notatur. *Sal. von Til* de *Almugim* contentus.
- XXXVII. Per *πεύνη* non *picea*, ut *Palmerius* vellet, sed *pinæ* apud LXX. & *Josephum* intelligenda. *Bodeus* a *Scapæl* notatur. Et *πέρυς*, & *πέυνη* de *pinu* reperitur. Proverbium *πέυνης* *πόρον*, *pinus in modum*, reddendum; contra *Erasmum*.
- XXXVIII. Obiectio ex *Palmerio* solvitur. *Pinus* montes amant.
- XXXIX. Conclusio de *Lignis Libani* ad *Salomonem* allatis.
- XL. Inde quid sint ligna *Libani* Cant. III, 9. & **ברוש** Cant. I, 17. ostenditur. A *Wedesio* dissensus.

I.

Salomo, Regum sapientissimus, templum DEO ædificaturus, rogabat Hiramum, Tyri Regem, ut ad se mitteret **עצי כרשים ואלגומים מחלבון** i. e. juxta ALEXANDRINOS Interpretes, & VULGATUM, **ξύλα κεδρίνα, καὶ ἀρκευθίνα, καὶ τεύχνα ἐκ τῆς λιβάνου**, ligna cedrina, & arceuthina, & pinea de Libano. 2 Paral. II, 8. B. LUTHERUS vero ligna illa exponit de cedris, abiegnis, & ebenis; quemadmodum & in loco parallelo I. Reg. V, 10. **כרשים** VULGATUS reddit ligna abiegna. In qua explicatione & multi alii Interpretes æque ac Lexicographi tam locis citatis, quam alibi, ubi **כרשים** fit mentio, illum sequuntur. Et sententia diu fuit recepta, quod **כרשים** sint abietes. Ligna **אלגומים** vero, alias **אלמוגים** dicta, quæ VULGATUS cum ALEXANDRINIS Interpretibus de pineis, & LUTHERUS de ebenis explicant, alii aliter adhuc interpretati sunt. Et variaz distractæque de illis sententiæ videri possunt apud LIPPENIUM de Navig. Salom. Ophir, p. 691. sqq. & URSINUM Arbor. Bibl. cap. XLIII. p. 566.

II. Quantum ad me, dicam citra ambages, quid sentiam. Scilicet per ligna, quæ Salomo sibi ad templum extruendum ab Hiram expetit, non alia quam cedrina, cupressina & pinea intelligenda esse, existimo. De hac vero explicatione ut lectores reddam persuasos, primo quidem tria fundamenti loco subferam, & deinde alia argumenta afferam, quæ conclusionem, inde deductam, ulterius firmare poterunt. Inter illa, quæ fundamenti loco subferam, primum est, quod cedrus, cupressus, & pinus arbores Libani fuerint: secundum, quod præstantiores Libani arbores fuerint: tertium, quod ædificiis præstantioribus, & quæ ætatem ferre debebant, fuerint aptissima.

III. Itaque, quod *Libanus cedros, cupressos & pinus* produxerit, discimus ex clarissimo DIODORISICULO loco Lib. XIX. p. 702. Posteaquam enim ibi de Antigono, Syriae Rege, retulerat, quod ad classem, adversus Aegypti & Graeciae Reges instruendam, ligna ex Libano, Tyrum & Sidonem deducenda curaverit, de eodem monte hæc subjungit: τὸ δὲ ὄρος ταῦτο παράκειται μὲν πρὸς τὴν Τρίπολιν, καὶ Βυβλίαν, ἐστὶ δὲ Σιδωνίαν, πλήρες δὲ ἐστὶ ξύλων ΚΕΔΡΙΝΩΝ καὶ ΠΙΤΚΙΝΩΝ καὶ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΝΩΝ, θαυμασῶν τότε καὶ ἄλλοις, καὶ μεγεθῶ. Mons vero ille prætercurrit Tripolin, Bybliam & Sidoniam, lignis CEDRINIS, PINIS & CUPRESSINIS miræ pulchritudinis, & magnitudinis referens. Conf. & alia eam in rem loca § sq. adducta. Et circa Berytum, urbem inter Byblum & Sidonem, Libanum cupressos produxisse, ex nomine ejus aliquando colligebam. Hoc enim ἀπὸ τῶν ברושים, quæ Phœnicibus ברותים dici potuerunt, h. e. a cupressis, accepisse videbatur. Favebat conjecturæ, quod ברוש non solum Chaldeis ברותא dicta sit, sed etiam Cant. I, 17. ברותים pro ברושים dialecto, ni fallor, Phœnicia inveniamus. Confer, si placet, quæ infra §. XL. sunt observata. Præterea alias subinde urbes ab arboribus & plantis, in solo illarum provenientibus, nomina sortitas esse, recordabar. Sic a quercubus אֵילֵן *Elon*, a moris בככ *Bacca*, a spinis Arabicis, vel potius, ut infra videbimus, cedris אֵשׁוּם *Sittim* vel *Setin*, a palmis תמר *Tamar*, & דקלה *Dicla*, a malis punicis רימון *Rimmon* appellatas esse, observat magnus BOCHARTUS Chan. Lib. I. c. 4. p. 26. Conf. & Celeb. THEOD. HASÆI Diff. & Observ. Syllog. p. 179. Sic & *Susa*, urbem Persiæ primariam, a liliis, quæ Σῆσα Persis dicta perhibent, nuncupatam adserunt Auctor ETYMOLOGICI MAGNI, & STEPHANUS Byzantinus de Urb. In quo tamen illos f.lli, contendit HYDEUS, qui nomen illius urbis potius deducendum arbitratur a *Sus*, *glycyrrhiza*, in regione illa abunde proveniente. Vid. Cl. RELANDI Diff. Misc. P. II. p. 246. Pariter *Miletum*, Cariae urbem, Πύρρσαν aliquando vocatam διὰ τὰς πίτυς, propter pinus ibi crescentes, & *Cerasuntem* Ponticam ἀπὸ τῶν κεράσιων, a cerasis, dictam esse, notat EUSTATHIUS ad DIONYS. Perieg. v. 453. & 825. Conf. & de Mileto STEPHAN. de Urb. in v. Μίλητος, qui etiam in v. Λάμφρακος de *Lampfaci*, urbe, juxta Propontiden sita, testatur, quod a pinuum copia Πύρρεια olim sit nominata. *Pityeam* quoque, urbem inter *Parium* & *Priapum* sitam, a pinis nomen habuisse, ex eo colligimus, quod mons, pinuum ferax, illi imminuerit. Vid. STRABO Lib. XIII.

SECTIO PRIOR.

p. 405. Sed & in ipsa Phœnicia urbem *Elaida* ita nuncupatam esse, διὰ τὸ ἐλαιοφόρον εἶναι, quod olea ibi proveniant, docet EUSTATHIUS ad DIONYS. v. 910. Inno urbes etiam reperimus, quæ pariter a *cupressis* dictæ sunt. Nam de *Cyparisso*, Phocidis urbe, in Parnasso prope Delphos, cujus HOMERUS meminit *Il. β. v. 519.* ita EUSTATHIUS ad h. l. τὴν δὲ ῥηθεῖσαν ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΝ, ἀπὸ Κυπαρίσσης Φασὶ καλεῖσθαι, οὐκ Μινύα, ἀδελφῶ ὀρχομενῶ. Οἱ δὲ ἀπὸ πλήθους τῶν ἐκεῖ ΚΥΠΑΡΙΣΣΩΝ. Dictam autem CYPARISSUM à *Cyparisso* vocari ajunt, filio *Minyi* fratris *Orchomeni*; alii vero a multitudine CUPRESSORUM illic nascentium. Conf. PALMERII Græc. Antiqv. Lib. VI. c. 9. Ab iisdem arboribus *Cyparissæa* *Triphylia*, & *Cyparisseis* *Messenia* urbes nomen accepisse videntur. Sic & *Barathenam*, vel *Barathanam*, *Arabia* desertæ civitatem, *Sabæ* urbi proximam, DOCTISSIMUS SPANHEMIUS Hist. Iob. cap. IV. §. 7. ab *abietum*, rectius dixisset, *cupressorum*, *Chaldæis* בְּרִיתֵי dictarum, copia appellatam conjicit. Et forte hæc eadem urbs est, quam Βηρυθὸν appellat STEPHANUS Byzantinus. Duplicem enim ille *Berytum* memorat, alteram Phœnicia, alteram *Arabia*, hancque *Diospolin* prius vocatam esse refert. Neque minus urbem *Berothai*, quæ pro eadem cum *Barathena* habetur BOCHARTO Phal. Lib. II. c. 6. p. 89. sed rectius aliis *Syriæ* *Sobæ* tribuitur, & DOCTISSIMO BONERERIO ad Euseb. Onom. p. 36. eadem videtur, quæ *Berotha* Ezech. XLVII. 16. à בְּרוּתַי cupressis dictam esse, suspicor, præsertim, quod in montibus, quos amant cupressi, locum habere potuerit. Nam prope *Damascum*, ubi *Antilibanus*, sitam illam fuisse, constat ex Ezech. XLVII. 16. Et forsitan magna illa arborum copia, quam *David* ex *Berothai* æque ac *Bethac*, urbibus *Hadad Esfer*, Regis *Syriæ* *Sobæ*, abstulisse legitur 2. Sam. VIII. 8. ex montibus ibi effossa fuit. Qua in re consentientem habeo Cl. WICHMANNSHAUSENIUM Diff. de Assere Metallifossore §. 21. p. 73. Taceo multa alia loca, ab arboribus & plantis denominata, de quibus vid. ill. SPANHEMIUS Obs. in *Callimach.* p. 12. & de *Uf.* & *Præst.* Num. Diff. IV. p. 279. Vero igitur non absimile putabam, quod & *Berytus*, Phœnicia urbs, a בְּרוּתַי cupressis denominata sit. Fateor tamen, me de veritate conjecturæ illius dubitare, & majorem illis fidem habere cœpisse, qui nomen urbis a בְּרוּתַי pureis derivant, (vid. BOCHART. Chan. Lib. II. c. 17. p. 859.) posteaquam Cl. MAUNDRELLUS in Itin. p. 51. ed. Germ. me locuit, hodie adhuc ibi fontes præstantiores, montibus decidentibus, & in tota urbe, jam *Beroor* dicta, commoda & amœna qua-

dam ratione divisos reperiri. Ceterum adhuc hodie in Libano multas cupressos reperiri, testatur DE LA ROQUE dans *la Voyage de Syrie & du Mont Liban* p. 58. Sic & in monte Chermou, Libano adjacente, cupressos olim provenisse, discimus ex luculento SIRACHIDIS loco cap. XXIV, v. 13. ὡς κέδρος ἀνυψώθη ἐν τῷ λιβάνῳ, καὶ ὡς κτυπαρισσοὶ ἐν ὄρεσιν ΑΕΡΜΟΝ. *Tanquam cedrus exaltata sum in Libano, & tanquam CUPRESSUS in montibus CHERMON.*

IV. Non solum vero cedrum, cupressum & pinum in Libano provenisse, sed etiam præstantiores montis illius arbores fuisse, non male forsitan aliquis exinde colligat, quod auctores, Libanum ab arboribus suis laudantes, tres illas arborum species potissimum memorent. Sic enim CYRILLUS Alexandrinus Comm. in Jes Lib. V. T. IV. p. 848. ὄρος ἐστὶ τῆς φοινίκης ὁ ΛΙΒΑΝΟΣ, ΚΕΔΡΟΙΣ τε καὶ ΚΤΥΠΑΡΙΣΣΟΙΣ καὶ ΠΕΥΚῃ κατὰ κομὴν, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς τῷ λιβάνῳ φυτοῖς. θαυμάζεται δὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας τὸ μνημονευθῆν ὄρος, ὡς ἀφθονωτάτην ἔχον τὴν ὕλην, καὶ δένδροις τοῖς ἐμνηκαστάτοις, καὶ εὐσμοστάτοις κατὰ πλῆθος. Mons est Phœnicæ LIBANUS, CEDRIS, CUPRESSIS ac PINU densus, & ipsis thuris fructibus. Propterea autem maxime admirationi est hic mons, quod maximam ligni copiam habeat, & arboribus abundet procerissimis & fragrantissimis. Et PHOCAS, observante Cl. RELANDO Palæst. Lib. 1. c. 48. p. 321. in descriptione Palæstinæ, seculi duodecimi scripto: ὁ πάγκαλος καὶ ἀξίως περιβόητος ἐν ταῖς γραιφαῖς ΛΙΒΑΝΟΣ, ζυγὸς καμμέγας κορυφῶθεν μέχρι προπόδων συρμάδας χίονος ὡς βοσρύχως περιβαλλόμενος ΠΕΥΚῃ, καὶ ΚΕΔΡῳ, καὶ ΚΤΥΠΑΡΙΤΤῳ κατὰ δένδρῳ μένος, καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων (apud RELANDUM vitiose legitur ὁ ποροφόρων) φυτῶν διαφορῶν πλήθεσιν ὠραιζόμενος. Pulcherrimus, & jure celebratus in sacro Codice, LIBANUS, mons est prægrandis, a vertice usque ad pedes nivis tractus veluti cinnamomum habens, PINU, CEDRO, CUPRESSO que confitus, & aliis, inique fructiferis, variis & abundantibus plantis refertus. De tribus etiam illis præstantioribus Libani arboribus fortasse audivit aliquid Græculus, nescio quis, apud SALMASIUM Exerc. Plin. ad Solin. p. 1056. male tamen thuris frutices, quas Græci λιβάνων nomine appellabant, & quas in monte Libano inventas esse, ex verbis CYRILLI etiam modo adductis, HIERONYMO item in Zach. XI, 1. & AUSONIO in Technopagn. p. 115. discimus, cum aliis montis Libani arboribus confundens. ὁ ΛΙΒΑΝΟΣ, inquit, τὸ ὄρος ἔχει τρία εἴδη δένδρων, ἃ λέγονται καὶ λιβάνοι, καὶ ζύλας τῷ λιβάνῳ. Διαφέρει δὲ ἀλλήλων τῷ σχήματι. ἔστι γὰρ τὸ μὲν ἄρ-

ρον, τὸ δὲ θῆλυ, τὸ δὲ ὑδέτερον. Καὶ ὁ μὲν ἄρρεν ὀνομάζεται χαλκο-
λίβανος, ἡλιοειδής ἢ πυρρός, ἔστιν ξανθός. τὸ δὲ θῆλυ καλεῖται λευκο-
λίβανος, ἢ ἀργυρολίβανος. τὸ δὲ ὑδέτερον ἀπλῶς λίβανος. LIBA-
NUS *mons TRĒS HABET ARBORUM SPECIES*, quæ dicuntur ὁ
libani, ὁ ligna Libani. Differunt autem a se invicem figura. Est enim
alia masculini, alia feminini, alia neutrius generis. Et illa quidem, quæ
est masculini generis, vocatur chalcolibanus, colorem soli similem, ὁ ru-
fiam sive flavum habens. Quæ vero est feminini generis, dicitur leucoliba-
nus, ὁ argyrolibanus, ὁ quæ neutrius generis, simpliciter libanus.

V. Sed & in Scriptura ipsa cupressus, pinus & cedrus tanquam
gloria Libani diferte nobis ob oculos ponuntur. Locus eam in rem il-
lustris est Jes. LX, 13. כבוד הלבנון אלוך יבוא כרוש תרהר ותנשוור. Ubi bene ALEXANDRINI Interpretes: Καὶ
ἡ ΔΟΞΑ τῶν λίβάνων πρὸς σὲ ἔξει ἐν ΚΥΠΑΡΙΣΣΩ ἢ ΠΙΕΤΚῃ ἢ ΚΕΔΡῶ
αἶμα, δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἁγίον μου. Et GLORIA Libani ad te veniet
CUPRESSO, ὁ PINU ὁ CEDRO simul, ut glorificet locum sanctum meum.
Nam tres illas arborum species per כרוש, תרהר & תנשוור hic non
minus, quam in loco, ad quem nostræ jam spectant observationes,
per ארזים, ברשמים & אלגומים, intelligendas esse, ex eo intelli-
gimus, quod ut gloria Libani, h. e. præstantiores Libani arbores,
quibus Libanus præsertim celebratur, describantur, & eadem ar-
bores aliis, ut modo vidimus, pro præcipua Libani gloria pariter
habeantur. Præterea divinus Vates manifeste alludit ad 2 Paral.
II, 8. innuitque, quod, sicuti ex Libano olim arbores præstantissi-
mæ ad ædificandum ornandumque templum Dei fuerint petitæ, ita
ex gentibus aliquando præstantiores justitiæ arbores, & viri, variis
Spiritus Sancti dotibus insignes, futuri, & Ecclesiam tanquam
domum Dei ornaturi sint. Si ergo 2 Par. II, 8. cedrus, cupressus &
pinus intelligendæ sunt, ut ex dicendis clarius patebit, hic etiam apud
Prophetam eadem arbores non possunt non intelligi. Dissentire ergo
liceat a summo Philologo atque Theologo, CAMPEGIO VITRIN-
GA, qui in Comment. ad h. l. non solum arbores, quas nominat
Propheta, de fraxino, ulmo an ræda, & buxo interpretatur, sed etiam il-
las non ita accipit, ac si per eas speciatim Jesaias declarare voluerit,
quid per Libani gloriam intellexerit, sed potius gloriam Libani, seor-
sim consideratam, cum SANCTIO & ANGLICIS ANNOTATIONIBUS de
cedris exponit.

VI. Sicuti autem inter arbores, quas Jesaias Libani gloriam
appel-

appellat, כרופ cupressum notare, mox pluribus argumentis probabitur, ita תרהר præter Alexandrinos Interpretes, & alii haut præter rationem pro pinu habuerunt. Audiamus ipsum Eruditissimum VITRINGAM Comment. in Jes. XLI, 19. p. 410. B. Arborem THIDHAR multi putant esse PINUM, vel tadam, arborem resiniferam, generis picei, dictam תרהר pro תורה, a תרה lucere; sive quod ardens ob resina copiam lucem spargat; sive quod pice aut oleo illita facula in modum lunen det. Et sane ex pinis olim faces paratas esse, discimus ex illo EURIPIDIS in Alcmena apud POLLUCEM Lib. X. c. 26. segm. 117.

Πόθεν δὲ πεύκης πανὸν ἐξέυρες λαβῆν;

Unde vero facem ex pinu accipiendam invenisti?

Sic & ÆSCHYLO in Xantriis κάμακες πεύκης οἱ πυροφλεκτοὶ sunt faces ex pinu ardentes. Vid. POLLUC. l. c. & confer CALLIMACHUM Hymn. in Dian. v. 116. Hinc πεύκη, pinus, etiam ἐνδαδος, qua tadam gerit, dicitur THEOPHRASTO Lib. V. c. 5. Imo πεύκα pro ipsis quoque facibus occurrunt. ARISTOPHANES Nub. v. 603. 604. de Baccho:

Παρνασίαν θ' ὅς κ' ἄλεχον

Πέτραν, σὺν ΠΕΥΚΑΙΣ σελαγῆι,

Qui Parnasiam tenens

Petram cum FACIBVS choros agit.

SCHOLIASTES ibi: Σὺν πεύκασι, μετὰ δάδων, cum facibus. Idem Comicus apud ATHENÆUM Lib. XV. haut procul a fine:

Ἐκφέρετε ΠΕΥΚΑΣ καὶ Ἀγάθωνα Φωσφόρους.

Efferte FACES ad Agathonem lucentes.

EURIPIDES Alcest. v. 915 916.

Τότε μὲν ΠΕΥΚΑΙΣ σὺν Πηλιάσιν,

Σὺν θ' ὑμεναίοις ἔσειχον ἔσω.

Tum quidem cum JÆDIS ex monte Pelio,

Cumque hymenais intrabam.

MELEAGER in Epigrammate, quod Anthol. Lib. III. c. 12. p. 326. legitur:

Αἱ δ' αὖται καὶ Φέγγος ἐδαδῶχεν παρὰ πασῶν

ΠΕΥΚΑΙ, καὶ Φημιμένοις νερθεν ἔφαινον ὁδόν.

Eadem vero FACES ὅ lucem juxta thalamum præbebant,

Et mortua ad inferos ostendebant viam.

Quem locum ante oculos habens SUIDAS ita: Πεύκα. Λαμπάδες, δάδες. Πεύκα. Faces. Tada. Præterea תרהר esse πεύκη, pinum, firmari potest ex eo, quod transposita unica litera sit תרהר, atque adeo

magnam cognationem habeat cum תרז, quod ALEXANDRINI Jes. XLIV, 14. πίτυν, & VULGATUS pinum reddunt. Et תרז pinum significare, putat quoque Eruditissimus HEINSIUS Arist. S. p. 14. atque inde Thyrsus Bacchi derivat. Thyrsus inquit, manifeste תרז thirza. Quæ vox pinum denotat, quam pampinis ac ferro induebant. Unde mira ac profunda eruditionis Grammaticus, Hesychius, Θύρσοι, κλάδοι, λαμπάδες, λύχοι. Nam e pinu optima fiebant lampades ac tædæ. Quare & Baccho pinum, hoc est, πεύκη, assignarunt. Euripides Bacchabus,

Ὁ βακχεὺς δ' ἔχων
Περσάδῃ φλόγα πεύκης,
Ἐκ νάρθηκος αἴσσει
Δρόμῳ κ' χοροῖς ἐρεθίζων πλανάτας,
Ἰαχαιῖς τ' ἀναπάλλων,
Τρυφερὸν πλόκαμον εἰς αἰθέρα ρίπτων.

Item :

Ἐτ' αὐτὸν ὄψει κατὰ Δελφῶν πέτραις
Πηδῶντα σὺν πύκλαισι δορυφόρον πλάνα.

Cum eodem consentit BOCHARTUS Chan. Lib. 1. c. 18. p. 484. & GRÆTIUS ad Judith. XV, 15.

VII. Equidem aliam de תרז æque ac θύρσω sententiam fovet URSINUS Arbores. Bibl. p. 128. sq. Nam, ut תרז cupressum interpretatur, ita thyrsos proprie dictos, quos a תרז nomen habere admittit, non e pinu, sed e cupresso, fuisse statuit. Sed argumenta ejus parum in se roboris continent. Præcipua illorum tria sunt. Primum est, quod nomen conveniat. Silicet observat, notare quosdam ex DIDYMO, quod Cyparissi quoque Charites dictæ sint. Addere eisdem fabulam, quod Eteoclis filia fuerint Charites, quæ inter tripudiandum in puteum delapsæ, telluris commiseratione in has arbores fuerint mutata. Atque hanc fabellam ex nomine Syriaco תרז, quod cum תרז fabulatores confuderint, enatam esse conjicit. Ad ditque, quod in Rad. תרז omnes Græci vocabuli χάρις literæ consonantes sint, & significatio sit eadem. Sed paulo longius hæc petita esse, & parum præsidii sine aliis majoris momenti rationibus sententiæ ipsius afferre, facile quis videt. Alterum URSINI argumentum majorem habet speciem. Nam inde desumptum est, quod Thyrsi, proprie dicti, non e pinu, sed e cupresso fuerint. Sed hoc dicit, non probat; nisi probationis loco velis accipere, quod

Jovis sceptrum, teste HERMIPPO apud LAERTIUM in Pythagora, ex cupresso quoque fuerit. Inde autem de thyrsis Bacchi idem non posse solide concludi, manifestum est. Et certe thyrsos illos potius ex pinis fuisse, ex eo verisimile est, quod pinus Baccho fuerit consecrata. Testatur hoc PLUTARCHUS Sympos. Lib. V. Quæst. 3. p. 676. ejusque rei has rationes profert: Τῶ δὲ Διονύσῳ τὴν πίτυν ἀνιέρωσαν, ὡς ἐφιδύνησαν τὸν οἶνον. Τὰ γὰρ πῖσῳδι χαρῖα λέγασιν ἢ δὴν οἶνον τὴν ἀμπελον φέρειν. Καὶ τὴν θερμότητα τῆς γῆς Θεόφραστος αἰτιάται. Καθόλα γὰρ ἐν ἀργιλώδεσι τόποις φύεσθαι τὴν πίτυν. Εἶναι δὲ τὴν ἀργίλον θερμὴν, διὸ καὶ συνεκπέττειν τὸν οἶνον, ὥσπερ καὶ τὸ ὕδωρ ἐλαφρότατον καὶ ἠδιστον ἢ ἀργίλος ἀναδίδωσιν. --- Οὐμὴν αἰδῶ καὶ τῆς πίτυος ἀύτης εἰκὸς ἀπολαύειν τὴν ἀμπελον, ἐχέσης ἐπιηδειότηθα πολλὴν πρὸς σωτηρίαν οἴνου καὶ διαμονήν. Τῇ τε γὰρ πίτυι πάντης ἐξαλείφουσι τὰ ἀγγεῖα, καὶ τῆς ῥήλης ὑπομυγύουσι πολλοὶ τῶ οἴνω. Pinum autem consecravere Baccho, quia vino suavitatem conciliat. Nam quæ loca pinibus abundant, in iis vinum suave vites generant. Theophrastus id calori terræ imputat. Universe enim pinum in argilosis nasci locis: Ἐργίλλαν, calidam sicut fit, excoctioni uvarum subservire, sicut eadem aquam etiam levissimam Ἐ suavissimam reddit. --- Sed Ἐ probabile est, e pinu ipsa vitem accipere sua emolumenta, cum ad conservandum vinum multis modis ea conducatur. Nam Ἐ pice omnes vasa obtinunt, Ἐ resinam multi vino admiscent. Pinus igitur & Baccho consecrata, & juxta non nullos ideo consecrata fuit, quia vino suavitatem conciliat. Et certe in Libano, in quo præter cedros & cupressos pinus quoque nasci supra vidimus, vinum suavissimum generari, patet ex Hof. XIV, 8. ubi propter singularitatem vini illius suavitatem memoria Israëlitis, ad Domimum se convertentis, cum illo comparatur. Memoria ejus, inquit Deus, erit sicut VINUM LIBANI. Ad quem locum viri docti ex KIMCHIO notant, quendam ASAPHUM Medicum scripsisse, VINUM LIBANI, Hermonis, Carmeli, montium Israëlitis Ἐ Hierosolymæ, Ἐ Caphtoris, ODORE, SAPORE, medicina, reliquis omnibus antecellere. Conf. & de vino Tripolitico, Tyrio, Berytio, Byblino, quod in Libano urbibus, unde nomen habent, adjacente provenit, loca PLINII & ATHENÆI eruditius Interpretibus pariter ibi observata, & quæ de vino Sarephthano, a Sarephtha, urbe inter Tyrum & Sidonem, dicto, affert Cl. RELANDUS Palæst. Lib. III. p. 986. Hodie etiam adhuc vinum Libani esse præstantissimum, memorat DE LA ROQUE, dans la Voyage de Tyrie Ἐ du Mont Liban, p. 45. 46. Inde vero, quod pinus Baccho esset

esset consecrata, non solum *flagrantem pinum*, sive tædam pineam gestabant Bacchæ, ut ipse observat URSINUS p. 124. sed etiam nuces pineæ & in mysteriis Liberi Patris fuerunt obviæ, & in antiquis Bacchantium monumentis thyrsorum fastigiis impositæ occurrunt. Vid. ill. SPANHEMIUS de Us. & Præst. Num. Diss. IV. p. 269. qui & inde factum observat, ut κῶνοι, proprie *nuces pineas* denotantes, iidem thyrsi dicti sint; de quo HESYCHIUS: Κῶνοι, οἱ θύρσοι, καὶ οἱ στροβίλοι. Κῶνοι, thyrsi ἢ nuces pineæ. Inde etiam, quod addo, thyrsiferi κωνοφόροι appellati sunt. SUIDAS: Κωνοφόροι. θυρσοφόροι. κῶνος δὲ λέγεται ὁ βοτρυοειδὴς τῶ στροβίλου καρπὸς, ὃν ἔφερον αἱ γυναῖκες βασιλεύουσ' ἐν ταῖς τῶ Διονύσου τελευταῖς, ἐπειδὴ ὁμοιον τὸ σχῆμα τῶ κῶνος τῆ τῶ ἀνθρώπου καρδία. Ἐπιστάτην δὲ Φασιν Ἕλληνας τῆς τῶν ἀνθρώπων καρδίας τὸν Διονυσον. Οἰκείω ἔν τινι μυστηρίῳ τῶτο ἐπόισαν.

Καὶ θύρσοι χλοερὸν κωνοφόρον κάμακα.

Κωνοφόροι. Thyrsiferi. Conus autem vocatur fructus pini, racemum figura referens, quem mulieres in sacris Bacchi gestabant. Nux pinea enim figuram habet similem humano cordi, cujus Bacchum esse præsidem Græci dicunt. Ob singularem igitur ἢ mysticam quandam rationem illud faciebant. (In Epigrammate:)

Et thyrsi viridem coniferamque perticam.

Pentameter ille est ex Epigrammate I'HILAENTI, notante Cl. KUSTERO, qui & integrum illud ex Anthologia MS. exhibet ad Suid. v. Θίασος. Itaque, cum pinus Baccho esset consecrata, utique admodum probabile, quod thyrsi Bacchici potius ex pinis quam cupressis fuerint; præsertim, quod & faces, quas Bacchæ gestare solebant, θύρσοι pariter dictæ, pineæ fuerint. Hoc enim intelligimus ex EURIPIDIS versibus §. VI. adductis, ubi πεῦκα dicuntur. Quod vero illæ etiam θύρσοι dictæ sint, præter HESYCHIUM docet SUIDAS: Θύρσοι. βακχικὴ ῥάβδος, ἢ λαμπάς, ἣν ἐβάσταζον εἰς τιμὴν τῶ Διονύσου. Θύρσοι. Thyrsus. Bacchica virga, vel lampas, quam in Bacchi honorem gestabant. Denique in argumentum vertit URSINUS, quod e ררר multa Deorum simulacra facta esse, doceat Jesaias cap. XLIV, 14. sed vix ulla e pinu alicujus famæ, plurima autem e cupresso sese offerant. At, licet vix ulla deorum simulacra alicujus famæ e pinu aliis memorata inveniamus, tamen hoc minime nos movere debet, ut, quam probabilem reddidimus sententiam, quod ררר sit pinus, deferamus. Sufficit, quod pinus simulacris deorum admodum fuerint idoneæ. Tales autem illas fuisse, exinde patet, quod non mi-

nus, ut cedri & cupressi, adversus cariem fuerint firmissima, & propterea etiam in ædificando templo Hierosolymitano usum habuerint. Qua de re mox plura videbimus.

VIII. Nihil ergo impedit, quo minus רררר cum GRÆCIS Interpretibus & VULGATO, dumviris item præstantissimis, HENRIO atque BOCHARTO, pro *pinu* habeamus. Atque adeo & explicatio vocis, illi cognata, רררר, qua de eadem arbore redditur, roboris aliquid inde accipit. Sicuti autem Propheta pinum inter illas arbores refert, quas ut *Libani gloriam* repræsentat, ita Poëtis etiam haud parum celebratur. Nam

alta comam sylvarum GLORIA PINUS

audit STATIO Lib. V. Sylv. I. Et

Pontica PINUS

Sylvæ FILIA NOBILIS

dicitur HORATIO Lib. I. Od. XIV.

IX. Si autem in Jesaiæ vaticinio ברוש & רררר sunt *cupressus* & *pinus*, ראשון non potest non esse *cedrus*, utpote quæ præcipua Libani gloria extitit. Et *cedrus* dici ita potuit a ראשון *incessit*, *processit*, quod præ ceteris arboribus crescendo in altum procedat. Neque mirari aliquis debet, quod *cedrus* in scriptura modo ררר, modo ראשון, modo etiam, ut infra apparebit, שטח dicatur. Notum enim, quod una res plura sæpius habeat nomina. Præterea, ut nomen ררר generalius *cedrum* notat, ראשון & שטח species quasdam ejus designare videtur. Et sane diversas cedrorum species esse, diserte docet PLINIUS Lib. XIII. c. 7. ubi *cedrum* distinguit in minorem & majorem, & utriusque duo esse genera testatur. *Juniperi*, inquit, *similem habent Phœnices*, & CEDRUM MINOREM. Duo ejus genera Lycia & Phœnicia. Differunt folio. Nam quæ durum, acutum, spinosum habet, *oxycedros* vocatur, ramosa & nodis infesta. Altera odore præstat. Fructum ferunt myrti magnitudine, dulcè sapore. Et MAJORIS CEDRI duo genera. Quæ floret, fructum non fert. Fructifera non floret, & in ea antecedentem fructum occupat novus. Semen ejus cupresso simile. Quidam *cedrelaten* vocant. Ex hac resina laudatissima. Materia vero ipsi aternitas. Itaque & simulacra deorum ex ea factitaverunt. Novi etiam, quod alias Rabbino- rum alii septem, alii decem, alii viginti quatuor numerent species ררר. Sed illi hanc vocem non de cedro, proprie sic dicta, sed de quavis

quavis arbore resinifera accipiunt. Vid. BOCHARTI Chan. Lib. I. c. 35. p. 706. & CEMENTII Diss. de Navi Tyria p. 16.

X. Ex his vero patet, quod & in vaticinio Jes. XXXV, 2. ubi pariter de Ecclesia Novi Testamenti prædicatur: *GLORIA LIBANI* data est ei, ad præstantiora Libani ligna, ad templum Hierosolymitanum advecta, alludatur, & oraculum Jes. XLI, 19. *וְהָיָה יְהוָה בְּמִדְבַּר בְּרוּשׁ תְּהִי וְהָאֲשֵׁנָה יְהוָה* reddendum sit: *Ponam in solitudine cupressum, pinum & cedrum simul.* Neque enim rationem, quam se non habere dicit laudatus VITRINGA ad h. l. discedendi ab HIERONYMO, Interpretes Græcos sequuto, qui *וְהָיָה* per *ulmum* ibi vertit, jam deesse puto. Cui etiam opponi possunt verba URSINI Arbor. Bibl. Cap. IV. p. 87. 88. *Mihi proxime rem tetigisse videtur Vulgatus, quando PINUM vertit: cujus quoddam genus, sunt enim varia cognata inter se, & abieti simile & dignitate tam præstans, ut inter pulcherrimas Libani arbores, GLORIAM LIBANI vocavit Propheta, recenseri mereatur: QUÆ LAUS AN ULMO CONVENIAT, NESCIO.* Idem URSINUS Cap. VIII. p. 143. 144. argumenta quædam affert, ex quibus minus probabile esse ostendit, quod *Thidhar ulmus* sit, sive *montanam*, sive *campestem* intelligamus. Possent etiam, si opus, argumenta afferri contra alios, qui *Thidhar* vel de *lauro* vel de *fago* accipiunt. Jam quoque SYMMACHI, HIERONYMI, CHALDÆI, & plerorumque HEBRÆORUM auctoritatem, qua BOCHARTUS & VITRINGA nixi, *וְהָיָה* pro *buxo* habent, non magni faciendam esse, facile quis videt.

XI. Restat ut probem, quod *cedrus*, *cupressus*, & *pinus* arbores fuerint adificiis, quæ ætatem ferre debebant, aptissima. Hoc vero ex eo intelligimus, quod carie tineisque non infestentur. Audiamus THEOPHRASTUM Lib. V. c. 5. *ΑΣΑΠΗ δὲ φύσει κΤΙΠΑΡΙΤΤΟΣ, ΚΕΔΡΟΣ, ἔβεν, λωτός, πύξ, ἐλαία, κότιν, ΠΕΥΚΗ ΕΝΔΑΔΟΣ, ἀγία, δρύς, καρυὰ Εὐβοϊκή.* *Natura PUTREDINI NON OBNOXIA CUPRESSUS, CEDRUS, ebenus, celtis, buxus, olea, oleaster, PINUS QUÆ TÆDAM GERIT, aria, robur, nux Euboica.* Et PLINIUM Lib. XVI. c. 42. *PINUS & CUPRESSUS adversus CARIEM TINEASQUE firmissima.* De cupresso etiam ita MARTIALIS Lib. VI. Epigr. 49.

*Quæ nec seculâ centies peractâ
Nec longæ cariem timet senectâ.*

Idem Epigr. 73. cupressum vocat *perpetuam*. Vid. & quæ ex GREGORIO NYSSENO adduxi infra §. XVI. Hinc VITRUVIUS Lib. VII. c. 3.

præcipit, ut camerarum afferes sint maxime cupressini, quod abiegni ab carie & ab vetustate celeriter vitientur. Imo hinc etiam ligna cupressina æque ac cedrina ad templa & simulacra deorum gentillum adhibita, & quæ inde fabricata fuerint, quam maxime diuturna fuisse legimus. Rursus audiamus PLINIUM l. c. ita de illis differentem: *Buxum maxime ÆTERNAM putant, ebum, & CUPRESSUM CEDRUMQUE, claro de omnibus materiis indicio in TEMPO EPHE- SIAE DIANÆ, utpote cum tota Asia extruente quadringentis peractum sit. Convenit TECTUM ejus esse e CEDRINIS TRABIBUS. VALVAS esse e CUPRESSO, & jam QUADRINGENTIS quoque ANNIS DURARE materiem omnem, novæ similem. Id quoque notandum, valvas in glutinis compage quadriennio fuisse. CUPRESSUS in eas electa, quoniam præter cætera uno in genere materia NITOR maxime valeat ÆTERNUS. Nonne SIMULACRUM VEJOVIS in arce e CUPRESSO durat a condita urbe QUINGENTESIMO QUINQUAGESIMO PRIMO ANNO dicatum? Memorabile & UTICÆ TEMPLUM APOLINIS, ubi Numidicarum CEDRORUM TRABES durant, ita ut postea fuere prima urbis ejus origine, ANNIS MILLE CENTUM OCTAGINTA OCTO. Sic etiam THEOPHRASTUS Lib. V. c. 5. verbis modo ante adductis hæc subjungit: Τῶτων δὲ ΧΡΟΝΙΟΤΑΤΑ δοκεῖ ΚΥΠΑΡΙΤΤΙΝΑ εἶναι. Τὰ γὰρ ἐν Ἐφέσῳ, ἐξ ὧν αἰ ΘΥΡΑΙ τῆ ΝΕΩ, τεθησαυρισμέναι ΤΕΤΤΑΡΑΣ ΕΚΕΙΝΤΟ ΓΕΝΕΑΣ. ΜΟΝΑ δὲ καὶ σιλβηθόνα δέχεται. Διὸ καὶ σπυδαζόμενα τῶν ἔργων ἐκ τῶν ποιῶσι. Harum autem maxime DIUTURNA videtur esse CUPRESSINA materies, ex qua fabricata TEMPLI EPHE SINI VALVÆ per QUATUOR GENERATIONES INCORRUPTÆ DURARUNT. Sola hæc nitorem etiam recipit. Ideoque ex hac condere operum lautiora consuevere. Sic & cupressum præter cæteras arbores in Deorum ædibus locum & honorem invenisse, discimus ex fragmento EURIPIDIS apud PORPHYRIUM Lib. IV. de Abstinent. κριτικῶτάτῳ BENTLEIO Epist. ad Cl. MILLIUM p. 25. emendato:*

Ἡκὼ ζαθέης ΝΑΟΥΣ προλιπῶν,
 ὅς αὐθιγενῆς τμηθεῖσα δοκὴς
 Στεγανὰς παρέχει, καλύβων πελέκει,
 Καὶ κολληθεῖσ'
 Ἄτρεκέϊς ἄρμας, ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ
Adsum a sanctis TEMPLIS, validas

Quibus

Quibus indigena est sueta CUPRESSUS

Præbere trabes, cæsa securi

Chalybum, atque arctas

Cumpages glutine vinctas.

Huc etiam laudatus BENTLEIUS p. 26. refert illa HERMIPPI apud
ATHENÆUM :

Ἐκ δ' Ἀγύπτου τὰ κρεμασαῖ

ἰστία καὶ βύβλος, ἀπὸ δ' αὖ Συρίας λιθωνοῖν.

Ἡ δὲ καλὴ κρήνη ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΝ τοῖσι θεοῖσι.

Ex Ægypto vero pensilia

Vela & juncos, ex Syria autem thurem ;

Pulchra autem Creta CUPRESSVM DIIS suppeditat.

Et ad simulacra deorum, quibus idololatræ apud Hebræos ligna non putrescentia adhibere solebant juxta Jes. XL, 20. & XLIV, 14. Græcos etiam præter hebenum, quercum, smilacem, lotum, cedro & cupresso, usos esse, discimus ex PAUSANIA Lib. VIII. c. 17. Similiter THEOPHRASTUS Lib. V. c. 5. τὰ δὲ ἈΓΑΛΜΑΤΑ ΓΑΥΦΟΥΣΙΝ ἔκ τῶν ΚΕΔΡῶΝ, ΚΥΠΑΡΙΤΤΟΥ, λωτῶ, πύξου. τὰ δὲ ἐλάτῳ καὶ ἔκ τῶν ἐλαίνων ριζῶν. ἀρραγείς γὰρ αὐταί, καὶ ὁμαλῶς σαρκώδεις. SIMULACRA ex his sculpere solent ; CEDRO, CUPRESSO, loto, buxo ; minora etiam ex olearum radicibus : rimas enim istæ non capiunt, & carnis aequalitate quodammodo constare videntur. Et VITRUVIUS Lib. II. c. 19. simulacrum Dianæ tam in templo ejus Ephesino, quam in aliis celebrioribus fanis ex cupresso fabricatum docet. Arboris autem ejus, inquit, sunt similes CUPRESSEÆ foliatura, materies vena directa, Ephesi in æde SIMULACRUM DIANÆ ex ea, & ibi & in cæteris nobilibus fanis propter ÆTERNITATEM sunt facta. Est autem ibi sermo de simulacro Dianæ, quod in æde ejus Ephesina fuit, postquam restauravit illam Alexander. Nam antea, quam illam incenderat Xerxes, vel, ut alii malunt, Herostratus, aureum illud fuisse, ex XENOPHONTIS Lib. V. κύρ. ἀναβάσ. bene colligit doctissimus Jo. BODEUS a STAPEL ad Theophr. p. 526. b. Ex quo XENOPHONTE etiam discimus, quod Dianæ Scilluntiae simulacrum cupressinum extiterit. Sic enim de fano ejus scribit : ὁ δὲ ναὸς ὡς μικρὰς μεγάλας τῶ ἐν Ἐφέσῳ ἕκασται, καὶ τὸ ἸΟΑΝΟΝ ἔοικεν ὡς ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΝΟΝ χρυσοῦ ὄντι ἐν Ἐφέσῳ. Ædes ipsa, operis forma, pro rata quidem portione, Ephesia Dianæ templo simillima. Deæ etiam SIMULACRUM, quod CUPRESSINUM est, ab aurei illius similitudine, sola recedit

cedit materia. Imo & arcam Noachi, cujus reliquias per aliquot annorum millia superfuisse, multi testantur, ex lignis cupressinis fuisse, **חֶסֶד יָצַו** Genes. VI, 14. dictis, cum FULLERO putat BOCHARTUS Phal. Lib. I, c. 4. ubi etiam arcas, quibus Athenienses condiderint eorum ossa, qui in bello pro patria occubuerint, & sceptrum Jovis e cupresso, ob ligni hujus perennitatem fuisse, naves item ex eodem ligno olim constructas esse observat. Conf. & COLOMES. Cimel. Literar. Cap. XXIV. Ob eandem ligni hujus perennitatem procul dubio & feretra Pontificum Romanorum inde parari solent. Nam exuvias Alexandri VIII. feretro cupressino conditas fuisse, testatur MISSONUS Itin. p. 667. ed. Germ. Et de aliis postea idem accepimus. Vide etiam, si placet, quæ de capsâ quadam cupressina, Damiatæ in Ægypto in terra uliginoso loco, decem pedibus altius defossa, & post longum tempus incorrupta prorsus & integerrima inde extracta, ex THEVETO refert BODÆUS a STAPEL ad Theophr. p. 373. Sic & pinus propterea, quod non putrescant, navibus rotundis fuisse adhibitas, memorat THEOPHRASTUS Lib. V. c. 8. p. 538. *ἐλάτη μὲν καὶ πεύκη καὶ κέδρος, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ναυπηγήσιμα. τὰς μὲν γὰρ τριῆρεις καὶ τὰ μακρὰ πλοῖα, ἐλάτινα ποιεῖσι διὰ κρφότητα. τὰ δὲ τρογγύλα ΠΕΥΚΙΝΑ διὰ τὸ ἀσαπές.* *Abies, pinus, cedrus (ut summatim contingam) sunt aptissima navibus, Triremes enim atque longa navigia ex abiete levitatis gratia faciunt. Rotunda vero ex PINO, quoniam NON PUTRESCIT. Et pini materiem, in aqua præsertim salsa, diutissime durare, ideoque totam Amstelodamensem urbem super malis arboris pini, in imo fundo subagitis, sive festucatis, conditam esse, docet BODÆUS a STAPEL ad Theophr. p. 536. ubi & Pœtam hoc ita exprimere refert:*

Invertas, sit tota nemus, quo condita fundo

Nuper Hyperboreo pinus in orbe fuit.

Pariter de scandulis pineis refert PLINIUS Lib. XVI. c. 10. quod diutissime omnium durent. *Scandula, inquit, e robore aptissima, mox e glandiferis aliis, fagoque: facillimæ ex omnibus, quæ refinam ferunt, sed minime durant, præterquam e pino. Recte ergo cecinit VIRGILIUS Georg. Lib. II. v. 442. 443. de sylvis:*

Dant utile lignum

Navigiis pinos, domibus cedrasque cupressosque.

XII. Causam vero, cur opera ex cupressu e pinu facta, cariem & vetustatem non sentiant, hanc nobis suppeditat VITRUVIUS Lib.

Lib. II. c. 9. In vetustatem sine vitiiis conservantur (cupressus & pinus) quod is liquor, qui inest penitus in corporibus earum, habet amarum saporem, qui propter acritudinem non patitur penetrare cariem, neque eas bestiolas, quæ sunt nocentes. Ideoque quæ ex his generibus opera constituuntur, permanent ad æternam diuturnitatem. Et amaritudinem illam, unde VITROVIUS arborum illarum perennitatem derivat, alias quoque auctores illis tribuunt. Nam cupressos resinam fundere acerrimam sapore, testis est PLINIUS Lib. XIII. c. 20. Et a lacrymæ, quam pinus stillat, amaritudine Græcis metaphoricè ἐχέπευκὲς dicitur, quod dolorem acerbum affert. Ita vocem illam de sagitta usurpat HOMERUS Il. α. v. 51.

Κὼς ἀρ' ἐπέειπ' αὐτοῖσι βέλτε ἐχέπευκὲς ἀφίεις
βάλλ.

Ubi AUCTOR BREVIUM SCHOLIORUM ἐχέπευκὲς exponit ἔχον πικρίαν, quod amaritudinem habet, addens: Ἀπὸ τῆς πεύκης ἢ μέλαφο-
ρά. Καὶ γὰρ ἡ πεύκη κοπέϊσα ἐν ἀνήσι βλασόν, καὶ τὸ δάκρυον αὐτῆς
ἐστὶ πικρὸν, ἢ πίσσα. A pinu desumpta metaphora. Etenim pinus excisa
non repullulat. Et lacryma ejus est amara, nempe pix. Unde emen-
dandus Idem ad Il. κ. v. 8. ubi, cum πευκεδανῶιο reddiderat πικρῶ,
ὀλεθρῶς, acerbi, exitialis, pariter addit: καὶ γὰρ ἡ πεύκη κοπέϊσα,
ἐν ἀνήσι βλασός. καὶ τὸ δάκρυον αὐτῆς πικρότερον ἐστὶν ἢ πίσσα.
Repone, πικρὸν ἐστὶν, ἢ πίσσα. Eamque lectionem præferendam
esse, ex eo patet, quod lacryma pinus sit ipsa pix, atque adeo de
illa dici nequeat, quod amarior sit pice. Sic enim HESYCHIUS: Πευ-
πινὸν δάκρυ, πίσσαν. Pineam lacrymam, picem. Nam ita & hic
legendum pro πευκινόδακρυον, πίσσαν, ut vulgo ibi habetur. Cete-
rum causam, cur arbores coniferæ, quales sunt etiam cupressus
& pinus, putredini non sint obnoxia, simpliciter pinguedini ea-
rum tribuit JO. BODÆUS à STAPEL ad Theophr. Lib. V. c. 19. p.
544. b. Queritur, inquit, cur cedrus coniferæque arbores nec cariem
nec vetustatem sentiant? Causa videtur, quod omnia insecta pinguedo suf-
focat, cavitates lignorum quasi bitumine conglutinat, quo minus aër mea-
tus subire, & interiora corrumpere possit.

XIII. Cum igitur ex hæcenus dictis clarum satis & manifestum
sit, quod tres arborum species, cedrus, cupressus & pinus non so-
lum in Libano inventæ sint, sed etiam præstantiores Libani arbo-
res, & ad ædificia, quæ ætatem ferre debebant, aptissimæ fuerint,
admodum profecto verisimile, quod cum sacro etiam Historico tres

arborum species memorentur, quæ Salomo ad templum ædificandum ex Libano desideraverit, illæ ipsæ arbores intelligendæ sint. Et hoc est, quod aliis argumentis jam porro firmare annitar. Cum autem de ארזים omnes facile admittant, quod cedri sint, saltem de ברשמים & אלהונים rationes proferam, quæ illas de *cupressis* & *pinis* accipiendas esse, suadent.

XIV. Itaque ברשמים quod attinet, illas esse *cupressos*, vel ipsa vox verisimile reddit. Nam ברשם cum Græco *κυπάρισσος* magnam cognationem habet, utpote in quo, si ב permutetur in π, radicales omnes adsunt. Et res notissima, quod voces, si in alias linguas transeant, modo syllaba augeantur, modo syllabam amittant. Ita & Græcum *κέδρε* ab Hebræo ארז per augmentum dictum esse, statuit BECMANNUS Orig. Lat. Ling. p. 350. Fieri ergo potuit, ut nomen arboris, quod Hebræi brevius ברשם dixerunt, Græci præmissa syllaba *κυ* & addita terminatione *ος* *κυπάρισσος* pronuncia-verint. Sic & sabina, arbor cupresso fusæ similis, & propterea aliis *Cretica cupressus*, teste PLINIO Lib. XXIV. c. 11. aliis *χαμαικυπάρισσος*, auctore POETA veteri de Virib. Herb. edit. Celeb. FABRICIO Bibl. Græc. Lib. III. c. 26. p. 646. appellata, Latinis alias *bruta*, Græcis *βράβυ*, & Hebræis ברית, vocabulo nomini ברית, quo Cant. I. 17. *cupressus* nuncupatur, affini, dicitur. Et certe eo magis verisimilis etymologia vocis *κυπάρισσος*, quam dedi, videbitur illis, qui meminerint, quod dudum demonstratum sit Eruditissimis viris, Græcam linguam esse propaginem linguæ Orientalis & ex Phœnicia non minus, quam Scythica, enatam. Vid. Cel. VITRINGA Obs. S. Lib. I. Diss. I. cap. 7. p. 71. sqq.

XV. Valeant ergo, qui vocem *κυπάρισσος* origine Græcam esse putant, & vel cum ISIDORO Lib. XVII. c. 7. arborem ita dici putant, quod caput ejus a rotunditate in acumen erigatur, vel cum CASSIANO BASSO Lib. XI. c. 5. & aliis *διὰ τὸ κύειν ἢ φύειν παρὰ τὴν τῆς τε κλάδης ἢ τῆς καρπῆς*, quod *pares gestent & producant tum ramos, tum fructus*. Quemadmodum & etymologiam illam non nisi ingenii lusum esse, jam vidit URSINUS Arbor. Bibl. Cap. IV. p. 129. qui tamen & ipse minus feliciter ludit, quum vocem ex Hebr. כפר, *bituminare*, & ראשון, *primus*, compositam putat, quod *resina arboris fere primas teneat, inter liquidas optima, sapore acerrima*. Conf. LAMPPII peculiarem Dissertationem de ברשם sive *Cupressu* Vol. I. Diss. ejusdem Theol. Philol. p. 576.

XVI. Deinde sententia mea, quod ברושים sint *cupressi*, haut exiguum robur accipit ex eo, quod in omnibus Scripturæ locis, ubi vox illa occurrit, commodissime de *cupressis* exponi possit. Ut res ad oculum pateat, sigillatim illa perlustrabimus, præsertim, cum ea occasione lucis aliquid affundi illis queat. Hic autem nullum est dubium vel de illis locis, ubi Hiranus Salomoni cum lignis cedrinis ברושים misisse dicitur, vel etiam de illis, ubi τῶν ברושים usus in templo fuisse narratur. Certe duabus valvis, quæ in introitu templi e lignis ברושים fabricatæ dicuntur, 1. Reg. VI, 34. *cupressos* optime convenire, facile quis crediderit, qui ex verbis PLINII, supra §. XI. allatis, recordetur, valvas templi Dianæ Ephesiæ, pariter e *cupresso* fabrefactas, per aliquot secula durasse, & *cupressum* in eas electam esse, quoniam præter cetera uno in genere materia nitior maxime valeat æternus. Sic & de ligno *cupressino* GREGORIUS NYSSENUS Homil. IV. in Cant. Canticorum: Εὐπνοεῖ φυσικῶς ἡ κυπάρισσος, καὶ σηπεδόνος ἐστὶν ἀπαράδεκτος, καὶ πρὸς πᾶσαν τεκτονικὴν φιλοτεχνίαν ἐπιτηδείως ἔχει, λεία τε γενομένη, καὶ ἐναερόνι, καὶ πρὸς τὸτο διὰ τῶν γλυφίδων καλλωπισμῶς ἐπιτηδεύει. Bene olet naturaliter *cupressus*, ea ipsa autem nullam admittit putredinem, & est apta ad universum fabrile artificium, ut quæ sit levis & concinna, & ad ea, quæ per calaturas fiunt, ornamenta apposita. Hinc de aliis tantum erimus solliciti. Primo autem illa producum, ubi ברושים cum ארזים *cedris Libanis* conjunguntur, & deinde reliqua proferam, ubi nulla simul *cedrorum Libani* fit mentio.

XVII. Priora sunt sequentia: 2. Reg. XIX, 23. *Adscendi* (verba sunt Regis Assyrii) *super altitudinem montium ad latera LIBANI, & succidi sublimes CEDROS ejus, & electas (ברושים) CUPRESSOS ejus.* Eadem verba reperiuntur etiam Jes. XXXVII, 24. Psalm. CIV, 16. 17. *Saturabuntur arbores Dei, CEDRI LIBANI, quas plantavit, ubi passeret edificarent.* Ciconiæ autem domus (ברושים) *CUPRESSI.* Jes. XI, 8. *Etiam (ברושים) CUPRESSI lætantur tui causa; CEDRI LIBANI: Ex quo decubuisti. (de casu Regis Babylonii sermo est) non ascendit, qui succiderit cacumina nostra.* Ezech. XXVII, 5. *Ex CUPRESSIS (ברושים) de Senir edificarunt tibi omnia tabulata in navibus, CEDRUM e LIBANO sumserunt, ut facerent tibi malum.* XXXI, 8. *CEDRI non fuerunt altiores illo (Rege Assyrio) in paradiso Dei, (ברושים) CUPRESSI non adæquarunt summitatem ejus.* Zach. XI, 2. *Aperi LIBANE, portas tuas, ut comedat ignis cedros tuas.*

Ulna (ברוש) CUPRESSE, quia cecidit CEDRUS. Quis autem, vel me etiam tacente, non videt, quod, cum hic ברוש cum cedris Libani conjungantur, cupressi, quos in Libano cum cedris provenire, imo præstantiores etiam cum illis arbores esse, supra percipimus, optime imo commode magis possint intelligi, quam *abies*, quas in Libano inventas esse, dubito, an aliquis probare queat.

XVIII. Et sane Ezech. XXVII, 5. ברוש cupressos recte nos interpretari, firmari potest ex eo, quod mons *Senir* idem fuerit, qui *Chermon*, utpote Emoræis ita dictus. Vid. Deut. III, 9. In monte autem *Chermon* non minus ac in Libano, cui aditus erat, cupressos provenisse, discimus ex luculento Sirachidis loco Cap. XXIV. v. 13. ubi *cedri Libani* cum *cupressis Chermon* eodem modo, quo apud Ezechielem cum *cupressis Senir* conjunguntur. En verba: ὡς κεδρος ἀνψάβην ἐν τῷ λιβανῷ, καὶ ὡς κυπαρισσοῦ ἐν ὄρεσιν Ἀερμών. *Tanquam CEDRUS exaltata sum in LIBANO, & tanquam CUPRESSUS in montibus CHERMON.* Præterea tabulatis navis Tyriæ, quæ ex cupressis constitisse, Propheta memorat, ligna arborum illarum admodum idonea fuisse, ex eo palam est, quod alias subinde naves ex iisdem lignis fuerint fabricatæ. Quam in rem præclara testimonia observat ὁ πᾶν BOCHARTUS Phal. Lib. I. c. 4. p. 26. Conf. & quæ supra §. XI. retulimus.

XIX. Sic & Ezech. XXXI, 8. datam de ברוש explicationem stare posse, exinde intelligimus, quod ibi singularis illis proceritas tribuatur. Propterea enim summa Regis Assyrii potentia cum illis comparatur. Cupressos autem admodum proceras esse, aliunde etiam satis constat. Namque inde Sirach. L, 10. *simon summus sacerdos*, ex sancto prodiens dicitur fuisse ὡς κυπαρισσοῦ ὑψομένη ἐν νεφέλαις, *tanquam CUPRESSUS IN ALTITUDINEM SE EXTOLLENS USQUE AD NUBES.* Ita etiam PAUSANIAS Lib. VIII. c. 24. p. 646 de tumultu Alcæonidis, filii Amphiarai: Περὶ δὲ τὸ αὐτὸ ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΙ πεφύκασιν ἐς τοσῶτον ὕψος ἀνήκασαι, ὡς τε καὶ τὸ ὄρεος τὸ πρὸς τῇ ψωφίδι κατῆσκιάζετο ὑπ' αὐτῶν. *Creverunt circa eum CUPRESSI eo usque, ut earum PROCERITATE mons etiam is, qui Psophidi imminet, obumbretur.* Et Phocion apud PLUTARCHUM in Phoc. p. 752. οἱ λόγοι σὲ, ὦ μείζανον, εἰκάσαι ΚΥΠΑΡΙΤΤΟΙΣ. *μεγάλοι γὰρ ὄντες καὶ ὑψηλοὶ καρπὸς δ' ἔφερον.* *Oratio tua, adolescens, CUPRESSORUM similis est. Ha enim GRANDES sunt & EX-*

EXCELSÆ, sed non ferunt fructum. Notissimus quoque VIRGILII locus Eclog. I. v. 25, 26. de urbe Roma:

Verum hæc tantum alias inter CAPUT EXTULIT urbes,

Quantum lenta solent inter viburna CUPRESSI.

Ubi SERVIUS: Nam viburnum brevissimum est, & forma & genere a cupresso remotum virgultum. CUPRESSUS vero arbor est MAXIMA. Sic & MARTIALIS Lib. XII. Epigr. 12. AERIAS CYPARISSOS vocat. Hinc quoque VIRGILIUS Siculos Cyclopas cum cupressis comparat Æneid. Lib. III. v. 677. sqq.

Cernimus astantes nequicquam lumine torvo

Ætneos fratres, cælo capita alta ferentes,

Concilium horrendum: quales cum VERTICE CELSO

Aëria quercus, aut conifera CYPARISSI

Constiterant, sylvâ ALTA Jovis, lucusve Dianæ.

Et HORATIUS Lib. IV. Od. 6. de Achille:

Ille mordaci velut icla ferro

Pinus, aut impulsa CUPRESSUS Euro,

Procidit LATE.

Confer quæ BUSBEKIUS de cupressis admiranda proceritatis, in Bithynia a se visis, refert in Legat. Turcic. Epistolis p. 54. Hinc ciconiæ, quas non solum in summis turribus, & ædium fastigiis, sed in cellis præterea arboribus ova ponere BOCHARTUS probat Hier. P. II. Lib. II. c. 29. p. 339. in cupressis etiam nidificant, ut §. XVII. ex Psalm. CIV, 17. didicimus. Qui locus pariter in suppeditata ejus nova versione robur ex modo observatis accepit. Vid. & Cl. LAMBERTI Diss. Philol. Theol. Vol. I. p. 577. sq.

XX. Sed jam videamus, an & in reliquis locis, ubi cedrorum nulla fit mentio, per ברשמים cupressi commode possint intelligi. Occurrunt illa 2. Sam. VI, 5. Hof. XIV, 9. Nah. II, 4. Quantum ad 2. Sam. VI, 5. ubi David cum Israelitis lusisse memoratur עצי ברשמים בבל sane nihil vetat, quo minus hæc verba reddamus *cujusvis generis instrumentis ex lignis cupressinis*. Cur enim David non ex lignis cupressinis æque instrumenta Musica parare potuisset, ac Salomo postea ex lignis pineis? Neque etiam Davidi ligna cupressina ex Libano deesse poterant; siquidem & cedrina inde a Sidoniis & Tyriis maxima copia accepisse legitur 1. Par. XXIII, 4. Imo cupressina etiam cum illis adducta esse, & verisimile est, & diserte ex EUPOLEMO refert EUSEBIUS Præp. Ev. Lib. IX, p. m. 263.

ubi inter alia illum de Davide perhibere scribit, αὐτὸν εὐτρεπίζειν τὰ πρὸς τὴν κατὰσκευὴν ἀνήγοντα, χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν, λίθους, ξύλα ΚΥΠΡΕΣΣΙΝΑ ἢ κέδρινα, ipsum parasse ea, quæ ad templi extructionem pertinerent, aurum, argentum, æs, lapides, ligna CUPRESSINA ὃ cedrina.

XXI. Jef. LV, 13. Propheta prædicens, desertum gentium, irrigatum pluvia, & nive cœlesti, ad Deum inaniter non reditura, ab hoc tempore exhibiturum esse Viros scientia viarum Dei, sanctimonia, pietate, & omni genere virtutum spectabiles, in fide & spe confirmatos, jugi influxu divinæ gratiæ semper virentes, Deo & Ecclesiæ delectabiles, loco hominum, gratia divina vacuorum, nullo succo veræ vitæ præditorum, nullam producentium veram frugem, aut frondem humano generi salutarem, ad terrena depressorum, & Ecclesiæ Dei in hisce terris spineti ac dumeti instar infestorum, ut sensum bene ob oculos ponit Doctissimus VITRINGA, rem ita eloquitur: Pro fructo succrescet ברוש CUPRESSUS, ὃ pro dumeto succrescet myrtus. Hic autem ברוש non fraxinum significare, ut idem putat VITRINGA, sed cupressum, patet ex loco parallelo Jef. XLI, 19. Ponam in solitudine ברוש cupressum, pinum ὃ cedrum pariter. Ita enim verba reddenda esse, supra §. X. vidimus.

XXII. Hof. XIV, 9. Messias ita locutus introducitur: Ego tanquam ברוש virens: ex me fructus tuus inventus est. Sed & hic ברוש de cupresso commode accipere possumus. Nam epitheton רענן, virens, quod additur, iudice doctissimo POCOCCIO Commentario Anglico ad h. l. declarat, de tali arbore hic sermonem esse, cui folia non decidunt. Talem autem arborem cupressum esse, testis est PLINIUS Lib. XVI. c. 20. Et AMBROSIIUS in Psalm. CXVIII Serm. 4. Sola cupressus, inquit, nunquam veteri exuitur amictu, aut novo flore vestitur: solam ventus nunquam honore suo despoliat. Et causam, cur semper vireat, nos docet PLUTARCHUS Sympol. Lib. III. Quæst. 2. his quidem verbis: Ἐλαίαν ἢ δάφνην, ἢ κυπάριστον αἰθαλῆ διαφυλάσσει τὸ λιπαρὸν ἢ τὸ θερμὸν, ὡσπερ ὁ κίτλος. Oleam, laurum, ac cupressum semper virentem conservat pinguedo ὃ calor, sicut ὃ edoram. Conf. LAMPII Diss. Theol. Philol. Vol. I. p. 177. Cumque Messias præterea ad fructum aliquem arboris, cum qua se comparat, alludere videatur, cupresso etiam fructus tribuitur. Audiamus THEOPHASTUM Lib. I. de Caus. Plant. c. 5. τούτης (κυπάριστος) γὰρ ὁ καρπὸς ὁ σφαιροειδὴς ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ἐγγινόμενον ἐν τριχωτῶν, ἢ ὡσπερ πιτρώδες, ἢ ἀμεινόν. Huius (cupressi) enim fructus non id totum est, quod

πίλο

pila speciem gerit, sed quod huic innascitur, tenue, exile, fursufrosum.
 PLINIO etiam Lib. XVI. c. 33. cupressus dicitur fructu supervacua,
baccis torva. Idem Lib. XVI. c. 27. scribit: *Trifera est & cupressus.*
Namque bacca ejus colliguntur mense Januario, & Majo, & Septembri,
ternasque earum gerit magnitudines. Et baccas illas *galbulos* dictos esse,
 ex VARRONE Lib. I. de Re Rust. c. 40. constat. Nomenque illud
 procul dubio a *pinguedine*, quam Hebræi כלהב dicebant, & a qua
 galbanum quoque, resina, PLINIO teste Lib. XII. c. 25. *gravis odore,*
 & *nidore, serpentes fugans,* appellatum, acceperunt. Et sicuti ar-
 bor ipsa odore *violenta* fuit, quemadmodum pariter PLINIO Lib. XVI.
 c. 33. describitur, ita etiam fortasse fructus ejus gravem odorem
 spirant, & propterea ad serpentes fugandos non minus, ac galba-
 num, sunt idonei. Et certe serpentes, sicuti in locis fragrantibus
 potissimum latebras suas habent, ita illas gravi odore fugari, etiam
 aliunde constat. Prius discimus ex DIODORO SICULO Lib. III. p. 180.
 ubi de fragrantissimis Arabiæ sylvis ita: Κατὰ γὰρ τὰς ΕΥΩΔΕΣΤΑ-
 ΤΟΥΣ δρυμὲς ΟΦΕΩΝ ὑπάρχει πλῆθος, οἱ τὸ μὲν χεῶμα Φοινικῆν
 ἔχουσι, μὴ δὲ σπιθαμῆς, ὄνυμα δὲ ποῖνται παντελῶς ἀνίατα.
Saltus enim FRAGRANTISSIMI SERPENTIBUS abundant, colore
punico, longitudine spithamæ, & morsu plane immedicabili. Sic & in
 tractu Jerichuntino, in quo balsamum, cyprus & myrobalanus pro-
 venit, (vid. JOSEPH. de Bell. Jud. Lib. V. c. 4. BOCHART. Hier. P. I.
 L. II. c. 51. RELAND. Palast. L. I. c. 57. p. 383. & L. III. p. 794.)
 serpentes haut raros fuisse, ex illis SUIDÆ intelligimus: Πιπέλις
 ὄφειον, ὡς διψαλέοις. ἰδίως τοῖς κατὰ τὸν ἱερὴν μάλιστα εὐρισκομέ-
 νοις, ἐξ ὧν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ πολλὰ τὴν θηριακὴν σκευάζουσιν. Πι-
 πάλεις ὄφειον. *Serpentibus pinguibus.* Πιπέλις autem formatum
 est, ut διψαλέοις. Sic autem proprie dicuntur serpentes, qui circa
 Hierichuntem potissimum inveniuntur, ex quibus Medici Theriacam ple-
 rumque conficiunt. Posterius, quod scilicet serpentes gravem odo-
 rem fugiant, discimus ex VIRGILIO Georg. III. v. 414. 415.

Disce & odoratum stabulis accendere cedrum,

Galbanoque agitare graves nidore chelydros.

Ubi pro *graves* legendum videtur *gravi*. Sic & de filice herba, quæ
 Græcis πέρεις dicitur, SCHOLIASTES THEOCRITI ad Idyll. γ. v. 14. Πέρεις
 δὲ εἶδος βοτάνης, ὁμοίας πέρων τριθοκαμήλας, ἀφ' ἧς καὶ σιβάδες ἐπὶ
 κλίνης ἐγένοντο τῶν ἀγροίκων, διὰ τὴν μαλακότητά, καὶ διὰ τὸ ΑΠΟΔΙΩ-
 ΚΕΙΝ ΤΗ ΟΣΜΗ ΤΟΥΣ ΟΦΕΙΣ. καλεῖται δὲ καὶ βληχρόν. Πέρεις autem
 Species

species herbae, similis alae struthocameli, ex qua etiam strata sunt in lecto rusticorum, propter molliem, & quod SERPENTES GRAVI ODORE ABIGANT. Vocatur etiam βληχρόν. Per ὁσμὴν hic gravem odorem intelligendum esse, docet nos DIOSCORIDES Lib. IV. c. 186. ubi ita: Πτέρις, οἱ δὲ βληχρον, οἱ δὲ πολύρριζον καλῶσι, φύλλα ἐστὶν ἀκαυλα, καὶ ἀνανθη, καὶ ἀκαρπα ἐξ ἑνὸς μίσχου, καὶ πῆχυν τὸ μέγεθος, ἐντελειμημένα καὶ ἀνηλωμένα ὡς πτέρυξ, ΥΠΟΔΥΣΩΔΗ. Πτέρις, aliis βληχρον, aliis πολύρριζον vocatur. Folia habet sine caule, sine flore, & sine fructu. Ex uno illa pediculo exeunt, cubitali longitudine, multifida, & lateribus pennata, SVBGR-VI ODORE. De eadem PLINIUS Lib. XXVII. c. 9. Pterin Græci (filicem) vocant, alii blechnon, cujus ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, nec non GRAVES (sic enim addita vocula nec legendum videtur pro non graves, ut vulgo impressum est) ODORE. Sicuti autem ex observatis verisimile, quod fructus cupressi gravem odorem spirent, & præterea certum est, quod serpentes gravem odorem fugiant, ita inde forsitan ratio peti potest, cur Messias promiserit, quod Ephraim ex ipso fructum quasi cupressi habiturus sit. Nempe eo ipso innuisse videtur, quod tale ipsis medium acquisiturus sit, quo Satanam, serpentem illum antiquum, fugare possint. Aliud adhuc emblemata in fructu cupressi apud Prophetam vidit Eruditissimus LAMPIUS Diff. cit. p. 589. Ibi enim, cum Judæorum æque ac Vatabli & Drusii aliorumque sententiam retulisset, qui verba Prophetæ: Ex me fructus tuus inventus est, per oppositionem interpretantur, quasi diceretur: Etiam si abies aut cupressus sterilis sit, ego tamen ex mea omnisufficientia vobis fructum præstabo; hæc addit: Nihil tamen impedit, quo minus ipsi fructus cupressi hic in censam veniant. Istud enim singulare cum habeant, ut ter in anno conos edant, eosque granis minutissimis repletos, ex quibus mira fecunditate tanta multitudo tam altarum arborum potest progigni, hinc fructificatio cupressi elegans erit emblemata spiritualis seminis Christi, quod licet ab initio contemptissimum ac tenuissimum, vi tamen Spiritus Christi in prodigiosam multitudinem debebat excrescere. Ad hanc enim augmentationem proli mystica præcedentia quoque respiciunt. Et hoc sibi procul dubio vult nomen Ephraim per singularem emphasim in versus nostri initio positum. Ceterum si in verbis Prophetæ ex versione Latina Interpretis Arabici judicandum esset, ille pariter ברושׁ de cupresso exposuit. Sed illam erroris arguit laudatus POCOCKIUS, notans, quod arar, quæ apud Arabem legitur, non cupressum, sed juniperum significet,

XXIII. Accedimus ad Nah. II, 4. ubi ita legitur: *Clypeus ferrium ejus rubet, viri exercitus coccino vestiti, igne quasi lampadum coruscant currus, in die, qua instruet praelium, & חַרְוֵיהֶם coruscant.* In his verbis per חַרְוֵיהֶם hastas abiegnas intelligunt CALVINUS, PISCATOR, TARNOVIUS, MUNSTERUS, alique. Sed æque cupressinas posse intelligi, ex eo patet, quod PLINIUS, cupressos perticis fuisse adhibitas, referat. Cum enim Lib. XVI. c. 33. narrasset, duo esse cupressi genera, fœminam & marem, subjungit: *Utraque autem immittitur in PERTICAS asseresve amputatione ramorum, qui XIII. anno denarius singulis veneunt.* Sic & hastis sigillatim cupressum fuisse adhibitam LAMPIUS Diss. cit. p. 183. probat ex illa descriptione hastæ Capanei apud STATIUM Thebaid. v. 176.

Atque uni missilis illi

Cuspide præfixa stat frondibus orba cupressus.

Imo, si de Babyloniis apud Prophetam sermonem esse, cum nonnullis existimes, חַרְוֵיהֶם commodius de hastis cupressinis interpretari possumus. Nam abietes ibi frustra quæruntur, cupressi autem ibi inveniebantur. Unde Alexander classem ad Arabiam occupandam in Babylonia parans, non nisi lignis cupressinis ad illam usus est. *ARRIANUS in Alexandro Lib. VII. p. 161.* λέγει δὲ, ὅτι καὶ ἄλλοι αὐτῶ ἐναυπηγῆτο σὺλῶ, τέμνοντι τὰς ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΥΣ τὰς ἐν τῇ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ. Τῶν γὰρ ΜΟΝΩΝ τῶν δένδρων εὐπορίαν εἶναι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσυρίων, τῶν δ' ἄλλων, ὅσα ἐς ναυπηγίαν, ἀπορώς ἔχειν τὴν γῆν ταύτην. Dicit autem (Aristobulus) aliam quoque classem Alexandrum construxisse, cæcis CUPRESSIS, quæ erant in Babylonia. Harum enim SOLUM arborum in Assyriorum regione copiam esse. Aliarum autem, quæ conficiendis navibus sunt aptæ, inopia hanc terram laborare.

XXIV. Equidem de cupressis etiam, an in Babylonia crescant, dubium alicui oriri posset ex eo, quod STRABO regionem illam nihil præter frutices & palmas ferre, & propterea e palmaceis trabibus & columnis ædificia ibi fieri, referat. Sic enim Lib. XV. p. 508. disertè scribit: *διὰ δὲ τῆς ὕλης σπάνου ἐκ Φοινίκων ξύλων αἱ οἰκοδομαὶ συντελεῖνται, καὶ δοκοῖς καὶ ξύλοις. περὶ δὲ τῆς ὕλης σπανέοντες ἐν τῆς καλῆς σχοινία περιτιθέασιν, εἴτ' ἐπαλείφοντες χράμασι καταγράφουσι, τὰς δὲ θύρας ἀσφάλτω. ὑψηλαὶ δὲ καὶ αὐταί, καὶ οἱ οἰκοὶ καμαρωταὶ πάντες διὰ τὴν ἀξυλίαν. ψιλή γὰρ ἡ χώρα, καὶ θαμνώδης ἡ πολλή, πλὴν Φοινίκων. εἴτ' δὲ πλείους ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, πολλὸς δὲ καὶ ἐν Σέσσοις, καὶ ἐν τῇ παραλίᾳ Περσίδι, καὶ ἐν τῇ Καρμανίᾳ.* In Babylonia propter li-

D

gnerunt

gnorum penuriam e palmaceis trabibus & columnis ædificia faciunt. Circum columnas funes ex contortis calamis confectos ponunt, postea illiniertes coloribus pingunt. Porta bituminata & alta sunt tam ipsæ, quam domus, quæ omnes propter lignorum penuriam fornicantur. Quippe regio magna ex parte nuda, nihil fert præter frutices & palmam: quæ & in Babylonia, & in Susiana, & in ora Persiæ, & in Carmania permulta est. Sed ipse tamen etiam STRABO p. 510. Alexandrum navigia ἐν τῇ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ συμπηζόμενον τῶν ἐν τοῖς ἀλσέσι καὶ τοῖς παραδείσοις ΚΥΠΑΡΙΤΤΩΝ, in BABYLONIA ex nemorum & hortorum CUPRESSIS construxisse, ex ARISTOBULO memorat. Hæc autem facile inter se conciliari possunt, si dicamus, quod cupressi, in lucis & paradisis Babyloniæ occurrentes, ex aliis regionibus adductæ & plantatæ sint. Quemadmodum & in Media nemora voluptatis ergo manu confita fuisse, discimus ex CURTIO Lib. VII. c. 2. n. 22. Et certe circa Arbela in Aractena regione, Babyloniæ vicina, cupressetum fuisse, rursus testatur STRABO Lib. XV. p. 508. περὶ Ἄρβηλα δὲ ἔστι, ἰν-quit, καὶ Δημητριάς πόλις. εἶθ' ἡ τῆς Νάφθα πηγὴ, καὶ τὰ πνεῦα, καὶ τῆς τῆς Ἀναίας ἱερὸν, καὶ Σαδράκα τὸ Δαρεῖς τῆ Ἰτιάσπης βασιλείου, καὶ ἡ Κυπαρισσῶν, καὶ ἡ τῆς Καίπρης διάβασις, συνάπτεσσα Σελευκεία, καὶ Βαβυλωνί. Circa Arbela est urbs Demetrias: deinde Naphtha fons, & ignes, & templum Anaa, & Sadraca, Darii Hystaspis filii regia, & Cupressetum, & Capri trajectus, jam ad Seleuciam & Babyloniam pertinens, Conf. BOCHARTUM Phal. Lib. I. c. 4. p. 27.

XXV. Neque Medis etiam, si de illis apud Prophetam sermonem esse cum eruditissimo HUETIO Dem. Ev. Prop. IV. p. 505. ed. Lips. probabilius statuas, hastæ cupressinæ deesse poterant. Namque habitabant illi in Tauro, in quo, ut cedri & aliæ arbores, ita etiam cupressos, quæ summa montium juga, ubi nives nunquam absunt, teste PLINIO Lib. XVI. c. 33. amant, & in plurimis Asiæ montibus crescunt, inventas esse, verisimile. Vel aliunde etiam ad illos perferri potuerunt. Sententiæ vero, quod de Medis ibi sermo sit, favet, quod milites, quibus hastas cupressinas Propheta tribuit, tanquam מַעֲלָמִים h. e. coccino vestiti delineantur. Medorum enim milites ita vestitos fuisse, verisimile ex eo, quod & milites Persarum ejusmodi habitu inceserint, & Persæ, ut multa alia, ita & militarem habitum a Medis acceperint. Quod enim Persarum milites ejusmodi habitu inceserint, argumento est tunica punicea, qua Masistius Persæ, qui in Platænsi acie cecidit, super thoracem indu-

Indutus fuit. Sic enim de illo HERODOTUS Lib. IX. cap. 22. ἔντος θώρηκα εἶχε χρύσειον λεπιδωτόν. καθύπερθε δὲ τῶ θώρηκι ΚΙΤΩΝΑ ΦΟΙΝΙΚΕΟΝ ἐνεδεδύκει. Intus gerebat thoracem aureis squamis confertum, desuper TUNICAM PUNICEAM indutus erat. Et de Cyri militibus XENOPHON Lib. VI. Pæd. init. ὀπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κύρον τοῖς αὐτοῖς Κύρω ὄπλοις, χιτῶσι Φοινικαῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, παλτῶ κραινείῳ ἐνὶ ἑκάστω. Erant autem omnes, qui cum Cyro erant, iisdem armis instructi, quibus Cyrus, TUNICIS PUNICEIS, loricis aneis, areis galeis, comis albis, ὄ cornea quisque tragula. Conf. & quæ ex PLEΤARCHI Artaxerxe observat BRISSONIUS de Rego. Pers. Lib. III. §. 25. p. 661. Quod vero Persæ multa a Medis acceperint, sive multos eorum mores & instituta imitati sint, docet STRABO Lib. XI. p. 362. Verba ejus, quæ adscribi merentur, ita sese habent: ἔθνη δὲ τὰ πολλὰ μὲν τὰ αὐτὰ τῆτοις (Μήδοις) τε, καὶ τοῖς Ἀρμενίοις, διὰ τὸ καὶ τὴν χώραν παραπλησίαν εἶναι. τῆς μὲντοι Μήδος ἀρχηγέτας εἶναι Φασὶ καὶ τῆτοις, καὶ ἔτι πρότερον Πέρσαις τοῖς ἔχουσιν αὐτῆς, καὶ διαδεξαμένους τὴν τῆς Ἀσίας ἐξουσίαν. Ἡ γὰρ νῦν λεγομένη Περσικὴ γλῶσση, καὶ ὁ τῆς τοξικῆς καὶ ἰππικῆς ζῆλος, καὶ ἡ περὶ τῆς βασιλείας θεραπεία, καὶ κόσμος καὶ σεβασμὸς θεοπρεπῆς παρὰ τῶν ἀρχομένων εἰς τῆς Πέρσαις παρὰ τῶν Μήδων ἀφίκηται. καὶ ὅτι τὰτ' ἀληθῆς, ἐκ τῆς ἐσθῆτος μάλιστα δῆλον. Τίνα γὰρ τις καὶ κίδαρις καὶ πύλος, καὶ χειριδῶτοι χιτῶνες, καὶ ἀναξυρίδες, ἐν μὲν τοῖς ψυχροῖς τόποις, καὶ προσβοροῖς, ἐπιτηδεῖα ἐστὶ φασματὰ, οἷοι εἰσὶν οἱ Μηδικοὶ ἐν δὲ τοῖς νοτιοῖς ἤκιστα. Οἱ δὲ Πέρσαις τὴν πλείστην οἰκισιν ἐπὶ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ κέκληνται, μεσημβρινώτεροι καὶ βαβυλωνίων ὄντες, καὶ Σησίων. Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τὴν τῶν Μήδων προσεκλήσαντό τινα καὶ τῶν προσαιπόμενων Μηδία. Ἄλλ' ὅπως ἐφάνη σεμνὰ, καὶ τῶ βασιλικῶ προσχηματικῶ οἰκῆτα τὰ ἤδη τοῖς νικῆσασιν, καὶ τὰ τῶν νικηθέντων, ὡς τ' ἀντι γυμνητῶν, καὶ ψύλων, θηλυτολεῖν ὑπέμειναν, καὶ κάθηρφέις εἶναι τοῖς σκεπασμασι. Mores fere communes sunt Medis atque Armeniis: quia ὁ regio adsimilis est. Medos tamen principes autoresque fuisse ὁ his istorum ferunt, ὁ Persis, qui Media occupata in dominationem Asia successerunt. Nam qui nunc dicitur Persicus vestitus, ὁ sagittandi ac rei equestris summum studium, regumque cultus, ornatus, ὁ honores quasi divini regibus a subditis qui habentur, a Medis sunt profecta. Idque verum esse, maxime e vestitu apparet: nam tiara, pileus, manicata tunica, ὁ braccia in frigidis locis ὁ aquilonaribus, ut sunt Media, gestamen sunt commodum, in austrinis minime. Persæ autem habitationem suam ut plu-

rimum habent ad rubrum magre, meridionaliores Babylonis & Susis. Sed everfis Medis etiam quadam Media contermina in suam redegerunt potestatem. Sed victoribus ita ob majestatem & regio ornatum convenientem dignitatem placuerunt a victis Medis recepta, ut nuditati & levissimo vestitui muliebrem stolam ac vestem ad talos dependentem pratulerint. Conf. & XENOPHONTEM Pæd. Cyr. Lib. I. p. 6. Imo & ipsam Medorum armaturam, & habitum bellicum Persis usu receptum fuisse, HERODOTUS auctor est. Cum enim ille Lib. VII. cap. 61. de exercitu Xerxis agens, scripsisset: πέρσαι μὲν ἄλλο ἐσκευασμένοι. περὶ μὲν τῆς κεφαλῆς ἔχον τιάραις, καλεομέναις πέλαις, ἀπαγείας· περὶ δὲ τὸ σῶμα κιβῶνας χειριδωτῆς, λεπίδων σιδερέης ὄψιν ἰχθυοειδέων· περὶ δὲ τὰ σκέλη ἀναξυρίδας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα· ὑπὸ δὲ, φαρσετρῶνας ἐκρεμάντο· αἰχμᾶς δὲ βραχέας ἔχον, τόξα δὲ μεγάλα, οἷσιν δὲ καλάμιναις· πρὸς δὲ ἐγχειρίδια παρα τὸν δεξιὸν μηρὸν παρακωρυμμένα ἐκ τῆς ζώνης. Persæ hunc in modum armati: circa capita gestabant pilea, quæ tiaras vocant, non densata: circa corpus tunicas, manicis auctas, varii coloris, e squamis ferreis, ut intuentibus piscium similitudinem præbeant: braccas circa crura: pro clypeis gerra, pharetris subter pendentibus: hastas breves, arcus grandes, sagittas arundineas: ad dextrum femur pugiones e baltheo suspensos; paulo post addit: Μηδοὶ δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσαλμένοι ἐστρατεύοντο. Μηδικὴ γὰρ αὐτὴ ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ ἡ Περσικὴ. Medi eodem habitu instructi militabant. Nam hæc armatura Medica est, non Persica. Et in verbis illis κιβῶνας χειριδωτοὶ ποικίλοι, tunica manicata variegata procul dubio eadem sunt, quæ XENOPHONTI loco antea adducto χιτῶνας Φοινικῶν, tunica punicea, quasque Persas gestasse ille refert. Et ποικίλοι, variegata dici illæ poterunt, quod vel alio colore, vel figuris etiam in eodem colore distinctæ fuerint. Quæ admodum & σαράγνης, vel, ut HEZYCHIO & ATHENÆO scribitur, σάραπις vestis Medorum purpurea fuit albo distincta. POLLUX Lib. VII. c. 13. Ὁ δὲ σαράγνης Μηδῶν τι φόρημα, πορφύρεον μεσόλευκον χιτῶν. Sarages, tunica purpurea, albo distincta, quam Medi gestant. Conf. de illa BRISSON. de Regn. Pers. Lib. II. §. 189. p. 549. & RELAND. Diss. Misc. P. II. p. 230. Equidem, si verba HERODOTI, prout vulgo sese habent, introspicimus, facile nos commovere illa possent, ut κιβῶνας χειριδωτῆς ποικίλους de loriciis potius, quam de tunicis, accipiamus. Quæ enim sequitur descriptio, qua λεπίδων σιδερέης ὄψιν ἰχθυοειδέων, ex squamis ferreis, ut intuentibus piscibus similes videantur, fuisse dicuntur, loricarum omnino est propria. Nam supra vidimus, quod HERODOTUS

Maffio, Persæ, θώρακα χρύσειον λεπιδάτων, *loricam, aureis squamis confertam*, tribuerit. Et *loricæ illæ alias vocantur θώρακες Φολιδωτοί*. Docetque nos ex HELIODORO magnus BOCHARTUS Phal. Lib. III. c. 13. p. 218. qua ratione *loricæ illæ squamatae fabrefactæ fuerint*. Et Græcis æque ac Romanis tales *loricas in usu fuisse, constat*. Sic enim PAUSANIAS Lib. IX. cap. 26. p. 761. de Cleostrato: καλκῶν θώρακα ἐποίησατο ἔχοντα ἐπὶ ἐκάσῃ τῶν Φολιδῶν ἀγκιστρον ἐς τὸ ἄνω. *Faciebat sibi loricam æneam in singulis squamis hamum resupinatum habentem*. Vide & quæ de Romanis observat LIPSIUS de Mil. Rom. Lib. II. Dial. 6. p. 129. Imo Philistæis etiã tales *loricas non ignotas fuisse, patet ex 1. Sam. 17, 5. ubi Goliathus לִּי שָׂרָר לְרִיבֵי לִרְיָו lorica squamarum, vel, juxta VULGATUM, lorica squamata, indutus dicitur. LXX. ibi vertunt θώρακα ἀλυσιδωτῶν, loricam catenatam, h. e. e tenuibus annulis ferreis seu hamis confertam. Quales loricæ & Antiochi milites gestasse, ex 1. Macc. VI, 35. discimus. De iisdem POLLUX Lib. I. cap. 10. segm. 135. θώρακες δὲ οἱ μὲν Φολιδωτοί, οἱ δὲ ἐξ ἀλυσέων. Thoracum alii squamati, alii catenati. Conf. & quæ ex aliis de iisdem afferunt summi Viri, LIPSIUS l. c. & EZECH. SPANHEMUS ad JULIAN. p. 249. Homero lorica, aliis ἀλυσιδωτὸς dicta, vocatur στρεπτός χιτῶν, torta tunica. Sic enim ad II, ε. v. 113.*

ἄμα δ' ἀνηκόντιζε διὰ στρεπτοῦ χιτῶν,

Sanguis autem rursus ebullit per tortam tunicam.

SCHOLIASTES: Τῆ ἀλυσιδωτῆ (vulgo vitiose legitur ἀλυσειδωτῆ) σιδηρῆς κροκωτῆ θώρακ, *catenata ex annulis ferreis lorica*. HESYCHIUS: Στρεπτοῦ χιτῶν, τῆ ἀλυσιδωτῆ θώρακ, ἢ τῆ θώρακ τῆ ὑποδύτα. Στρεπτοῦ χιτῶν, *catenata lorica, vel lorica interioris*. Res igitur clara, ut ad HERODOTUM redeam, quod descriptio, quæ post verba ejus κιβῶνας χειριδωτῆς ποικίλης, legitur, magis *loricas, quam tunicas, representet*. Sicuti autem non minus manifestum, quod κιβῶνες χειριδωτοί ποικίλοι eadem sint tunicæ, quæ XENOPHONTI χιτῶνες φοινικῶι, *tunica punicea*, & ex alio præterea HERODOTI loco, imo & PLUTARCHI Artaxerxe p. 1016. pateat, quod Persæ super *loricam tunicam puniceam gesserint, dicere fere ausim, quod in verbis HERODOTI adductis aliquid exciderit, hoc, ni fallor, modo supplendum: περὶ τὸ σῶμα κιβῶνας χειριδωτῆς ποικίλης, (ἢ θώρακας) λεπίδων σιδηρῆς &c. Videmus ergo, quod Medorum æque ac Persarum milites puniceis vestimentis induti fuerint. Ceterum, quide Lacedæmonii aliisque populis, qui puniceis & rubris vestimentis in*

bello usi sint, scire cupit, adeat CRAGIUM de Rep. Lac. Lib. III. Tab. 6. Inst. 6. p. 259. ed. Lugd. Bal. 1670. 8. MEURSIUM Misc. Lac. Lib. II. c. 19. p. 188. HERALDUM Advers. Lib. I. c. 8. p. 37. NAUDEUM de Stud. Milit. Lib. I. c. 28. p. 331. & testimoniis veterum, ab illis observatis adjungat SCHOLIASTAM ARISTOPH. Acharn. v. 359. & in Pac. v. 1173. & SUIDAM in καταξάινειν εἰς Φοινικίδα.

XXVI. Sed jam satis, ut puto, evictum est, quod in omnibus Scripturae locis, ubi τῶν κυπρίων fit mentio, cupressi commodissime possint intelligi. Atque adeo vel inde etiam sententia nostra multum roboratur. Illi praeterea haut leve robur addit testimonium EUPOLEMI, qui non solum, ut supra §. XX. vidimus, Davidem ligna cupressina ad templum aedificandum inter alia parasse, sed etiam Salomonem iisdem lignis in templi extruptione usum fuisse, memorat. Namque ALEXANDER Polyhistor apud EUSEBIUM Praep. Ev. Lib. IX. p. 264. ex illo refert, Salomonem οἰκοδομεῖν ἐναλλάξ δόμου λίθινον, καὶ ἔδωκεν κΥΠΡΙΑΣΙΝΟΝ, πελεκητοῖς χαλκοῖς ταλαντιαίοις, καὶ ἀλαμυράνοισι τὰς β' δόμους. Οὕτω δ' αὐτὸν οἰκοδομήσαντα ξυλῶσαι ἔξωθεν κεδρῖν οἰς ξύλοις καὶ ΚΥΠΡΙΑΣΙΝΟΙΣ, ὡς τε τὴν λίθινην οἰκοδομήν μὴ φαίνεσθαι. --- Οἰκοδομήσαι δὲ καὶ τὰς πύλας τὰ ἑξῆς καὶ κατακοσμήσαι χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς, καὶ κατατεγγάσαι φατνώμασι κεδρῖν οἰς καὶ ΚΥΠΡΙΑΣΙΝΟΙΣ, aedificasse alternatim contignationem lapideam, & CUPRESSIVAM, seu ribus ferreis magni ponderis, ita ut una alteri adhaerent. Ita autem duas contignationes illas extructas extrinsecus illum texisse lignis cedrinis & CUPRESSINIS, ita ut lapides non apparuerint. Aedificasse praeterea & valvas templi & ornasse auro & argento, fornemque desuper cedrinis & CUPRESSINIS ex tabulis sinuasse.

XXVII. Majus vero adhuc sententia nostra pondus accipit testimonio IOSEPHI, qui Lib. VIII. c. 2. Antiqu. Hiramum, Tyriorum Regem, Salomoni, Libani ligna ab ipso petenti, ita respondisse scribit: βασιλεὺς ἔειπεν, βασιλεῖ Σολομῶνι. Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοὶ τὴν πλῆθειν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχοντι. Ἐγὼ δὲ τοῖς ἡδόμην, ἀπαντα ὑπεργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. Τεμνὼν γὰρ ξύλα πολλὰ καὶ μεγάλα κεδρῶν τε καὶ ΚΥΠΡΙΑΣΙΝΟΝ, διὰ τῶν ἐμῶν ἐπὶ θάλασσαν καταπέμψω, καὶ κελύσω, τὰς ἐμὰς σχεδίαν πηξαμένους, εἰς ὃν ἀνβληθῆς τόπον τῆς σαυτῆς χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. Rex Hiramus Regi Salomoni. Dignum est equidem, ut benedicatur Deus, quod tibi patrum tradidit imperium, viro sapienti, & omni virtute ornato. Ego vero hisce delectatus, omnia, quae per literas desiderasti, ministrabo.

Succi

Succidens enim ligna multa & magna, cedrina æque ac CUPRESSINA per meos ad mare mittam, præcipiens, ut, ratibus factis, navigantes ad locum regionis tuæ, quemcunque volueris, ea deponant. Quamvis enim iisdem verbis Epistolam Hiram ad Salomonem minus conceptam esse, exemplum ejus, a scriptore θεοπραΐσις 2. Paral. II, 11. sqq. in literas relatum, doceat, atque adeo, quæ IOSEPHUS postea de exemplis ejusdem Epistolæ suo adhuc tempore in tabulis Tyriorum ita, prout recitaverat illam, extante scribit, merito suspecta alicui videri possint, tamen, cum argumentum ejus argumento, 1. Reg. V, 8. sqq. enarrato, simile sit, & utrobique duo lignorum genera Rex Tyriorum Salomoni promittat, vel hoc inde manifestum, quod Josephus, qui Epistolam illam Græce a se translata exhibuit, alterum illorum genus, ברושים, vel, ut Tyrii pronunciaffe videntur, ברותים de cupressis pariter interpretatus sit. Ejusque auctoritas hic magni omnino facienda est. Nam ille gente erat Judæus, & eo tempore, & in illa regione vivebat, ut, quid Hebræis ברושים, & Tyriis ברותים essent, ipsi non posset esse ignotum. Ceterum fallitur Celeberrimus CLERICUS, quum in Comm. ad 1. Reg. V, 3. ad fidem IOSEPHI de literis Hiram infringendam inter alia scribit, quod in Historia sacra harum literarum nulla mentio fiat, sed tantum mandatorum, quæ legatis erant data. Nam 2. Paral. II, 10. diferte ita legitur: ויאמר חורם מלך צור בכתב וישלח אל שלמה
Et dicebat Hiramus Rex Tyri per literas, & mittebat ad Salomonem.

XXVIII. Denique accedit auctoritas ALEXANDRINORUM, aliorumque Interpretum, qui in multis locis ברושים κυπρίσις, cupressos, interpretati sunt. Conf. §. XXX. & Cl. LAMPRI Diff. Philol. Theol. P. I. p. 176. Quem eruditissimum Virum cum sententiæ meæ, quam dudum de ברושים fovi, & aliis etiam per literas exposui, ομολογησεν deprehenderim, multum me in illa confirmatum esse, profiteor.

XXIX. Valeant ergo, qui ברושים, ut alibi, ita etiam 2. Paral. II, 8. de aliis arboribus interpretati sunt. Cum vero præter Interpretes potissimum URSINUS pro abietibus pugnet, argumenta ejus paululum examinemus. Eo illa redeunt, quod omnia, quæ de BEROSCHIM dicuntur, abieti satis convenient, non fraxino, neque æque omnia cupresso, & Vulgatus fere constanter illas de abietibus exposuerit, cumque plerumque Latini & nostri Interpretes secuti sint. Vid. Arbor. Bibl. cap. IV, p. 86. & cap. XVIII, p. 268. Sed, quod

quod non omnia, quæ de *Beroschim* dicuntur, abietibus convenient, facile ostendi potest. Primo enim, cum ברשׂים pasim cum cedris Libani junguntur, abietes ibi propterea non possunt intelligi, quod arbores illas in Libano minus, vel certe rarius provenisse, aliunde colligamus. Nam, teste PLINIO Lib. XVI. c. 40. *in Aegypto ac Syria Reges inopia abietis cedro ad classes feruntur usi.* Abietes ergo in Syria, atque adeo in Libano, qui mons erat Syriae, defecerunt. Quod ipsum etiam ex DIODORO firmari potest. Ille enim cum narrasset, quod Antigonus Syriae Rex ligna ad classem, contra Aegypti & Græciæ Reges instruendam, ex Libano petierit, & declarare vellet, quod mons ille ligna, navibus apta, produceret, lignis cedrinis, pineis & cupressinis illum refertum esse, memorat, nullam autem abietum mentionem facit. Verba ejus supra §. III. jam vidimus. Procul dubio autem abietum pariter mentionem fecisset, si illæ in Libano provenirent; siquidem earundem arborum ligna navibus commoda jam olim fuerunt habita. Sic enim THEOPHRASTUS Lib. V. c. 8. ἐλάτη μὲν καὶ πεύκη καὶ κέδρος, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ναυπηγήσιμα. Τὰς μὲν γὰρ τεῖχεῖς καὶ τὰ μακρὰ πλοῖα ἐλάτινα ποιεῖσι διὰ κρφοτητα. *Abies, pinus, cedrus, ut summatim dicam, sunt aptissima navibus. Triremes enim atque longa navigia ex abiete levitatis gratia faciunt.* Et non longe post: ἐλάτη μὲν ἐν καὶ πεύκη, καθάπερ εἴρηται, καὶ πρὸς ναυπηγίαν, καὶ πρὸς οἰκοδομίαν, καὶ ἐτι πρὸς ἄλλα τῶν ἔργων χρῆσιμος ἐστίν. *Abies & pinus, ut diximus & domibus, & navibus, & aliis plerisque commodissima sunt.* Conf. & IO. BODÆI a STAPEL not. p. 535. Deinde, cum ligna τῶν ברשׂים ad templum Hierosolymitanum, & valvas ejus adhibita fuisse leguntur, abiegna ibi non ita commode ac cupressina locum habere possunt. Templum enim non unum sed plura secula stare debebat. Sed asseres abiegnos ab carie & vetustate celeriter vitiari, & VITRUVIUS docet Lib. VII. c. 3. & experientia confirmat. Non ergo credibile, quod ejusmodi ligna Rex sapientissimus ad templum adhibuerit, cum præstantiora, & quæ ætatem ferre poterant, abunde ipsi suppeterent. Videmus igitur, quod non omnia, quæ de ברשׂים in sacris memorantur, abietibus convenient. Sed aliter rem se de cupressis habere, jam satis, ut puto, ostendimus.

XXX. VULGATO autem, ad quem provocat URSINUS, aliisque Interpretibus opponere possumus vetustiores ALEXANDRINOS, quibus non

non solum כרוש 2. Paral. II, 8. est ἀγκυθινον sc. ξύλον, juniperinum lignum, & Hof. XIV, 8. ἀγκυθῶν, juniperus; 2. Paral. III, 5. κέδρον, cedrinum: Ezech. XXVII, 5. κέδρῶν cedrus; 3. Reg. V, 10. πύκνη, pinus; 3. Reg. V, 8. VI, 15. 34. IX, 11. πεύκων, pineum; Ezech. XXXI, 8. Zach. X, 2. πίνος, pinus; sed etiam 4. Reg. XIX, 23. מכתר כרושׁ iidem reddunt τὰ ἐκλεκτὰ τῶν κυπαρίσσων αὐτῶν, selectissimas cupressos ejus. Et in omnibus Jesaia locis, ubi τῶν כרושׁ fit mentio, si unicum excipias c. XIV, 8. ubi generalius exponuntur per ξύλα Λιβάνου, ligna Libani, constanter κυπαρίσσοι, cupressi, ipsis intelliguntur. Vid. cap. XIX, 23. XXXVII, 24. XLI, 19. LV, 13. LX, 13. Sic etiam Cant. I, 17. בררית, quas cum כרושׁ eadem esse arbitror, in Græca eorundem versione sunt κυπαρίσσοι, & vulgato, cupressi. Pariter SYMMACHUS Es. XLI, 19 כרושׁ reddit κυπαρίσσον, ubi al. βεάθου θιδαάε. Sic enim pro βεαυδαάε, vel βεαυδαάε, ut ex MS. Laud. legendum censet Doctus GRABIUS de Vitiis LXX. Int p. 121. reponendum puto. Nam, ut כרושׁ per βεάθου, ita הדרר quod in textu Hebr. sequitur, per θιδαάε procul dubio expressum. SYMMACHUS etiam Es. LV, 14. & LX, 13. כרושׁ interpretatur per βεάθου, quo sabinam vel Creticam cupressum denotari, supra vidimus §. XIV. Ita etiam posteriori Prophetæ loco THEODOTION. Denique Interpreti incerto in Hexaplis ORIGENIS, Cel. MONTEFAUCONO editis, Ps. CIII. vel juxta alia exemplaria CIV, 17. כרושׁ redduntur κυπαρίσσοι. Ut adeo vox illa Græcis frequentius de cupressis, quam de aliis arboribus, nusquam vero de abietibus exponatur.

XXXI. Superest, ut אלגומים, vel, ut alias dicuntur, אלמוגים pinus esse, pariter confirmemus. Primo autem nomen ipsum pinis convenit, sive AVENARIUM, sive HUETUM sententiam de illo amplectamur. AVENARIUM enim in Diction. derivat illud ex אל particula negativa, & Rad. נא dissolutus est, quia indigentur talia ligna, quæ non facile dissolvantur, aut computreant. Ligna autem pinea talia esse, ex his, quæ supra observata sunt, palam est. HUETIUS vero de Navig. Salom. Cap. VI. §. 4-6. probabile esse existimat, in voce אלמוגים τὸ אל esse articulum, ut in Alcair, Alchimia, Almanach, & גומים respondere τῷ κόμμι, quod nobis est gummi, atque adeo אלגומים esse ligna resinâ abundantia. Eandemque sententiam suam fecit eruditissimus IAC. HASÆUS Diss. de רוכיים in Bibl. Brem. Class. II. p. 492.

Et sane pinos resina abundare, docet THEOPHRASTYS Lib. VIII. c. 2. p. 968. Πλείστη δὲ ἡ πευκίνη (ρητίνη) καὶ βαρυτάτη καὶ πιττωδεστάτη, διὰ τὸ μάλιστα ἔνδαδον εἶναι τὴν πεύκην. Copiosissima autem Ἔ ponderosissima, Ἔ picosissima (resina) quæ ex pino. Tada enim pinus referta est. Idem Lib. III. c. 10. p. 159. pinum πίτταν εὐώδη καὶ πολλὴν, picem odoratam Ἔ copiosam stillare refert. Hinc lignum pineum in sacris alias יָשָׁן עֵץ lignum pinguedinis, dicitur. Equidem alii aliter de hoc ligno sentiunt. Nam ALEXANDRINI 3 Reg. VI, 31. 33. יָשָׁן עֵץ ξύλον ἐλαίας, lignum oliuæ, 3. Reg. VI, 22. & Nehem. VII, 15. ξύλον κυπαρίσσινον, lignum cupressinum, interpretantur. VULGATUS quoque 3. Reg. & Jes. locis citatis lignum oliuæ, sed Nehem. VIII, 15. lignum pulcherrimum exponit. EDM. CASTELLUS putat, eandem esse arborem, quæ יָשָׁן dicitur Levit XXIII, 40. & quam citriam malum interpretantur. Sunt etiam, notante VATABLO, qui cedrum, sunt qui balsami lignum in illo quærunt. Sed mihi nullum est dubium, quin præferenda sit versio ALEXANDRINORUM 3. Reg VI, 32. qua, עֵץ תְּרוּמָה יָשָׁן reddunt θύρας ξύλων πευκίνων, ostia ex lignis pineis. Nam tres tantum lignorum species Salomo ad templum ædificandum e Libano petiit, & totidem species in eodem templo tantum usum habuisse, ex 1. Reg. VI. manifestum. Cum enim ibi narratur, quomodo, & ex quibus lignis templum constructum sit, non alia ligna memorantur, quam אֲרָזִים cedri, בְּרוֹשִׁים cupressi, & עֵץ יָשָׁן. Veritati igitur vel maxime consentaneum, quod עֵץ יָשָׁן eadem sint ligna, quæ אֲרָזִים 2. Par. II, 8. audiunt. Atque adeo, si hæc sunt pinea, illa etiam non possunt non pro iisdem lignis haberi. Quemadmodum etiam de illis accepit R. SALOMO Ben Melech ad 1. Reg. VI, 32. Sic & KIMCHIUS ad Jes. XLI, 19. de עֵץ יָשָׁן: הוּא שְׂקוּרָן לוֹ בְּלֵעַ פִּי' הוּא עֵץ יָשָׁן הוּא צִמְצוּמֵנוּ הוּא הַפֶּה. Hæc est arbor, quam in lingua peregrina PINUM vocant, Ἔ oleum, quod inde fluit, est pix. Addit, IONATHANEM quoque ita interpretari, & rationem subjungit, cur de olea non possit accipi, quia scilicet apud Esram foliorum oleæ, & arboris יָשָׁן tanquam duarum a se invicem distinctarum arborum fiat mentio. Neque est, quod alicui cum URSINO Arbor. Bibl. cap. III. p. 80. propterea minus probabile videatur, עֵץ יָשָׁן esse pinum, quod nesciat, quæ fuerit ratio, cur pinus hoc nomen quasi proprium haberet. Hoc enim procul dubio inde factum, quod præ ceteris arboribus pinguedine, sive resina & pice abundet.

XXXII. Deinde in locis Scripturæ, quibus alias τῶν ἰσπανίων ἢ ἰσπανίων fit mentio, pinus commodissime possunt accipi. Eorum autem duo saltem perlustranda occurrunt. Prior 1. Reg. X, 11. 12. ita sese habet: *Et classis Hiram, quæ aurum advexerat ex Ophir, ex eadem regione attulit magnam valde copiam lignorum ἰσπανίων, & lapidem pretiosum. Fecitque Rex ex lignis ἰσπανίων fulcra domus Domini, & domus regie, & citharas lyrasque canteribus. Non sunt allata hujusmodi ligna ἰσπανίων, neque visa in hunc usque diem. Posterior illi parallelus 2. Paral. IX, 10. 11. legitur his verbis: Et servi Hiram cum servis Salomonis, qui attulerunt aurum ex Ophir, adduxerunt etiam ligna ἰσπανίων, & lapidem pretiosum. Et fecit Rex e lignis ἰσπανίων gradus in domo Domini, & in domo regie, citharas quoque & psalteria cantoribus: nunquam visa sunt antea talia ligna in terra Juda. In his locis, ut probem, quod ligna ἰσπανίων, vel, ut etiam exigua unius literæ transpositione pronunciantur, ἰσπανίων commodissime de pinis exponi possint, primo quidem pono, quod Ophir non alia sit regio, quam Iberia, seu Hispania: Hoc enim solide demonstravit Doctissimus OLDERMANNUS in erudita Dissertatione de Ophir & Tarsis Helmstad. Ao. 1714. edita. Ejusque sententiam pluribus se illustraturum promissit IAC. HASEUS Diss. supra §. 30. laudata p. 473. Et procul dubio promissis suis stetit, nisi morte, quod summopere dolendum, præmatura fuisset extinctus. Deinde observo, quod prope Iberiam sive Hispaniam insula occurrat & pinis, & colonia Phœnicum, eo deducta, celebris. Est illa Ebusus, hodie Yvica, antea vero etiam Pityusa appellata. Hoc ipsum vero nomen illam accepisse ἀπὸ τῆς πλῆθους τῶν ἐν αὐτῇ Φυομένων πινύων, a copia pinorum, quæ in ea nascuntur, scribit DIODORUS Lib. V. p. 297. Sic & resinas pineas, ex hac insula allatas, laudat DIOSCORIDES Lib. I. c. 93. Κομίζονται δὲ, inquit, διάφοροι ἐκ Πιτυύσης τῆς νήσου, ἧτις κείται κατὰ τὴν ἰσπανίαν. Πρασιαντιορες autem afferuntur ex insula Pityusa, quæ Hispania objacet. In eandem vero insulam Phœnicum coloniam fuisse deductam, pariter testatur DIODORUS l. c. Nam urbem ejus Eresum ita describit: Πόλιν ἔχει τὴν ὀνομαζομένην Ἔρεσον, ἀποικὸν Καρχηδονίων. ἔχει δὲ καὶ λιμένας ἀξιολόγους, καὶ τευχῶν καὶ ἀσπευαῖς εὐμεγέθεις, καὶ οἰκιῶν πλῆθος ἐν καὶ ἀσπευασμένων. Κατοικοῦσι δ' αὐτὴν βάρβαροι παντοδαποὶ, πλείοσι δὲ ΦΟΙΝΙΚΕΣ. ὁ δ' ἀποικισμὸς αὐτῆς γεγοῦσεν ἕτερον ἔτεσιν ἑκατὸν ἐξήκοντα τῆς κατὰ τὴν Καρχηδόνα κτίσεως. Urbem habet Eresum Carthaginensium coloniam, portu commodo instru-*

Etun, & mœnibus bene magnis, domibusque quamplurimis elegantis fructu. *Etuna*. Barbarorum in ea habitat colluvies, sed maxima pars PHOENICUM. Quorum colonia eo deducta est annis CLX. post conditam Carthaginem. Idque in Romuli aut Numæ tempus incidere, docet ROCHARTUS Chan. Lib. I. c. 36. p. 706. qui etiam tam nomen insulæ *Ebusus* ex voce Phœnicia יבוש, quæ exsiccata[m] notat, quod ficus sicca inde exportata fuerint, quam urbis *Erest* ex ערש, generali arborum resiniferarum nomine, & Arabibus de *pinu* usurpato deducit. Sicuti autem resinis pineis ex hac insula præstantiam quandam tribuit DIOSCORIDES, ita forsitan & ligna illarum aliis lignis pineis præstantiora fuerunt. Ex his igitur satis apparet, quod, cum Phœnices, sive servi Hiram cum servis Salomonis ex Ophir ligna ערש לובן illis, quæ in Libano inveniebantur, præstantiora attulisse memorentur, per ligna illa commode *pineæ* possint intelligi. Nam insula *Ebusus* juxta DIODORUM l. c. unius tantum diei navigatione Iberia distat. Atque adeo ligna inde facile eo deduci, & postea in Judæam transvehi potuerunt.

XXXIII. Equidem Celeberrimus LAMPIUS eruditissimo in Psalm. XLV. Commentario p. 468. judicat, LIPENIUM Navig. Ophir. cap. 3. Sect. 4. egregie probasse, ligna ערש לובן, ex Ophir allata, esse *hebenæ*. Sed argumenta LIPENI, quibus probare illud annitur, minime tanti sunt roboris, ut nos a sententia nostra dimovere queant. Namque illæ eo redeunt, quod, cum regio Ophir in India quærenda sit, ibique magnus Ebeni fuerit proventus, idemque lignum solidum, firmum, ædificiis aptum, singulari præterea coloris æque ac odoris suavitate & pretio fuerit, probabile sit, quod per ligna *Algummim* ebena intelligenda sit. Sed regionem Ophir minime in India aut Asia orientali collocandam esse, præclare evicit Cl. OLDERMANNUS Diss. de Regione Ophir Sect. IV. p. 32. sqq. Atque adeo fundamento LIPENI diruto, reliqua, quæ de ligno hebenæ affert, nihil amplius ad rem faciunt. Et sane per *Algummim* ebena non posse intelligi, vel ex eo etiam liquet, quod ejusmodi ligna etiam ex Libano petita sint, in quo tamen ebena frustra quærentur. Nam præter Indicam & Æthiopicam ebenum auctores non aliam celebrant. Vid. BODÆUS a STAPEL ad THEOPHR. Lib. IV. c. 5. p. 457. Et si in Libano arbor illa, tanto in pretio habita, inventa fuisset, certe DIODORUS, CYRILLUS & PHOCAS, præstantiores montis illius arbores

bores recententes, procul dubio illam minus silentio præterissent. Cl. LAMPIUS quidem ipse sentiens, LIPENII sententiæ obstare, quod *Algummim* ex Syria etiam petitiæ dicantur 2. Chron. II, 8. dicit, nihil impedire, quo minus ibi per *Algummim terebinthos* intelligamus, quæ colore aliisque qualitatibus prope ad ebenum accedant, & in Syria secundum PLINIUM frequentes fuerint; addens, quod a nautis inde ob similitudinem idem nomen facile ad ebenum Indicum transferri potuerit. At licet concedam, quod hoc fieri ita potuerit, atque adeo idem non impediat, quo minus ibi per *Algummim terebinthos* intelligamus, tamen alia illud impedire puto. Ut enim taceam argumenta, quibus probabile reddo, per *Algummim pinus* intelligendas esse, & quod terebinthi juxta DIOSCORIDEM Lib. I. c. 92. & BELLONIUM apud URSINUM Arbor. Bibl. c. XIII. p. 208. in Judæa etiam provenerint, atque adeo non opus fuerit, ut Salomo illas e Syria petierit, hoc saltem dicam, quod nullibi legamus, terebinthos usum in ædificiis habuisse. Imo THEOPHRASTUS Lib. V. c. 8. enarrans, quem usum variæ arbores habeant, de terebintho p. 534. ita scribit: Τερεμίνθω δὲ ἔδεν χερῶνται πλὴν τῷ καρπῷ καὶ τῇ ῥητίνῃ. *Terebinthus non nisi fructu, resinaque utilis.*

XXXIV. Obiter vero etiam hic dissentire liceat a laudato LAMPPIO, quum lignum thynum, sicuti generatim illud lignum odoratum significare putat, ita Apoc. XVIII, 12. pro *hebeno* habet. Vid. Comment. in Psalm. XLI. p. 468. 469. Nam *hebenum* illud denotare non posse, discimus ex clarissimo PAUSANIÆ loco Lib. VIII. c. 17. p. 633. Ibi enim thys ab hebeno clare satis distinguitur. En verba: Τοῖς δὲ ἀνθρώποις τὸ ἀρχαῖον, ὅποσα καὶ ἡμεῖς καταμαθεῖν ἐδυνήθημεν, τοσαύτε ἦν, ἀφ' ἧν τὰ ζῶα ἐποιεῖντο. ΕΒΕΝΟΣ, κυπάρισσος, αἱ κέδροι, τὰ δρύϊνα, ἡ σμίλαξ, ὁ λωτός. Τῷ δὲ ἐρημῇ τῷ Κυλληνίῳ τέλων μὲν ἀπὸ ἔδενος, ΘΥΟΥ δὲ πεποιημένον τὸ ἀγάλμα ἐστίν. *Ac prisce quidem homines, quantum ex antiquitatis monumentis didicimus, non aliis materia generibus ad simulacra deorum usi sunt, quam HEBENO, cypresso, cedro, quercu, smilace, loto. Verum Mercurio Cyllenio ex harum nulla, sed e thyo simulacrum factum est.* Malim ergo assentiri Viri summis GROTIO, SALMASIO, aliisque, qui lignum θύϊνον Apoc. I. c. de citreo exposuerunt. Vide LAMPPIUM l. c. WOLFIIUM ad Apoc. I. c. p. 583.

XXXV. Cum vero regio Ophir minus in India quaerenda sit,

& JOSEPHUS præterea ligna inde allata ficulneis candidiora & splendidiore fuisse referat L. VIII. c. 7. Antiqu. facile quis videt, quod URSINUS etiam in Arbor. Bibl. Cap. XLIII. p. 568. parum feliciter probare allaboraverit, quod ligna *Algummim* sint *sandala rubra*, in India intra Gangem nascentia. Imo inde etiam cum Doctissimis & meritissimis Viris, qui a Rege Daniae in Indiam Orientalem, ad propagandam ibi religionem Evangelicam, ablegati sunt, lignum *Teca*, quod in Regno *Pegu* provenit, per *Algummim* intelligere non possumus. Vid. sententiam illorum Part. XXXII. Continuat. Relat. Vernac. ex Ind. Orient. p. 816. not. z. Fixa ergo adhuc stat sententia, quod per ligna illa *pinus* commodissime possint intelligi.

XXXVI. Denique hic etiam non deest auctoritas illorum, qui pariter illa de *pinis* interpretati sunt. Nam ALEXANDRINOS & VULGATUM \square \square \square 2. Paral. II, 8. reddere *πέυκινα*, *pineae*, supra jam vidimus. Eodem modo ALEXANDRINI 2. Paral. IX, 10, 11. Illosque ex antiquis sequitur JOSEPHUS Lib. VIII. c. 7. ubi ita: Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς χρυσοῦς καλεσμένης γῆς λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ ξύλων ΠΕΥΚΙΝΩΝ, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποσηρίγματα τῶν ναῶν καὶ τῶν βασιλείων καταχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάυλας, ὅπως ὑμῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. Πάντων δὲ πῶποτε κομισθέντων αὐτῶ τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνεχθέντα, καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερον. Eodem tempore allatis ex aurea, quæ dicitur, terra pretiosis lapillis Regi, & lignis PINEIS, lignis illis usus est ad fulcra templi & Regiæ jacienda, & ad fabricanda Musica instrumenta, ad citharas & nabras, ut Levitæ illis celebrarent Deum. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis (scil. lignis pineis) præstabant ea, quæ tum temporis erant apportata tam magnitudine quam pulchritudine. Ex quibus verbis intelligimus, Josephum non modo ligna \square \square \square *πέυκινα* *pineae* appellare, sed etiam fateri, antea, quam classis Hiram cum servis Salomonis redierit, ligna pinea tantæ magnitudinis & pulchritudinis non fuisse advecta. Ut adeo ligna *Algummim*, antea ex Libano allata, procul dubio pariter pro *pineis* habuerit. Equidem posteriora JOSEPHI verba aliter accepit RUFINUS, interpretes ejus antiquus, ita illa vertens: Omnium vero rerum, quæ fuerunt quocumque tempore Regi delata, præcipua fuerunt ea, quæ illo die devecta sunt, magnitudine & pulchri-

obritudine. Sed cum IOSEPHUS manifeste respiciat ad 1. Reg. X, 12. ubi sacer Historicus indigitat, quod talia ligna עֲבֹתֵי לְבָנוֹן , qualia classis Hiramii attulerit, hucusque non fuerint allata, nullus dubito, quin vox πάντων apud IOSEPHUM non generaliter de omnibus rebus exponenda, sed ad ligna pinea, de quibus verbis proxime antecedentibus locutus fuerat, restringenda sit. Et sane IOSEPHUM ligna עֲבֹתֵי לְבָנוֹן , ex Libano antea allata, pariter pro *pinis* habuisse, ex aliis ejus verbis firmari potest. Cum enim Lib. VIII. c. 5. p. 433. narrasset, quomodo Salomo, absoluta templi fabrica, regiam sibi domum extruxerit, hæc subjungit: Πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλείω δ' ἄργυρον ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς ἔειραμ' εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρεα καὶ πίττος. Multum illi aurum & argentum Rex Tyriorum Hiramus ad ædificium contulit, imo etiam ligna cedrina & PINEA. Ex recentioribus vero עֲבֹתֵי לְבָנוֹן de *pinis* intelligit Celeberrimus SALOMO VAN TIL de Musc. Vet. Ebr. p. 443. ed. Germ. Frf. 1719. 4. qui etiam ibi observat, quod in LOBELII Herbario, vulgo *Kruyd-boek* p. 260. & 262. quædam pinuum species *Muggo* dicta memoretur, eamque cum *Almuggim* eandem esse conjicit.

XXXVII. Equidem si doctissimi PALMERII standum esset sententia, *πέυκη* apud ALEXANDRINOS & JOSEPHUM non de *pinis*, sed de *picis* potius lignis accipienda essent. Ille enim in Exerc. ad Aut. Græc. p. 586. 587. ut πίνον *pinum*, ita *πέυκην* *picem* esse Græcis existimat, atque inde THEOPHRASTI interpretes castigat, qui apud illum πίνον *picem*, & *πέυκην* *pinum* interpretantur. Eidem assentitur ill. SPANHEMIUS Obs. in CALLIMACH. p. 215. quamvis antea, ut mox videbimus, aliter senserit. Sed miror diligentiam Virorum Eruditissimorum effugisse, quæ Medicus Doctissimus IO. BODÆUS a STAPEL ad THEOPHRAST. Hist. Plant. Lib. III. c. 10. p. 163. 164. commentatur. Ibi enim quinque argumentis probat, *πέυκην* esse *pinum*. Verba ejus in gratiam eorum, quibus Commentarium ejus consulere non licet, adscribere non gravabor. *Πεύκη*, ut ego quidem, inquit, cum Matthiolo aliisque Botanicis sentio, pinus dicitur. Πίττος, *picca*. Contra Critici, Grammatici, iique qui Lexica edidère, πίνον *pinum*, *πέυκην* *picem*, quadam fortasse nominis vicinitate ducti, vocant. *Πεύκην* *pinum* esse, multis argumentis probari potest. Primum arg. ex ipso Theophrasto sumitur, qui τῆς *πέυκης* nucem *σφόβιλον* vocari dicit. Σφόβιλον nucem significat *pineam*, ut docet Galenus Lib. 2. de aliment. facult. ἔρχουμ, καὶ παχύχουμ,

χυμῶν, ἢ τρώφιμός ἐστιν ὁ τῆς κώνος καρπός, ἔ μὴν ἕσπετος. Καλῶσι δὲ οἱ νῦν Ἕλληνες, ἔ κώνος, ἀλλὰ στροβίλος αὐτός. *Nux pinea boni & crassi succi est, multumque nutrit, appellant autem ipsi hodie Græci non conum, sed strobilum. Idem lib. de cib. bon. & mal. suc. & 7. simpl. repetit. Constat autem piceæ nucleos non esse edules, ergo στροβίλος πεύκης, pini fructus, Secundum argum. Theophrastus τὴν πεύκην aliam sativam, aliam sylvestrem ait. Idem Lib. I. cap. 15. ex urbanis semper vivere ait oleam, palmam, πεύκης τι γένος, pini genus quoddam: ex sylvestrib. abietem, πεύκην, pinum sylvestr. sive pinastrum, picea nulla domestica, sed una sylvestris montana. Neminem latet, pinos esse domesticas, & sylvestres maritimas & montanas. Πίτον aliam sylvestrem esse aliam domesticam, ex lib. 3. cap. 4. probant: ubi inter sylvestria, quæ perpetuo virent, numerat πίτων ἀγρίων. Diximus, voces has separandas esse, & lectionem nostram probavimus ex lib. 1. cap. 15. Tertium argumentum, quo probatur, pinum πεύκην esse: ἐκ πινῶν scribit Theophrastus copiosam pitem fieri, earumque proprium in tedam abire: ex pinorum assulis, tedaque, picis copiam confici, rusticis in Norwegia notum. Nihil moror, Plinium piceam vertisse; plures is in coniferarum resiniferarumque historia commisit errores. Quartum argumentum, quod πίνοιαμποι non reperiantur in pino, sed in sola fere picea, ut Bekonius testatur: hac de causa πίτος a Theophrasto πίτος Θεοφράστου cognominatur. Contra chamepitys humilis picea, quod πίτος habeat folia, nomen accepit. Hic adjungo Scribonii Pargi testimonium, compos. 201. sic scribentis, squama æris cipri p^o 12. Thuris p^o 6. ammoniacæ guttæ p^o 6. resinæ pituinæ, id est, ex picea, arbore, p^o X. 5. resinæ terebinthinæ p^o 6. &c. Erroris occasionem præbuerunt Arcades, qui, ut scribit Theoph. loc. cit. quod cæteri πίτων, πεύκην, contra, quod πεύκην, πίτων vocarunt. Et THEOPHRASTO πεύκην esse pinum, agnovit quoque ATHENEUS Lib. II. p. 28. Posteaquam enim ibi retulerat, quod MNESITHEUS, Medicus Atheniensis, pinuum fructus ὀστρακίδας κώνος, DIOCLES vero CARYSTIUS πίνοια κάρυα, & ALEXANDER MYNDIUS πίνοινος κώνος dicant, hæc subjungit: Θεοφράστου δὲ τὸ μὲν δένδρον πεύκην ὀνομάζει, τὸν δὲ καρπὸν κώνον. Theophrastus autem arborem πεύκην nominat, fructum vero κώνον. Ex quo tamen etiam patet, quod Critici, Grammatici, iique qui Lexica edidere, non simpliciter BODÆO a STAPEL redarguendi sint, quod πίτων pinum, & πεύκην piceam interpretati sint. Nam si pinuum fructus DIOCLES CARYSTIUS πίνοια, & ALEXANDER MYNDIUS πίνοινος κώνος vocarunt, certe pinus etiam illis*

πίτυες fuerunt appellata. Et ill. SPANHEMIO de Ul. & Præst. Numism. Diss IV, p. 270. in Theophrasto veluti peculiare observasse videtur ATHENAEUS, ut quem pinus fructum alii πίτυνα κάρυα, aut πίτυνον κώνον appellavit, ipse κώνον simpliciter, arborem autem ipsam πεύκην indigitarit. Idem paulo post vulgo alias πίτυν de pinu apud Græcos, & πεύκην de pice invaluisse, extra dubium utique esse pronunciat. Et certe ARCHIÆ, Poëtæ antiquo, in Epigrammate, quod in ipso Anthologiæ liraine extat, & PLUTARCHO Lib. V. Symp. Quæst. 3. πίτυν esse pinum, ex eo patet, quod ibi referant, victores in agone Isthmico τῆ πίτυι coronatos fuisse. Ex ramis vero pineis illos coronam accepisse, Latini scriptores testantur. Vid. PALMER. l. c. Sic & in verbis STEPHANI BYZANTINI in v. Μίλητος, quibus Athenienses in sacris Cereris ramum πίτυος infra lectum collocare, & fructum πίτυος simulacro Deæ apponere solitos fuisse, memorat, πίτυν esse pinum, ex OVIDIO discimus, pinum gratam Deum matri appellante. Nam Lib. X. Metam. v. 103. sq. ita canit:

Et succincta comas, hirsutaque vertice PINUS
GRATA DEUM MATRI; siquidem Cybeleius Attis
Exiit hac hominem, truncoque induit illo.

Pariter DIOSCORIDEM πίτυν appellare pinum, exinde intelligimus, quod Lib. I. c. 93. resinam πίτυνην tanquam odoratam laudat, qualem & THEOPHRASTUS Lib. III. c. 10. p. 159. pini picem describit, & in eo inter alia pinum a picea differre scribit. Ut multa alia ejus generis loca jam taceam. Ex his ergo satis apparet, omnino Criticos & Grammaticos non simpliciter redarguendos esse, quod πίτυν pinum, & πεύκην piceam interpretati sint, sed quod minus notaverint, THEOPHRASTO aliisque πεύκην etiam pro pinu usurpari. Et certe non THEOPHRASTO solummodo, sed aliis etiam scriptoribus, πεύκην esse pinum, facile ostendi potest. Nam apud EURIPIDEM loco supra §. VI. adducto per πυρσάδη Φλόγα πεύκης intelligendam esse flammam igneam pinus, sive tædam ex pinu, argumento est, quod bacchanti illa tribuatur, & Baccho pinus sacra fuerit. Quam in rem non est quod repetam, quæ §. VII. sunt observata. Sic & proverbium Græcorum πεύκης τρέπον, quod ἐπὶ τῶν παρολεθεία ἐπολλομένων, de illis qui funditus pereunt, teste SUIDA, usurpatur, non piceæ more, ut vulgo vertitur, sed pinus in modum exponendum, & verba, quibus SUIDAS rationem hujus proverbii reddit: ἐπεὶ ἡ πεύκη κοπέϊσα ἐκ ἀνήσιν ἐστὶ βλαστὸν, vertenda esse: siquidem pinus ex-

cisa non amplius repullulat, suadet, quod THEOPHRASTUS Lib. III. c. 10. p. 159. auctor sit, pinum adustis radicibus nunquam regerminare, piceam autem regerminare. Πεύκην μὲν γὰρ, inquit, επικαυθεῖσάν τῶν ριζῶν ἐκ ἀναβλαστάνειν τὴν δὲ πίτυν Φασὶ τινες ἀναβλαστάνειν, ὡσπερ καὶ εἰς λέσβον ἐμπροσθέντι τῆς Πυρραίων ὄρεος τῆς πιτυώδεος. Pinum enim adustis radicibus nunquam regerminare; piceam autem regerminare affirmant, ut in Lesbos accidit, incenso monte Pyrrhaeo, qui piceis scatet. Præterea alii dictum modo proverbium per πίτυν δίκην, pinus in modum, eloquuntur. Ita AELIANUS Var. Hist. Lib. VI. c. 13. Καλῶς τὸ δαιμόνιον ἐπὶ τριγωνίαν τυραννίδας μὴ ἄγον, ἀλλὰ ἡ παραχρῆμα ἐκτρέβον τὰς τυραννίδας ΠΙΤΤΟΣ δίκην, ἢ παίδων ἐξισχύον. Recte Deus tyrannides ad tertiam usque generationem durare non finit, sed ante confestim tyrannos PINUS ad instar extirpat, aut liberos eorum viribus denudat. Hic enim πίτυν δίκην reddendum esse, pinus in modum, nullum est dubium, cum præter THEOPHRASTUM vix alius πίτυν aliter ac de pinu acceperit. Conf. & quæ ex aliis ad AELIANUM notat Doctiss. KUHNIIUS. Pariter in locis DIODORI SICULI, CYRILLI & PHOENICAE supra §. III. & IV. adductis πεύκας Interpretes recte de pinis exposuisse, ex eo colligimus, quod de lignis Libani præstantioribus ibi sermo sit, & inter illas pinus fuisse, ex iis, quæ §. V. sq. & XXXI. sq. observata sunt, constat. Omnino igitur & apud ALEXANDRINOS Interpretes πεύκιναι de lignis pineis possunt exponi. Eamque explicationem firmat JOSEPHUS, qui, uti Salomo 2. Paral. II. 8. inter alia חֲרֹמֵי הָעֵץ πεύκιναι ab Hiramio petiisse dicitur, ita Hiramum etiam ξύλα πίτυν ligna pinea ad illum misisse scribit Lib. VIII. c. 5. p. 433.

XXXVIII. Neque est, quod ex PALMERIO nobis aliquis objiciat, quod PLINIUS piceam frigora & montes amare adferat, pinum vero hortis adsignet, atque adeo πεύκη, cum Libano tribuatur, non de pinu, sed de picea potius sit accipienda. Nam, ut taceam, quod non adeo planum sit, pinum hortis PLINIO assignari, hoc saltem dicam, quod idem PLINIUS Lib. XVI. c. 10. illam inter arbores referat, quæ picem vel resinam ferunt, & eodem Libro c. 18. de arboribus, e quibus resina gignitur, testetur, quod montes ament. Sic & THEOPHRASTUS Lib. VI. c. 4. πεύκην pinum inter arbores, montibus proprias, diserte refert. Et licet in hortis etiam inveniatur, tamen sponte & ex naturæ ordine pinum montes potissimum quærere, pro THEOPHRASTO tuendo observat BODÆUS a STAPEL p. 123. Sic & Poëtæ pinus montibus adscribunt, HOMERUS II. v. v. 389. sq.

ἤριπε δ', ὡς ὅτε τις δρυὶς ἤριπεν, ἢ ἀχρωαῖς,
 ἢ ἐ ΠΙΤΥΣ βλωβηῆ, τήντ' ΟΥΡΕΣΙ τέκτονες ἄνδρες
 ἔξέταμον πελέκασσι νεήκασσι, νῆιον εἶναι.

*Cecidit autem, sicut quando aliqua quercus cecidit, vel populus,
 Vel PINUS alta, quam in MONTIBUS opifices
 Amputarunt securibus recenter acutis, navale lignum ut fit.*

Poëta incertus Lib. I. Epigr. c. 57. p. 114.

ΟΥΡΕΣΙΝ ἐν δολιχοῖς βλωβηῆν ΠΙΤΥΝ ὑετιός με
 Περόριζον γαίης ἐξεκύλισσε νότος.

*In MONTIBUS excelsis me PINUM proceram plurimus
 E terra radicitus evulsit notus.*

VIRGILIUS Lib. IV. Georg. v. 112. 113.

*Ipse thymum PINOS que ferens de MONTIBUS altis
 Tecta serat late circum, cui talia cura.*

XXXIX. Cum igitur nomen מלגומים etiam *pinis* conveniat, cum in aliis scripturæ locis, quibus earum fit mentio, *pinus* commodissime possint intelligi, cum denique ipsi antiquiores Judæi pro iisdem illas arboribus habuerint, admodum certe probabile, quod מלגומים sint *pinus*. Atque adeo ex his omnibus haut obscure patet, quod ligna, ad templum ædificandum e Libano petita, de *cedrinis, cupressinis & pineis* omnium optime possint explicari.

XL. Hinc etiam nullus dubito, quin per עצי הלבנון *ligna Libani*, e quibus Salomo lecticam sibi fecisse dicitur Cant. III, 9. eadem ligna indigentur. Imo nullus dubito, quin Cant. I, 17. ubi sponsa sponsum cælestem ita alloquitur: *Trabes ædium nostrarum cedrina tabulata nostra* ברותים, ברותים idem denotent, quod ברושים, nempe *cupressos*. Equidem cum celeberrimo WEDELIO Exerc. Med. Philol. Cent. II. Deced. II. Exerc. 6. aliisque putabam aliquando, *sabinam* ibi intelligendum esse, *brathy* appellatam a Græcis, teste PLINIO Lib. XXIV. c. 11. sed, cum 1. Reg. IX, 10. 11. Hiramus, Rex Tyri, ad ædes a Salomone ædificatas, templum nempe & proprium ipsius palatium, ligna cedrina & ברושים *cupressina* misisse dicatur, & 1. Reg. VI, 15. in descriptione templi ædificati eadem ligna jungantur, præterea ex supra observatis sit verisimile, quod ברושים Phœnicum dialecto ברותים dicta sint, tum quoque VITRUVIUS Lib. VII. c. 3. *cupressinos camerarum asseres* commendet, & ALEXANDRINIS denique Interpretibus ברותים sint κοπώτισσοι, *cupressi*, malui cum LUTHERO vocem illam de iisdem arboribus interpretari.

SECTIO POSTERIOR.
 QVA TYPVS LIGNORVM, AD
 TEMPLVM HIEROSOLYMITANVM ÆDI-
 FICANDVM ADHIBITORVM,
 EXPONITVR.
 ARGVMENTVM.

- I. **L**igna ad templum Hierosolymitanum ædificandum adhibita, typus fuerunt & Christi, & Ecclesiæ Christianæ.
- II. III. (1) In iis, in quibus conveniebant.
- IV. (2) In propriis singulorum virtutibus. Lignum cedrinum odore suavi præstans. De lignis עֵדֶן, tabernaculo adhibitis, digressio. Sunt illa cedrina. *Camp. Vitrina* consensus.
- V. Obscuro vaticinio Joel. III, 18, lux accenditur. Aquæ fontis Etam, aquis fontis, e sancto sanctorum emanantis, mixtæ, sanguinem oblatorum animalium ex templo ferebant in torrentem *Kedron*. Loca Ezech. XLVII, 1. Zach. XIV, 9. Apoc. XXI, 1. VII, 17. illustrantur.
- VI. Torrens *Kedron* haut præter rationem a cedris dictus creditur.
- VII. Secus de illo *Relandus*, cujus argumenta examinantur. Cedri in Paradisis, h. e. hortis & locis irriguis, optime crescunt. Etymologia vocis *παράδεισος*. Loca Num. XXIV, 6. Ezech. XXXI, 3. sqq. illustrantur. Cedris Libani aqua decesse non poterat. In vallibus irriguis montis *Idæ* cedri grandiores. In *Judæa* cedri a Salomone plantatæ.
- VIII. *Josephus* explicatur. *Rufinus* notatur. De עֵדֶן conj. *Etura*, quod sit ipsa vox Græca *κεδρών*. Aliæ voces peregrinæ una cum rebus peregrinis gentibus quibusdam receptæ.
- IX. Conclusio de vaticinio Joëlis. Loca Joh. XIX, 34. 1. Joh. V, 6. 8.
- X. *Philo* etiam & multi alii ligna *Sittim* de cedris exposuerunt.
- XI-XIV. In *Theodori Hasti* Diss. de Torrente, sive Valle & ligno *Sittim* animadversiones. Per accentum *Munach* voces non divelluntur, sed conjunguntur. *Sonntagius* defensio.
- XV. Quid odor ligni cedrini in templo æque ac tabernaculo præfiguraverit.
- XVI. Quid nitor ligni cupressini in valvis templi Hierosolymitani, & albedo ligni picej.

I.

Statim constat ex Joh. II, 19. 21. Ephes. II, 21. I. Cor. III, 16. 17. VI, 19. 2. Cor. VI, 16. aliisque locis, quod templum Hierosolymitanum tam Christum, quam Ecclesiam Christi præfiguraverit. Conf. Cel. LANGII *Historisch Licht und Recht* Part. II. p. 23. sqq. Et certe, sicuti in alia materie, ex qua constructum erat templum, ita in lignis etiam, ad ædificandum illud adhibitis, sive illa, in quibus conveniebant, sive proprias singulorum virtutes spectemus, tam Christi, quam Ecclesiæ Christianæ typum præclare perspicimus.

II. Conveniebant præcipue in eo, quod e Libano petita, quod pingua, amara, & corruptioni minus obnoxia essent. Erant pingua; nam omnia resinam ferebant. Erant amara, & corruptioni minus obnoxia; nam de lignis *cupressinis & pineis* Sect. I. jam §. XII. retulimus ex VITRUVIO, quod liquor, qui illis penitus insit, amarum habeat saporem, & propter acritudinem non patitur penetrare cariem, neque eas bestiolas, quæ nocentes sint, & hinc opera, inde constituta, ad æternam permaneant diuturnitatem. Et lignum *cedrinum* pariter valde amarum, atque inde incorruptibile esse, docet Cl. DE LA ROCQUE in Itinerario, cui titulus: *Voyage de Syrie & du Mont Liban*, T. I. p. 70. Dum autem ligna ad templum e Libano petebantur, monte altissimo, & ad Tyriorum regis ditio- nem petente, hoc innuisse videtur, partim, quod Christus *našà sâcna* ex domo regia, quæ *Wîr capiti & fastigio Libani* comparatur Jer. XXII, 6. nasciturus sit, partim quod ex gentibus aliquando multi ad ornandam Ecclesiam sint accessuri. Sed de his non est, quod dubitemus, cum ipse, ut Sect. I. §. V. vidimus, Propheta Jes. LX, 3. nos de imagine illa certiores reddat. *Pinguedine* ligna ista designabant *oleum Spiritus Sancti*, quo Christus *supra consortes suos unctus est*, quodque ab ipso tanquam capite in Ecclesiam & fideles tanquam corpus & membra fluxit. Psalm. XLV, 8. CXXXIII, 3. *Amaritudine* significabant acerbissimam passionem & mortem Christi, & afflictiones Christianorum, & quos aliquis in poenitentia & abnegatione sui ipsius, qua carnem cum affectibus & concupiscentiis cruci affigit, dolores sentit. *Duratiōe*, & quod non putrescerent, ligna

ligna ista adumbrabant, *partim*, quod Christus ab omni corruptione & putredine peccati liber, & caro ejus corruptionem non visura sit Pf. XVI, 10. Act. II, 27. imo post resurrectionem a mortuis non amplius moriturus sit, Rom. VI. *partim*, quod corpus ipsius mysticum, Ecclesia æternum sit duratura; quod membra ejus EXUANT veterem hominem, τὸν φθειρόμενον, qui CORRUMPITUR juxta concupiscentias erroris Ephes. IV, 22. quod sint ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς, REFUGIENTES a CORRUPTIONE, qua est in mundo per concupiscentiam 2. Pet. I, 4. quod non sint δῶλοι τῆς φθορᾶς, servi CORRUPTIONIS 2. Pet. II, 19. qui, veluti bruta animantia, natura genita ad capturam, Ἔ CORRUPTIONEM, in CORRUPTIONE sua patientur CORRUPTIONEM, ibid. v. 12. & e sua in carnem facta semente, ex eadem φθορᾶν corruptionem metent Gal. VI, 8. vermemque nunquam morituram sentient Jes. LXVI, 24. sed potius regeniti e semine ἀφθάσει INCORRUPTIBILI, verbo Dei 1. Pet. I, 23. Dominum nostrum Jesum Christum ament ἐν ἀφθαρσία, incorrupte, Ephes. VI, 24. & perseverantes in bono opere, gloriam ἔ honorem, ἔ IMMORTALITATEM querant, vitam æternam, Rom. II, 7. & resuscitati tandem a mortuis ἀφθάσει, incorruptibiles, coronam ἔ hereditatem ἀφθάσει incorruptibilem accepturi sint 1. Cor. IX, 25. 1. Pet. I, 4.

III. Sed & cedrus & cupressus, & fortasse etiam pinus, in eo conveniebant, quod rimam fissuramque non admitterent. Eoque præfigurabant, quod Christus tanquam caput cum corpore ipsius mystico, Ecclesia, arctissime cohæreat, Ephes. IV, 15 16. & membra ejusdem corporis charitate, quæ est σύνδεσμος ἔ τελειότης, vinculum perfectissimum, Col. III, 14. inter se conjuncta sint, & τὴν ἑνότητα τῶ πνεύματος unitatem Spiritus servare studeant, Ephes. IV, 3.

IV. Si jam proprias singulorum lignorum qualitates & virtutes spectemus, cedrinum præsertim odore, cupressinum nitore, pineum candore sese commendat. De odore ligni cedrini notus est THEOCRITI locus Epigr. VII. in simulacrum Æsculapii:

καὶ τὸδ' ἀπ' εὐνάου γλύψατ' ἀγαλμα κέδρου.

Et istud ex ODORATA simulacrum sculpsit CEDRO.

Sic & HOMERUS Odyss. ε. v. 7. 60.

Πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχάρῳ μεγάκαιστο, τηλόθι δ' ΟΔΜΗ
ΚΕΔΡΟΥ δ' εὐκείστο, θύγ' ἀνά νῆσον ὀδῶδες.

Ignis

Ignis quidem ad focum ingens ardebat, procul vero ODOR

CEDRIQUE fissilis, & thyini per insulam redolebat.

Et EUSTATHIUS ad illa HOMERI II. ω. v. 193. de Priamo :

Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσατο κηῶντα

Κεδρίνον, ὑψορόφον,

inter alia ita commentatur : Ἰσέον δὲ, ὅτι καὶ ἄλλοι τῶν ποιητῶν τὰς τῶν βασιλείων οἰκὰς ἐν ΚΕΔΡΩΝ ποιῶσι, διὰ τὸ τῶν δένδρων ἀσηπτον καὶ εὐώδες, ὅθεν καὶ κεδρωταὶ πασαδες παρὰ τινι. Sciendum autem, quod & alii Poëta Regum domicilia ex CEDRIS fingant, quod lignum non putrescat, & ODORATUM sit. Unde & thalamorum cedratorum apud aliquem fit mentio. Quid? quod mihimetipsi adhuc jucunda est recordatio suavissimi odoris, quem aliquando in peregrinatione Anglicana tam Cantabrigiæ in scalis, quæ ad Bibliothecam in Collegio Trinitatis ducunt, cedrina ornamenta habentibus, quam Oxonii in sacellis quibusdam, tabulis & columnis cedrinis interius vestitis & exornatis, naribus meis percepi. Ex eoque facile collegi, qualem ambrosiam templum Hierosolymitanum, imo & tabernaculum, olim spiraverit. Nam ligna עֵצֵי צֶדֶד tabernaculo adhibita, quæ multi cum HIERONYMO ad Joel. III. pro lignis ex arbore, spinæ albæ colore & foliis simili habent, cedrina denotare puto. Nam עֵצֵי צֶדֶד aliquam cedri significare speciem, patet ex Jes. XLI, 19. Ponam in deserto עֵצֵי צֶדֶד אֲרָז. Ad quæ verba non possum non adscribere Viri Eruditissimi, CAMPEGII VITRINGA, Commentarium. Quod dicitur, inquit, v. 19. Ponam in deserto עֵצֵי צֶדֶד אֲרָז videor mihi cum Coccejo recte vertisse per Cedrum optimam ut vox עֵצֵי צֶדֶד SHITTA non notet arborem ab אֲרָז Erez, Cedro, diversam, sed speciem Cedri definiat : ac si dicere velit Propheta, non tantum in deserto ponam cedrum : verum etiam cedrum præstantissimi generis, quæ dicitur עֵצֵי צֶדֶד. Hieron. divisit, vertitque Cedrum & spinam, interposita copula, ubi per spinam cum ipso intelliges genus arboris nascentis in Eremo spinæ albæ habentis similitudinem; cujus lignum sit imputrescibile, & lignorum omnium levissimum : ex qua ipsa arboris specie existimat paratum fuisse Tabernaculum, & lignea ejus instrumenta, ex mandato Dei constituenda ex ligno עֵצֵי צֶדֶד SHITTIM. Sed id plane probabile non est, cum spina Arabica, ut Eruditi Viri jam observarunt, tam crassa non sit, ut columnæ & asses Tabernaculi ex ea confici potuerint; & adversetur schemati orationis Propheta in hoc loco. Docet enim, Deum hoc tempore curaturum sua providentia, ut in deserto enascantur arbores magna, proceræ, oleaginei

gene-

generis, in deserto nasci non solita. Interpretes recentiores plures quoque has species distinxerunt. Jun. & Trem. Cedrum, lectissimam Cedrum. Piscator: Cedrum & Sittam. Belgæ pariter. Sic & fecerat Alexandrinus: Κέδρον καὶ πύζον, Cedrum & buxum. Sed frustra. Oratio Vatis sic est composita, ut nos doceat, has species distinguendas non esse, cum proxime sequentes voces per copulam distinxerit. Scripsit ille Cedrum Shitta, & myrtum, & arborem oleolam. Sic pariter Chaldeus, ארזים שטים: cui proin in *Versione* error Hieronymi male imputatur. Potius itaque hic arripiendus erat locus, ut ex eo demonstraretur, Shittim, ex cujus lignis parandum erat Sanctuarium portatile, fuisse speciem Cedri, & quidem lectissimam.

V. Admodum quoque probabile, quod in Vaticinio, quod Eruditis obscurum * visum est. Joel. III, 18. נחל שטים sit vallis cedrorum, atque adeo verba: ומעין מבית יהוה יצא והשקה את נחל השטים ita reddenda sint: *Et fons e domo Jehovæ prodibit, qui irrigabit vallem cedrorum.* Ibi enim manifeste alluditur ad aquas fontis Etam, quæ in templo sub limine portæ aquarum ebullientes, ibique cum aquis fontis, qui in sancto sanctorum a latere meridionali scaturiens, versus orientale templi latus ad dictam portam sub terra promanabat,

* Sic enim de illo Celeberrimus RELANDUS Pdlæst. Lib. I. c. 54. p. 351. 352. מישר שטים נחל VALLIS SCHITTIM, Joel. 3, 18. Chaldeo מישר שטים Symmacho vallis spinarnum i. e. Φάραγγι ἀκανθῶν, Alexandrinis χείμαρρος σχοίνων juncorum: pro quo etiam legi possit σχίνων, lentischorum, uti in Micb. VI, 5. Hieronymus observat, ibi pro שטים σχοίνων loco σχίνων legi in *versione* Græca. Rabbi Saadia dicit הוא הירדן esse hunc vallem Jordanem כי הירדן הוא קרוב למקום הנקרא שטים quia Jordanes propinquus est loco Schittim dicto. Sed vix credo, locum trans Jordanicum Schittim hic innui, quum fontis ex templo prodeuntis fluxus describitur, nec constat inde, aut Jordanem, aut vallem, in qua labitur, dictum esse vallem Schittim. Si campus magnus, quem Jordanes medium secat, vulgo dictum fuisse stante templo secundo מישר שטים constaret, inde posset duci nomen Scythopolis: certe a juncis, quibus ripa Jordanis obsidetur, ita dici potuit. & hoc magis se mihi probaret, quam a loco Schittim esse dictum, & conveniret id verbis Joelis, quoniam regio vel campi ad utramque ripam Jordanis steriles erant, uti Josephus notat, adeoque si fonte perpetuo rigarentur, faciem lætiorem acquisituri. Sed videtur campus magnus Jordanis aptius מישר & בקעה aut עמק aut נחל dici. UBI ERGO QUÆREMUS VALLEM SCHITTIM, ET QUID DE ILLA DICEMUS? NON EST NECESSE, ALIQUID DICI, CUM NIHIL CERTI DE ILLA CONSTAT.

bat, mixtæ ulterius meabant usque ad cornu altaris, quod medium erat inter meridiem & occidentem, ad cavernam dictam *Schis*, atque inde per canales exhibant in *torrentem Kedron*, a cedris, ut multis quidem haut præter rationem videtur, appellatum, eoque sanguinem animalium oblatores deferebant. Sic enim R. IACOB IERUSALEMENSIS Lib. II. de Templ. Sal. cap. XV. §. 94. p. 85. juxta versionem SAUBERTI: *Fossa aquarum, quæ fuere FONSETAM, & scaturiebat atque egrediebatur sub limine portæ aquarum, fluebat a latere meridionali usque ad cornu altaris, quod medium erat inter meridiem ac occidentem, & perveniebat usque ad cavernam dictam Schis existentem ibi. Inde per canales sub terra exhibat in FLUVIUM KIDRON. Idem eodem libro c. XI. §. 61. p. 68. cum narrasset, duas fistulas arctas & prolongatas instar foraminum narium extitisse in angulo meridionali & occidentali fundamenti altaris holocausti, per quas sanguis victimarum, postquam sacerdotes sparsissent de eo super quatuor angulos altaris, in σφαγείῳ residuus, effusus sit, hæc subjungit: Qui sanguis descendebat in cavernam aliquam dictam Schis, infra ibi dispositam, & miscebat sese illic cum aqua fossæ FONTISETAM, perpetuo præterfluentis atrium, & abibat per canales sub terra, tandemque PROCEDEBAT IN FLUMEN KIDRON. De eodem fonte ARISTEAS de LXX. Interpret. p. XI. ed. HODII: ὁ δὲ οἶκος βλέπει πρὸς ἑσπέρην. τὰ δὲ ὀπίσθια αὐτῆς πρὸς ἑσπέρην. τὸ δὲ πᾶν ἕδαφος λιβόσρωτον καθέστηκε, καὶ κλίματα πρὸς τὰς καθήκοντας τόπους ἔχει, τῆς τῶν ὑδάτων ἐπιφορᾶς ἐνεκεν, ἢ γίνεται διὰ τὴν σμῆξιν τῶν ἀπὸ τῶν θυσιῶν αἱμάτων. Πολλὰ γὰρ μυριάδες κτηνῶν προσάγονται κατὰ τὰς τῶν ἑσπέρων ἡμέρας. Ὑδατὶ δὲ ἀνεκλείπτως ἐστὶ σύστασις, ὡς ἀν καὶ ΠΗΓΗΣ ΕΞΩΘΕΝ πολυρρῶς φυσικῶς ΕΠΙΠΡΕΟΥΣΗΣ. Templum vero ad ortum despicit, posteriora autem ejus ad vesperam tendunt. Totum autem pavementum lapidibus stratum est, & declivitates habet locis convenientibus, ut aqua possit affluere, qua sanguis ex victimis abluatur. Multa enim animalium millia diebus festis offeruntur. Aqua autem confluentis nunquam deficit, siquidem FONS INTERIUS copiosissime AFFLUIT. Eadem, paucis mutatis, inde repetit EUSEBIUS Præp. Ev. Lib. IX. p. 266. In sacris quoque alias procul dubio ad fontem illum respicitur Ezech. XLVII, 1. Et reduxit me ad portam templi, & ecce AQUÆ EGREDIANTUR subter limen templi VERSUS ORIENTEM. Et Zach. XIV, 8. Fiet autem illo tempore, ut egrediantur AQUÆ VIVÆ ex Hierosolymis partim ad MARE ORIENTALE, partim ad mare extre-*

mum. Quod vero etiam cum aquis fontis illius fons ex sancto sanctorum emanans sub limine portæ aquarum missus sit, pariter tradit R. IACOB IEHUDA LEO Lib. II. de Templ. cap. XXIII. §. 217. p. 154. Fuit etiam, inquit, ibi (in sancto sanctorum) FONS VIVENTIUM AQUARUM, qui sub pavimento ipsius adyti scaturiebat a latere meridionali templi. Aquæ autem illæ in egressu suo valde tenues erant, quemadmodum cornua cicadarum. Inde sub terra progrediebantur a prædicto latere versus orientalem latus templi: usque dum attingerent unam de tribus portis meridionalibus, quæ dicebatur porta aquarum. Atque hic MISCEBANT sese aquæ hæc cum aquis fossæ, quæ fons Etam ebullit, & perpetuo transit atrium. Igitur omnes aquæ ista pariter mearunt usque ad cornu altaris, medium inter meridiem & occidentem, ad cavernam dictam Schis. Et certe in sancto sanctorum fontem fuisse, ejusque aquam per septem foramina lapidis cujusdam, Christum præfigurantis, prodiisse, colligimus ex Zach. III, 9. Nam ibi non obscura eo fit allusio, quando dicitur: Nam ecce hic (Tzemach, quem adducturus sum) est ille lapis, quem coram vides, quem posui coram Josua, super uno hoc lapide sunt septem foramina. Ecce aperio פתחא aperturam ejus, dicit J. bova exercituum, & abstergam iniquitatem terræ ejus die uno. Hic enim פתחא de apertura, sive fissura, per quam fons ebullit, exponi posse, ex Zach. XII, 1. Ps. CV, 41. & Genes. XXXVIII, 14. ostendit doctissimus VITRINGA Obs. Sacr. Lib. I. Diss. 3. c. 4. p. 119. atque sic rationem dari posse putat, quare apertura lapidis consequens & fructus statuatur deterfio, sive amotio iniquitatum; & quod sic verba respondeant sequentibus c. 13. 1. Illo die erit fons apertus domui Davidis & incolis Hierosolymæ pro peccato & pro scelerate. Conf. & Celeb. THEOD. HASÆI Diss. de Lapide Fundamenti, cui arca foedolim fuit imposta p. 88. sqq. Pariter ad fontem, ex sancto sanctorum emanantem, non obscure alluditur Apoc. XXII, 1. ubi videmus, quod, cum gratia & dona Spiritus Sancti, à Christo, ad dexteram Dei Patris exaltato, in Ecclesiam emanantia, simbolo ejusdem fluvii, quem videbat Ezechiel, Johanni representata sint, idem fluvius ille oculis ejus ita obversatus fuerit, ac si ex throno Dei & agni, atque adeo quasi ex sancto sanctorum, in quo Deus super arcam inter Cherubinos sedens, quasi thronum habebat, θρόνον τῆς χάριτος, thronum gratiæ, ad quem Apostolus fideles Novi Testamenti accedere jubet Hebr. IV, 16. in typo exhibentem, prodierit. Verba ita sese habent: καὶ ἑδεξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος ζωῆς.

ζῶης, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ΕΚΠΟΡΕΜΟΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΤΟΥ
 ΘΕΟΥ καὶ τῆς ἀριστερῆς. Et ostendit mihi purum FLUVIUM aqua viva,
 splendidum ut crystallum, PROCEDENTEM EX THRONO DEI ὁ
 agni. Imo ad fontem illius æque rivuli, ac ad aquas fontis Etam,
 cum quibus sese miscebat, alludi quoque videtur Apoc. VII, 17.
 Ὅτι τὸ ἄρνον τὸ ἀνά μέσον τῆς ΘΡΟΝΟΥ ποιεῖ αὐτὸς, καὶ ὀδηγήσει
 αὐτὸς ἐπὶ ζωῆς ΠΗΓΑΣ ὕδατων. Quoniam agnus, qui in medio THRO-
 NI est, pascet illos, ὁ deducet illos ad vivos FONTES aquarum.

VI. Torrentem autem Kedron, in quem aquæ fontis Etam
 aquis fontis, ex sancto sanctorum emanantis, mixtæ oblatorum
 animalium sanguinem ex templo ferebant, à cedris ibi plantatis no-
 men habere, eruditi quidam haut præter rationem existimant.
 Hos inter post magnum GROTIUM est URSINUS Arbor. Bibl. cap. XIX.
 p. 288. Prope Hierosolymam, inquit, urbem inter ὁ montem oliveti val-
 lis ac torrens Cedron. Josephus vocat κεδρώννα, ut Græcia ἐλαιῶνα, δαφ-
 νῶνα, πλατανῶνα, loca his arboribus consta. S. Johannes torrentem τῶν
 κεδρών, ut omnes Græci Codices. Corruptos affirmare, nulla cogit ratio,
 nec pium videtur, aut tutum. Margines vallis ὁ torrentis cedris confitos
 fuisse, nihil prohibet, in quo Grotio puto assentiendum: dissentiant licet
 doctissimi viri, Beza, Drusus, Franciscus Lucas Brugensis, &c. vide
 Dn. Dilherri Disp. Acad. 2. Tom. 2. Idem URSINUS ibi ad argumenta
 quædam, quæ huic sententiæ opponi solent, respondet. Sic etiam
 doctissimus HILLERUS Hierophyt. P. I. c. 41. p. 389. Non negaverim,
 in Judæa satas fuisse cedros. Nisi enim fallit nos Thalmudis Hierosoly-
 mitani compilator, duæ cedri eximia erant ad montem oliveti (quem inter
 ὁ labitur torrens Kidron) sub una quarum erant quatuor tabernæ, ubi
 vendebantur omnia ad purificationes necessaria; ex altera producerunt uno-
 quoque mense quadragesima seas columbarum, unde suppetebat foeminis omni-
 bus purificandis. Ab his aut aliis forte ad Kidronis margines plantatis,
 verisimile est, D. Johannem Torrentem hunc appellasse χείμαρρον τῶν κέ-
 δρών, ὁ apud Josephum valem dici τὴν κεδρώννα Φάραγγα, quomodo mon-
 tem oliveti oleis confitum, ἐλαιῶνα, & δαφνῶνα palmetum, ὁ πλατα-
 νῶνα platanetum vocant.

VII. Sed videamus etiam dubia, quæ Cl. RELANDUM move-
 runt, quo minus in partes illorum, qui nomen torrentis illius a ce-
 dris derivant, iverit. Ad nomen, inquit, Kedron quod attinet, a ce-
 dris

dris illud hanc duxerim. Olea hic fuere plurima, non cedri: & Josephus quidem memorat Ant. VIII, 2. cedros plurimas in Judæa fuisse a Salomone plantatas, sed ἐν πεδίοις, non in istiusmodi vallibus, qualis erat Kedron. Præterquam quod nomen vetustius videatur temporibus Salomonis, & illa opinio de cedris nata videatur ex Græco τῶν κεδρῶν, cum Hebræum nomen nihil minus quam cedros notet. Vid. Palæst. Lib. I. c. 45. p. 294. At, licet disertis verbis non legamus, quod ad torrentem Kedron cedri fuerint plantatæ, tamen argumenta non desunt, ex quibus probabiliter illud colligi potest. Primo enim observo, quod cedri in paradisis, sive hortis & locis irriguis omnium optime crescant. Hoc enim luculenter testatur THEOPHRASTUS Lib. V. c. 9. ἔνθα μὲν γὰρ λωτός, inquit, ἔνθα δὲ ΚΕΔΡΟΣ γίνεται θαυμαστῆ, καὶ θάπτεται καὶ περὶ Συρίαν. Ἐν Συρίᾳ γὰρ ἔντε τοῖς ὄρεσι διαφερόντα γίνονται τὰ δένδρα τῆς κέδρου καὶ τῷ ὕψει καὶ τῷ πάχει. Τηλικαῦτα γὰρ εἰσιν, ὡς ἑνὶ μὲν μὴ δύνασθαι τρεῖς ἀνδρας περιλαμβάνειν, τοῖς δὲ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΙΣ ἔτι καὶ ΜΕΙΖΩ καὶ ΚΑΛΛΙΩ. Nam alibi cæcis, alibi cedrus miranda assurgit, ut videre in Syria licet. Illic enim CEDRI in montibus cum longitudine, tum crassitudine præstantissima nascuntur. Quippe adeo erassescunt, ut sint, quas tres viri amplecti nequeant. In PARADISIS autem adhuc & GRANDIORES & PULCHRIORES inveniuntur. Quod vero παράδεισοι sint horti & loci irrigui, docet nos HESYCHIUS, cui παράδεισος est τόπος ἐνυδρῶς, ἢ ἐνυδρῶς, ἐν ᾧ περιπατοῖ, locus irriguus, vel aquis abundans, in quo ambulacra. Hinc etiam ALEXANDRINIS Interpretibus ἢ hortus in Eden, ex quo fluvius egrediebatur ad irrigandum illum, in quatuor inde capita divisus, redditur παράδεισος Genes. II, 10. Et regio circa Jordanem late irrigata, antequam Sodomam & Gomorrham Dominus subverteret, Loto visa dicitur juxta eosdem Interpretes ὡς ὁ παράδεισος τῆς θεῆς, ut paradysus Dei, Genes. XIII, 10. Sic & Num. XXIV, 6. tentoria Israelis dicuntur fuisse, ὡσεὶ παράδεισοι ἐπὶ ποταμῶν, tanquam paradisi ad fluvios. Et Sirac. XXIV, 30. sapientia de semet ipsa: καὶ γὰρ ὡς διώρυξ ἀπὸ ποταμοῦ, καὶ ὡς ὑδαγωγὸς ἐξῆλθεν εἰς παράδεισον. Et ego ut fossa ex fluvio, & ut canalis in paradysum egrediebar. Et in Historia Susannæ v. 15. legimus: καὶ ἐπεθύμησε λῆσασθαι ἐν τῷ παράδεισῳ. Et volebat lavare sese in paradiso. Imo sunt, qui vocem παράδεισος derivant παρὰ τὸ δέω, quod est futurum à δέω, irrigo, quorum tamen etymologia jure quodam optimo aliis exploditur. Vide BRISSONIIUM de Regn. Perf. Lib. I. §. 78. p. 109. & LAMBERTUM BOS Diff. de

de Etymol. Græc. p. 3. 4. Sicuti vero ex dictis patet, quod παρα-
 δεσφ notet hortum irriguum, ita notione illa vocem verbis adductis
 usurpasse THEOPHASTUM, firmari potest ex eo, quod & alias in sa-
 cris æque ac profanis monumentis inveniamus, cedros in locis irri-
 guis in ampliorem, quam alibi, amplitudinem adulescere. Inde
 enim Bilsanus tentoria Israël cum cedris juxta aquas comparat
 Num. XXIV, 6. Et Ezech. XXXI, 3. sqq. Monarchia Assyriaca
 ejusmodi cedrorum symbolo ob oculos ponitur. En verba: *Ecce*
Assur quasi CEDRUS in LIBANO, pulcher ramis & frondibus nemoro-
sus, excelsusque altitudine, & inter condensas frondes elevatum est cacu-
men ejus. AQUÆ NUTRIERUNT illum, ABYSSUS EXALTA-
VIT illum: FLUMINA ejus manabant in CIRCUITU RADICUM
ejus, & RIVOS suos emisit ad omnes arbores campi. Propterea elevata
est altitudo ejus super omnes arbores campi, & multiplicata sunt arbusa
ejus, & ELEVATI sunt RAMI ejus, quod AQUARUM NON DE-
ERAT COPIA, cum emitteret illos. In ramis ejus fecerunt nidos omnia
volatilia cæli, & sub frondibus ejus genuerunt omnes bestia agri, & sub
umbraculo ejus habitabant omnes gentes magnæ. Eratque pulcher in MA-
GNITUDINE sua, & in DILATATIONE ARBUSTORUM suorum;
erat enim RADIX illius JUXTA AQUAS MULTAS. CEDRI non
superabant illam in horto Dei &c. Conf. Ezech. XXXI, 16. & Jes.
XLIV, 14. Neque cedris Libani, quibus Assur ibi assimilatur, aqua
deesse potest, siquidem mons ille quam plurimis fontibus abundat.
Ita enim de illo COTOVICUS Itin. Lib. III. c. 12. Natura humidus,
imbribus frequens, PLURIMIS ac impidissimis FONTIBUS scaturit,
non solum in radicibus atque imis locis, sed & in mediis, atque etiam in
summis jugis; e quibus adeo COPIOSÆ emanant AQUÆ, ut earum
potu numerosi pecudum greges (quibus maxime abundat, ob frequentia,
lata, atque uberrima prætorum pascua) satis superque satiari queant.
Hinc & varia ex illo flumina Jordanes, Chrysorrhoas, Eleutherus,
Lycus, Adonis oriuntur. Sic & in Phrygia in vallibus irriguis
montis Idæ, quem πολυπίδακα, fontosum, appellat HÆMERUS II §.
v. 283. διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐξ αὐτῆς ῥεόντων ποταμῶν, ob multitudinem
ex ea delabentium amnium, explicante STRABONE Lib. XIII. p. 414.
cedros altius surgere, patet ex illis OVIDII Amor. Lib. I. Eleg. XIV.
v. 11, 12.

Qualem clivosa MADIDIS in VALLIBUS Idæ
ARDUA dereptâ cortice CEDRUS habet.

Deinde ipse RELANDUS observat ex JOSEPHO, cedros plurimas in Judæâ fuisse a Salomone plantatas. Ejusque rei testimonia omni exceptione majora etiam 1. Reg. X, 27. 2. Chron. I, 15. IX, 27. reperimus. Conf. & Cl. LAMPII Diff. Phil. Theol. P. I. p. 452. 454. Cum igitur cedi ad aquas, & in vallibus aquosis felicissime adoleverint, & Salomo multas in Judæa cedros plantaverit, quid magis probabile, quam quod Rex sapientissimus etiam *vallem Kedron* plantandis illis elegerit; præsertim cum & suo adhuc tempore loca circa torrentem Kedron *amænissima, delitiis plena, VIRIDARIIS & HORTIS confita fuisse*, testetur BROCARDUS, Monachus *αὐτόπτης*, Descript. Terr. Sanct. c. VIII. p. 182. ed. CLERICI.

VIII. Neque verba JOSEPHI ita accipiendâ esse, ac si Salomo *ἐν πεδίοις in campis* cedros plantaverit, facile patebit, si verba ejus cum verbis 2. Chron. I, 15. quorsum respexit ille, conferamus. Verba JOSEPHI Ant. VIII, 7. ita sese habent: τῆ δ' ἀργυρίῳ τοσῶτον ἐποίησε πλήθους ἐν Ἱερουσαλήμοις βασιλεὺς, ὅσων ἦν καὶ τῶν λίθων, καὶ τῶν κεδρίων ξύλων & πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων πλήθει τὰ τῆς Ἰσδαίας πεδία. Verba autem Scripturæ ex versione ALEXANDRINORUM hæc sunt: Καὶ ἔθηκεν ὁ βασιλεὺς τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον ἐν Ἱερουσαλήμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κεδροὺς ἐν τῇ Ἰσδαία ὡς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πεδίῳ εἰς πλήθος. Et præbuit Rex argentum & aurum Hierosolymis tanquam lapides, & cedros in Judæa tanquam sycamoros, quæ in campis copiose nascuntur. Quis ergo non videt, quod verba JOSEPHI ita vertenda sint: Argenti vero tantam copiam fecit Rex Hierosolymis, quanta erat & lapidum; & lignorum cedrinorum, quæ antea non fuerant, quanta sycomororum copiose in campis Judæa nascentium. Nempe posteriora Josephi verba, τῶν συκαμίνων πλήθει τὰ τῆς Ἰσδαίας πεδία, elliptice posita sunt pro τῶν συκαμίνων πλήθει κατὰ τὰ τῆς Ἰσδαίας πεδία ὄντων, vel φύοντων. Atque adeo JOSEPHUS neutiquam dicit, quod Salomo *ἐν πεδίοις in campis* saltem cedros plantaverit; licet RUFINO, interpreti ejus antiquo, quem recentiores hic sicuti sunt, etiam ita visum fuerit. Cur autem Cl. RELANDO videatur, quod nomen vallis Kedron vetustius sit temporibus Salomonis, rationes non addit. Fortasse ideo, quod Rex David, Abfalonem fugiens, torrentem Kedron jam transisse dicitur 2. Sam. XV, 23. Sed inde solide concludi nequit, quod jam Davidis tempore torrens nomen illud habuerit. Nam sacrum Historicum, ista
narran-

narrantem non Samuelom, sed alium scriptorem θεόπνευστον, postea viventem, fuisse haut præter rationem eruditissimi viri existimant. Atque adeo ille torrenti isti procul dubio nomen illud tribuit, quod ipse tempore invaluit. Denique Cl. RELANDUS adserit, quod nomen Hebræum nihil minus quam cedros notet. Sed, licet in Scriptura exemplum non inveniamus, quod כרם *cedrum* notet, tamen factis est, si ostendere valeamus, quod arborem illum notare apud Hebræos potuerit. Quod vero potuerit, ex eo patet, quod Rad. כרם significet *obtenebratus, obscuratus fuit*, & cedrus umbram obscuram faciat. Deinde differi nequeo, me aliquando suspicatum esse, quod כרםן sit ipsa vox Græca κεδρών, Hebræis a Phœnicibus, & his a Græcis, cum quibus commercia habebant, usu recepta, quod ab illis forsitan cedros in ambulacris, ob gratam umbram, plantare dedicerint, & cum re ipsa nomen etiam ejus ab illis receperint; quemadmodum simili ratione vox αλέε, *ambulacrum* denotans *utrinque arboribus confutum*, a Gallis ad Germanos pervenit. Imo & eodem modo אמרון, quod est Græcum Φορβέρον, *lecticam* significans Cant. III, 9. per Phœnices in Orientem transisse, eruditi putant; Vid. Cl. LAMPII Fascic. Concion. libro vernaculo, cui titulus: *Der heilige Braut-Schmuck der Hochzeit-Gaste des Lams* addit. p. 9. Neque minus cum instrumentis Musicis, a Græcis ad Chaldaeos translatis, eorundem nomina כרתים *κίθαρς* vel *κίθαρά*, סבכא *σαμβύκη*, כנרת *ψαλτήριον*, סימפניה *συμφωνία*, quorum mentio Dan. 3, 5. ad eisdem Chaldaeos venisse, verisimile. Vice versa ex oriente ad Græcos tali ratione translatum est *παράδεισος*. Hoc enim esse orientale כרם, bene statuerunt Viri Doctissimi, laudati Cl. VON SEELEN not. ad BURTONI *Λέξικον* Vet. Ling. Pers. p. 68. Ut alia ejus generis plura taceam. Conf. GEIERUM ad Dan. I. c. p. 247. & ECKHARDUM Techn. Sacr. p. 118.

IX. Cum igitur fixa adhuc stet eorum sententia, quod vallis *Kedron* a cedris nomen sortita sit, & in vallem istam fons ex templo Hierosolymitano promanaverit, admodum est verisimile, quod Joël verbis adouctis eo respexerit, atque innuerit, quod, sicuti in Veteri Testamento aquæ fontis Etam cum sanguine animalium oblatorum e templo Hierosolymitano prodeuntes, affluentibus simul aquis fontis, ex sancto sanctorum emanantis, vallem cedrorum rigaverint æque ac fecundaverint, ita in Novo Testamento Chri-

stus

flus di' ὕδατος καὶ αἵματος, per aquam & sanguinem sit venturus, & ex templo corporis ejus cum sanguine ipsius, tanquam agni in cruce oblatis, ejusmodi fons profluxurus, qui una fluminis instar copiose affluente ex sanctissimo Deitatis throno Spiritus Sancti, testimonium de illo perhibentis, gratia, hanc lacrymarum vallem ita rigaturus & foecundam redditurus sit, ut arbores justitiæ, tanquam cedri in vallibus irriguis, altius in illa surgant, & fructus uberimos ferant. Conf. Joh. XIX, 34. 1. Joh. V, 6. 8. Atque adeo manet probabile, quod עֵצֵי לְבָנוֹן apud Joëlem cedros denotent; quemodmodum etiam de iis exposuit Cel. VITRINGA in libro: *Inleydinge tot het rechte Verstand van den Tempel Exzechielis T. II. p. 390. sqq.* Vid. & quæ rex illo recenset Ven. LANGIUS in Commentario vernaculo in Prophetas, cui titulus *Prophetisch Licht und Recht p. 210. sq.*

X. Sed & PHILO Judæus ligna עֵצֵי לְבָנוֹן, tabernaculo adhibita, de cedris exposuit. Sic enim Lib. III. de Vit. Mos. p. 453. de tabernaculo: Ἦν δὲ καλασμευὴ τοιαύτη: ὁκτὼ καὶ τεσσαράκοντα κίονες ΚΕΔΡΟΥ τῆς ἀσηπτοτάτης ἀπὸ τελέων κοπέντες εὐεργεσιῶν περιβάλλοντο χρυσῷ βαβῆ. Hunc vero in modum fabricatum est: *Quadraginta octo columna CEDRINÆ putredini minime obnoxia e selectissimis arboribus excisa auro spisso operiebantur.* Idem p. 454. de columnis atrii, quod tabernaculo fuit circumdatum: Ἦν δὲ τῶν σύλων, τὰ μὲν ἐντὸς, κέδρα, τὰ δ' ἐκ τῆς ἐπιφανείας ἀργυρεῖ. Columnarum vero materia inus CEDRINA, testa laminis argenteis. Talmudici etiam præstantissimam cedri speciem fuisse volunt, quod se nescire fatetur Ceteb. CLERICUS ad Exod. XXV, 5, an verum sit, addens: *Certe oportet fuisse arborem & proceram & crassam, ex qua sesquicubitales tabula fieri possent, ut sequente capite docet Moser.* Sed tales arbores cedros fuisse, luculenter testatur THEOPHRASTUS Lib. V. c. 9. Verba ejus supra §. VII. p. 52. vidimus. Et MAUNDRELLUS, cedrorum Libani αὐτόπληης, in Itin. p. 196. ed. Germ. refert, se unam grandiorum mensum esse, quæ in orbe seu circumferentia pedes sex, & triginta sex pollices, crassa fuerit; addens, quindecim vel sedecim pedibus a solo stirpem ejus divisam fuisse in quinque partes, quarum unaquæque magnam arborem æquaverit. Conf. & DE LA ROQUE *Voyage de Syrie & du Mont-Liban T. I. p. 68. & 72.* Ceterum multos alios etiam tam ex Judæis, quam ex Christianis ligna Sittim de cedris interpretari, docent Viri Doctissimi, HASÆUS in *Diss. Obs. Philol. p. 186. 187.* & SCHLICHTERUS de *Mens. Facier. p. 12.*

XI. Equidem idem ille, quem modo laudavi, præstantissimus ætatis nostræ Philologus, THEODORUS HASÆUS, loco citato peculiari opera de ligno *Sittim* differens, multis argumentis evincere annititur, non solum in loco Joëlis, sed etiam alibi in Scriptura, ubi ligni illius fit mentio, per illud non cedri quoddam genus, sed *acaciam*, sive *spinam Arabicam* intelligendam esse. Et primo quidem se illorum opinioni, qui apud Prophetam per *נהל השטם rivum vel vallem cedrorum* intelligunt, ideo pollicem non posse premere adserit p. 176. quod ibi promittatur aliquid singulare atque mirum; tale autem non fuerit, quod fons aquarum, ex templo fluens, undas suas exoneraverit in Kedronem. Sed, huic argumento ut respondeam, concedo utique, quod singulare aliquid in verbis Prophetæ promittatur. Ast singulare illud non quærendum in literali, sed spirituali & mystico verborum sensu, sive antitypo, qui fonte aquarum, ex templo fluentium, & undas suas in Kedronem exonerantium, fuit præfiguratus. Quemadmodum & in verbis Prophetæ, proxime præcedentibus: *Et erit in die illa, stillabunt montes musto, & colles fluent lacte, & omnes rivi Judæ fluent aquis*, non juxta literalem, sed spirituales sensum singulare aliquid promittitur. Deinde & alia argumenta affert, quibus se impediri dicit, ne in verbis Prophetæ rivum Kedron intelligat, quæ tamen partim levioris momenti sunt, partim etiam ita comparata, ut ex illis, quæ supra a me allata sunt, facile quis illis respondere possit.

XII. Inter illa vero argumenta, quibus se coactum fatetur Doctissimus HASÆUS, ab eorum sententia discedere, qui & alibi in Scriptura *Sittim* de cedris exponunt, duo potissimum ponderis aliquid habere videntur. Primum eorum est, quod in illis locis, in quibus olim usus fuisse lignorum *Sittim* legitur, in Arabiæ desertis, cedrorum nihil deprehendere vel volæ vel vestigii potuerit, quicquid etiam eum in finem impenderit operæ. Vid. p. 181. Sed lignum cedrinum in Arabiæ deserto Israëlitis non plane defuisse, patet ex lege Levit. XIV, 4. 6. qua lignum cedrinum in leprosi purificatione, & Num. XIX, 6. qua idem lignum una cum vacca rufa comburi debuit. Et licet etiam admittam, quod cedri sponte ibi natæ non sint, tamen humana opera plantatæ in locis quibusdam occurrere potuerunt, quemadmodum & in Babylonia in nemoribus & hortis cupressi inventæ sunt, sponte ibi non nascentes. Vid.

H

- supra

Sect. I. § XXIV. & in Judæa postmodum cedri plantatæ, locum ibi alias non habentes. Quid? quod valde probabile, quod Bileamus eo ipso tempore, quo Israëlitas in Moabitude cum cedris juxta aquas comparavit juxta Num. XXIV, 6. cedros altius juxta aquas affurgentes viderit. Sicuti & paulo post v. 8. ex eo, quod, cum columna nubis & ignis, inter Israëlitas cælum versus exurgens, ob oculos ipsi versaretur tanquam cornu monocerotis, ansam eripuit dicendi: *Deus fortis eductor eorum ex Ægypto, est ei, ut vires monocerotis.* Conf. Cel. LAMPPI Medit. de Cornu Salut. fulgid. in Bibl. Brem. Cl. II. p. 690. Firmatque conjecturam meam de cedris, a Bileamo conspectis, quod Israëlita tum temporis tentoria habuerint in *Sittim*, loco ab arboribus, quas vidit, & generali nomine ארזים appellavit, (ארזים enim certam quandam cedrorum speciem denotant, vid. Sect. Prior § XLI.) nomen procul dubio habente. Vid. Num. XXV, 1. Mich. VI, 5.

XII. Alterum argumentum eorum, quæ jam examinanda summi, clarissime rem totam conficere, & quantivis momenti esse, Cel. HASÆO videtur. Est illud petatum ex 2. Sam. VII, 7. ubi Deus dicit, se nunquam dixisse: *Quare mihi non edificastis domum?* coll. I. Par. XVII, 1, ubi David ait, *se quidem habitare in domo cedrorum, cum sub cortinis esset arca fœderis, & deinde verbum Dei adducitur, quo nunquam se conquestum testatur, quod non cedrorum domum sibi exstruxerint, v. 6.* Hæc nunquam dici potuisse putat HASÆUS, si ligna Sittim, ex quibus tabernaculum exstructum est, fuissent cedri. Sic enim Deum jussisse sane, domum cedrorum sibi exstrui, Deuraque habitasse in domo cedrorum; nunc autem aperte innti, talem arboris speciem domui Dei exstruendæ adhibitam, qualis nondum adhibita fuerit. Sed res nostra adhuc salva est. Nam ex verbis illis Scripturæ nihil aliud confici potest, quam quod Deus domum cedrorum antea non habuerit, & saltem in tabernaculo & sub cortinis habitaverit. Res manifesta ex 2. Sam. VII, 5. 6. ubi ita: *Hæc dicit Dominus: Num quid edificabis mihi domum ad habitandum? Neque enim habitavi in domo ex die illa, qua eduxi filios Israël de terra Ægypti, usque in diem hanc, sed ambulabam in tabernaculo & in tentorio per cuncta loca, quæ transivi cum omnibus filiis Israël.* Licet ergo Deus in domo cedrorum antea non habitaverit, tamen inde minime sequitur, quod & in tabernaculo atque tentorio, cui lignum cedrinum fuerit

fuerit adhibitum, habitare non potuerit. Domus enim & tabernaculum ibi manifeste fibimet invicem opponuntur. Conf. Cl. SONNTAGII Diff. de *Lignis Sittim* p. 10.

XIV. Possent nunc etiam de illis argumentis aliquid dicere, quibus probare Doct. HASEUS conatur, lignum *Sittim* esse *acaciam*, sed, cum illa peculiarem operam requirere videantur, nihil amplius addam, quam hoc, quod, cum nihil sententiæ suæ obstare dicat p. 241. omnino illi obstant verba Jes. XLI, 19. & Viri Eru- ditissimi, CAMP. VITRINGA, ad eadem observata, quæ adduxi Sect. I. §. XLI. Et miror, quod, cum evolverit illum HASEUS, ipso indicante p. 189. argumenta ejus, præter unicum de magnitudine spinæ Arabicæ, intacta plane relquerit. Sic & Cl. SONNTAGIUS Diff. cit. p. 11. bene observat, quod ארו שטה Jes. I. c. per accentum Munach non divellantur, sed jungantur. Equidem contrarium statuit Cl. SCHLICHTERUS de Mens. Facier. p. 13. & ad sententiam suam probandam refert quod accentibus Munach & Merca in nominibus רניאל חנניה Dan. I, 6. diversissimæ personæ indigentur. In eadem ante illum sententia fuit doct. BERNARDUS EIBEN in Diff. de *Sylva Mystica Ecclesie promissa* ad Es. I. c. Præside Cl. ALBERTO SCHUMACHER Brem. 1724. defensa, p. 7. Sed per accentum Munach voces omnino conjungi, patet ex verbis Jes. I. c. proxime sequentibus, in quibus in עז שמן Munach in priori voce עז eodem modo legitur, quo modo ante in ארו שטה in priori ארו. Vide etiam I. Reg. VI, 24. & 2. Par. II, 8. ubi idem accentus עצי ברונים & עצי לכנון eodem modo conjungit. Sicuti ergo in his locis accentus Munach voces sine distinctione legendas esse innuit, easque, quæ indigent, de quanam specie lignorum ibi sermo sit, cum Vocibus, quæ genus significant, arcte copulat, ita eandem potestatem in ארו שטה habet, & de cedri quædam specie, שטה dicta, ibi sermonem esse, declarat. Locum vero Danielis quod attinet, ex contextu quidem patet, quod רניאל & חנניה diversissimæ sint personæ, tamen accentibus Munach & Sakephaton, (hic enim, non Merca ibi occurrit) illud non indigitur. Sed Munach potius ibi innuit, quod nomen רניאל cum sequenti חנניה conjunctim, & sine intermissione quadam legendum sit, & Sakephaton tanquam comma nomen a sequentibus distinguit.

XV. Quo vero in orbitam tandem redeamus, *odor ligni cedrini* templo Hierosolymitano æque ac tabernaculo adhibiti, (1) innuebat, quod Christus Deo & hominibus tam gratus tamque acceptus futurus sit, ac si halitus de se spargeret fragrantissimos, quod corpus, Christo a Patre ipsius aptatum, longe suavius illi futurum sit, quam omnia Veteris Testamenti sacrificia, Ps. XL, 7. Hebr. X, 5. quæ alias לְרִיחַ נִיחֻחַ לַיהוָה in odorem suavitatis Domino fuisse legimus, ut de holocausti sacrificio Levit. I, 9. 13. 17. de Mincha II, 2. 9. de eucharisticis sive pacificis III, 5. 16. de sacrificiis pro peccatis vel expiatoriis IV, 31. quod hominibus etiam corpore suo ejusque membris, tam in vita, quam in morte, odorem gratissimum præstiturus sit. In vita quidem, lingua verba vitæ profereudo, manibus sanando, pedibus ad succurrendum miseris alacriter eundo. In morte autem, corpus illi sponte tradendo, atque sic peccata eorum explando. Conf. Celeb. BUDDEI Diss. de Fragrant. Christi ad 2. Cor. II, 15. 16. Sect. II. §. 7. p. 40. 199. (2) Innuebat, quod corpus Christi mysticum, Ecclesia, Deo ex fragrantia Christi, per fidem in illud derivata, extincto peccatorum ejus fœtore, pariter suavissimum futurum sit, & oleum Spiritus Sancti halitum ex illa omnis generis virtutum, Deo & hominibus jucundissimum, sparsurum sit. Quemadmodum etiam inde odor vestium ejus comparatur *odori Libani* Cant. IV, 11. Et pulchre EUSEBIUS Demonstr. Ev. Lib. IV. c. 15. p. 109. μύριον γὰρ τῶν τὰ σώματα τεθλημένων, ἐμπαθεῖς ἄλλως καὶ ἀπόλαστοι, μύρων καὶ ποικίλων περιεργίας χρώμενοι, πάσης ἀισχυρᾶς καὶ ῥυτῶσης δυσωδίας τὰς ψυχὰς ἐπιφέρουσι, ὡς ἐμπαλιν οἱ θεοφιλεῖς, ΑΡΕΤΗΣ ΕΜΠΝΕΟΝΤΕΣ, τὴν πολὺ κρείττονα τῶν ἀπὸ γῆς ἀρωμάτων, τὴν ἀπὸ σωφροσύνης ἢ δικαιοσύνης ἢ πάσης εὐσεβείας ἀναδιδόμενην ΕΥΩΔΙΑΝ ἐπαγόμενοι, τὴν τῶν ὑλικῶν σωμάτων ὀσμὴν ἐν ἔδρῳ τέθεινται λόγῳ. Etenim innumerabiles effaminata corpora habentes, affectibus præterea indulgentes & voluptatibus dediti, quum in variorum unguentorum usu curiosi sunt, animas turpi quovis & sordido fœtore male olentes reddunt; sicut e contrario, qui amici Dei sunt, VIRTUTEM SPIRANTES, & multo præstantiorem a temperantia atque justitia, & omni pietate, quam a terræ aromatis, halantem FRAGRANTIAM spargentes, odorem corporum, quæ materia constant, nihili prorsus faciunt. Conf. Cl. LAMPII Comment. in Psalm. XLV. p. 310. 19.

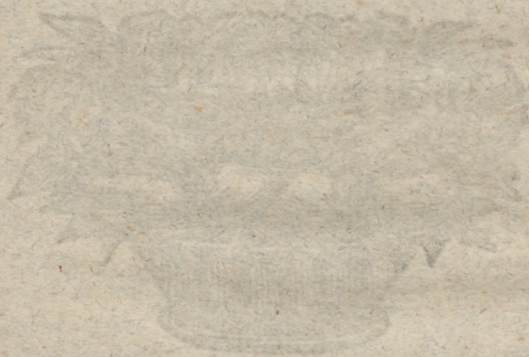
XVI. *Nitor ligni cupressini*, qui in valvis templi Hierosolymitani splendebat, partim designabat, quod radii Deitatis ex corpore Christi per miracula sint prodituri, quod Pater ipsam glorificaturus, & glorificatus ille futurus sit *lumen gentium*, & hi illo allecti ovile sint ingressuri; partim quod membra Ecclesiae ipsius *lumen suum* & doctrina & vita ita aliis ostensura sint, ut pariter se illis adjungerent.

XVII. *Albedo pinei ligni* significabat & innocentiam, justitiam & sanctitatem Christi, & Ecclesiam similem illi in ea futuram, non habentem maculam, aut quicquam ejusmodi, sed sanctam & irreprehensibilem Ephes. V, 27. & sanctitatem perenne domus Dei fore ornamentum, Ps. XCIII, 5.

XVI. The first part of the ... and ...
 and ...
 ...
 ...
 ...
 ...

XVII. ...
 ...
 ...
 ...
 ...

NOVI THESAURI PHILOLOGICI

SPECIMINA
NOVI THESAURI
PHILOLOGICI

SIVE

LEXICI IN LXX. ET ALIOS
INTERPRETES, ET SCRIPTORES APO-
CRYPHOS VETERIS TESTAMENTI.

SPECIMINA
NOVI THESAURI
PHILOGICI
SIVE
LEXICI IN LXX ET ALIOS
INTERPRETES, ET SCRIBTORUM APO-
CRYPHOS VETERIS TESTAMENTI

SPECIMINA
NOVI THESAURI PHILOLOGICI.

EX LITERA A.

Aγορά, forum, platea. אגורא plur. nundinae, Ezech. 27, 12. ἀργύριον ἢ χρυσίον ἢ σίδηρον ἢ κασσίτερον ἢ μόλιβδον ἔδωκαν τὴν ἀγορὰν σε, pro eis τὴν ἀγορὰν σε, argentum & aurum & stannum & plumbum dederunt in nundinas tuas. Vid. & v. 14. 16. 22. & conf. v. 18. ubi eis additur. פיש platea, Eccles. 12, 4. κλείσασσι θύρας ἐν ἀγορᾷ, claudent fores in platea. Vid. & v. 5. & Cant. 3, 2. שיה platea, Sym. Job 18, 17. ἐν ἑσῶ ὄνομα αὐτῶ ἐπὶ πρόσωπον ἀγορᾶς, non erit nomen ejus in superficie plateae. Tob. 2, 3. ἐρίπηται ἐν τῇ ἀγορᾷ, jacet in platea. 3. Esd. 2, 18 τὴν πόλιν οἰκοδομήσιν, τὰς τε ἀγορὰς αὐτῆς, urbem adificant & plateas ejus. Vid. & 2. Macc. 2, 10. & conf. Matth. 11, 16. 23, 7. Marc. 6, 56. 12, 38. Luc. 11, 43. 20, 46. ubi ἐν ἀγοραῖς, quod vulgo vertunt in foro, vel in foris, malim reddere in plateis, ut reddit etiam SYRUS Matth. Marc. & Luc. locis citatis, & VULGATUS Marc. 6, 56. Adde HEINSII Exerc. Sacr. in Matth. 7, 4. p. 103.

Ἀριθμὸς, numerus, numerus exiguus, multitudo, populus, cohors in litaris. מדה mensura, Psalm. 38, 6. γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρας μου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ἐστίν, notum mihi fac terminum meum, & numerum dierum meorum quis sit, i. e. quam exiguus sit numerus dierum meorum. Inde forte apud HESYCHIUM: ἀριθμὸν, (sic enim legend. puto pro ἀριθμὸς) μέτρον, ἀριθμῶ ὀλίγης. ἀριθμὸν, mensuram, numero paucos. מסכמ summa, Exod. 12, 4. ימים Chald. Esd. 6, 17. מספמ Num. 9, 10. ἡμέρας ἀριθμῶ sc. ὀλίγας, dies numero paucos. Sic & Ezech. 12, 16. ὑπολείψομαι ἐξ αὐτῶν ἀνδρας ἀριθμῶ sc. ὀλίγης, relinquam ex illis viros numero paucos. Hic ὀλίγης subaudiendum esse, colligo ex Deut. 4, 27. Jer. 44, 28. & Ezech. 5, 3. ubi additur. Postumus etiam subintelligere βραχεῖς. Vid. Psalm. 104, 12. Es. 10, 19. καταλειφθέντες ἀπ' αὐτῶν ἀριθμὸς ἔσονταί, relictī ex illis numerus, h. e. numerus exiguus, vel numero pauci

pauci erunt. Ita Sir. 17, 2. *ἡμέρας ἀριθμῶ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐτοῖς, dies numeri, h. e. exigui numeri, ὅ certum tempus dedit illis.* Et Sir. 41, 6. *ἀγαθῆς ζωῆς ἀριθμὸς ἡμερῶν, bonæ vitæ numerus dierum, h. e. exiguus numerus dierum bonæ vitæ.* Vid. & Sir. 33, 9. 37, 28. & conf. aliquando, quæ notavi in v. *ἀριθμητός. תורת הברית* vinculum fœderis, Ezech. 20, 37. *καὶ διάξω ὑμᾶς ὑπὸ τὴν ῥάβδον μου, καὶ ἄξω ὑμᾶς ἐν ἀριθμῶ, ὅ vos transire faciam sub virga mea, ὅ introducam vos in numero, i. e. numeratos vos introducam.* Hic pro ἐν ἀριθμῶ LAMB. BOS Proleg. in LXX. Int. legendum censet ἐν ἀριθμῶ, *in fœdere.* Sed dissentire liceat a Viro Eruditissimo. Nam in versione illa Græca manifeste respicitur ad morem, quo pastores armenta & greges sub virga numerare solebant. Mentio ejus Lev. 27, 32. *πάν ὃ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῷ ἀριθμῶ ὑπὸ τὸν ῥάβδον, τὸ δέκατον ἔσται ἅγιον τῷ Κυρίῳ, omne decimum, quod in numero (id est, inter numerandum) sub virga transit, sanctum erit Domino.* Eo etiam alluditur Jer. 33, 13. *ἔτι παρελεύσεται πρόβατα ἐπὶ χεῖρα ἀριθμῶντι, adhuc transibunt oves ad manum numerantis.* Sic & ex profanis monumentis patet, quod pastores, antequam greges sub vesperam in stabula reducerint, numerare illas consueverint. Vide loca ea rem observata magno BOCHARTO Hieroz. P. I. L. II. c. 44 p. 459. Adde, quæ de pastorebus, pecus numerantibus, notat ill. SPANHEMIUS in CALLIMACHUM p. 709. *הלעם* gradus, 4. Reg. 20, 11. *אדם* plur. homines, Deut. 26, 5. *καὶ παρώκησεν ἐκεῖ ἐν ἀριθμῶ βραχί, ὅ commorabatur ibi cum exiguo populo.* Vid. & Deut. 28, 62. *ספר* 2. Par. 2, 17. *פקד* part. pah. numeratus, recensitus, Num. 3, 22. *פקדה* numeratio, recensio, 2. Par. 17, 14. 26, 11. *צבא* exercitus, Es. 34, 2. *θυμὸς Κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὄργη ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, excandescencia Domini super omnes gentes, ὅ ira super multitudinem illorum.* *צפ* fiais, Es. 2, 7. 8. *שנה* caput, summa, Num. 1, 49. 1. Macc. 9, 65. *καὶ ἐξῆλθεν ἐν ἀριθμῶ, ὅ exhibat cum numero, h. e. cum cohorte militari.* Sic & Latinis numerus pro cohorte militari usurpatur. Unde apud HESYCHIUM ἐκ σπείρης A. E. 10, 1. exponitur ἐκ τάγματ, ἐκ νεμέεζ, *ex ordine, ex numero.* Ad quem locum SCOPINGIUS hæc notat ex CICERONIS Lib. V. in Verrem: *Ex quo numero? ex eadem cohorte.* Conf. & quæ in Thesauris Lat. Linguae ex aliis observantur, & CL. ALBERTI not. ad Glossar. Græc. in N. T. p. 71. sq.

EX LITERA B.

βαΐνη sc. ἐσθής, 1. Macc. 13, 37. juxta TROMMIUM in Concordant. vestis Spadicea, Belg. *bruyn-root*, vel *castanie-bruyen*. Similiter alii illam interpretantur. Alii vero adhuc aliter. Vid. DRUSIUM ad 1. Macc. 1. c. ubi ita Rex Demetrius in Epistola ad Judæos: Τὸν ἐρέφανον τὸν χρυσᾶν, καὶ τὴν βαΐνην, ἣν ἀπέστειλατε, κεκομισμένα. Mihi, si βαΐνη hic de veste dicitur, ut verisimile, de *tunica palmata* potius videtur accipienda, quali Scipio aliquando & Masanissam, regem appellatum, una cum *aurea corona* & aliis rebus donavit. Sic enim LIVIUS Lib. XXX. c. 15. de illo: *Masanissam, primum regem appellatum, eximisque ornatum laudibus, AUREA CORONA, aurea patera, sella curuli, & Scipione eburneo, toga picta, & PALMATA TUNICA donat.* Utque Latinis tunica illa *palmata* dicta est a *palmis*, quas intextas habuit, ita Græcis etiam a βαΐοις, quæ ramos *palmarum* illis notant, βαΐνη dici potuit. Conf. de illa DEMETERUM ad ROSIN. Antiqu. Rom. L. X. c. 29. p. 1689. sqq. RUBENIUM de Re Vest. L. I. c. 21. p. 123. sqq. BRAUNIUM de Vest. Sacerd. Hebr. L. I. c. 17. §. 274. Verba igitur 1. Macc. 1. c. ita reddenda sunt: *Coronam auream, & tunicam palmatam, quam misistis, accepimus.*

βάπτω, mergo, tingo, intingo, imbuo, inficio. נָבַח in hoph. נָבַח adducor, Lev. 11, 32. נָבַח Exod. 12, 22. βάψαντες ἀπὸ τῆς αἱματῶ, *tingentes (fasciculum hyssopi) in sanguinem.* Lev. 4, 17. καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς αἱματῶ τῆς μόσχου, & *intingat sacerdos digitum suum in sanguinem vituli.* Vid. & Lev. 14, 16. Inde & in verbis Luc. 16, 24. ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τῆς δακτύλου ὕδατι, *ut tingat extremam digiti partem in aquam, quorum syntaxin PASOR in Præfat. HESICD. diu se exercuisse fatetur, & in quibus ὕδατι pro ἐν ὕδατι, LAMB. BOS vero Ellips. Græc. p. 329. pro ἐφ' ὕδατι positum putat, malim subintelligere præpositionem ἀπὸ, ut sit pro βάψῃ ἀφ' ὕδατι. Lev. 4, 6. βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον εἰς τὸ αἶμα, *intingat sacerdos digitum in sanguinem.* Vid. & Lev. 9, 9. 1. Reg. 14, 27. Deut. 33, 24. βάψει ἐν ἐλαίῳ τὸν πόδα αὐτοῦ, *intinget pedem suum in oleum.* Vid. & Ruth. 2, 14. 4. Reg. 8, 15. Job. 9, 31. נָבַח Psalm. 67, 25. נָבַח Chald. Dan. 4, 30. ἀπὸ τῆς δροσῆς τῆς ἑβανῆς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, *rore cæli corpus ejus infectum est.* Vid. & Dan. 5, 23.*

EX LITERA Γ.

Γέννημα, progenies, foetus, germen, fructus, proventus. כֹּחַ
 fructus recens, Cant. 6, 10. מִנְחָה sermo, verbum, Gen. 49, 21.
 כֹּר frumentum, Job. 39, 4. גִּרְרָה sulcus, Psalm 64, 11. יְבוּל pro-
 ventus, Lev. 26, 4. הַיְיָ דָּוָסַי תָּא גֵנְהִימָא אֲנִיָּה, terra dabit fru-
 ctus suos. Hab. 3, 16. אֲנִי עֲסֵא גֵנְהִימָא עִן תֹּיִס אֲמִפֵּלוִיס, non erunt
 fructus in vitibus. יוֹרָה fut. hiph. אֲיִרָה projicio, it. pluere facio;
 hinc nomen יוֹרָה pluvia tempestiva, Os. 10, 13. עַוֹס תֵּס עֲלֵבֵיִן גֵנְהִי-
 מָא תֵּא דִכָּאִיסוֹנִיָּהּ אֲמִיִן, usque dum veniant vobis fructus justitia. Conf.
 2. Cor. 9, 10. & GROTIUM ad h. l. יוֹרָה natus, Jos. 15, 4. גֵנְהִימָא תֵּס
 עִנְנָא, progenies Enak. נִצַּח partic. exiens, Deut. 14, 22. מְלֵא מְלֵא
 plenitudo, Deut. 22, 9. פֵּרִי fructus, Deut. 28, 4. 18. תָּא גֵנְהִימָא
 תֵּהּ גֵהּ סֵא, fructus terra tua. Vid. & Jer. 7, 19. & conf. Sap. 16,
 19. & 1. Macc. 11, 34. פֵּרִי part. locum. frugifera, Es. 32, 12. אֲמִ-
 פֵּלָס גֵנְהִימָא, vitis fructus, h. e. vitis frugifera. מְבֹרָה proventus,
 Exod. 23, 10. סֵפֵרֵיס תֵּהּ גֵהּ סֵא, הַ סֻנְאֲזֵיס תָּא גֵנְהִימָא אֲנִי-
 תֵּהּ, seminabis terram tuam, & fruges ejus colliges. Vid. & Ezech. 48,
 18. Prov. 14, 4. Deut. 22, 9. מֵפֵרִי תֵּס גֵנְהִימָא תֵּס אֲמִפֵּלוֹנִיס
 סֵא, cum fructu vinea tua. Similiter Matth. 26, 29. עִן תֵּס תֵּס גֵנְהִי-
 מָא תֵּס אֲמִפֵּלָס, ex hoc fructu vitis, h. e. ex hoc vino. Similes
 locutiones & profani scriptores de vino habent. Vide BLACKWAL-
 LUM Crit. Sacr. N. T. p. 394. & Auctores Cl. WOLLIUS in notis ibi
 laudatos. Adde Cel. SCHWARTZII Comment. Crit. & Philol. Gr.
 Ling. p. 278. 4. Reg. 8, 6. פָּנִיָּא תָּא גֵנְהִימָא תֵּס אֲגֵרֵס, omnes pro-
 ventus agrum. 2. Par. 32, 28. תָּא גֵנְהִימָא תֵּס סִיָּס, הַ אֲנִיס, הַ עֵלָיס,
 proventus frumenti, & vini, & olei. Es. 30, 23. הַ אֲדֵרֵס תֵּס גֵנְהִי-
 מָא (pro ex תֵּס גֵנְהִימָא, conf. LAMB. BOS Ellips. Graec. p. 314.)
 תֵּהּ גֵהּ סֵא, panis ex frugibus terra tua. תֵּס תֵּס idem, Deut. 32, 13.
 Jud. 9, 11. Ezech. 36, 30. Male hanc vocem de fructibus usurpari
 & rectius pro illa adhiberi קֵרֵפֹן, docuerunt THOMAS MAGISTER &
 PHRYNICHUS. Sed POLYBUM etiam, & PLATONEM fructus גֵנְהִימָא
 vocasse, docet Doctiss. GEORGIUS Hierocrit. N. T. L. II. c. I. p. 115.
 Et in glossis veteribus segetibus vertitur קֵרֵפֹן, גֵנְהִימָא. Vide
 IAC. HASÆUM in Bibl. Brem. Cl. VII. p. 813. מִנְחָה cibus, Incert.
 Gen. 41, 35. גֵנְהִימָא, מִנְחָה progenies, Incert. Lev. 18, 9. תֵּס
 generationes, Aqu. Gen. 4, 1. גֵנְהִימָא, progenies. Sir. 10, 19. גֵנְ-
 הִימָא גֵנְהִימָא, natis mulierum, sive, ut in Lex. PASORIS exponitur,
 prognatis ex mulieribus. 1. Macc. 1, 40. עֲגֵנֵס אֲלֹסֵרֵא תֹיִס גֵנְהִימָא
 אֲנִיָּה, facta est aliena natis suis. Ita מִנְחָה Narrat. 21. מִנְחָה
 גֵנְהִימָא

γατίθησιν αὐτῶ δειπνον τὰ αὐτῶ γεννηματα, *Procre apponit illi in caenam natos suos.* Conf. LAMB, BOS not. ad THOM. MAGISTR. p. 13. HESYCHIUS: γέννημα, παιδίον. Γέννημα, *infans.*

Γνώμη, *sententia, decretum, edictum, consilium, permissio, concessio.* נרר Chald. lex, edictum, Dan. 2, 15. περί τινος ἐξήλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδής, *quare exierit decretum illud durum.* OND Chald. Efd. 4, 19. παρ' ἐμῶ ἐτέθη γνώμη, *a me promulgatum est edictum.* Efd. 5, 3. τίς ἔθηκεν ὑμῖν γνώμην, τῷ οἰκοδομησαί τὸν οἶκον τῶτον; *quis dedit vobis edictum, ut hanc domum adificaretis?* Vid. & v. 13. 17. 6, 1. 3. 8. &c. Dan. 2, 14. τότε Δανιὴλ ἀπεκρίθη (κατὰ) βαλὴν τῆ γνώμην, *tunc Daniel respondebat de consilio & edicto.* HESYCHIUS: γνώμαι, τὰ ψηφίσματα. γνώμαι, *decreta.* נרר arcanum consilium, Psalm 82, 3. ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπαναργέυσαντο γνώμην, *super populum tuum malignum inierunt consilium.* מרר plur. Theod. Of. 5, 4. γνώμεις, ubi LXX. διαβηλια, *Sym. βηλίας, consilia.* נרר consilia, *Incert. Psalm 12, 3. τάξω γνώμεις, struam consilia.* Sic 2. Macc. 4, 39. μετὰ τῆς Μενελαῖς γνώμης, *Menelai consilio.* Et Sap. 7, 15. ἐμοὶ δέδωκεν ὁ Θεὸς ἐπιπεῖν κατὰ γνώμην, *mibi dedit Deus loqui juxta consilium, h. e. considerate, sapienter, prudenter.* Sic & γνώμη (leg. γνώμην) δίδωμι ex I. Cor. 7, 25. exponitur συμβουλευομαι, *consilium do,* apud HESYCHIUM post v. γνώφω. Conf. quæ ex THEODORETO, & THEOPHYLACTO affert SUICERUS Thef. T. I. p. 768. Eodem sentu *Ælianus Var. VII, 14. οὐδὲν γὰρ διοίσει, εἴ τις διὰ γνώμης ᾄνησέ τινας, εἴτε δι' ὀπλων, nihil enim interest, siue quis consilio, siue armis alios juvet.* SUIDAS: γνώμη, ἡ βηλή. γνώμη, *consilium.* נרר licentia, *Al. Efd. 3, 7. διὰ γνώμης Κύρου βασιλέως, per concessionem Cyri Regis.* LXX. ibi habent: κατ' ἐπιχωρησιν. 2. Macc. 9, 20. κατὰ γνώμην, *ex animi sententia, ex voto.* 2. Macc. 11, 37. ἐπιγνώμεν, ὁποῖαις ἐσὲ γνώμης, *cognoscamus, cujus sitis sententia.* 2. Macc. 14, 20. ὁμοψάφει γνώμης, *consentientis sententia.* Conf. aliquando, quæ notavi in v. περὶ αἰεσις.

EX LITERA Δ.

Διάδοχος, *successor, it. proximus ab aliquo dignitate, secundum locum habens.* נרר ad manum, 1. Par. 18, 17. υἱοὶ Δαβὶδ οἱ πρῶτοι διάδοχοι τῷ βασιλέως, *fili Davidi primi proximi a rege, h. e. proxime illi in throno a dextris & sinistris sedebant.* Conf. Matth. 20, 21. ubi ἐδ, nō fallor, respiciens mater filiorum Zebedæi, & pro occæcata gentis suæ opinione terrenum Davidis thronum, ab optimo Servatore occupandum, somnians, illum illa rogasse legitur: *εἰπέ,*

ἵνα καθίσωσιν ὑτοὶ οἱ δύο υἱοὶ μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ ἐνωπύμων, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. *Fac, ut sedeant duo hi filii mei, alter a dextris tuis, & alter a sinistris, in regno tuo.* ΠΝΩΒ secundus, 2. Par. 28, 7. τὸν Ἐλκανὰ τὸν διάδοχον τῆ βασιλείως, *Elcanam proximum a rege.* ΓΩ princeps, 2. Par. 26, 11. διὰ χειρὸς Ἀνανίς τῆ διαδόχου τῆ βασιλείως, *per Ananiam, proximum a rege.* Sic & PHILO lib. de Josepho p. 369. εἰς αὐτὸν καθίστησι τῆς βασιλείας διάδοχον, *deinde illum proximum a se in regno ministrum, sive proregem constituit.* Eidem PHILONI eod. lib. p. 373. Josephus audit τοσαύτης ἡγεμονίας διάδοχος, ἀρχὴν τὴν μετὰ βασιλείᾳ πρώτην ἀναψάμενος, *in tanto imperio secundum locum habens, primam post regem dignitatem assecutus.* Sir. 46, 1. διάδοχος Μωυσῆ ἐν προφητείαις, *successor Moysi in prophetiis.* Vid. & Sir. 48, 8. & 2. Macc. 4, 29.

Διάφορον, pecunia, donum, vestigal. Sir. 7, 19. μὴ ἀλλάξῃς Φίλον ἕνεκεν διαφόρου, μηδ' ἀδελφὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ Σαφείρ, *non commutes amicum pecunia, neque fratrem genuinum auro Ophiritico.* Sic enim pro ἀδιαφόρου bene legendum censet SCOPINGIUS NOT. ad HESYCH, v. Διάφορον. Sic etiam VULGATUM ibi legisse putat GROTIUS. Sic & Sir. 27, 1. χάριν ἀδιαφόρου πολλοὶ ἡμαρτον, pro ἀδιαφόρου reponendum esse διαφόρου, cum CASAUBONO idem GROTIUS existimat. Atque adeo verba ita reddenda sunt: *Propter pecuniam multi deliquerunt.* Conf. Sir. 42, 7. ubi pro ἀδιαφόρου in nonnullis Codicibus διαφόρου expresse legitur. Et verba ibi, quæ sine distinctione leguntur, περὶ διαφόρου πράσεως καὶ ἐμπορέων, ita distinguenda sunt: περὶ διαφόρου, πράσεως, καὶ ἐμπορέων, *de pecunia, venditione, & negotiatoribus.* Et alias etiam διάφορον pro pecunia passim usurpatur. Ita 2. Macc. 3, 6. καὶ προσήγγειλε περὶ τῶν χρημάτων ἀμυθῆτων γέμειν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις γαζοφυλάκιον, ὥστε τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων ἀναριθμητὸν εἶναι, & nunciabat ei, opibus immensis plenum esse ararium Hierosolymis, ita ut multitudo pecuniarum innumerabilis sit. Et DIONYSIUS HALIC. Ant. Rom. Lib. IV. p. 425. ὅποτε δεήσειεν αὐτῶν χρημάτων, τὸ ἴσον διάφορον ὁ πενέστατος τῶν πλεσίων κατέφερε, *quoties ei opus esset pecuniis, tantundem conferebant dives & pauperrimus.* Idem L. V. p. 328. περισσῆ πολιτικὴν εὐνοίαν ὀλίγη διαφόρου, *emere benevolentiam civium parva pecunia.* Et L. VII. p. 432. ὠνεῖσθαι πολλὰ διαφόρου μικρὰ, *res parvas emere magna pecunia.* Eodem sensu vox legitur apud ARISTOTELEM, POLYBIUM, aliosque, ut ex CASAUBONO notat ill. SPANHEMIUS ad IULIAN. p. 144. 3. Eisd. 4, 39. ἐκ ἑστὶ παρ' αὐτῆ λαμβάνειν πρόσωπα,

ἢ δὲ διάφορα, neque personas, neque munera potest accipere. 2. Macc. 1, 35. πολλά διάφορα ἐλάμβανε καὶ μετεδίδο, multa dona accipiebat, & distribuebat. 2. Macc. 4, 28. πρὸς τῶτον ἦν ἡ τῶν διαφόρων περᾶξις, ad hunc exactio vestigalium pertinebat.

EX LITERA E.

Ἐπιγινώσκω, agnosco, cognosco, video, respicio, animadverto, intelligo. הִבִּין hiph. à בִּין intelligo, Prov. 14, 8. σοφία πανόργων ἐπιγνώσειαι τὰς ὁδὸς αὐτῶν, sapientia prudentum animadvertit vias ipsorum. הִשְׂכִּיר hiph. intelligo, Job. 34, 27. δικαιώματα δὲ αὐτῶν ἔκ ἐπέγνωσαν, mandata vero non intellexerunt. יָדַע Gen. 41, 31. ἔκ ἐπιγνωσθήσεται ἡ εὐθηνία, non agnosceatur affluentia. Num. 16, 5. ἐπέγνω (al. legunt ἔγνω) ὁ θεὸς τὰς ὁδούς αὐτῶν, ἢ τὰς ἀγίας, novit Deus suos, & sanctos. Conf. 2. Tim. 2, 19. Εἰ. 2, 20. μνηστεύσομαι σε ἐμαυτῶ ἐν πίσει, ἢ ἐπιγνώσῃ τὸν κύριον, desponsabo te mihi in fide, & cognosces dominum. Posterioribus verbis sponsus cœlestis consequens & effectum desponsationis suæ mysticæ cum sponsa spirituali, sive intimam unionem & communionem, quam expertura sit illa cum Deo & sponso suo, declarans, simile desumisse videtur ab intima consuetudine, quæ uxori cum marito intercedit, quæque alias etiam Hebræis verbo יָדַע, & Græcis simplici γινώσκω solet exprimi. Conf. aliquando, quæ notavi in v. γινώσκω, & Cl. LAMPJUM Exerc. VIII. in Psalm. XLV. p. 345. נָכַר: הִכִּיר pih. & hiph Gen. 27, 23. ἔκ ἐπέγνω αὐτὸν, non agnoscebat illum. Gen. 37, 31. ἐπίγνωθι, εἰ χιτῶν τῆς υἱῆς σὺ εἶ, vide, an tunica filii tui sit. Vid. & Gen. 38, 24. Deuter. 1, 17. ἔκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει, non respicies personam in judicio. Vid. & Deut. 16, 19. Prov. 24, 23. Thren. 4, 8. ἔκ ἐπέγνωσθησαν ἐν τοῖς ἐξέδοις, non agnoscuntur in viis. רָאָה video, Esth. 3, 5. Ezech. 20, 48.

Ἐτοιμάζω, paro, preparo, it. firmo, stabilio, dirigo. בָּנָה ædifico, 2. Par. 26, 14. בָּרָא eligo, Ezech. 21, 19. הִכִּיר hiph. à כִּיר adjudico, Gen. 24, 14. 44. הִיטִיב hiph. a יָטַב benefacio, Mich. 7, 3. ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζουσιν, ad malum manus suas preparant. Conf. Nah. 3, 8. הִסִּיר hiph. à סָר amoveo, 2. Par. 35, 12. הִעִיר hiph. ab עָרַע excito, Job 41, 2. הִפִּיק hiph. à פָּק educo, Prov. 8, 35. הִרְבִּיעַ hiph. cubare facio, Εἰ. 54, 11. הִתְעַרַּר hithp. paro me, Job. 15, 28. וָשׁוּ festino Psalm. 118, 60. ἠτοιμάσθην, para-

paratus fui. כוּן: כוּן: כוּן Kal. pih. & hiph. dispono, constituo, firmo, stabilio, Jos. 1, 11. ετοιμάζεσθε ἐπισιτισμὸν, parate vobis com-
 meatum. 1. Reg. 13, 13. ἠτόμασε Κύριος βασιλείαν σε, stabilivit Do-
 minus regnum tuum. 1. Reg. 20, 30. ἔχ ετοιμασθήσεται ἡ βασιλεία σε,
 non stabilietur regnum tuum. 3. Reg. 2, 12. ἠτοιμάσθη ἡ βασιλεία αὐτῶ
 σφόδρα, valde firmabatur regnum ejus. Vid. & 1. Par. 17, 11. 2. Par.
 12, 1. & conf. 1. Macc. 1, 17. Sic & Matth. 25, 34. κληρονομήσα-
 τε τὴν ἠτοιμασμένην ὑμῶν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, occu-
 pate regnum pro vobis stabilitum ante jactum mundi fundamentum. Psalm 9, 8.
 ἠτοίμασε ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐτῶ, firmasti judicio thronum ejus. Psalm.
 64, 7. ετοιμάζων ὄρη ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶ, firmans montes potentia sua.
 Psalm 88, 3. ἐν τοῖς θρανοῖς ετοιμασθήσεται ἡ ἀλήθειά σε, in caelis firma-
 bitur veritas tua. Psalm 88, 4. ἕως τῶ αἰῶν ετοιμάσω τὸ σπέρμα σε,
 usque in aeternum firmabo, stabile faciam semen tuum. Theod. Prov. 25,
 5. ετοιμασθήσεται ἐν δικαιοσύνῃ ὁ θρόνος αὐτῶ, firmabitur justitia thro-
 nus ejus. Aqu. & Sym. ibi habent ἐδρασθήσεται. שׂרר חפולו, Ezech.
 21, 9. Conf. aliquando, quæ ad h. l. notavi in v. θυμῶ. ךׁרע or-
 dino, Num. 23, 4. Jos. 2, 6. Psalm 22, 6. עׁפׁפׁ facio,
 Esth. 5, 15. 6, 14. גׁפׁ pih. divido, Job. 38, 25. פׁנח pih. expedio,
 Gen. 24, 31. עׁפׁ 40, 3. קׁפׁ visito, Ezech. 38, 8. חׁרר explore,
 Ezech. 20, 6. כׁן appendo, apto, dirigo, 1. Reg. 2, 3. ὁ θεὸς ετοι-
 μάζων ἐπιτηδέματα αὐτῶ, Deus dirigeni cogitationes ejus. 4. Reg. 12,
 11. ἔδωκαν τὸ ἀργύριον τὸ ετοιμασθὲν, dabant pecuniam paratam. צׁב
 dolore afficio, Incert. Job. 10, 8.

EX LITERA Z.

ζηλωτής, accensus Zelo, sectator fervidus. זׁקׁ Exod. 20, 5.
 34, 14. זׁקׁ Nah. 1, 2. θεὸς ζηλωτής, Deus zelo accensus. 2. Macc.
 4, 2. ζηλωτὴν τῶν νόμων, fervidum legum sectatorem. Sic Act. 21, 20.
 πάντες ζηλωταὶ τῶ νόμου ὑπάεχσσι, omnes sunt fervidi legis sectatores.
 Conf. & Tit. 2, 14.

ζητέω, quæro, inquirō, perscrutor, requiro, desidero, peto,
 appeto, studeo, operam do, insidior. זׁחׁ amo, Mich. 3, 2.
 μισῶντες τὰ καλὰ, & ζητῶντες τὰ πονηρὰ, odio habentes bona, & appe-
 tentes mala. זׁחׁ Chald. Dan. 2, 18. οἰκτιρῶντες ἐζήτην παρὰ τῶ θεῶ,
 misericordiam petebant a Deo. Vid. & Dan. 7, 16. & cont. Sir. 7, 4.
 28, 3. & Luc. 11, 16. זׁחׁ inquisitio, Ezech. 34, 12. זׁחׁ pih.
 Exod.

Exod. 2, 15. ἐζήτει ἀνελεῖν Μωϋσῆν, *studebat occidere Moysen*. Exod. 4, 24. ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι, *studebat illum occidere*. Vid. & 1. Reg. 19, 2. 10. 2. Reg. 20, 19. & conf. Marc. 12, 12. Joh. 8, 37. Rom. 10, 3. Eodem sensu apud profanos Auctores verbum passim legitur. Vide PFOCHENIUM de Purit. N. T. §. 66. LAMBERTUM BOS Animadvers. ad Auct. Græc. p. 6. & ELSNERUM ad Joh. l. c. p. 352. Exod. 4, 19. τεθνήμασι γὰρ πάντες οἱ ζητῆντές σε τὴν ψυχὴν, *mortui enim sunt omnes, qui vitæ tuæ insidias struebant*. Vid. & 1. Reg. 24, 10. 25, 29. 2. Reg. 4, 8. 16, 11. & conf. Matth. 2, 20. Rom. 11, 3. & præter Auctores, WOLFIO ad Matth. l. c. p. 44 laudatos, GEORGI Vindie. N. T. ab Ebraisim. L. III. c. 4. p. 353. & SCHWARTZII Comm. Crit. L. Gr. N. T. p. 634. quorum posterior ibi in phrasi ζητεῖν τὴν ψυχὴν ellipsin statuit verborum εἰς τὸ ἀπολέσαι, vel τῷ ἀπολέσαι. Eld. 8, 23. ἐζητήσαμεν παρὰ τῷ Θεῷ ἡμῶν περὶ τῆς, *hoc a Deo nostro petebamus*. Vid. & Neh. 2, 4. Neh. 2, 10. ἦκει ὁ ἀνθρώπος ζητῆσαι ἀγαθὸν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, *venit homo, qui bonum peteret pro filis Israël*. Conf. 1. Macc. 14, 4. Soph. 3, 3. δικαιοσύνην ζητήσατε, *justitiam querite*. Conf. 1. Macc. 2, 29. & Matth. 6, 33. Πωρη petitio, Eld. 7, 5. ἐν πᾶσι, οἷς ἐζήτει αὐτός, *in omnibus, quæ petebat ille*. וַיִּרְדּוּ 1. Par. 22, 19. τῷ ζητῆσαι Κυρίῳ Θεῷ ὑμῶν, *ut queratis Dominum Deum vestrum*. Conf. 1. Par. 21, 29. 2. Par. 15, 12. ubi ζητῆσαι τὸν Θεόν, & ζητῆσαι Κύριον idem est. 1. Par. 28, 8. φυλάσσετε ἅς ζητήσατε πάσας τὰς ἐντολάς, *observate & perscrutamini omnia præcepta*. Aqu. Sym. Theod. Prov. 31, 13. ἐζήτησεν ἔριον ἢ λίνον, *operam dabat lana & lino*. הִלְלִי pih. precor, 2. Par. 33, 12. פִּרְסָר perscrutor, Job. 39, 29. נִצַּמ invenio, Gen. 19, 11. וְעָפֵר apud, juxta, Job. 6, 5. נִצַּח Chald. Dan. 7, 19. ἐζήτησεν ἀκριβῶς περὶ τῷ θεῷ τῷ τελεῶν, *inquirebam diligenter de bestia quarta*. נִצַּח Psalm 39, 10. Ef. 65, 1. וְעָפֵר pih. mane quæro, Prov. 1, 28. 8, 17. נִפְרָר niph. à פָּרָר desideror, Sym. 1. Reg. 20, 18. ζητηθήσεται, *desiderabitur, requiretur*. Conf. loca e profanis Scripturis observata Cel. SCHWARTZIO l. c.

EX LITERA H.

ἡγεμονικός, principalis, imperatorius, imperatori aut duci conveniēns. נָרִי princeps, Psalm. 50, 13. πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με, *Spiritu principali confirma me*. Apud HESYCHIUM, & in Lex. CYRILLI MS. Brem. ἡγεμονικὸν sc. πνεῦμα, vel μέγ@ τῆς ψυχῆς, exponitur

ponitur ὁ νῦς, mens. Sic etiam SUIDAS: ἡγεμονικόν, ὁ νῦς. ἢ τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ αἱ φαντασίαι καὶ αἱ ὁρμαὶ γίνονται, καὶ ὅθεν ὁ λόγος ἀναπέμπεται, ὅπερ εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ. ἡγεμονικόν, mens. Vel principalis anima pars, in qua phantasia & affectus oriuntur. Et unde verbum emittitur, quod est in corde. Et PHILO de eo, quis rer. div. hæres, p. 332. ψυχὴ διχῶς λέγεται, ἢτε ὅλη καὶ τὸ ἡγεμονικόν αὐτῆς μέρος, ὃ κυριῶς ἐπεὶ ψυχὴ ψυχῆς ἐστὶ, καθάπερ ὀφθαλμὸς ὃ, τε κύκλος σύμπας, καὶ τὸ κυριώτατον μέρος τὸ ᾧ βλέπομεν. Anima dupliciter dicitur, & tota, & præcipua ejus pars, quæ proprie loquendo anima anima est, quemadmodum oculus & totus circulus, & præcipua pars, qua videmus. מַרְבָּנַי plur. antecessorum seu principum sc. verba, Sym. Theod. Prov. 8, 6. ἡγεμονικὰ sc. ῥήματα, verba imperatoris aut duci clementia.

ἡμέρα, dies, lux diei, tempus matutinum, tempus, it. dies judicii, vel ipsum judicium. מַרְבָּנַי pernicies, Jer. 48, 16. ἐγγὺς ἡ ἡμέρα μακάριον εἶναι, propinqua dies judicii Moab, ut veniat. Conf. quæ p. 73. notavi ex Psalm. 136, 9. מַרְבָּנַי mane, 1. Reg. 14, 36. ἕως διαφάνου ἡμέρα, usque dum illucescat dies. Conf. 2. Petr. 1, 19. Esth. 2, 14. πρὸς ἡμέραν ἀποβήσεται εἰς τὸν γυναικῶνα τὸν δεύτερον, mane egreditur in alterum gynaceum. מַרְבָּנַי לֵוִי lux diei, Mich. 2, 1. אֲרֻמָּה ἡμέρα, prima luce. Ita etiam 1. Macc. 4, 6. & IOSEPHUS Antiqu. VI, 11. Conf. Cel. SCHWARTZII Comm. Crit. Gr. L. N. T. p. 649. HERODOTUS Lib. III. plenius dicit ἀμὲν ἡμέρα διαφωσίσθη, cum primum illuxisset dies. Vid. Ven. RAPHELI Annot. ex eodem ad Matth. 28, 1. p. 185. מַרְבָּנַי calor, Es. 18, 4. מַרְבָּנַי in plur. מַרְבָּנַי Gen. 4, 3. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας sc. τινῶν, & fiebat post dies aliquas, post tempus aliquod. Sic passim ἡμέρας tempus apud LXX denotant, & apud Evangelistas, imo & profanos Auctores. Vid. laudatum modo SCHWARTZIIUM not. ad OLEAR. de Stil. N. T. p. 89. sq. & Cl. GEORGIUM Vindic. N. T. ab Ebraism. L. II. c. 1. p. 59. 199. Gen. 39, 10. ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, pro ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, de die in diem, h. e. indies, quotidie. Vid. & Esth. 3, 7. & conf. 2. Petr. 2, 8. Sic Latini quoque loquuntur. Vide, quæ ex LIVIO, & CICERONE affert SCHWARTZIIUS lib. cit. p. 651. 1. Reg. 1, 3. ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας, de diebus in dies, h. e. omnibus diebus statutis. Vid. & v. 25. & 2. Reg. 2, 19. 2. Reg. 20, 4. τρεῖς ἡμέρας, pro μετὰ τρεῖς ἡμέρας, in diem tertium. Conf. Marc. 8, 31. ubi μετὰ additur, & quæ notavi infra in v. Μετὰ. Job. 3, 1. κατηράσατο τὴν ἡμέραν αὐτῆς sc. γενέθλιον, execratur diem suum

suum natalem. Sic etiam LAERTIUS IV, 48. Vid. LAMB. BOS Ellips. Græc. p. 33. HESYCHIUS: ἡμέρα, γενέθλια. ἡμέρα, natalitia. Psalm. 12, 2. ἡμέρας καὶ νυκτός, pro δι' ἡμέρας καὶ νυκτός, die & nocte. Conf. Cl. SCHOETGEN. not. ad L. BOS Ellips. Gr. p. 304. Psalm. 43, 10. 17. ὅλην τὴν ἡμέραν, pro καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, per totum diem. Psalm. 136, 9. τὴν ἡμέραν (pro κατὰ τὴν ἡμέραν) Ἱερουσαλήμ, die iudicii Jerusalem. Vid. & Ezech. 21, 25. & Aqu. Job. 18, 20. Jer. 17, 16. ἡμέραν ἀνθρώπου ἐκ ἐπιθύμησα, diem hominis, h. e. iudicium hominis, non expetivi. Similiter ἡμέρα κυρίου iudicium divinum passim in scriptura significat. Vid. Amos. 5, 8. Joel. 2, 12. 2. Petr. 3, 10. 12. Eandem notionem habet vox diei apud Latinos. Sic diem dicere apud Plautum Captiv. III, 1. 34. & Ciceronem ad Quint. fratrem Epist. I, 2. significat citare aliquem, ut coram iudicio se sistat. Conf. SCHOETGEN. Diss. de ἀνθρωπίνῃ ἡμέρα ad 1. Cor. 4, 3. §. 5. & Auctores laudatos WOLFIO ad h. l. p. 353. & ad Luc. 17, 24. p. 717. ערב vesper, Eccles. 11, 6. נע tempus, Jos. 6, 26. Jud. 3, 29. 3. Reg. 8, 65. Conf. 2. Cor. 6, 2. הנה nunc, Exod. 9, 19.

ἡμέρα ἀγαθὴ, dies bona. שמחה gaudium, latitia, Esth. 9, 19.

ἡμέραν καθ' ἡμέραν, quotidie יום ביום 2. Par. 30, 21. יום יום Psalm. 67, 21.

Καθ' ἡμέραν sc. ἐκάστην, quotidie. ביום Dan. 1, 5. תמיד jugis, Num. 4, 16. Conf. LAMB. BOS Ellips. Græc. p. 62. WOLF. ad Hebr. 7, 17. p. 685. & SCHLICHTER. de Pan. Facier. P. II. cap. 1. §. 2. p. 79.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν, quotidie. יום יום Job. 1, 4. יום יום Esth. 3, 4. Quod hic est καθ' ἐκάστην ἡμέραν. 2. Cor. 4, 16. juxta Hebraeorum loquendi rationem est ἡμέρα καὶ ἡμέρα. Vid. VORSTII Philol. sacr. P. 1. c. 12. p. 306. sqq. כיום כיום 1. Reg. 18, 10. תמול heri & nudius tertius, Exod. 5, 8.

ὡς ἡ ἡμέρα αὐτή, cum illa ipsa dies sc. esset, illa ipsa die. היום illa die, Job. 2, 1.

ἡμέρα μεγάλη, dies magna. קרא מקרא convocare convocationem, Ef. 1, 4. & ἡμέραν μεγάλην ἐκ ἀνέχομαι, & diem magnam non possum ferre. Conf. Joh. 7, 37. 19, 31. & ad hæc loca Cel. WOLFIO p. 877. & 983. sq.

Τὸ τῆς ἡμέρας sc. μέρος, diei portio. רבב יום Dan. 1, 5. διέταξεν αὐτοῖς τὸ τῆς ἡμέρας (μέρος) καθ' ἡμέραν, ordinabat illis portionem diurnam quotidie.

Ἐπὶ πάντων ἡμερῶν, in omnes dies. וְעַד אֲבֵדוֹתָם ad perditionem usque, Job. 31, 12.

Πρὸ ἡμερῶν, ante dies. לִמְחֵרָה ab heri, i. e. jam ante, Es. 30, 31.
Σκληρὰ ἡμέρα, dura dies. חַדְשָׁה דְּרוּחַ dura spiritu, 1. Reg. 1, 15.

EX LITERA Θ.

θηρίον, fera, bestia, animal, it. meton. ordo, vel cohors militaris. הַמַּחְבֵּה Deut. 28, 26. 32, 24. חַיִּת Gen. 1, 24. & alibi passim. Al. 2. Reg. 23, 13. τὰ θηρία τῶν ἀλλοφύλων παρεβέβαλεν ἐν τῇ κοιλάδι ῥαφαεὶν, cohortes alienigenarum castrametabantur in valle Raphain. Sic enim pro τάγμα, vel, ut al. τάγματα τῶν ἀλλοφύλων, in Codice, vel Interprete quodam ibi lectum fuisse, colligo e Glossis M^S. in L. 3. Reg. ubi inde procul dubio ita: τὰ θηρία τῶν ἀλλοφύλων, ταῖς τὰ τάγματα. Animalia alienigenarum, hoc est cohortes. Licet enim hæc Glossis in Lib. 3. Reg. inserta sint, tamen & aliæ voces in Glossis illis exponuntur, quæ ex alio libro Scripturæ petita sunt. Cohortes autem militum sibi חַיִּת θηρία dici videntur ab animalibus, in vexillis, quæ ordinibus vel cohortibus præferrebant, repræsentatis. Sic & apud alias gentes signa militaria animalium effigies exhibuisse, auctores testantur. Ut enim taceam, quæ Judæorum magistri de animalibus in vexillis populi Israelitici, ex Ægypto in terram Canaan tendentis, pictis referunt, (vid. BOCHARTI Hieroz. P. I. L. III. c. 5. p. 772. & GLASSII Philol. Sacr. L. V. Tr. 1. c. 8. p. 1604.) de Ægyptiis ita DIODORUS SICULUS Lib. 1. p. 77. τὸ παλαιὸν οἱ κατ' Ἄιγυπτον, διὰ τὴν ἀταξίαν τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πολλὰς μάχαις ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἠτληθέντες, ἐπενόησαν σύνθημα φορεῖν ἐπὶ τῶν ταγμάτων. Φασὶν ἐν κατασκευάσει τῆς ἐκείνης τῶν ζώων, ὧν νῦν τιμῶσι, & πῆξαντας ἐπὶ σαυρίων (in ed. WECHELIANA, qua utor, male scribitur συννίων. Conf. de v. σαυρίων THEOD. HASEUM Diff. Philol. p. 263.) φορεῖν τὰς ἡγεμόνας, & διὰ τῶν τῶν τρόπων γνωρίζειν ἕκαστον, ἥς ἐστὶν τάξεως Ægyptii veteres, cum propter ordinis in exercitu confusionem a vicinis sæpe numero pugna vincerentur, signa cohortibus præferenda excogitarunt. Bestiarum igitur, quas nunc venerantur, imagines formarunt, quas hastis affixas duces gestarunt; ut hic pacto, cujus quisque ordinis esset, certo dignosceret. Et PLUTARCHUS de Il. & Osir. p. 379. οἱ μὲν ὄσιον ἐν τῇ μεγάλῃ στρατιᾷ Φασὶν εἰς μέρη πολλὰ διανείμματα τὴν δύναμιν, λόχους & τάξεις ἑλληνικὰς καλεῖσιν, ἐπίσημα δὲ νομῆ & ζωόμερα πᾶσιν, ὧν ἕκαστω
γένεα

γενεῖ τῶν συνημεθέντων, ἰσθὸν γενέσθαι καὶ τέμνον. *Alii Osrin dicunt magnam exercitum suum in certas cohortes atque centurias divisisse, ac singulis vexillum, animali aliquo insignitum, tradidisse: singulosque populos id quod ei obtigisset, honore & sacro cultu dignatos fuisse. Et de Persis refert XENOPHON L. VII. Pæd. Cyri non longe ab initio, quod milites illorum aquilam auream, in hasta longa conspicuam, signi loco habuerint, & secuti sint. Conf. BRISSON. de Regn. Perf. L. III. p. 766. Et in vexillis Scythicis dracones comparuisse. memorat SUIDAS in Σημεῖα Σκυθικά. Conf. & quæ de Indis refert Idem v. Ἰνδοί, & χιλιοσός, LIPSIUM de Milit. Rom. Lib. IV. Dial. 5. p. 171. & Rev. GLÆSENERUM in Bibl. Brem. Class. VII. p. 993. In Romanis vero legionibus inter signa militaria aquilas, lupos, minotauros, equos, apros locum obtinuisse, tradit PLINIUS Lib. X. c. 4. חיוה : חיוה : נחיוה Chald. Dan. 2, 38. 4, 9. 5, 23. חיוה ex חיה cum ו parag. Psalm. 49, 11. Es. 56, 9. חיוה infiu rapiendo, Gen. 37, 32. חיוה rapina, Es. 5, 30. חיוה plur. fera animalia. Es. 13, 21. חיוה vox, Soph. 2, 14.*

Θόρυβος, turba, tumultus, & speciatim turba lamentantium, perturbatio, it. clangor. חיוה eheu, vox lamentantis, Prov. 23, 29. τίμη δαί; τίμη θόρυβος; cui vae? cui turba lamentantium? Eodem sensu Marc. 5, 38. θεωρεῖ θόρυβον, κλαίωντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλὰ, videbat turbam lamentantium, flentes & ejulantes multum. Matth. 9, 23. dicitur ὄχλος θορυβώμενος, turba lamentans, per quam BARTHOLINUS de Tib. Vet. p. 274. sq. & IO. NICOLAI de Luct. Græc. c. 9. §. 4. p. 114. præficas intelligunt, de quibus vid. Jer. 9, 17. Act. 9, 39. GEIERUM de Luct. Ebr. cap. I. §. 16. & 19. SPENCERUM de Leg. Hebr. R. t. L. IV. c. 9. Sect. 1. p. 1136. & alios laudatos Cl. ZORNIO Biblioth. Antiq. Exeget. p. 587. sqq. Sic & θεωρευθεῖσθαι lamentari denotat Marc. 5, 39. חיוה multitudo, Ezech. 7, 11. מחומה Ezech. 7, 7. מרעיד part. hiph. tremens, Esd. 10, 9. ἐκάθισε πᾶς ὁ λαὸς ἐν πλατεῖα δόμος τῆς Θεῶ ἀπὸ θορύβου αὐτῶν περὶ τῆς ῥήματος, & sedebat omnis populus in platea domus Dei ob perturbationem suam propter rem illam. חיוה clangor, Jer. 49, 2. ἀκούω ἐπὶ ῥαββὰθ θόρυβον πολέμου, audire faciam super Rabbath clangorem belli. Sic de tubæ sonitu alias Græcis θόρυβον dici, docet POLLUX L. IV. Segm. 85. חוללה infania, Sym. Eccles. 2, 12. θόρυβον, tumultum. חוללה part. pih. infans, Sym. Eccles. 2, 2. θόρυβον, tumultum.

EX LITERA I.

ἰλεως, adject. Atticum pro ἰλαιως propitius, facilis, clemens, it. ἐλλειπτικῶς propitius fit Deus ad avertendum, avertat Deus, absit. **ה'י'ה'י'** absit, 1. Reg. 14, 46. ἰλεως, **ז'י' ק'י'י'י'**, εἰ πεσείτω ἀπὸ τῆς κεφαλῆς θείξ ἐπὶ τὴν γῆν, absit per vitam Domini, ut cadat a capite ejus capillus in terram. 2. Reg. 20, 20. ἰλεός μοι, ἰλεός μοι, εἰ καταποντιῶ, καὶ εἰ διαφθερῶ, absit, absit, ut pessundem & destruam. 2. Reg. 23, 17. ἰλεός μοι, Κύριε, τὸ ποιῆσαι τῶτο, absit Domine, ut hoc faciam. Conf. 1. Macc. 2, 21. & Matth. 16, 22. 1. Par. 11, 19. ἰλεός μοι ὁ θεός (sc. εἴη,) τὸ ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τῶτο, propitius mihi fit Deus, h. e. avertat Deus, ut hoc faciam. Patet ex hoc loco, quod in reliquis ἰλεός σοι, vel ἰλεως ὑμῶν, positum sit ἐλλειπτικῶς pro ἰλεός σοι vel ὑμῶν εἴη ὁ θεός. Cumque Deus formula illa invocari possit, ut propitius sit ad avertendum aliquid, Græci inde Hebr. **ה'י'ה'י'** quod proprie significat absit, & alias per **מ'י'י'י'י'י'** μὴ γένοιτο, μὴ εἴη, μηδαμῶς, illis reddi solet, etiam per ἰλεός μοι, ἰλεός σοι, ἰλεως ὑμῶν, interpretari potuerunt. **מ'י'י'י'י'י'** part. pih. miserens. Es. 54, 10. εἴτε γὰρ ἰλεός σοι Κύριε sc. ὦν, dixit enim, qui propitius tibi est, Dominus. **ו'י'י'י'י'י'** pax, Gen. 43, 23. ἰλεως ὑμῶν, μὴ φοβεῖσθε, propitius vobis sit Deus, ne timeatis. HESYCHIUS: ἰλεως, εὐμενής, ἰλαρός. ἰλεως, propitius, placidus. ἰλεως γίνομαι, propitius fio, vel sum. **כ'י'י'י'י'י'** pih. Deut. 21, 8. ἰλεως γενῶ τῷ λαῶ σου Ἰσραήλ, propitius sis populo tuo Israel. Sic ALCIPHON Lib. II. Epist. 13. in fin. Δημήτρη ἰλεως γενῶ, sis propitia ὁ Ceres. Similia ex SALLUSTIO philosopho loca observat Cl. MAIUS Fil. Obs. Sacr. Lib. III. p. 60. **נ'ש'נ'** condono, Num. 14, 19 **ה'ל'ו'** idem, Amos. 7, 2. **נ'ר'ע'נ'** niph. exoratus sum, Al. 2. Reg. 24, 25. ἰλεως ἐγένετο. Vid. & 2. Macc. 2, 23. 7, 37.

ἰλεός εἰμι, propitius sum. **ה'ל'ו'** condono, Num. 14, 20. ἰλεως εἰντοῖς εἰμι, propitius illis sum. Vid. & 2. Par. 6, 39. Jer. 5, 1. 7. & conf. quæ ex ARISTENETO Lib. II. Epist. 13. observat modo laudatus MAIUS lib. cit. p. 61. 3. Reg. 8, 34. ἰλεως ἔση ταῖς ἀμαρτίαις τῶ λαῶ σου, propitius esse velis peccatis populi tui. Vid. & 2. Par. 6, 25. 27. Jer. 31, 34. 36, 3.

ἴσ' equalis, similis. **א'ח'א'** unus, Ezech. 40, 5. 6. **כ'ר'** solus, Exod. 30, 34. **כ'** præfix. tanquam, Job. 5, 14. τὸ δὲ μεσημβρινὸν ψηλαφῆσσω ἴσα νυκτι, in meridie palpabunt tanquam in nocte. Job. 10, 10. ἐτύρωσας δὲ με ἴσα τυρῶ, coagulasti autem me tanquam caseum. Job. 13, 28. παλιῶται ἴσα ἀσκῶ, ἢ ὥσπερ ἰμάτιον σητόβρωτον, veterascit

tanquam uter, vel sicut vestimentum rineis consumtum. Vid. & Job. 15, 16, 29, 14. &, ubi κατὰ τὸ ῥητὸν nihil pro hac voce in textu Hebr. legitur, Job. 11, 12, 13, 12, 28, 2. & conf. Sap. 1, 4. Sic & DEMOSTHENES de Fals. Legat. p. 343. διὰ τῆς ἀγορᾶς πορεύσασθαι θοιμάριον καθέως ἄχρη τῶν σφυρῶν, ἴσα βάνων πυθοκλεί, per forum ambulat veste demissa usque ad talos, incedens tanquam Pythocles. Vide & ALCIPHRO- NEM Lib. III. Ep. 56. & quæ ad eundem ex ATHENÆO Lib. V. p. 213. notat Doct. BERGLERUS p. 416. Conf. & Phil. 2, 6. & quæ ad h. l. ex profanis monumentis afferunt Auctores laudati B. WOLFIO Cur. p. 220. Adde Cl. SCHWARTZII Comm. Crit. Gr. L. N. F. p. 697. Deut. 13, 6. φίλος σου ἴσος τῆ ψυχῆ σου, amicus tuus æqualis animæ tuæ, vel, ut TERTULLIANUS Scorp. cap. 11. reddit, qui animæ tuæ par est, vel, ut CYPRIANUS de Exhort. Martyr. cap. 5. qui animæ tuæ æqualis est, vel qui tibi est alter idem. Conf. Phil. 3, 20. & Sir. 37, 16. מלך (pro מלך) plenitudo, Ezech. 41, 8. השׁמ similitudo, Job. 13, 12 תכנתו dis- solutio, Ezech. 45, 11. נׁע dispositio, Job. 41, 4. מׁמׁת pro מׁמׁת part. plur. gemelliparæ, Exod. 36, 25. Sap. 7, 6. καγὼ θνητὸς ἄνθρωπος ἴσος ἅπασι, Ἔ ego mortalis homo similis omnibus. Ἐξ ἴσου sc. μέγες, ex æquali parte. מׁמׁת part. plur. gemelli- paræ, Exod. 26, 24. 36, 25.

Ἐκάτω τὸ ἴσον, cuilibet æquale. וׁוׁ כׁוׁוׁ שׁוׁוׁ vir uti frater ejus, Lev. 6, 40

EX LITERA K.

Καταβιβάζω, descendere facio, demitto, deduco, dejicio, deturbo. הורר הiph. à רר Jos. 2, 18. δι' ἧς (θυροῦ) κατεβίβασας ἡμᾶς, per quam (fenestram) demissisti nos. Jud. 7, 5. κατεβίβασε τὸν λαὸν εἰς τὸ ὕδωρ, deducebat populum ad aquam Jer. 51, 40. καταβίβασον αὐτούς, ὡς ἀγνούς, εἰς σφαγὴν, deduc illos, tanquam agnos, ad ma- stationem. Thren. 1, 10. κατεβίβασεν ὑπέρογκαν, deturbavit excelsa. Ezech 26, 20. καταβιβάσω σε πρὸς τὰς καταβαίνουσας εἰς βόθρον πρὸς λαὸν αἰῶν, deturbabo te ad illos, qui descendunt in foveam ad popu- lum aternitatis. Ezech. 28, 8. εἰς ἀπώλειαν καταβιβάσσω σε, ad in- teritum dejicient te. Ezech. 31, 16. ὅτε καταβιβάσω αὐτὸν εἰς ἅδου, cum deturbarem illum in infernum. Aqu. Psalm. 55, 8. καταβίβασον, de- jice. Baruch. 3, 18. κατεβίβασεν αὐτὴν ἐκ τῶν νεφελῶν, Ἔ dejecit illam ex nubibus. Conf. Matth. 11, 23, & ad h. l. WOLFIIUM p. 203. cujus

cujus ibi animadversiones in HAMMONDUM e locis adductis præsidium aliquod accipiunt.

Καταφέρω, defero, deturbo, dejicio, dedaco, & καταφέρωμαι, defero, defluo, dejicio, deorsum rapio, somno obruor. **הִבִּיחַ** hiph. à **בִּוּחַ** venire facio, Gen. 37, 1. *κατήνεγκαν δὲ κατὰ ἰωσήφ ψόγον πονηρὸν, deferebant autem Josephum crimini pessimi.* DIODORUS: ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος ἀντὶ κατήνεγκαν, κατήνεγκεν ἕχθισι. *τετέσι, ὁ ἰωσήφ διέβαλλε τοὺς ἀδελφούς τῷ πατρὶ, ὡς ἐκ εὐτατίας ὄντας.* Syrus & Hebraeus pro κατήνεγκαν habent κατήνεγκεν, h. e. Josephus deferebat fratres patri, tanquam inordinate viventes. Conf. DRU. IUM in Fragment. Vet. Int. Græc. p. 48. **נִצַּחְתִּי** hiph. à **נָצַח** exire facio, Deut. 22, 14. κατήνεγκη αὐτῆς ὄνομα πονηρὸν, pro ὡς πονηρὸν, & deferat nomen ejus tanquam malum, h. e. diffamet illam. Quod hic est καταφέρειν παρθένης ὄνομα πονηρὸν, verl. 19. est ἐκφέρειν ὄνομα πονηρὸν ἐπὶ παρθένον. Et ἐκβάλλειν ὄνομα τινὸς ὡς πονηρὸν alias eodem sensu dicitur. Ita Luc. 6, 22. ὅταν ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, quando deférant nomen vestrum tanquam malum, h. e. quando diffament vos. Qui locus, uti lucem accipit ex Deut. locis citatis, ita vicissim priori loco affundit, ostendens, quod ὡς ibi suaudiendum sit. **הִרְרִי** hiph. à **רָרַר** descendere facio, Gen. 39, 1. *ἰωσήφ δὲ κατηνέχθη εἰς Ἄγυπτον, Josephus autem ducebatur in Ægyptum.* Vid. & Deut. 1, 25. 3. Reg. 1, 53. **נָגַר**: **הִגַּר** niph. & hoph. defluo, 2. Reg. 14, 14. ὡς περὶ τὸ ὕδωρ καταφερόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, quemadmodum aqua, quæ defluit in terra. Vid. & Mich. 1, 4. **נָחַר** Chald. descendo, Dan. 5, 22. *κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας, dejiciebatur de throno regni.* **פָּכַח** effluo, Ezech. 47, 2. **נָרַח** niph. somno obruor, Aqu. Psalm. 75, 6. *κατεφέρετο.* Conf. Act. 20, 9. ubi καταφερόμενος ὑπνω βαθεῖ est somno profundo obrutus, & quæ aliquando occurrunt in v. *Καταφορὰ*, & *Καταφορέω*.

EX LITERA Α.

Λόγος, sermo, verbum, prædictio, prophetia, præceptum, mandatum, causa, ratio, res, commercium, aliquid, historia, liber. **לָלַח** execratio, 2. Par. 34, 24. **לָמַר** Gen. 4, 22. Prov. 16, 24. **לָמַר** Jud. 5, 29. Psalm. 118, 41. **לָפָנַי** Dual. Prov. 30, 33. **לָבָר** Exod. 18, 19. *ἀνοίσεις τοὺς λόγους αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, offeres res illorum ad Deum.* Vid. & Exod. 19, 8. 2. Reg. 3, 13. 2. Reg. 11, 18.

ἠπήγγειλε τῷ Δαβὶδ πάντας τὰς λόγους τῆς πολέμου, *annuntiavit Davidi omnes res bello gestas.* Vid. & v. 19. 2. Reg. 18, 13. πᾶς ὁ λόγος ἔλυσται ἀπὸ τῆς βασιλείας, *nulla res latebit regem.* Vid. & 2. Par. 12, 12. Neh. 13, 17. Eccles. 1, 8. 8, 3. & conf. Concordantias TROMMII in v. Πρᾶγμα, unde patet, quod LXX. alias sæpius Hebr. דבר per πρᾶγμα interpretari soleant. Conf. & Sir. 3, 22. ubi pro ἐν τοῖς περισσοῖς τῶν ἔργων σκ, al. ἐν τοῖς περισσοῖς τῶν λόγων σκ. Sic & Græci profani passim λόγον pro re accipere solent. Vid. ÆSCHYLUM in Perf. v. 313. & ad h. I. THOM. STANLEIUM, GEORGIUM Vindic. N. T. ab Ebraism. L. II. c. 2. §. 23. SCHWARTZIUM Comm. Crit. Gr. L. N. F. p. 851. aliosque laudatos Cæl. WOLFIO ad Luc. 1, 37. p. 564. Exod. 34, 28. τὰς δέκα λόγους decem præcepta. Vid. & Deut. 10, 4. & conf. Deut. 15, 1. 19, 4. Jos. 8, 27. ubi דבר exponitur πρόσταγμα, & Jer. 19, 15. ubi דבריך sunt ἐντολή. Jud. 18, 7. λόγος ἐκ ἧν αὐτοῖς μετὰ Συρίας, *nullum commercium illis erat cum Syria.* Jud. 18, 28. λόγος ἐκ ἔστιν αὐτοῖς μετὰ ἀνθρώπων, *nullum commercium habent cum aliquo.* 3. Reg. 13, 32. τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησεν ἐν λόγῳ Κυρίου, *verbum, quod locutus est verbo Domini, h. e. ex verbo Domini sibi revelato.* Conf. 1. Theff. 4, 15. 3. Reg. 16, 5. τὰυτα γεγραμμένα ἐν βιβλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων Ἰσραὴλ, *hæc scripta in libro historiarum dierum h. e. in libro annalium regum Israelis.* Sic & alibi passim apud LXX. 1. Par. 29, 29. οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι τῆς βασιλείας Δαυὶδ, οἱ πρότεροι καὶ οἱ ὕστεροι, γεγραμμένοι εἰσὶν ἐν λόγοις Σαμὴλ τῆς βλέποντος, καὶ ἐπὶ λόγων Νεθάν, καὶ ἐπὶ λόγων Γαδ τῆς βλέποντος. *Reliquæ autem res Davidis, tam priores quam posteriores, scriptæ sunt in historiis Samuelis videntis, & in historiis Nathanis propheta, & in historiis Gadi videntis.* Conf. 2. Macc. 15, 37. Ita & HERCOTUS Lib. I. c. 184. τῆς δὲ βαβυλῶν τούτης πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλεῖς, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιησομαι *Babylonis vero hujus & multi alii extiterunt reges, quorum in historiis Assyriacis mentionem faciam.* Et Lib. V. c. 36. ὡς δεδήλωται μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων, *ut expositum a me est libro primo historiarum.* Et ALIANO Var. L. I. c. 15. Ἰνδοὶ λόγοι, & Ἀχαικοὶ λόγοι sunt *historia Indica, & Achaica,* & L. XI. c. 2. τροιζηνιοὶ λόγοι, *Troizenia historia,* & L. XII. c. 45. φρυγιοὶ λόγοι, *Phrygia historia.* Vid. & quæ ex PHILONE notat ad Act. 1, 1. Cl. ALBERTI in Mus. Brem. Vol. I. p. 112. Inde λόγος juxta HESYCHIUM ὁ τῆς ἱστορίας ἔμπειρος, *in historia versatus.* Et λόγοςποιός, *historicus,* SUIDAS; Λογοποιός, ὁ ὑφ' ἡμῶν ἱστορικὸς λεγόμενος.

Ἰσοκράτης & Ἡρόδοτος. Λογοποιοὺς, qui nobis historicus dicitur. Isocra-
 & Herodotus. Sic passim etiam apud XENOPHONTEM, ZOSIMUM &
 ARRIANUM vox legitur, quorum loca observavit Ven. RAPHELIUS
 Annot. ex XENOPHONTE & POLYB. ad Act. 1, 1. Conf. & Auctores
 laudatos WOLFIO ad Act. 1. c. p. 1001. Neh. 5, 8. ἔχ' ἔυρεσαν λόγον,
 non inveniebant verbum, sive quicquam, quod responderent Conf. Jer.
 32, 27. ubi רבר redditur τί. Psalm. 32, 6. τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ ἄρειοι
 ἐσερεώθησαν, verbo Domini caeli firmati sunt. Psalm. 106, 20. ἀπέ-
 σευθε τὸν λόγον αὐτῶν, & ἰάσατο αὐτοὺς, mittebat verbum suum, &
 sanabat illos. רבר verb. 2. Reg. 20, 18. Neh. 6, 12. רבר nom. ver-
 bal. Jer. 5, 13. Of. 1, 2. רבר pestilentia. (hic procul dubio vocem
 legerunt ea ratione punctatam, qua verbum denotat.) Psalm. 90, 3.
 Hab. 3, 4. רברה causa, ratio, Eccles. 8, 2. περὶ λόγου vel, ut Al.
 rectius, λόγου ὄγκου θεῶν, ob rationem, ob causam juramenti Dei. Conf.
 Ven. RAPHELIJ Annot. ex HERODOTO ad Act. 10, 29. p. 346. רברות
 plur. Deut. 33, 3. רברות strepitus, Ezech. 1, 24. רבר scintilla, Prov.
 26, 18. רברה fem. ex רב bona, bonitas, Neh. 6, 19. רברות
 Chald. ratio, Rechnung, Dan. 6, 2. ἴδ' ἀποδιδόναι αὐτοῖς ἴδ' σατραπῆας
 λόγον, ut satrapæ illis rationem redderent. Sic etiam DIONYSIUS HAL.
 Ant. Rom. XI. p. 702. λόγον ἀπεδώκαμεν ἅπασιν, rationem reddidimus
 omnibus. Vid. Cl. SCHWARTZ. Comm. Crit. Gr. L. N. F. p. 816. &
 conf. Luc. 16, 2. Matth. 12, 36. Græci alias λόγον διδόναι eodem sensu
 dicunt. Vid. quæ ex XENOPHONTE notat RAPHELIUS ad Rom. 14, 12.
 p. 216. & ex ARISTOPHANIS Pluto ECKHARDUS Obs. Philol. in N. T.
 p. 38. רב manus, Prov. 1, 24. רבר honor, Prov. 21, 28. רבר
 Esth. 9, 32. Ἐσθη λόγῳ ἔσησεν εἰς τὸν αἰῶνα, Esther mandato fecit,
 ut staret in perpetuum. Conf. dir. 43, 6. 12. 1. Macc. 2, 33. 34. 55.
 רבר part. hiph. à רב reprehensor, Prov. 25, 12. רבר dual.
 aqua, Prov. 17, 14. רבר 2. Reg. 23, 2. Dan. 2, 5. 11. רבר prophetia,
 2. Reg. 9, 29. ἐπὶ τῶν λόγων Ἀχιά τῶ Σηλωνίτη, in prophetiis
 Achia Selonitæ. Ita Luc. 3, 4. ἐν βίβλῳ λόγων Ἠσαΐα, in libro prophe-
 tiarum Esaiæ. רבר liber. Jer. 29, 24. רבר os, 1. Reg. 15, 24. 1. Par.
 12, 23. רבר Chald. emph. Dan. 4, 14. רבר vox, Jer. 38, 20.
 רבר spiritus, ventus, Es. 32, 2. Sym. Eccles. 7, 10. רבר
 virga, baculus, Es. 11, 4. רבר fovea, Jer. 18, 22. רבר rufus,
 Thren. 3, 14. רבר querela, Job. 7, 13. רבר dual. labia, Prov.
 16, 21. רבר intelligentia, Prov. 5, 1. רבר iex, Prov. 4, 2. רבר
 meditatio, Theod. Amos 4, 13. 2. Macc. 1, 14. εἰς φερνῆς λόγον,
 dotis

dotis nomine, 2. Macc. 3, 6. μή προσήκειν αὐτὰ πρὸς τὸν τῶν θυσιῶν λόγον, non pertinere illa ad sacrificiorum rationem. Vid. & Sir. 23, 14. & conf. Matth. 5, 32. & quæ ex profanis observant SCHWARTZIUS not. ad Olear. de Stil. N. T. p. 270. 469. & Comm. Crit. Gr. L. N. F. p. 852. & GEORGIUS Vindic. N. T. ab Ebraïsm. L. II. c. 3, §. 15. p. 283. 2. Macc. 4, 36. ὑπὲρ τῆ παραλὸν λόγον ὄντιαν ἀπεκτάνθαι, eo quod præter rationem, vel injuste Onias occisus esset. Sir. 43, 31. ἐν λόγῳ αὐτῆ σύγκεται πάντα, verbo ejus omnia consistunt.

Πληθύνω λόγους, multiplico verba. כִּי רַבֵּה רַבֵּה Eccles. 10, 14. Conf. Sir. 22, 12.

Λόγον ἔχω, rationem habeo, vereor, pertimesco, אֶתְיַחַשׁ sollicitus sum, Jer. 38, 19. ἐγὼ λόγον ἔχω τῶν Ἰσδαίων τῶν πεφευγόντων πρὸς τῆς χαλδαίους, μή δώσω με εἰς χεῖρας αὐτῶν, ego vereor, ne Judæi, qui aufugerunt ad Chaldaeos, me in manus illorum tradant. Jer. 42, 16. ὁ λιμός, ὃ ὑμεῖς λόγον ἔχετε ἀπὸ προσώπου αὐτῆ, καταλήψεται ὑμᾶς, fames, quam vos pertimescitis a facie ejus, assequetur vos. Tob. 5, 26. μή λόγον ἔχε, ne timeas. Ita & Tob. 10, 4. Conf. quæ ex HERODOTO notat RAPHELIUS ad Act. 20, 24. p. 383.

Λόγον ποιέομαι rationem habeo, metuo, timeo, it. narrationem historicam contexo, historica narratione persequor. תִּיִרָה timor, Job. 22, 4. ἢ λόγον σε ποιέομαι ἐλέγξει σε; num metuens te h. e. cum metu & timiditate quadam arguet te? כִּי אֶתְיַחַשׁ אֶתְיַחַשׁ Act. 20, 24. ἀλλ' ἐδενός λόγον ποιέομαι, sed nihil timeo. VULGAT. Sed nihil horum vereor. Conf. ad h. l. RAPHELIUM l. c. כִּי אֶתְיַחַשׁ אֶתְיַחַשׁ aperio oculos, Job. 14, 3. ἔχει καὶ τέτρα λόγον ἐποίησω; nonne ἴσθις hujus rationem habuisti? Ita Herodotus Lib. I. c. 4. ἀρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον ἐδένα ποιήσασθαι, raptarum feminarum nullam rationem habuisse. 2. Macc. 2, 31. περὶ πάντων ποιέομαι λόγον, de omnibus narrationem contexere, vel omnia narrare, omnia historica narratione persequi. Sic passim etiam POLYBIUS. Vid. RAPHELIJ Annot. ex eod. ad Act. 1, 1. p. 295.

Λύω, solvo, explico, interpretor, dissolvo, destruo, perdo, aperio, libero, remitto, abeo, כִּי יִפְתָּח הִפְתָּח à כִּי יִפְתָּח expedio, Psalm. 104, 19. ἀπέσειλε βασιλεὺς, καὶ ἔλυσεν αὐτὸν, mittebat rex, et liberabat illum HESYCH. ἔλυσεν, ἀπελύρωσεν. ἔλυσεν, liberabat. Psalm. 145, 6. Κύριε λύει πεπεδημένους, Dominus liberat vincētos. כִּי יִפְתָּח Job. 39, 3. כִּי יִפְתָּח extraho, Exod. 3, 5. & Jos. 5, 15. λύσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σε, solve calceamentum de pedibus tuis. כִּי יִפְתָּח aperio, Gen. 42, 27. λύσας δὲ εἰς τὸν μάρσιππον αὐτῆ, solvens autem unus saccum suum. Job. 39, 5. δεσμός δὲ αὐτῆ τίς ἔλυσεν; vincētos autem ejus

quis solvit? Psalm. 101, 21. τῶ λῦσαι τὰς υἱὰς τῶν τεθναμένων, ut liberet filios occisorum. Jer. 40, 4. ἔλυτά σε ἀπὸ τῶν χειροπέδων, libera-
vi te a compedibus. Conf. Luc 13, 16. Act. 22, 30. פָּטַר absolvo, Ef. 40, 2. λέλυται αὐτῆς ἡ ἀμαρτία, remissum est peccatum ejus. Sic & Sir. 28, 2. αἱ ἀμαρτίαι σε λυθήσονται, peccata tua remittentur. Conf. aliquando quæ ex Job. 49, 9. notavi in λύω τὴν ἀμαρτίαν, & ex Sir. 3, 15. in ἀναλύω. Neque profanis scriptoribus phrasis insolita. ARISTOPHANES Ran. v. 703. λύσας τὰς πρότερον ἀμαρτίας, remittens priora peccata. Vid. & quæ ex POLYBIO ad Matth. 18, 18. p. 88. notavit Ven. RAPHELIUS. Sic & λύσις pro venia legitur apud PHILOSTRATUM Vit. Apoll. Tyan. L. VI. c. 3. p. 231. & c. 5. p. 234. נָשַׁח Chald. Dan. 3, 26. ὄρω ἄνδρας τέσσαρας λελυμένους, video quatuor viros solutos. Dan. 5, 13. λύων συνδέσµους, solvens vincula. פָּטַר plur. defessi, Theod. Jud. 8, 15. λελυμένοις, lassis, defatigatis. LXX. illos alias ἐκλελυμένους dicunt. Vide aliquando, quæ occurrent in v. ἐκλύω. פָּשַׁח psh. effundor, Symm. Psalm. 72, 2. ἐλύθη τὰ ὑποθῆντά με, destructa sunt ea, quæ fulciebant me. Sic 3. Esd. 1, 57. ἔλυσαν τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ, destruebant muros Hierosolymæ. Conf. Joh. 1, 19. & ad h. l. ELSNERUM p. 299. & WOLFIIUM p. 808. הִפְשִׁיחַ hiph. cessare facio, Theod. Amos. 8, 4. λύντες, perdentes. 3. Esd. 9, 13. ἕως τῶ λῦσαι τὴν ὀργὴν κυρίου ἀφ' ἡμῶν, usque dum abeat ira Dei a nobis. Hic λῦσαι idem est, quod alias ἀναλύσαι. Conf. aliquando v. ἀναλύω. Verbum autem ea notione occurrens, translatum videtur à nautis, qui navibus discedentes λῦσαι dicuntur, pro λῦσαι τὰ περὶ μνήσια σχοινία, solvere funes navis. Conf. Cl. SCHOETGEN not. ad LAMB. BOS Ellipt. Græc. p. 171. 3. Esd. 9, 46. ἐν τῶ λῦσαι τὸν νόμον, cum interpretaretur legem. HESYCHIUS: λῦσαι, ἀπολύσαι, λυτρώσαι, καθελεῖν, ἀφελεῖν, τεμεῖν. λῦσαι, dimittere, liberare, destruere, auferre, secare.

EX LITERA M.

μετὰ, cum genitivo, cum, post, apud, penes, pro, & cum accusativo, post, juxta, secundum, in. מֵתָא Gen 9, 27. מֵתָא Ezech. 40, 1. מֵתָא Gen 5, 4. & alibi sæpissi ne. מֵתָא Deut. 24, 4. | Jos. 9, 16. כֵּן מֵתָא 2. Reg. 24, 10. מֵתָא Deut. 29, 22. מֵתָא posteritas, Amos. 4, 2. τὰς μεθ' ὑμῶν sc. οὐσίας, posteros vestros, Vid. & Amos. 8, 10. מֵתָא apud, Gen. 39, 10. καθεύδειν μετ' αὐτῆς, dormire apud illam. Dan. 10, 13. αὐτὸν κατέλιπον ἐκεῖ μετὰ τῶ ἀρχόν-

ἀρχοντῶν βασιλείας Περσῶν, illum reliqui ibi apud Principem regni Persarum. Conf. Joh. 3, 26. \beth præfix. Es. 52, 3. δωρεὰν ἐπεράθητε, καὶ ἔμετὰ ἀργυροῖς, gratis venditi estis, & non pro argento. Mich. 3, 11. οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἐποίησαν, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίνοντο, καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυροῖς ἐμαντεύοντο, principes ejus pro muneribus judicabant, & sacerdotes ejus pro mercede respondebant, & propheta ejus pro argento vaticinabantur. Eodem sensu hanc præpositionem accipiendam esse puto Marc. 10, 30. εἰ μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα κ. τ. λ. μετὰ διωγμῶν, nisi accipiat centupla &c. pro persecutionibus. Nulla ergo nos necessitas cogit, ut cum HEINSIO, & aliis (de quibus vid. Cel. WOLFIIUM ad h. l. p. 498.) pro μετὰ διωγμῶν legamus μετὰ διωγμὸν. Conf. & Deut. 2, 6. Thren. 5, 4. ubi præfixum \beth cui μετὰ Es. & Mich. l. c. respondet, pariter pro significat. לעב dominus, Nah. 1, 2. ביר in manu, Gen. 43, 12. Esth. 1, 12. יר לע ad manum, 2. Par. 17, 15. 16. 18. 26, 13. לע יר dual. constr. 1. Par. 25, 3. 6. יריר part. descendens, Es. 15, 3. \beth præfix. Prov. 24, 12. ἀποδώσω ἑκάστῳ μετὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, retribuet unicuique juxta opera ipsius. עב 1. Reg. 2, 28. μετὰ Κυρίῳ καὶ μετὰ ἀνθρώπων, apud Dominum & homines. Conf. Sir. 1, 1. 12. & Luc. 2, 52. 1. Par. 17, 2. Θεὸς μετὰ σοῦ sc. ἐστίν, Deus tecum est. Vid. & Jud. 6, 12. 2. Reg. 7, 3. & conf. Luc. 1, 28. & GOMARUM ad h. l. עב populus, (hic legerunt vocem ea ratione punctatam, qua cum denotat.) Psalm. 46, 8. 109, 4. לפני ad faciem, Deut. 31, 8. אלף ad finem, Dan. 11, 6. אלף a fine, Gen. 4, 3. μεθ' ἡμέρας sc. τινῶν, post dies quosdam. Vid. & 3. Reg. 17, 7. Deut. 31, 10. μετὰ ἑπτὰ ἔτη, intra septem annos, vel septimo anno. אלף a fine, Deut. 14, 28. μετὰ τρία ἔτη, intra tres annos, vel tertio anno. Conf. Deut. 26, 12. ubi hoc ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ dicitur. Jos. 9, 16. μετὰ τρεῖς ἡμέρας, h. e. ἡμέρα τρίτη, tertia die, ut v. 17. legitur. Sic etiam Marc. 8, 31. & Act. 28, 7. μετὰ τρεῖς ἡμέρας idem est, quod Joh. 2, 19. ἐν τρισὶν ἡμέραις, intra triduum, vel Matth. 16, 21. & Luc. 9, 22. τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, tertio die. Et Act. 24, 1. μετὰ πέντε ἡμέρας est die quinto. Sic & IOSEPHUS Ant. Lib. 1. c. 22. de Isaac: ὃν ἐν οὐκτώ μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι, quem statim octavo die circumcidunt. Conf. GLASSIUM Phil. Sacr. L. III. Tr. VI. Can. 11. p. 1050. sq. WANDALINUM Diatr. ad W. LANGIUM c. 4. p. 293. ed. GRÆVII Synt. Diff. rarior. & alios laudatos WOLFIO ad Matth. 12, 40. p. 222. ad Matth. 27, 63. p. 417. & ad Marc. 8, 31. p. 482. Notum quoque, quod alias Atticis μεθ' ἡμέραν

non significet post diem, sed in die, interdiu. Ita ARISTOPHANES Plut, v. 931.

ὄμοι τάλας, ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.

Heu miser, vestibis sp. lior interdiu!

Ubi SCHOLIASTES: Μεθ' ἡμέραν, ἀντὶ τῆς ἐν ἡμέρᾳ. Ἀττικὸν τὸ σχῆμα. Μεθ' ἡμέραν γὰρ Φασιν, ἐκ ἐν ἡμέρᾳ. Μεθ' ἡμέραν pro ἐν ἡμέρᾳ. Attica loquendi ratio. Μεθ' ἡμέραν enim dicunt, non ἐν ἡμέρᾳ. Eadem inde repetit PHAVORINUS. Huc etiam respicit SUIDAS in Μεθ' ἡμέραν. Vid. & ÆLIANUM Var. Lib. II. c. 11. & Lib. XIII. c. 16. & ALCIPIHRONEM Lib. II. Ep. 4. p. 252. & quæ ibi ex DEMOSTHENE NOCI. BERGLERUS. ברגלר ad pedes, Deut. 11. 6. Jud. 8, 5. ברוך in medio, Gen. 42, 5. Jos. 22, 31.

Μήτηρ, mater, it. urbs, in qua aliquis natus est, it. populus. **Μ** Gen. 2, 24. Jud. 5, 7. & alibi sæpius de matre. Jer. 15, 8. ἐπήγαγον ἐπὶ τὴν μητέρα νεανίσκος ταλαιπωρίαν, adduxi super matrem juvenis miseriam. Quæ hic μήτηρ dicitur, statim urbs vocatur, & intelligitur Hierosolyma, cujus incolas etiam τέκνα, liberos ejus appellat Christus Matth. 23, 37. Sic & Jer. 50, 12. ad Babylonios de urbe, in qua nati erant: ἐνεβράπη ἡ τεκῆσα ὑμᾶς μήτηρ, pudefacta est, quæ vos peperit, mater. Similiter urbes, in quibus nati erant, matres vocabant Græci. Sic enim PINDARUS sub init. Istmior. urbem, in qua natus erat, ita alloquitur:

Μάτερ ἐμὰ, τὸ τεὸν, χρύσασπι Θήβα,

Πράγμα ἢ ἀσχολίας ὑπέρτερον θάσομαι.

Mater mea, aureo clypeo insignis Theba

Ponam tuum negotium vel ante occupationem meam.

Taceo alia eam in rem loca jam observata Cl. ELSNERO ad Gal. 4, 26. p. 193. Sic & Roma CLAUDIANO de II. Conf. Stilic. audit

Mater Regumque Ducumque,

& Agrippæ proinde, inter eos duces haut infimi, mater dicebatur MANILIO Lib. I. ubi ita:

Et Cato fortuna victor, matrisque sub armis

Miles Agrippa sua.

Vid. SPANHEMIUM de Ul. & Præst. Numism. Diss. VII. p. 642. sq. & conf. LAMPPIUM in Psalm. 45. p. 560. & WOLFIUM ad Gal. 1. c. p. 764. Εἰς 50. 1. ποῖον τὸ βιβλίον τῆς ἀποστασίας τῆς μητρὸς ὑμῶν; qualis est libellus repudii matris vestrae, h. e. populi vestri? Conf. VITRINGA ad h. l. p. 603. b. הַשָּׂמַיִם foemina, Εἰς 45, 10. הַשָּׂמַיִם בֵּן filius foeminae, 2. Par. 2, 14. **מ**ן matrix, Amos. 1, 11.

EX

EX LITERA N.

Νεώτερον, comparat. junior, it. juvenis. 771 puer, 2 Par. 10, 14. 772 Jud. 8, 20 ἐφοβήθη, ὅτι νεώτερον ἦν, timebat, quoniam juvenis erat. Psalm 148, 12. πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, senes cum juvenibus. Sic & Attici νεώτερον non solum juniorem, sed etiam juvenem appellabant. HESYCHIUS: Νεώτερον, ἡ μόνον συγκριτικῶς, ἀλλὰ καὶ νέον Ἀττικῶς. Νεώτερον, non solum in comparativo juniorem, sed etiam juvenem Attici appellant. Et κηρότεροι Poëtis sunt juvenes. APOLLONIUS Argon. L. II. v. 261.

Ἄψα δὲ κηρότεροι πεπονήατο δαΐψα γέρονσι.

Statim vero juvenes parabant prandium seni.

Ubi SCHOLIASTES: Κηρότεροι, τὸ συγκριτικὸν ἀντὶ τῆ ἀπολελυμένης κῆραι τὸ κῆροι. Καὶ ἡμεῖς πολλάκις λέγομεν νεώτεροί εἰσιν, ἀντὶ τῆ νέοι. Καὶ παρὰ τῷ Ποιητῇ δεξιτερὴν ἔλα χεῖρα, ἀντὶ τῆ δεξιάν. Κηρότεροι. Comparativus pro positivo κῆροι ponitur. Et nos saepe dicimus νεώτεροί εἰσι, pro νέοι, juvenes sunt. Et apud Poëtam δεξιτερὴν ἔλα χεῖρα pro δεξιάν, dextram prehendit manum. HESYCHIUS: Κηρότεροισι, κῆροις, νέοις. Κηροῖεροιςι, adolescentibus, juvenibus. 773 parvus, Gen. 19, 31. Job. 32, 6. 774 parvus, Gen. 9, 24. 29, 16. 42, 13.

Νόμος, lex, mandatum, præceptum, verbum, it. canticum, psalmus. 775 verbum, Psalm. 118, 57. 104. Sic de verbo Dei vox legitur Matth. 5, 18. 1. Cor. 14, 21. Et apud HESYCHIUM νόμος inter alia exponitur λόγος, verbum. 776 Esth. 1, 8. 13. 3, 8. 777 Jos. 24, 25. 778 Exod. 12, 43. 779 castigatio, Prov. 1, 8. 780 præceptum, Prov. 6, 20. 781 judicium, Jer. 49, 11. 782 populus, Psalm. 58, 11. 783 os, Prov. 24, 7. 784 decretum, Esth. 1, 20. 785 canticum, Deut. 32, 46. ἐλάλησε πάντας τὰς λόγους τῆ νόμος τῆς, loquebatur omnia verba hujus cantici. Eodem sensu vocem occurrere puto Joh. 10, 34. ἂν ἔσι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐσε; nonne scriptum est in cantico vestro: Ego dixi, dii estis? Et Joh. 12, 34. ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τῆ νόμος, ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Nos audivimus ex Psalmo, quod Christus maneat in æternum. Et Joh. 15, 25. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν· ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν, ut impleatur verbum scriptum in Psalmo illorum: oderunt me immerito. Nam verba hic adducuntur ex Psalm. 81, 6. 9, 7. & 34, 22. Sic profani etiam cantilenas, hymnos, odas, eo nomine vocarunt. PHAVORINUS: Νόμος οἱ παλαιοὶ τὰς ᾠδὰς ἔλεγον. Ἐυεπιπίδης· αἱ αἰ κατὰ ἄρχομα νόμων βασιλείων. Νόμος antiqui cantilenas voca-

vocarunt. Euripides: Heu! heu! incipio cantilenas Bacchicas. Verba extant in EURIPIDIS Hecub. v. 684. CALLIMACHUS Hymn. in Del. v. 304.

Οἱ μὲν ὑπαείδασσι νόμον Λυκίοιο γέροντος,
ὄν τοι ἀπὸ εἰάνθοιο θεοπέροπος ἤγαγεν ὀλίην.
Hi quidem succinunt canticum Lycii senis,
Quem a Xantho fatiloquus adduxit Olen.

Ubi SCHOLIASTES νόμον interpretatur ὕμνον, canticum, ὀλίην γὰρ τις, inquit, Λύκιος εὔρεσεν τὸν ὕμνον τῆτον. Olen enim aliquis Lycius invenit hoc canticum. Ad eundem locum THECGNIDEM etiam νόμον pro cantico usurpasse observat Eruditissima ANNA, FABRI filia. Sic & PHILOSTRATUS de Vit. Sophist. L. II. p. 620. de Hippodromo: Ἄδοντα δὲ ἀντὶς καὶ Λυρικοὶ νόμοι, h. e. vertente Eruditissimo OLEARIO, canuntur etiam ipsius hymni in Deos genere Lyrico. Et PLUTARCHUS de Musica p. 1133. de Olympo, Marsyæ discipulo: πεποικηκότος εἰς τὰς θεὰς τὰς νόμους, qui in Deos hymnos fecit. Ibidem αὐλητικὸς νόμος εἰς ἀπόλλωνα est ad tibiam hymnus in Apollinem. Unde SCHOLIASTES ARISTOPHANIS in Equ v. 9. Νόμοι δὲ καλῶνται οἱ εἰς θεὰς ὕμνοι. Νόμοι autem vocantur hymni in Deos. Plura eam in rem vide apud ill. SPANHEMIUM Observ. in CALLIMACH. p. 510. ubi etiam ex PLATONE hymnos νόμους dictos esse docet, quod certis legibus fuerint adstructi. Quæ appellationis ratio magis placet, quam illa, quam ARISTOTELES dedit Problem. XIX, 28 ubi quaerit: Διατί νόμοι καλῶνται εἰς ἀδύσιν; Quare νόμοι vocantur cantilena? & respondet: ἢ ὅτι πρὶν ἐπίστασθαι γράμματα ἠδὸν τὰς νόμους, ὅπως μὴ ἐπιλάθωνται, ὥσπερ ἐν ἁγαθήσοις ἐπιείωθασιν; An quod homines, priusquam literas scient, leges cantabant, ne eas oblivioni mandarent? quod etiam nostra aetate Agathyrsis in more est. נֶשֶׁת nomen, Jer. 23, 27. נֶשֶׁת 2. R. g. 7, 19. נֶשֶׁת δὲ ὁ νόμος τῶ ἀνθρώπου, hac vero consuetudo hominis SUIDAS: Νόμος, θεσμός, συνήθεια. Νόμος, lex, consuetudo. Conf. ELIAN. Var. Lib. XI. c. 8. Sic & νομίζω Græcis aliquando notat in more habere, consuetudinem tenere. HERODOTUS Lib. I. c. 215. σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν, pugiones e more gestantes. Vide & PHAVORINUM in V. Νομίζοντες, & conf. quæ ex aliis observat Eruditissimus ELSNERUS ad Act. 16, 13. p. 431. Psalm. 1, 2. ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα ἀντὶς, in lege Domini delectatio ejus. נֶשֶׁת metus, Sym. Psalm. 9, 21. נֶשֶׁת niph. א נֶשֶׁת metuor, Sym. Psalm. 129, 4. νόμος.

Νομός, regio, prefectura, tractus, provincia. ממלכה regnum, Es. 19, 2. πόλις ἐπὶ πόλιν, καὶ νομος ἐπὶ νομόν, civitas adversus

τριῶν νομῶν τῶν προστιθεμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος ἢ Γαλιλαίας
a tribus praefecturis, quae addita sunt illi (Judææ) ex Samaria & Galilæa. Vid. & v. 38. 1. Macc. 11, 34. 57. 3. Macc. 4, 3. & conf. JOSEPHUM Antiqu. XIII, 4. p. 644. & XII, 5. p. 646. In plerisque Codd. apud LXX. & in libris Maccabæor. locc. citi. pro νομός scribitur νόμος, περιζυτόνας. Sic etiam apud PAUSANIAM Lib. I. c. 7. sub fin. Et SUIDAS: Νόμος ἢ χώρα διὰ τὸ ἕκαστον ἔθνος ἰδίῳ νόμοις χρῆσθαι. Νόμος etiam regionem significat; quia unaquaque gens suis utitur legibus. Et HESYCHIUS: Νομάρχης, ὁ νόμων ἀρχων, νόμους δὲ λέγουσι τὰ μεγάλα χωρία. Νομάρχης, qui νόμοις praest. νόμους vero vocabant rectius scribitur νομός, ὀξυτόνας. Sic passim etiam apud alios, DIODORUS SICULUS Lib. I. p. 66. τῆς Αἰγύπτου δὲ πάσης εἰς πλείω μέρη διηρημένης (ἃν ἕκαστον κατὰ τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον ἰνομιάζεται νομός) ἐφ' ἑκάστῳ τέλει νομάρχης. Cum autem tota Ægyptus in plures divisa sit partes, (quarum unaquaque juxta Græcorum linguam νομός vocatur) suis unicuique gubernator vel praetor praefectus est. Taceo alia HERODOTI & STRABONIS loca observata Ven. RAPHELIO Annot. ex HERODOT. in Script. p. 46. Conf. & MARSHAMUM Can. Chron. p. 539.

EX LITERA Ξ.

Ξερός, laevis, politus, sculptus. Ἦνι caesura. Al. 1. Par. 22, 2. λίθους ξερούς, lapides sculptos. Amos. 5, 11. οἶκος ξερούς, domus sculptas, h. e. ex sculptis lapidibus aedificatas. Gloss. Ms. in Proph. Ξερούς, ἐνταῦθα γλυπτὸς θεός. Ξερούς, ibi sculptos Deos vocat. In iisdem sequitur: Ξερούς, γλυπτὸς λίθος. Ξερούς, sculptos lapides. Vid. & 1. Macc. 13, 27. HESYCHIUS: Ξερὴν, ἐξεσμένην.

Παρά δὲ Ξερὴν ἐτάνυσσε ἱεράπεραν.

λέγει δὲ ἢ συνθέτως ἐυξέσησιν, ἐλάτησιν. (leg. ἐυξέσησιν, ἐλάτησιν.) Ξερὴν, politam. (Homer. Odyss. η. v. 174.)

Juxta autem politam (Ξερὴν) extendit mensam.

Dicit vero ὅ in composito ἐυξέσησιν, bene politis. Idem: Ξερόν, γλυπτόν, λείον ποιητόν. (Sic enim sine distinctione procul dubio legend. pro λείον, ποιητόν.) Ξερόν, sculptum, laeve factum. Idem post v. Ξερίζεσα. Ξερός, ἀμαλισμένον, ἐξεσμένον. Ξερός, laevatus, sculptus.

M

Ξύλον,

ξύλον, lignum, trabs, truncus, cippus, nervus, sive lignum, quo captivorum pedes constringebantur, it. arbor. ון Chald. Efd. 5, 8. ון cedrus, 3. Reg. 5, 6. ון terra, 2. Par. 7, 13. ון cupressus, Ef. 14, 8. ון hortus, Jer. 31, 12. ון cauda, Ef. 7, 4. ון cippus, Job. 33, 11. ἔθετο δὲ ἐν ξύλῳ μὲ τὸν πόδα. *Latinus vertit: posuit in nervo pedes meos.* Sym. Job. 13, 27. ξύλον ἐρεκτῆς, *lignum carceris.* Sic & Athenienses *lignum* in carcere, quo captivorum pedes constringebantur, ξύλον vocabant. Vide SALMASIUM de Mod. Usur. p. 812. sq. GROTIUM & ELSNERUM ad Act. 16, 24. & quæ ex HERODOTO ad h. l. notat RAPHELIUS p. 375. Adde Cl. HEMSTERHUIS not. ad POLLUC. L. VIII. c. 7. p. 897. Idem lignum antea ποδοκάκη dicebatur. LYSIAS Orat. 9. p. 128. ἡ ποδοκάκη αὐτῆ ἐστίν, ὡ θεόμνησε, ἃ νῦν καλεῖ ἐν τῷ ξύλῳ δεδέσθαι. Ποδοκάκη, *Theomneste, est, quod nunc vocat (lex) ligno vinciri.* Conf. aliquando v. Ποδοκάκη. Dicitur Græcis V. I. Interpretibus etiam καταράκη, κάλυμα, ξυλοπέδη, & σρεβλωτήριον, de quibus alibi aliquando s. l. PLAUTO *lignea custodia* vocatur. ון Gen. 1, 29. פָּאן עֵשֶׁלֶן םֵ עָחַעִי עֵן עֵאֻטֹו קֵאֶרְפֹּן, *omnis arbor, quæ habet in se fructum.* Gen. 2, 9. עֵשֶׁלֶן תְּהֵס זְוֵהֵס, *arborescens vite.* Eccles. 2, 5. עִפְרֵטֵעֻסָּא עֵן אֻטֹוִעִי עֵשֶׁלֶן פָּאן קֵאֶרְפֵּס, *plantavi in illis (hortis) arborescens omnis generis fructiferas.* Sic apud Græcos *Scriptores ξύλον* sæpius pro *arbore* sumitur. Vid. præter Auctores, Cel. WOLFIO ad Apoc. 21, 2. p. 613. citatos, HORATIUM VITRUM ALIUM ad VORST p. 213. sq. OUTHONIUM in Bibl. Brem. Cl. I. p. 450 sq. IAC. HASEUM in ead. Bibl. Cl. VII. p. 812. GEORGIUM VINDIC. N. T. ab Ebraïf. L. II. c. 1. §. 27. p. 69. SCHWARTZIUM COMPT. C. it. Gr. L. N. F. p. 957. Eodem sensu *lignum* usurpatur HORATIO L. II. Od. 13.

Agro qui statuit meo

Te triste lignum; te caducum

In Domini caput immerentis.

וָעֵן fœm. Jer. 6, 6. וָעֵן os (forte legerunt וָעֵן) Prov. 12, 4. וָעֵן trabs, 3. Reg. 6, 15. וָעֵן juniperus, Job. 30, 5. רִיזָאן עֵשֶׁלֶן, *radicem arborum.* Perperam hic *radices gossypii* intelligit *isvossius* de LXX. Int. p. 63.

EX LITERA O.

וָעֵן, domus, familia. וָעֵן tentorium, Gen. 25, 27. וָעֵן ven-
ter, Job. 20, 15. וָעֵן Gen. 50, 8. פָּאָסָא הִי עֵשֶׁלֶן הִי פֵאָרְעִיקָה אֻטֹוִעִי,
omnis

omnis familia paterna ejus. Vid. & 1. Par. 12, 28. Jer. 38, 17. καὶ ζώση σὺ καὶ ἡ οἰκία σου, & vivēs tu & familia tua. Ita & Phil. 4, 22. ὁ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας, qui de domo, five familia Caesaris sunt. Et PHILO in Flacc. p. 666. de Agrippa: Ἐἰ δὲ μὴ βασιλεὺς, ἀλλὰ τις τῶν ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας, ἐκ ὧν φιλεῖ προνομίαν τινα, καὶ τιμὴν ἔχειν; si vero Rex non fuisset, sed aliquis ex Caesaris domo, nonne debuisset prerogativam aliquam & honorem habere. Sic & Latinis domus pro familia passim usurpatur. Vid. e. c. Suetonium Aug. c. 25.

ὅτι, quod, quia, nam, quapropter, ideo, certe, utique, profecto, sed, quamvis, it. ἐπιεικῶς pro τί πράγμα ἐστὶ vel γέγονε, ὅτι, cur, quare. 7^η profecto, Gen. 44, 28. εἶπατε, ὅτι θεοδόξωτος ἐγένετο, dixistis, certe a feris devoratus est. 1^{ον} idem, Gen. 28, 16. καὶ εἶπεν, ὅτι ἐστὶ Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, & dicebat, certe Dominus est in hoc loco. Conf. quae postea notata sunt ex 1. Reg. 14, 39. Ita & Matth. 26, 74. τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν, καὶ ὀμνύειν, ὅτι ἐκ οἴδα τὸν ἄνθρωπον, tum incipiebat seipsum devovere & jurare, dicens, profecto non novi hominem istum. Eodem sensu particulam ὅτι accipit BEZA Luc. 16, 8. Imo & eodem illam occurrere apud externos scriptores Graecos, ostendit Cl. GEORGIUS in Vindic. N. T. ab Ebraism. L. II. c. 3. §. 21. p. 171. & L. III. c. 3. §. 17. p. 287. וְיָדַעְתָּ לָךְ propter, 2. Reg. 13, 16. וְיָדַעְתָּ tantum quia, Deut. 15, 4. 1 praefix. Job. 23, 3. וְיָדַעְתָּ Psalm. 58, 8. ὅτι τίς ἤκουσε; nam quis audivit? Conf. Luc. 10, 13. Εἰ. 49, 18. ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι πάντας αὐτοὺς ὡς κόσμον ἐνδύσει, vivo ego, inquit Dominus, omnes illos tanquam ornatum indues. Hic ὅτι non minus ac Hebr. וְ redudat, ut 3 Reg. 1, 13. & alibi saepius. Conf. Gen. 14, 23. & 20, 2. ubi nihil pro ὅτι in textu Hebr. legitur. Sic passim apud profanos παρέλκει. Vid. Auctores laudatos B. WOLFIO ad Matth. 9, 18. p. 169. ad Marc. 1, 37. p. 433. ad Marc. 8, 16. p. 479. & ad Act. 27. 10. p. 1367. sq. Psalm. 36, 20. ὅτι οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπολέγνται, sed peccatores peribunt. Vid. & Jud. 1, 19. Εἰ. 2, 6. & conf. laudatum modo WOLFIO ad Marc. 9, 10. p. 484. Jud. 15, 3. ἠθώμα καὶ τὸ ἀπαξ ἀπὸ ἀλλοφύλων, ὅτι ποιῶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν πονηρίαν, innocens sum & hoc tempore ab alienigenis, quapropter eos male tractabo. 1. Reg. 2, 25. ὅτι βεβλήμενος ἐβλήτετο κύριος διαφθεῖραι αὐτούς, ideo volens volebat Dominus perdere illos. Vid. & Εἰ. 10, 23. & conf. Luc. 7, 47. & ad h. l. WOLFIO p. 638. 1. Reg. 14, 39. ἔτι ζῆ Κύριος ὁ σώσας τὸν Ἰσραὴλ, certe vivit Dominus, qui servat Israël. Exod. 13, 17. ἐκ ἀδή-
M 2
γησεν

γησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὁδὸν γῆς Φιλιστίνων, ὅτι ἐγγύς ἦν, non duxit illos Deus via terra Philistinorum, quamvis propinqua esset. Conf. Luc. 23, 40. & GLASSII Philol. Sacr. L. III. Tr. 7. can. 13. p. 112. sq. למך quare, 1. Par. 17, 6. ὅτι ἐκ ἀποδομήσατέ μοι οἶκον κέδρινον; quare non edificastis mihi domum cedrinam? Conf. Marc. 9, 11. 28. Hic ὅτι dicitur pro τί γέγονεν vel ἐστὶ, ὅτι, & alias LXX. pro illo habent τί ὅτι. Vid. Ef. 50, 2. 58, 3. & conf. LAMB. BOS Ellips. p. 259, Sæpe vero etiam profanis ὅτι interrogative usurpatur. Vide MOS. SOLANUM de Stil. N. T. in Synt. RHENFERD. p. 100. PFOCHENIUM de Græc. L. N. T. Purit. §. 72. HORAT. VITRINGA Animadv. ad Vorst. p. 226. sq. 10. ALBERTI Observ. ad Matth. 26, 10. p. 151. & RAPHELIUM Annot. ex ARRIANO ad Marc. l. c. p. 138. & ex HERODOTO p. 202. sq. על דבר propter rem, Deut. 22, 24. עקב Num. 14, 24.

EX LITERA II.

Παραδίδομι, trado, dedo, permitto alicujus potestati. אנה pih. obvenire facio, Exod. 21, 13. בוא venio, Prov. 11, 8. הגיר hiph. à נגר facio diffuere, Psalm. 62, 9. הכה hiph. à נכה percutio, Num. 32, 4. הלשין hiph. lingua offendo, calumnior, Prov. 30, 11. המציא hiph. invenire facio, Zach. 11, 6. הכיר hiph. à ינה colloco, Psalm. 118, 120. μὴ παραδῶς με τοῖς ἀδικῶσί με, ne tradas me illis, h. e. ne venire me patiaris in potestatem illorum, qui me injuria afficiunt. Conf. Sir. 23, 5. הסגיר hiph. concludo, Deut. 23, 15. & παραδώσεις πᾶν τὸ κυρίῳ αὐτοῦ, non trades servum Domino suo. Job. 16, 11. παρέδωκε γὰρ με ὁ κύριος εἰς χεῖρας ἀδικῶν, tradidit enim me Dominus in manus injustorum, h. e. permisit Dominus, ut in potestatem injustorum venirem. Ita Rom. 1, 28. παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον ἔθν, tradidit illos Deus in mentem perversam, h. e. permisit Deus, ut magis magisque procederent in insulsis suis ratiociniis, quibus se dederant. Vide B. WOLFIIUM ad h. l. p. 32. Sic & CHRYSOSTOMUS, & alii Patres τὸ παρέδωκε Rom. 1, 24. per ἔιασε, permisit, interpretati sunt. Et apud SUIDAM παρέδωκεν exponitur συνεχώρησεν, permisit, procul dubio ex THEODORETO ad Rom. 1, c. ubi ita: τὸ παρέδωκεν ἀντὶ τῆς συνεχώρησε τέθεικε. Conf. & Act. 7, 42. Psalm. 77, 53. παρέδωκεν εἰς χάλαζαν τὰ κτήνη αὐτῶν, tradidit grandini jumenta illorum. הערה hiph. effundo, Ef. 53, 12. παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, tradita est in mortem anima ejus. הקרר hiph. obve-

obvenire facio, Gen. 27, 20. ὁ παρέδωκε Κύριος ὁ θεός σὺ ἐναντίου σου, quod obvenire mihi fecit Dominus Deus tuus. **הִשְׁלִיחַ** hiph. perficio, Es. 38, 13. **חָלַק** divido, Es. 33, 23. **יָרַד** in manum, Esth. 2, 3. **יָרַד** Chald. do, Dan. 3, 29. **יָרַד** descendo, Deut. 20, 20. **כָּלַח** claudio, Psalm. 87, 9. **וָעָשָׂה** operio, Es. 25, 7. **מָוַג** pih. à **מָוַג** liquefacio, Es. 64, 7. **מָוַג** pih. Gen. 14, 20. **מָוַג** vendo, Neh. 5, 8. **מָוַג** numero, Es. 65, 11. **מָוַג** corona, (hic forte legerunt vocem ea ratione punctatam, qua significat *separo*.) Prov. 27, 24. **מָוַג** Jud. 2, 14. **παρέδωκεν** αὐτοῖς ἐν χειρὶ προνομιούτων, tradidit illos in manum diripientium. Vid. & Jud. 3, 10. 4, 7. 14. 6, 1. & conf. 1. Macc. 5, 51. 1. Reg. 11, 12. **παράδωκε** τὰς ἀνδρας, καὶ θανατώσωμεν αὐτοῖς, trade viros, ut occidamus illos. 2. Par. 32, 11. **τὴν παρέδωκεν** ὑμᾶς εἰς θάνατον καὶ λιμὸν, ut tradat vos morti & fami. Sic & apud profanos passim cum præpositione *εἰς* construitur. Vid. Cl. GEORGII Vindic. N. T. ab Ebr. L. III. c. 4. §. 18. p. 328. Psalm. 117, 18. **τῷ θανάτῳ** καὶ παρέδωκέ με, morti me non tradidit. **סָכַר** pih. concludo, Es. 19, 4. **פָּנַע**: **פָּנַע** Kal. & hiph. incurro, incurrere facio, Es. 47, 3. **ἐπέτιμή** μὴ παραδῶ ἀνθρώποις, nequaquam ultra tradam hominibus. Es. 53, 6. **κύριος** παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, Deus tradidit illum peccatis nostris. Es. 53, 12. **διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη** (sc. εἰς θάνατον, quod modo ante additur.) propter iniquitates eorum traditus est in mortem. Conf. Rom. 4, 25. **קְדָמָה** antiquitas, Es. 23, 7. **רָמָה** pih. decipio, 1. Par. 12, 17. **τὴν παραδῶναι** με τοῖς ἐχθροῖς μου, ad tradendum me inimicis meis. **רָמָה** pih. pono, Es. 38, 13. **רָמָה** mercede conduco, (hic legerunt **רָמָה**) Os. 8, 10. **עָקַע** figo, it, plaudo, Prov. 6, 1.

οὐ παραδίδομι sc. ἐμαυτὸν, non dedo me. **הִשְׁלִיחַ** hiph. pacem facio, Jos. 11, 19. **ἐν ἢ πόλις**, ἣτις οὐ παρέδωκε (sc. ἐαυτήν) τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. non erat urbs, quæ se non dedebat filiis Israël. Conf. LAMB. BOS Ellips. Græc. p. 58. & quæ ex HERODOTO affert Cl. BATTIERIUS in | Bibl. Brem. Cl. 6. p. 86.

Παραδίδομι τὸν καρπὸν, fructum trado. fructum fero, offero. **פָּרַח** floreo, Al. Hab. 3, 16. **ὅτι ἢ συκὴ οὐ μὴ παραδῶ τὸν καρπὸν**, quoniam ficus nequiquam offeret fructum. LXX. οὐ καρποφορήσει. Alias fructus ipse **παραδίδομαι** sc. ἐαυτὸν dicitur. Marc. 4, 29. **ὅταν δὲ παραδῶ** (ἐαυτὸν) τὸν καρπὸν, quum se obtulerit fructus. Conf. ad h. I. WOLFIIUM p. 452. & BATTIERIUM in Bibl. Brem. Cl. VI, p. 85. sq.

ΠρῶτⓄ, primus, præcipuus, præstantissimus, antiquus, it. orientalis. **וְאֶחָד**: **אֶחָד** unus, una, Gen. 8, 5. Dan. 9, 1. **אֶחָד** alius, 2 Reg. 13, 16. **אֶחָד** longus, longo usu probatus. (conf. aliquando, quæ notavi in v. **ἀρχιταίρⓄ**.) 1. Par. 27, 33. **πρῶτⓄ φίλⓄ τῆ βασιλέως**, præcipuus amicus regis. Alia loca, quibus vox eo sensu legitur, vide in h. v. post Hebr. **אֶחָד**. Eodem sensu Græci profani **πρῶτⓄ**, & Latini *primus* usurpant. Vide GROTIUM & LAMPIUM ad Joh. 1, 15. **אֶחָד** pron. plur. illi, 2 Reg. 16, 23. **אֶחָד** plur. ad faciem, Job. 42, 11. **οἱ ἠδειςαν αὐτὸν ἐκ πρώτης** sc. **χρόνης**, quotquot noverant illum inde a primo tempore. **אֶחָד** antrorsum, Job. 23, 8. **εἰς γὰρ πρώτα** (sc. **μέρη**) **πορεύσομαι**, ad primas enim partes h. e. ad orientem ibo. Conf. quæ mox notavi ex Joel. 2, 20. & Zach. 14, 8. *Sym.* Gen. 2, 8. **ἐν πρώτης**. DRUSIUS in *Fragm. Int. Græc.* p. 6. subintelligendum putat **ἀρχῆς**, aut aliquid tale. *Theod.* Gen. 1. c. **ἐν πρώτοις** sc. **χρόνοις**, primis temporibus, ut pariter exponit DRUSIUS l. c. sive initio. Conf. quæ postea notavi ex Jos. 8, 33. **אֶחָד** cum **א** locali, versus orientem, Num. 2, 3. **אֶחָד** anterior, Joel. 2, 20. **εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην**, ad mare anterius h. e. orientale. Vid. & Zach. 14, 8. & conf. FESSELI Advers. Sacr. Lib. VII. c. 7. p. 203. *Gloss. MS.* in *Proph.* **εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην**, **τῆς εἰς ἀνατολῆς**, hoc est in orientem. **אֶחָד** Chald. *scm.* prior, Dan. 7, 4. **אֶחָד** caput, 1 Reg. 9, 22. **ἔθετο αὐτοῖς τόπον ἐν πρώτοις τῶν κεκλημένων**, dedit illis locum inter præcipuos, qui vocati erant. 1. Par. 11, 11. **πρῶτⓄ τῶν τριάκοντα**, præcipuus inter triginta. Neh. 12, 45. **πρῶτⓄ τῶν αἰδόντων**, præcipuus canentium. Conf. Act. 28, 17. & 1. Tim. 1, 15. 2 Par. 26, 20. **ἱερεὺς ὁ πρῶτⓄ**, sacerdos summus. Vid. & Esd. 7, 4. Jer. 52, 21. Ezech. 27, 22. **μετὰ πρώτων ἡδυσμάτων**, cum aromatibus præstantissimis. Conf. quæ sub fin. hujus vocis notavi ex Amos. 6, 6. **אֶחָד**: **אֶחָד** masc. & *scm.* Gen. 33, 2. **ἐποίησε τὰς δύο παιδικὰς ἃ τῆς υἱῶν αὐτῶν ἐν πρώτοις** sc. **μέρησι**, collocabat duas ancillas & filios illorum in primis partibus, in primo loco. Deut. 13, 9. **ἡ χεὶρ σου ἔσται ἐπ' αὐτῶ ἐν πρώτοις** (sc. **χρόνοις**) **ἀποκτεῖναι αὐτὸν**, ἢ **αἱ χεῖρες παντός τῆ λαῶ ἐπ' ἐσχάτῳ** sc. **χρόνω**, & manus tua erit super illum primis temporibus vel initio, & manus totius populi postremo. Vid. & Deut. 17, 7. 3 Reg. 17, 13. Neh. 7, 5. Prov. 20, 21. Jos. 8, 33. **καθὼς ἐνετείλειτο Μωϋσῆς ὁ θεράπων Κυρίου εὐλογῆσαι τὸν λαὸν ἐν πρώτοις** sc. **χρόνοις**, quemadmodum Moses minister Domini præceperat, ut benedicerent populo, ab initio. 2 Reg. 20, 18. **λόγον ἐλάλησαν ἐν πρώτοις** sc. **χρό-**

χρόνοις, proverbium habebant primis, vel antiquis temporibus, olim.
 2 Reg. 21, 9. ἐθανατώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμῶν ἐν πρώτοις, ἐν ἀρχῇ
 θερισμῶν κριθῶν, occidebantur diebus messis initio, in principio messis hor-
 deaceæ. 3 Reg. 20, 9. πάντα, ὅσα ἀπέστειλας πρὸς τὸν δῶλον σε ἐν πρώ-
 τοις, ποιήσω, omnia, quæ initio significasti, faciam. Conf. Sir. 4, 18.
 Ita 1. Cor. 15, 3. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον,
 tradidi enim vobis ab initio, quod Ἔ accepī. Conf. v. 1. Unde bene
 etiam verba ad tempus refert CHRYSOSTOMUS. Τοσαῦτα, inquit, λέ-
 γει τὸν χρόνον παράγων μάρτυρα, καὶ ὅτι ἐσχάτης ἦν ἀισχύνης, τοσαῦτον
 χρόνον πεισθέντας νῦν μετατιθεσθαι. Hec dicit ipsum tempus in testimo-
 nium advocans, quodque turpissimum esset, tanto jam tempore illa re per-
 suasos animum nunc demum mutare. 1 Par. 11, 6. πᾶς τύπων Ἰεβουσαίου
 ἐν πρώτοις, quicumque percusserit Jebusæum primus. Ibid. καὶ ἀνέβη ἐπὶ
 αὐτὴν ἐν πρώτοις Ἰωάβ, Ἔ ascendit primus contra illam Joabus. Vid.
 & 3 Reg. 20, 17. Job. 15, 7. μὴ πρῶτον ἀνθρώπων ἐγενήθης; num pri-
 mus hominum natus es? Potest etiam hic positivus πρῶτον accipi pro
 comparativo πρῶτερον, & subaudiri præpositio πρὸ. Conf. LAMB.
 vos Ellips. Græc. p. 355. Et sic verba ita reddenda sunt: Num
 prius quam homines, vel ante homines natus es? Sic etiam verba accep-
 pit Cl. RELANDUS Antiqu. Hebr. P. IV. c. 3. §. 3. p. 395. Conf. 2
 Reg. 19, 20. ubi pro verbis: πρῶτερον πάντος οἴκου Ἰωσήφ, alii ha-
 bent: πρῶτον πάντος οἴκου Ἰωσήφ, prior universa domo Josephi. Conf.
 Joh. 1, 15. Joh. 15, 18. GATAKERUM de Stil. N. T. c. 25. & ERAS-
 MUM SCHMIDIUM ad Luc. 2, 2. Similiter adverbium πρῶτον pro πρῶ-
 τερον usurpat ARISTOPHANES in Av. v. 484.

ἤρχε τε Περσῶν πρῶτον πάντων.

Imperabatque Persis prior omnibus, vel ante omnes.

תחילתו foem. Jer. 25, 1. תחילתו initium, Amos. 6, 6. תחילתו
 מִדְּבַר חַיִּים, præstantissimis unguentis se ungentes. תחילתו tertius,
 Esth. 8, 9. Sir. 45, 28. ἀρτον ἐν πρώτοις ἠτόιμασε πλησμονὴν, panem
 in primis paravit ad satietatem.

EX LITERA P.

רפחאן, Rephan, nomen idoli. כִּיּוֹן Chiun, Amos. 5, 26.
 Cum כִּיּוֹן juxta ABEN-EZRAM, & KIMCHIUM sit Saturnus, alique
 etiam Saturnum קיוון & Ciun appellatum esse doceant, & Rephan
 præterea pro Saturno hodie in usu sit inter Cophitas, quorum lin-
 gua

gua partim ex Græca, partim ex veteri Ægyptia conflata est, inde Viri quidam Doctissimi rationem reddunt, cur LXX per ΡαιΦων interpretati sint, & *Rephan* jam olim etiam Ægyptiis Saturnum dictum esse arbitrantur. Imo, cum DIODORUS SICULUS Lib. I. p. 56. testetur, Ægyptios antiquissimis temporibus Regem habuisse ΡεμΦων dictum, sunt, qui nomen ejus cum ΡαιΦων , quod Act. 7. 43. in Codicibus quibusdam ΡεμΦωμ , it. ΡαιμΦωμ & ΡαμΦωμ scribitur, convenire putant. Vide Eruditissimum HODIUM de Bibl. Text. Orig. L. II. p. 116. & Ven. DEYLINGIUM Obs. Sacr. II. p. 340. sqq. Favet illorum sententiæ, quod alias etiam antiquissimi gentium, Phœnices præsertim & Ægyptii, elementis mundanis, & nonnullis, quos Deos naturales existimarunt, a regibus suis præcipue nomina imposuerint. Sic enim de illis SANCHONIATHON, interprete PHILONE BYBLIO apud EUSEBIUM Præp. Ev. L. I. c. 6. p. 21. $\text{Ἐξαιρέτως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν σφετέρων βασιλείων τοῖς κοσμοῖς στοιχείοις, καὶ τισὶ τῶν νομιζομένων θεῶν τὰς ὀνομασίας ἐπέθεσαν. φυσικὰς δὲ ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰς λοιπὰς πλανήτας ἀστέρων, καὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ τὰ τῶν τοῖς συναφῆ, θεῶν μόνων ἐγνώσκον. Præcipue autem & a regibus suis, elementis mundanis, & aliquibus eorum, quos habebant pro diis, nomina imponebant. Pro naturalibus autem diis solem & lunam, & reliquos planetas, & elementa, & hisce similia tantum agnoscebant. Idem SANCHONIATHON apud EUSEBIUM Præp. Ev. Lib. I. c. 7. p. 26. memorat, quod Saturnus, Rex Phœnicum, post mortem $\text{εἰς τὸν τῆ Κρόνου ἀστὲρα}$, in Saturni stellam, consecratus sit. Similiter & alii iis mortuis, quorum honorare memoriam vel coacti sunt homines regia potestate, vel placuit humana vanitate, nomina eorum imponentes, sideribus eos ipsos sibi mortuos in cælum levare videbantur, ut eleganter loquitur AUGUSTINUS Doctr. Christ. Lib. II. c. 21. Sic Castor & Pollux, sic aliæ tam erraticæ, quam fixæ stellæ, nomen suum acceperunt. Vide & observata ill. SPANHEMIO in Oratione de Præsepi Servatoris nostri Gallice edita sub tit. *Discours sur la Creche de Notre Seigneur*, Berolin. 1695. p. 148. Sic ergo & Ægyptii stellæ, quæ aliis Saturnus dicitur, a Rege suo Remphi nomen imponere potuerunt. Vide tamen, quæ contra hanc sententiam disputat Cl. IABLONSKY in pec. Dissertatione *de Remphah Ægyptiorum Deo* Frf. & Lips. 1731. 8. edita p. 32. sqq. in qua etiam p. 55. sqq. *Remphah Ægyptiis regem cæli* denotare, eumque de sole accipiendum esse, probare annitur. De argumentis ejus alii dispiciant. Ceterum ΡαιΦων in Lex. CYRILLI MS.$

MC. Brem. & ῥεΦφᾶ in Schol. ad Act. 7, 43. exponitur σκοτασμός, *obscuratio*. Similiter Theodotionem ן״ד interpretari ἀμάυρωσι, *obscuritatem*, HIERONYMUS observat. De cujus explicationis ratione vide conjecturam PETITI ad Act. 1. c.

ῤήγνῶ, ῤήγνυμι & ῤήσσω, *rumpo*, *dirumpo*, *perrumpo*, *frango*, *scindo*, *findo*, *lacero*, *avello*, *aperio*, *allido*, *it. erumpere facio*, *resono*. ץרד Gen. 7, 11. ἔρράγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, *aperiebantur omnes fontes abyssi*. Vid. & Prov. 3, 20. Εἰ. 35, 6. Num. 16, 31. ἔρράγη ἡ γῆ ὑποκάτω τῶν ποδῶν, *findebatur terra sub pedibus illorum*. Jos. 9, 13. ἔτοι (ἀσκοὶ) ἔρράγασιν, *hi (utres) disrupti sunt*. HESYCHIUS: ἔρράγασιν, ἐσχίσθισαν. (leg. ἐσχίσθησαν *ex SUIDA*, & PHAVORINO.) ἔρράγασιν, *disrupti sunt*. Conf. Marc. 2, 22. 3 Reg. 1, 40. ἔρράγη ἡ γῆ ἐν τῇ Φωνῇ αὐτῶν, *resonabat terra voce illorum*. 4 Reg. 24, 24. ἔρράγη ἡ πόλις, *perrumpebatur urbs*. Vid. & Jer. 39, 2. Εἰ. 58, 8. ῤαγήσεται πρῶμον τὸ Φῶς σου, *erumpet lux tua matutina*. Quæ verba SUIDAS v. ῤαγῶσαι adducens, ῤαγήσεται interpretatur τεμεῖται, *erumpet*; apud PHAVORINUM vero exponitur ἐκπηδήσει, *exiliet*. Εἰ. 59, 5. ὡς ἀσπίδων ἔρρηξαν, *ova aspidum fregerunt*. Ezech. 13, 13. ῤήξω πνοὴν ἐξαίρουσαν, *erumpere faciam ventum perdentem*. ךרד diruo, Ezech. 38, 20. ךרד hiph. à ךרד reverti facio, Job. 15, 13. θυμὸν ἔρρηξας ἐναντὶ Κυρίου, *animum erupisti coram Domino*. ךרד dimitto, Εἰ. 33, 23. ἔρράγησαν τὰ σχοινία σου, *rupti sunt funes tui*. ץרד avello, Job. 17, 11. ἔρράγη δὲ τὰ ἀρτήρα τῆς καρδίας μου, *scissa vero sunt arterie cordis mei*. HESYCHIUS: ἔρράγη, ἐσπίασθη, ἐσχίσθη, ἠνόχθη. ἔρράγη, *convulsus est, scissus est, apertus est*. Εἰ. 5, 27. εἰδὲ μὴ ῤαγῶσιν οἱ ἱμάνεις τῶν ὑποδημάτων, *neque rumpentur corrigia calceamentorum*. ןרפפ sonitum edo, Εἰ. 49, 13. ῤήξάτωσαν τὰ ὄρη ἐν Φροσύνην, *erumpant montes lætitiā, h. e. resonent lætitiā, vel lato clamore hominum*. Vid. & Εἰ. 52, 9. Εἰ. 54, 1. ῤήξον (sc. Φωνῆν,) & βόησον, *rumpere vocem, & clama*. Addit Φωνῆν ARISTOPHANES Nub. v. 963.

ῤήξον Φωνῆν, ἦτις χαίρεις, & τὴν σαυτῆ Φύσιν ἐπιπέ.

Rumpe vocem, qua gaudes, & ingenium tuum aperi.

Ad quem locum respiciens SUIDAS ῤήξον Φωνῆν interpretatur διάτορον & ἰσχυρὸν ἐπιπέ, *claram & intensam vocem ede*. Sic & HERODOTUS ῤήσσειν Φωνῆν, & VIRGILIUS *rumpere vocem dicunt*. Vid. Ven. RAPHELI Annot. ex HERODOTO ad Gal. 4, 27. p. 520. Et HESYCHIUS ῤήξαι dici observat ἀντὶ τῆ ἐκρηξῆς Φωνῆν, *pro erumpere vocem*.

N

Conf.

Conf. aliquando Φωνὴν ῥήγνυμι. **נרף** findo, lacerō, 3 Reg. 11, 31. ἐγὼ ῥήσσω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς Σολομῶντος, *ego avello regnum a manu Salomonis*. Vid. & 3 Reg. 14, 8. 4. Reg. 17, 21. Job. 2, 12. ἐκλαυσαν ῥήξαντες ἑκάστος τὴν ἑαυτοῦ σολὴν, *fleverunt et unusquisque laceravit stolam suam*. **נרף** pib. allido, Ef. 13, 16. τὰ τέκνα αὐτῶν ῥήξουσιν ἐνώπιον αὐτῶν, *liberos illorum dirumpent coram illis*. Ita Sap. 4, 19. ῥήξει αὐτοὺς ἀφῶνος πρηνεῖς, *dirumpet illos sine voce in faciem lapsos*. Conf. & Sir. 15, 9. **נרף** niph. à **נרף** exhaurior, Sym. Ef. 19, 3. *ραγήσεται πνεῦμα Αἰγύπτου ἐν αὐτῇ, rumpetur spiritus Aegypti in ea*. HESYCHIUS: ῥήγνυται, διαίρεται, κατακόπτεται. ῥήγνυται, dividitur, conciditur. Idem: ῥήξαι, διελεῖν, καταβαλεῖν, ἀπολύσαι, κραῖσαι. ῥήξαι, dividere, dejicere, solvere, clamare. Rursus idem: ῥήξει, διέρρηξε, κατέβαλεν, ἐκραξεν, ἀπέλυσεν, διέκοψεν. ῥήξει, dirupit, dejecit, clamavit, solvit, discidit.

EX LITERA Σ.

Συγκλείω, concludo, occludo, coarcto, obsidione cingo, cogo, it. concludendum trado, dedo, permitto alicujus potestati. **נרף** claustrarius, faber ferrarius, 4 Reg. 24, 14. 16. **נרף**: **נרף** Kal & hiph. Exod. 14, 3. συγκέκλειε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἔρημος, *occlusit enim illos desertum*. Jos. 6, 1. ἱερικῶ συγκεκλεισμένη καὶ ὠχυρωμένη, *Jericho occlusa et munita*. Vid. & Ef. 45, 1. Jer. 13, 19. Jos. 20, 5. ἢ συγκλείσσει τὸν φονεύσαντα ἐν χειρὶ αὐτοῦ, *non tradent homicidam in manum ejus*. Vid. & Psalm. 77, 68. & conf. 1. Macc. 3, 18. 4, 31. Psalm. 30. 10. καὶ ἢ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, *et non tradidisti me in manus hostis*. Psalm. 77, 55. τὰ κτήνη αὐτῶν εἰς θάνατον συνέκλεισε, *jumenta eorum morti tradidit*. Conf. v. 53. ubi idem verbum, quod hic συνέκλεισε exponunt, παρέδωκε reddunt. Vid. & Amos. 1, 6. 9. Eodem sensu alias ἀποκλείειν, & simplex κλείειν apud nostros Interpretes legitur. Vide aliquando has voces s. l. Inde ergo & verba Apostoli Rom. 11, 32. συνέκλεισε ὁ Θεὸς τὰς πάντας εἰς ἀπίθειαν, vertenda puto: *Tradidit Deus omnes incredulitati*, h. e. permisit, ut omnes in potestatem incredulitatis venirent. Quodque hic ipsi est συνέκλεισε, παρέδωκε dicit Rom. 1, 24. 26, 28. Conf. ad h. l. quæ notavi supra in v. Παραδίδωμι. 3 Reg. 10, 21. τὰ σκεῦη χρυσοῦ συγκεκλεισμένα, *vasa auro obducta*. 3 Reg. 11, 27. συνέκλεισε γὰρ τὸν φραγμὸν τῆς πόλεως Δαβὶδ, *occludebat se-*
pime-

pimentum David. Es. 45, 1. πόλεις ἔ συγκλεισθήσονται, *urbes non occludentur.* Sym. Gen. 2, 21. συνέκλεισε, *occludebat.* Incert. Lev. 13, 4. συγκλείσει, *occludet.* ככס tego, Job. 3, 23. רצו Gen. 16, 2, 20, 18. רצו arcto, Prov. 4, 12. ἔ συγκλεισθήσεται σα τὰ διαβήματα, *non coarctabuntur tui gressus.* Jer. 21, 4. πρὸς τὲς χαλδαίους συγκλεισώμενος ὑμᾶς, *ad Chaldaeos obsidentes vos.* Vid. & Ezech. 4, 3. & conf. 1. Macc. 5, 5, 6, 49. 11, 65. HESYCHIUS: Συγκεκλεισμένοι, πολιορκούμενοι. Συγκεκλεισμένοι, *obsidione cincti.* ηρω immergo, Es. 43, 2. ubi tamen *al.* pro συγκλείσσαι rectius συγλύσσαι. פירר Sym. Job. 26, 13. & Es. 27, 1. συγκλείωσα. 2. Macc. 8, 25. ὑπὸ τῆς ὥρας συγκλειόμενοι, *tempore coacti.*

Συντελέω, *consummo, perficio, facio, absolvo, defino, tranfigo, finio, conficio, consumo, perdo, colligo, impleo, decerno.* לכן edo, Ezech. 7, 15. τὲς δ' ἐν τῇ πόλει λιμὸς καὶ θάνατος συντελέσει, *illos autem, qui in urbe sunt, fames & pestis conficiet, consumet.* ηρον congrego, Lev. 23, 39. ὡς ἂν συντελέσητε τὰ γεννήματα τῆς γῆς, *quando collegeritis proventus terræ.* Conf. quæ in h. v. post Hebr. הלה afferuntur ex Lev. 19, 19. הלה pih. tero, Job. 21, 13. συντέλεσαν δὲ ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, *confecerunt autem in bonis vitam suam.* כבז Kal & pih. Prov. 1, 19. αὐται αἱ ὁδοὶ εἰσι πάντων τῶν συντελέστων τὰ ἄνομα, *ha viae sunt omnium, qui iniqua perficiunt, vel injuste agunt.* Vid. & Jer. 6, 13. Thren. 2, 17. συντέλεσε ῥῆμα αὐτῶν, *complevit verbum suum.* כבז quaestus, Ezech. 22, 13. רגז deficio, Psalm. 7, 10. συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἀμαρτωλῶν, *finiatur, vel cesset quæso malitia impiorum.* Psalm. 76, 8. συντέλεσε ῥῆμα, *complevit verbum.* ערז adimo, Job. 15, 4. συντελέσω δὲ ῥήματα τοιαῦτα ἐναντι τῷ Κυρίῳ, *absolvisti autem talia verba coram Domino.* הירח hiph. à היר contineo, sustineo, Jer. 6, 11. συντέλεσα, *vel ut al. rectius, ἔ συντέλεσα αὐτῶν, non perdididi illos.* HESYCHIUS: Συντέλεσα, ἀπόλεσα. Συντέλεσα, *perdidi.* הירח hiph. à היר circumago, Job. 1, 5. ὡς ἂν συντελέσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς πότις, *finitis diebus convivi.* Conf. quæ post v. דמה notavi ex Deut. 34, 28. Lex. CYRILLI MS. Brem. Συντελέσθησαν, ἐπληρώθησαν, τέλει ἔλαβον. Συντελέσθησαν, *impleti sunt, finem acceperunt.* Sic & HESYCHIUS: Συντελέσθησαν, ἐπληρώθησαν. היר video Job. 19, 26. παρὰ γὰρ Κυρίῳ ταῦτά μοι συντελέσθη, *a Domino enim hac mihi facta sunt.* היר eo, Deut. 31, 1. συντέλεσε Μωυσῆς λαλῶν πάντας τὰς λόγους, *absolvebat vel definebat Moses loqui omnia verba.* Conf. quæ paulo post notavi ex 1 Reg. 18, 1. &c. הלה pih.

claudio, Dan. 9, 24. כָּל Kal & pih. Gen. 44, 12, ἢ συντελέσας
 ἔφερε τὸ κόνδυ ἐν τῷ μαρσίπιῳ τῆς Βενιαμίν, Ὁ absolvens, vel ultimo in-
 veniebat scyphum in marsupio Benjamin. Lev. 19, 9. ἔ συντελέσετε τὸν
 θερισμὸν ὑμῶν, non colligetis messem vestram. Vid. & Lev. 23, 22.
 Deut. 32, 23. τὰ βέλη μου συντελέσω εἰς αὐτοὺς, sagittas meas absol-
 vum h. e. omnes sagittas meas mittam in illos. Ruth. 3, 18. ἕως ἂν
 συντελεσθῇ τὸ ῥῆμα σήμερον, usque dum hodie res ad finem perducatur.
 I Reg. 15, 8. ἕως συντελέσης αὐτοῦς, usque dum consumas, vel perdas
 illos. Vid. & Jer. 5, 3. & 14, 12. Ad Jer. 5, 3. CHRYSOSTOMUS in
 Caten. GHISLER. p. 448. Τὶ ἐστὶ συντελέσας; ἀπέκλεισας ἀπαντας, τὸ
 πλεόν αὐτῶν καθείλες. Quid sibi vult συντελέσας; omnes peremisti,
 majorem eorum partem delevisisti. I Reg. 18, 1. ὡς συντέλεσε λαλῶν,
 cum desisset loqui. Eadem constructio occurrit I Reg. 10, 13. 13, 10.
 2 Reg. 6, 18. 13, 36. I Reg. 20, 7. συντελέσας ἡ κακία παρ' αὐτοῦ,
 decretum est malum ab illo. Vid. & v. 9. 32. & I Reg. 25, 17. I Reg.
 20, 33. ὅτι συντέλεσεν (subaudiendum videtur θανάτον) ἐπ' αὐτὸν
 ὁ πατήρ αὐτοῦ, quod decrevisset super illum mortem. Job. 19, 27. πάντες
 δέ μοι συντελέσας ἐν κόλπῳ, omnia autem mihi consumpta sunt in sinu.
 Psalm. 118, 87. παρὰ βραχὺ συντέλεσάν με ἐν τῇ γῆ, parum abfuit,
 quin me conficerent in terra. Jer. 16, 3. ἐν μαχαίρᾳ ἢ λιμῷ συντελε-
 σθήσονται, gladio ὃ fame conficientur. Vid. & Es. 1, 28. Jer. 16, 3.
 Ezech. 5, 12. & conf. Sir. 45, 25. Thren. 3, 22. ἔ συντελέσθησαν
 οἱ δικτιμοὶ αὐτοῦ, finem non nacta sunt misericordiae ejus. Conf. quae
 p. 97. adduxi e Lex. CYRILLI MS. Br. Ezech. 6, 12. συντελέσω τὴν
 ὀργὴν μου ἐπ' αὐτοὺς, consummabo iram meam adversus illos, vel omnem
 iram meam in illos effundam. Vid. & Ezech. 7, 8. 13, 15. 20, 8. 21.
 כָּל הַשָּׂעוֹ facio consummationem, Gen. 18, 21. כָּל instrumentum,
 (hic legerunt כָּל) Gen. 49, 5. כָּל perfectus, Ezech. 16,
 14. כָּדוֹ cado, Jer. 34, 8. μετὰ τὸ συντελέσαι τὸν βασιλέα Σεδε-
 κίαν διαθήκην πρὸς τὸν λαόν, posteaquam rex Sedekias foedus fecerat cum
 populo. Jer. 34, 15. συντέλεσαν διαθήκην, fecerunt foedus Conf.
 Hebr. 8, 8. מוֹרִי morior, Ezech. 6, 12. ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται,
 fame conficietur, peribit. מָלֵא pih. impleo, Gen. 29, 27. חָפַץ Chald.
 prat. foem. à הָיָה completum est, Dan. 4, 30. αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος
 συντελέσθη, ea ipsa hora verbum implebatur. פָּשַׁע facio, Esth. 4, 1.
 ἐπιγινῶς τὸ συντελεσμενον, intelligens quod factum erat. Es. 32, 6. συν-
 τελεῖν ἄνομα, facere iniqua, injuste agere. Es. 44, 22. ὁ συντελεῶν
 πάντα, faciens omnia. Vid. & Mich. 2, 2. כָּל Kal & pih.
 3 Reg.

3 Reg. 9, 25. 2 Par. 4, 22. כִּלְכַּל Deut. 34, 28. συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι πένθους, *finiti sunt dies luctus*. Es. 18, 5. ὅταν συντελεσθῇ ἄνθος, *cum pereat flos*. כָּלַל contundo, *Incert.* Jud. 5, 26. συνετέλεσεν.

Συντελέω λόγον, *rem decerno*. דְּרִיב decretum, Es. 10, 22. λόγον συντελών κ' συντέμων (sc. ἐστὶ) ἐν δικαιοσύνη, *rem discernens & de finiens est in iustitia*. Conf. Rom. 9, 28. & quæ in v. Συντελέω post Hebr. הִלְכַל notavi ex 1 Reg. 20, 7. 19.

Συντετελεσμένα πράγματα, *res decretæ*. כִּלְכַּל Es. 28, 22. συντετελεσμένα κ' συντετμημένα πράγματα ἦνσα, *res decretas & definitas audivi*.

EX LITERA T.

Τελείωσις, perfectio, impletio, consummatio, & speciatim consummatio matrimonii, nuptiæ. תִּלְכַּל plur. Jer. 2, 2. ἐμνήσθην ἐλέγς νεότητός σου, κ' ἀγάπης τελειώσεώς σου, *recordabar gratiæ adolescentiæ tuæ, & dilectionis nuptiarum tuarum*. Sic Græcis alias nuptiæ τέλει dicebantur, & nubere, matrimonium inire, τελεῖσθαι, & sacrificium ante nuptias, προτέλεια. EUSTATHIUS ad Il. λ. p. 832. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τέλεος, ὃ σημαίνει τὸν γάμον, τὰ προτέλεια, ἂν χεῖρισ μὲν μόνη παρὰ Αἰλίου Διονυσίου, ἐρμηνεία δὲ παρὰ Πausανία, εἰπόντι, ὅτι προτέλεια, ἢ πρὸ τῶν γάμων θυσία, (potius θυσία, vide SUIDAM, & alios mox allegatos.) ἴσως τὰ λεγόμενα θεώρητρα. Ἐκεῖθεν δὲ τέλει οἱ γεγαμηκοτες, κ' τελειωθῆναι, τὸ γῆμα. Ceterum a τέλει, quod nuptias significat, derivantur τὰ προτέλεια, cuius vocis usus quidem occurrit tantum apud Ælium Dionysium, interpretatio vero apud Pausaniam, dicentem, quod προτέλεια denotent spectationem ante nuptias. Fortasse hæc eadem, quæ θεώρητρα dicebantur. Inde & τέλει, qui matrimonium inierunt, & τελειωθῆναι, nupsisse. Eadem, & ex eodem procul dubio, habet PHAVORINUS v. τέλει, nisi quod pro θεώρητρα scribat θεώρητρα, ut scribit etiam v. ἀνακαλυψίθεια. SUIDAS v. Τελεία: τέλει δὲ ὁ γάμος, διὸ κ' προτέλεια ἐκαλεῖτο ἢ θυσία, ἢ πρὸ τῶν γάμων γινομένη. Τέλει autem nuptiæ dicuntur. Quare & προτέλεια dicebantur sacrificium, quod ante nuptias fiebat. Conf. eund. v. προτέλειον, POLLUCEM Lib. III. cap. 3. segm. 38. HESYCHIUM in Δόμοις ἡμιτελῶς, & Προτέλεια, & qui in not. ad h. l. citantur, MEURSIUM Græc. Fer. p. 258. & ÆSCHYLI Schol. p. 178. Sic & γάμος τέλει apud APOLLONIUM Argon. Lib. IV. v. 1202, pro γάμῳ seu nuptiis

dicitur. Et γάμⓄ ἐξετελέσθη apud THEOCRITUM Idyll. 17. v. 131. & γάμⓄ ἐκτετέλεσται in versu SAPPHONIS apud HEPHÆSTIONEM p. 58. nuptiæ celebratæ sunt, vel connubium confectum est, significat. vid. ill. SPANHEMIUM Observ. in CALLIM. p. 57. מלאי plur. impletiones, Exod. 29, 26. ἀπὸ τῆς κριῖς τῆς τελειώσεως, ab ariete impletions, quo scilicet manus implebantur sacerdotum, cum initiarentur. Vid. & v. 27. 31. 34. Lev. 8, 21. 27. מושׁ plur. perfectiones, Al. Neh. 7, 65. Aqu. Theod. Lev. 8, 8. τελειώσεις. מושׁ absolvor, Aqu. Deut. 31, 24. τελειώσεως αὐτῶν. Judith. 10, 9. ἐξελεύσομαι εἰς τελειώσιν λόγων, ὧν ἐλάλησατε μετ' ἐμοῦ, egrediar in perfectionem verborum, vel ut perficiam verba, quæ locuti estis mecum.

τριετής, triennis, trimus, tres annos natus. מושׁ פלש בן filius trium annorum, 2 Par. 31, 16. ἀπὸ τριετῆς ἢ ἐπάνω, a trimulo & supra. Similiter Matth. 2, 16. ἀπὸ διετῆς ἢ κατωτέρω, a bimulo & infra. Sic & νήπιον διετές, infantem bimulum, Græcis dici, docet POLLUX On. L. II. c. 2. segm. 8. Idem L. I. c. 7. segm. 54. posteaquam scripserat, quod τριετής usque ad δεκαετής, quando de tempore dicatur, accentum habeat in penultima, hæc addit: ἐπὶ δὲ παιδὶς, ἢ ὄνις ἢ φυτῶν, ἢ τῶν τοιούτων, ὀξύνεται, ὡς ἐπὶ τῆς διετῆς, μέχρι τῆς δεκαετῆς. De puero vero, vino aut planta, si sermo est, accentum sortitur in ultima, ut in voce διετῆς usque ad δεκαετῆς. Similiter PTOLEMÆUS ASCALONITA apud AMMONIUM de simil. & differ. vocab. τριετες βαρυτόνως, ἢ τριετες ὀξύτόνως διαφέρει, Φησὶ ΠτολεμαῖⓄ ὁ Ἀσκαλωνίτης. εἰάν μιν γὰρ βαρυτονήσωμεν, ἔσται ἐπὶ χρόνος. διὸ ἢ ὁ ποιητῆς Φησιν.

ὡς τριετες μὲν ἔληθε δόλω.

εἰάν δὲ ὀξύτονήσωμεν Τριετες, ὡς εὐφωές, ἔσται ἐπὶ ἡλικίας. οἷον τριετες τὸ παιδίον. Τριετες cum accentu in antepenultima, & τριετες cum accentu in ultima differunt, inquit Ptolemæus Ascalonita. Si enim cum accentu scribamus in antepenultima, de tempore dicitur. Unde & Poëta ait:

ὡς τριετες μὲν ἔληθε δόλω.

Si autem cum accentu scribamus in ultima τριετες, ut εὐφωές, de ætate accipiendum. Ut τριετες παιδίον, infans trimulum. פלש בן foem. Es. 15, 5. δάμωλις γὰρ ἐστὶ τριετής, juvencæ enim est trima. Aqu. Jer. 48, 34. τριετῆ. 2 Macc. 4, 23. & 14, 1. μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον, post tempus triennii. Nota, quod hic τριετής cum accentu in ultima etiam de tempore usurpetur, secus ac modo ante ex POLLUCE & AMMONIO intello-

intello-

intelleximus. Et certe licet apud HOMERUM & HERODOTUM vocem *τρεῖς* de tempore usurpatam reperiamus, tamen apud alios *τρεῖς*, *διεῖς*, &c. etiam de eodem occurrit. DIODORUS SICULUS Lib. III. p. 199. *τρεῖς δὲ διαγεγενημένους τὴν σύμπαντον χρόνον*, quia vero totum expeditionis intervallum trienne fuerat. LONGUS Past. Lib. I. p. 5. *ἤδη δὲ διεῖς χρόνος διακνημένους*, cum autem jam biennii tempus praterisset. Sic & apud DIONYSIUM HALICARNASSÆUM habemus *τρεῖς χρόνον* Antiqu. Lib. III. p. 193. *τετραετὴ χρόνον* eod. lib. p. 201. *πενταετὴ χρόνον* Lib. VIII. p. 541. *ὀκταετὴ χρόνον* Lib. I. p. 57. & *τριακονταετὴ χρόνον* Lib. II. p. 127.

EX LITERA T.

Υἄλον, *crystallus*, vel *lapis crystallinus*. *תוכי Job. 28, 17.*
ἐκ ἰσωθήσεται αὐτῇ χρυσίον ἢ ὑἄλον, non equiparabitur illi aurum & *crystallus*. *Al.* ibi habent *κρύσταλλον*, *crystallus*. Sic apud ARISTOPHANEM Nub. v. 764. 69.

ἤδη παρὰ τοῖσι Φαρμακοπόλαις τὸν λίθον

ταύτην εἴρας, τὴν καλὴν, τὴν διαφανῆ,

ἀφ' ἧς τὸ πῦρ ἀπῆσι; τὴν ὑἄλον λέγεις;

Num jam apud Pharmacopolas lapidem

Hunc vidisti, pulchrum, & pellucidum,

Unde ignem accendunt? Num crystallum dicis?

Ubi SCHOLIASTES: *Υἄλον ἡμεῖς μὲν ἀετίως τὸ ἐκ βοτάνης τινὸς κεκαυμένης ἢ διὰ πυρὸς τηκόμενον εἰς κατασκευὴν ἀγγείων τιῶν λέγομεν. οἱ παλαιοὶ δὲ τὸν διαφανῆ λίθον αὐτὸν ἰδιωτικῶς λεγόμενον κρύον, εἰκότα δὲ ὑἄλον. Υἄλον nos quidem recentiores dicimus vitrum, quod ex herba quadam combusta & per ignem liquefactum ad compositionem vasum quorundam. Veteres autem ita vocant lapidem pellucidum, qui sermone vulgari κρύον, *crystallu*, dicitur; similis autem est vitro. Unde HESYCHIUS: *Υἄλον, λαμπρὸν κρύον, ἢ λίθον τίμιον. Υἄλον, splendidum crystallum, vel lapidem pretiosum.* Sic enim bene ill. SPANHEMIUS not. ad ARISTOPH. l.c. ex Schol. ad eund. legend. cenlet pro *λαμπρὸν, κρύον, ἢ λίθον τίμιον.* Conf. & LAMB. BOS Obs. Crit. p. 191. PHILO de Legat. ad Caj. p. 733. *lapidem illum ὑἄλον λευκὴν, crystallum albicantem*, ORPHEUS de Lapid. p. 198. *κρύσταλλον φαέθοντα, crystallum splendentem*, & *διαυγέα λίθα, pellucidum lapidem*, & DIONYSIUS Perieg. v. 781. *κρύσταλλος καθαρὸν λίθον, crystalli purum lapidem*, appellat.*

POL-

POLLUCI L. III. c. II. segm. 87. inter metalla refertur. HERODOTUS L. III. c. 24. ὕελον (in versione male de vitro exponitur) vocat, eumque facile apud Æthiopes effodi testatur. Sic & alii ὕελον pro ὕαλον dicebant. MOERIS: ὕαλ⊙, ἐν τῷ α, Ἀττικῶς ἐν τῷ ε, Ἑλληνικῶς. ὕαλ⊙ cum α, Attice, cum ε, Græcanice. Similiter PHAVCRINUS: ὕαλ⊙, παρ' Ἀττικοῖς, ὃς ὕελ⊙ λέγεται παρὰ τοῖς κοινοῖς. ὕαλ⊙, Atticis, qui ὕελ⊙ dicitur communi Græcorum dialecto. Conf. & quæ ex aliis Eruditiss. PERIZONIUS ad ÆLIAN. notat Lib. XIII. c. 3. BOCHARTUS Hier. P. II. L. 6. c. 16. p. 872. observat ex Schol. ARISTOPHANIS l. c. Homerum, aliosque vetustiores, cum ὕαλς vocem ignoraverint, pro ea ἡλεκτρον dixisse, & paulo ante loca veterum adducit, quibus aurum cum electro eodem modo, quo Job. I. c. χρυσός cum ὕαλω conjungitur. Hinc nullus dubito, quin etiam verba Apoc. 21, 18. ἡ πόλις χρυσίον καθαρόν, ἰμοία ὕαλω καθαρῶ, vertenda sint: Et urbs erat aurum purum, similis crystallo puro. Et v. 21. ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρόν, ὡς ὕαλ⊙ διαφανής, ἢ platea urbis aurum purum, tanquam crystallus pellucidus.

ὑπερασπίζω, propugno, tutor, defendo. 124 4 Reg. 19, 34. ὑπερασπίω ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, tutabor hanc urbem. Ita & Es. 37, 35. 36, 6. HESYCHIUS: ὑπερασπίω, προΐσταμαι. ὑπερασπίω, propugno. 125 pih. dedo, (hic legisse videntur verbum ea ratione punctatum, qua clypeum significat.) Prov. 4, 9. Ol. 11, 9. 126 clypeus, Gen. 15, 1. ἐγὼ ὑπερασπίζω σε, ego tutor te, tutamen tuum sum. Vid. & Prov. 30, 5. Prov. 2, 7. ὑπερασπιεῖ δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν, proteget autem viam eorum. 127 pih. in edito colloco, Psalm. 19, 1. 128 רבתי & 129 רבתי junctim, servire facio, mœrore afficio, Al. Es. 43, 24. ὑπερήσπισα. Vid. & Judith. 5, 20. 6, 5. 9, 14. Sap. 5, 17. In hoc autem verbo metaphora defumta a clypeis, qui olim sedentibus sub illis tutamen præbebant. Quam in rem locus illustris est EURIPIDIS Phœniss. v. 1391. 1392.

ἦισσον δὲ λόγχαις, ἀλλ' ὑφίζανον κύκλοις,

ὅπως σίδηρ⊙ ἐξολισθαίνει μάτην.

Impetum autem faciebant jaculis, sed sedebant sub clypeis,

Ut ferrum excideret frustra.

Hic enim κύκλοι, qui proprie orbes, circuli, sunt clypei, atque ita vocantur a forma rotunda, quam habebant. Unde HOMERUS Il. ε', v. 453. ἀσπίδας dicit ἐνκύκλς, h. e. ut SCHOLIASTES ad h. l. interpretatur, περιφερείς, orbiculares, vel ut HESYCHIUS, στρογγύλς, rotundos.

dos. Taceo multa alia eam in rem loca, jam observata ill. SPANHEMIO Observ. in CALLIMACH. p. 167. & 426. Conf. & SALMASII not. ad TERTULL. Pall. p. 290. & Auctores laudatos Cl. EWALDO Emblem. Sacr. Lib. I. p. 4. & adde aliquando, quæ notavi in ὄπλω κυκλώω.

EX LITERA φ.

φθάνω, prævenio, anteverto, festino, it. pervenio, attingo, advenio, venio. מִצְרִיִּתּ hithp. fortifico me, 3 Reg 12, 18. ἔφθασεν ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ἄεμα, festinabat ascendere in currum. Ita & Sap. 4, 7. εἰάν φθάσῃ τελευτήσῃ, si festinet mori, h. e. si præmatura morte moriatur. נֹדַד Chald. pertingo. Dan. 4, 8. τὸ ὑψὸς ἔφθασεν ἕως τῆς θρανῆς, altitudo pertingebat usque ad cælum. Vid. & v. 18, 19. Dan. 4, 71. συγκριμα ὑψίς ἐστίν, ὃ ἔφθασεν ἐπὶ τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα, decretum altissimi est, quod attingit Dominum regem meum. Dan. 7, 13. ἕως τῆς παλαιᾶς ἡμερῶν ἔφθασε, ad antiquum dierum perveniebat. Dan. 7, 22. ὁ καιρὸς ἔφθασε, tempus advenit. Al Dan. 4, 25. πάντα πάντα ἔφθασεν ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ, hæc omnia venerunt super Nabuchodonosor. Conf. 1 Thess. 2, 16. וְנָגַד: וְנָגַד Kal & hiph. tango, Eisd. 3, 1. & Neh. 8, 2. ἔφθασεν ὁ μῆν ὃ ἔβδομα, advenit mensis septimus. Eccles. 12, 1. καὶ φθάσωσιν ἔτη, ὅ adveniant anni. Eccles. 8, 14. φθάνει ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν ἀσεβῶν, pervenit ad illos tanquam opus impiorum. Ibid. φθάνει πρὸς αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν δικαίων, pervenit ad illos tanquam opus justorum. Dan. 8, 7. εἶδον αὐτὸν φθάνοντα ἕως τῆς κριῆς, videbam illum pervenientem ad arietem. Similiter cum ἀρχῇ construitur 2 Cor. 10, 14. Dan. 12, 12. φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας, attingens dies mille trecentos. Sap. 6, 13. φθάνει τῶν ἐπιθυμῶντας προγνωσθῆναι, prævenit illos, qui appetunt ipsam, ut prænoscat. SUIDAS: φθάνει. αἰτιατικῇ. προλαμβάνει. φθάνει. cum accusativo. antevertit. Lex, CYRILLI MS. Brem. φθάνει, προτρέχει, προκαταλαμβάνει. φθάνει, præcurrit, præoccupat. PHAVORINUS: φθάνει, προήκει, προλαμβάνει. φθάνει, prævenit, antevertit. Sap. 26, 28. δεῖ φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου, oportet prævenire solem ad gratias tibi agendas. Conf. 1 Thess. 4, 15. Sir. 33, 20. ἐν ἑυλογία Κυρίου ἔφθασα, benedictione Domini præveni.

φωτίζω, illustro, illumino, lucere facio, accendo, refulgeo, luceo, it. metaph. doceo, ostendo. וְנִן Num. 8, 3. Φωτίσσι οἱ ἑπτὰ λύχνοι, lucebunt septem candelabra. Ita Sir. 42, 22. ἡλιος Φωτίζων, sol lucens. Conf. & Sir. 43, 11. 1 Reg. 29, 10. καὶ Φωτισάτω ὑμῖν ἰσ. ἡλιος, ὅ luceat vobis sol. Eisd. 9, 8. τῶν Φωτίσται ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ut illu-

illuminet oculos nostros. Vid. & Psalm. 12, 4, 18, 9. & conf. Bar. 1, 8. Sir. 34, 19. & Ephes. 1, 18. Neh. 9, 12. τῷ φωτίσται αὐτοῖς (κατὰ) τὴν ὁδόν, ut luceret illis in via. Neh. 9, 19. φωτίσειν αὐτὸς (κατὰ) τὴν ὁδόν, ut luceret illis in via. Conf. Apoc. 21, 23. & 22, 5. Ecclef. 8, 1. σοφία εὐθρόπια φωτιεῖ πρόσωπον αὐτῶν, sapientia hominis illuminabit faciem ejus. Es. 60, 1. φωτίξω Ἱερουσαλήμ, illuminare Hierosolyma. נור nom. lux, Mich. 7, 8. Κύριος με φωτιεῖ μοι, Dominus meus lucebit mihi. נורים plur. luces, sive gemmæ lucentes in pectorali summi pontificis, Esd. 2, 63. Neh. 7, 65. הנהיף hiph. à הנה splendere facio, Psalm. 17, 31. φωτιεῖς τὸ σκότος μου, illuminabis tenebras meas. הורה hiph. à הרה doceo, Jud. 13, 8. φωτιάτω ἡμᾶς, τί ποιήσωμεν τῷ παιδαγωγῷ, doceat nos, quid faciamus puero. 4 Reg. 12, 2. ἐφώτισεν αὐτὸν Ἰωδαεὺς ὁ ἱερεὺς, docuit illum Joda sacerdos. HESYCHIUS: ἐφώτισεν, ἐδίδαξεν. ἐφώτισεν, docuit. 4 Reg. 17, 27. φωτίξουσιν αὐτὸς τὸ κεῖμα τῷ θεῷ τῆς γῆς, docebunt illos jus Dei terra. Aqu. Exod. 24, 12. φωτίσται αὐτὸς, ut doceas illos. Vid. & Aqu. Exod. 4, 12. 15. Job. 12, 7. Psalm. 24, 8. 26, 11. 31, 8. & Theod. Jud. 13, 8. & conf. Ephes. 3, 9. 2 Tim. 1, 10. & FESSELI Advers. Sacr. L. VII. c. 1. p. 108. Incere. Deut. 17, 11. κατὰ τὸν νόμον, ὃν ἐν φωτίσσει σοι, juxta legem, quam te docuerint. Sic cum casu tertio verbum construit PHILO BYBLIUS apud EUSEBIUM Præp. Ev. Lib. I. p. 22. ταῦθ' εὐρέθη ἐν τῇ κοσμογονίᾳ γεγραμμένα ταῦτα, καὶ τοῖς ἐκείναις ὑπομνήμασιν, καὶ σοφισμῶν, καὶ τεκμηρίων, ὧν ἐώρακεν αὐτὸς ἢ διάνοια, καὶ εὐρε, καὶ ἡμῖν ἐφώτισεν. Hac in libris Taauti de Origine Mundi scripta reperimus, & Commentariis ipsius ex speculationibus & signis, quæ pro mentis acie vidit, invenit, & nos docuit. הורה hiph. נורה novello, Os. 10, 13. φώτισατε ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, accendite vobis ipsis lumen scientiæ. הורה hiph. videre facio, Jud. 13, 23. καὶ ἐν ἡμῶν ἐφώτισεν ἡμᾶς ταῦτα πάντα, & non sane ostendisset nobis hac omnia. נורים lux, Num. 4, 9. καλύψου τὴν λυχνίαν τὴν φωτίξουσαν, operient candelabrum lucens. הורה confluo, Psalm. 33, 5. הורה surgō, Es. 60, 1. הורה aperio, Al. Psalm. 145, 6. φώτιξαι τυφλούς, illuminat cæcos. הורה part. plur. fact. hiph. ab הורה incendentes, Aqu. Es. 27, 11. γυναῖκες ἐρχόμεναι φωτίξουσιν αὐτήν, mulieres venientes accendunt eam. Conf. FESSELI Advers. Sacr. Lib. VII. c. 1. p. 103. Sir. 50, 7. ὡς τόξον φωτίξον ἐν νεφέλαις δόξης, tanquam arcus refulgens in nubibus splendidis.

EX LITERA X.

χάρις, gratia, suavitas, elegantia, venustas, ornamentum, oblectatio, beneficium, remuneratio beneficii, præmium. הורה magnificen-

centia, Esth. 6, 3. τίνα δόξαν, ἢ χάριν ἐποιήσαμεν τῷ Μαρδοχαίῳ; quem honorem, aut quam gratiam, quod primum contulimus in Mardocheum. Conf. Cl. ELSNERUM ad Luc. 6. 32. p. 207. 17 Gen. 6, 8. εὗρε χάριν ἐναντίον Κυρίου, invenit gratiam coram Domino. Vid. & Gen. 18, 3. 30, 27. Exod. 33, 16. εὗρηκα χάριν παρὰ σοί, [inveni gratiam apud te. Vid. & Esth. 2, 16. 17. & conf. Luc. 1, 30. Num. 11, 11. εὗρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, invenit gratiam coram te. Vid. & Esth. 5, 7. 7, 3. & conf. Act. 7, 46. Psalm. 44, 3. ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου, effusa est gratia in labris tuis, h. e. suavitas sermonis copiose tibi concessa est. Vid. & Eccles. 10, 12. & conf. quæ in h. v. post Hebr. 1137 notavi, & Luc. 4, 22. Col. 3, 16. 4, 6. Sic & exteris vox de sermonis suavitate usurpatur. HOMERUS Odyss. θ. v. 175.

Ἄλλ' ἔοι χάρις ἀμφιπερικεφάλῳ ἐπέσσιν.

Sed non ei gratia coronat verba.

Et DIO CHRYSOSTOMUS Orat. LIII. de Homero agens τὴν μὲν ἡδονὴν καὶ χάριν τὴν τῶν ἐπῶν, suavitatem ὅτι gratiam carminum laudat. Et THOMAS MAGISTER v. χάριν notat, χάριν etiam significare ἡδονὴν, suavitatem, addens, ὡς ὅταν λέγωμεν τὴν τῶν λόγων χάριν, ut cum dicimus sermonum suavitatem. Conf. LAMPRIUM Comm. in Psalm. loc. cit. p. 137. sq. & WOLFIIUM ad Luc. l. c. p. 611. & ad Ephes. 4, 29. p. 113. & Auctores ibi laudatos. Prov. 1, 9. στέφανον γὰρ χαρῶν δέξῃ σὴ κορυφῇ, coronam enim elegantiarum, h. e. elegantissimam, accipies in vertice tuo. Vid. & Prov. 4, 9. Sic χάρις etiam elegantiam denotat. Sir. 40, 24. χάριν καὶ κάλλος ἐπιθυμήσει ὁ ὀφθαλμὸς σου, elegantiam ὅτι pulchritudinem desiderabit oculus tuus. ALIANUS Var. Lib. XIII. c. 33. θαυμάσας τῆ ὑποδήματι τὸν ῥυθμὸν, καὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ τὴν χάριν, admiratus concinnitatem calcei, ὅτι opera ejus elegantiam. Prov. 3, 22. καὶ χάρις ἢ περὶ σῶ τραχήλω, ὅτι gratia h. e. ornamentum sit circa collum tuum. Prov. 5, 19. πῶλ' ἐπὶ τῶν χαρῶν, pulvis tuus suavissimus. Prov. 17, 8. μισθὸς χαρῶν, merces gratissima. Prov. 13, 16. σύνεσις ἀγαθὴ δίδωσι χάριν, intellectus bonus dat oblectationem. Conf. Ephes. 4, 29. Prov. 28, 23. χαρῶν ἕξει μᾶλλον τῆ γλωσσοχαρῶν, majores gratias accipiet, quam ille, qui lingua blanditur. THOMAS MAGISTER: Ἐυρηται δὲ τὸ, χάριν ἔχω, ἔτι μόνον ἀντὶ τῆ εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τῆ εὐχαριστῶν δέχομαι Θεοκρίδης ἐν τῇ ὁμολογῇ χάριν ἀντὶ τῆ ἐν τῷ μείζω ἐτι ἔσχεν, ἤγεν, εὐχαριστήθη. Reperitur autem phrasin χάριν ἔχω non solum pro gratias ago, sed etiam pro gratias accipio. THUCYDIDES Lib. VIII. "Majores vero adhuc in hoc gratias accepit." Zach. 12, 10. πνεῦμα χάριτος καὶ δικαιοσύνης, spiritum gratiae

gratia & misericordia. רחם benignitas, Esth. 2, 9. Theod. Prov. 31, 26. νόμος χάριτος ἐπὶ γλώσση αὐτῆς, lex gratiæ, h. e. lex grata, suavis, jucunda, in ore ejus. כבון bonum, Prov. 18, 22. ὃς εὖρε γυναῖκα ἀγαθὴν, εὖρε χάριτας, qui adeptus est uxorem bonam, adeptus est rem suavissimam. Sym. 2 Reg. 2, 6. רחמים plur. ex רחם miserationes, Gen. 43, 14. רחמים benevolentia, Prov. 10, 33. χεῖλη ἀνδρῶν δικαίων ἀποσάξει χάριτας, labia virorum justorum desillant jucundissima. Conf. Sir. 20, 12, 21, 18. Sir. 24, 30. ἐγὼ ὡς ἀμπέλῳ βλαστήσασα χάριν, ego tanquam vitis germinans gratiam, h. e. suaves fructus producens. Sir. 26, 15. χάρις γυναικὸς τέρπει τὸν ἄνδρα αὐτῆς, gratia vel suavitas mulieris delectabit maritum ejus. Sir. 26, 17. χάρις ἐπὶ χάριτι γυνὴ ἀισχυνηρὰ καὶ πιστή, gratia super gratiam h. e. gratissima mulier pudica & fidelis. Sir. 17, 16. χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρη συντηρήσει, beneficentiam hominis tanquam pupillam conservabit. Sir. 40, 19. χάρις ὡς παράδεισος ἐν εὐλογίαις, καὶ ἐλεημοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα διαμένει, beneficium hominis tanquam paradysus in benedictionibus, & misericordia, vel donum ex misericordia datum in sempiternum manet. Conf. 1 Cor. 16, 3. & 2 Cor. 8, 1, 4, 19. Sir. 29, 18. χάριτας ἐγγύς μὴ ἐπιλάβῃ, beneficia sponsoris ne obliviscaris. SUIDAS: χάριτας τιμὰς. εὐεργεσίας. χάριτας. honores. beneficia. Sir. 35, 2. ἀνταπεδίδεις χάριν, referens gratiam. Vid. & Sir. 30, 6. Sic & SOPHOCLES χάριν pro dono, & pro remuneratione beneficii usurpavit. THOMAS MAGISTER: χάριν καὶ τὴν δωρεάν καὶ τὴν ἀντίχαριν λέγει. Σοφοκλῆς ἐν Ἄλιαντι μασιγοφόρῳ

χάρις χάριν γὰρ ἐστὶν ἢ τίττος ἀεί.
 χάριν & donum & remunerationem beneficii vocat. Sophocles in Ajace flagellifero: Donum enim remunerationem semper parit. Inde corrigendus PHAVORINUS, apud quem in editione, quæ utitur, Basil. 1538. male illa ita distinguuntur, & leguntur: χάριν καὶ τὴν δωρεάν καὶ τὴν ἀντίχαριν λέγει Σοφοκλῆς, ἐν Ἄλιαντι μασιγοφόρῳ. χάρις. χάριν γὰρ ἐστὶν κ. τ. λ. Apud HESYCHIUM etiam χάρις exponitur δωρεά, καὶ ἀμοιβή κατὰ εὐεργεσίαν, donum & remuneratio pro beneficiis. Sir. 37, 24. καὶ γὰρ ἐδόθη αὐτῷ παρὰ Κυρίου χάρις, non enim data est illi a Domino gratia. 2 Macc. 3, 33. πολλὰς τῷ ὄνι τῷ ἀρχιερεῖ χάριτας ἔχε, multas Onia summo sacerdoti gratias age. Conf. quæ supra adduxi ex THOMA MAGISTRO.

λόγοις τοῖς πρὸς χάριν ἐμβάλλομαι, verbis blandis, vel auditu jucundis aggredior. קלהק רחמים sermonibus blandior, Prov. 7, 5. εἰάν σε λόγοις τοῖς πρὸς χάριν ἐμβάληται, si te verbis blandis, vel auditu jucundis aggrediatur. Ita XENOPHON Hist. Græc. L. VI. p. 462. καὶ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται, non jucunda vobis auditu erunt. χρι-

χρυσίον ἄπυρον, aurum ignis expers, aurum quod sine igne probum apparet, incoctum. **Id.** **El.** 13, 12. ἐντιμοὶ μάλλον ἢ χρυσίον ἄπυρον, pretiosi magis, quam aurum sine igne probum. Ad quem locum **THEODORETUS**: Ἄπυρον ἐν χρυσίον τὸ ἢ δίχα πυρὸς φαινόμενον δοκιμον, τρεῖς τιν ἄπεφθον. Ἄπυρον igitur aurum est, quod etiam sine igne probum apparet, hoc est incoctum. Plures de illo veterum locos vide apud magnum **BOCHARTUM** in **Phal. L. H. c.** 27. p. 157. quibus addi meretur insignis ille **DIODORI SICULI** **Lib. II. p.** 133. μεταλλεύεται δὲ ἢ κατὰ τὴν Ἀραβίαν ἢ ὁ προσαγορευόμενος ἄπυρος χρυσός, ἔχ' ὥσπερ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐν ψημάτων καθεύομενος, ἀλλ' εὐθύς ὀρυζόμενος εὐρίσκειται τὸ μέγεθος καρύοις κασαϊνοῖς παραπλήσιοι, τὴν δὲ χεῖραν ἕτως φλογώδης, ὡς τε τὰς ἐντιμοτάτας λίθους ὑπὸ τῶν τεχνιῶν ἐνδεθέρως ποιεῖν τὰ κἀλλίστα τῶν κοσμημάτων. **Effoditur in Arabia etiam aurum, quod ἄπυρον vocatur. Non enim ramentis per ignem excoquitur, ut alias, sed inter eruendum statim purum putum invenitur, par nucibus castaneis magnitudine, colore tam flammeo, ut si pretiosissimi lapilli artificum opera includantur, ornamenta pulcherrima efficiat.**

EX LITERA Ψ.

Ψεῦδος, mendacium, fraus, impostura. **כזב** mendacium, **Psal.** 4, 3. **שנכ** mendacium, **Job.** 16, 8. **שנכ** infin. pih. mentior, **Of.** 4, 2. **שנכ** plur. amationes, **Ezech.** 33, 31. **רשע** oppressio, **El.** 30, 12. **רשע** mendacium, **Prov.** 20, 20. ἀεὶ ψεύδης, panis fraudis, h. e. fraude acquisitus. **El.** 44, 20. ψεῦδος ἐν δεξιᾷ μου, fraus in dextera mea. **Jer.** 8, 10, πάντες ποιεῖσι ψεῦδος, omnes faciunt fraudem. Eadem phrasis legitur **Apoc.** 21, 27. 22, 15. **HE-SYCHIIUS**: ψεῦδος, ἀπάτη, πλάνη. ψεῦδος, fraus, impostura.

Ψῆφος, calculus, lapillus, lapis, numerus, ratiocinatio. **ψηφ** scrupus, **Thren.** 3, 16. ἐξέβαλε ψῆφω ὀδόντας μου, ejecit lapide dentes meos. Ad quem locum **ORIGENES** in **Caten. GILBERTII** p. 1, 9. ψῆφω, φησιν, ἢ ἀριθμῶ καθ' ἕκαστον ὀδόντα παρομένον κατὰ τῆς σιαγόνος, ἢ λίθω σκληρῷ. **Calculo, ait, vel numero percussis singulis dentibus in maxilla, vel lapide duro.** **כנשח** supputatio, **Eccles.** 7, 26. τὴν ζητῆσαι σοφίαν καὶ ψῆφον, ut quærerem sapientiam et ratiocinationem. **HE-SYCHIIUS**: ψῆφος, λόγος, κρίσις. ψῆφος, ratio, iudicium. **Exod.** 4, 25. λαβῆσα Σεπφώρα ψῆφον, περιέτεμε τὴν ἀκροβυστίαν τῆς υἱῆς αὐτῆς, accipiens Sapphira lapidem, circumcidebat praeputium filii sui. **Theodotion** ibi pro ψῆφον habet ἀκρότομον sc. λίθον, lapidem acutissimum. Vide

aliquando v. ἀκρότομος, & Πέτρα ἀκρότομος. Ita acuto filice facer-
dotes Cybeles virilitatem sibi amputasse ex CATULLO Epigr. 64. aliis-
que Viri Docti observant. Vid. Ven. ABICHTII Diff. de Cultris faxeis
ad Jos. 5, 2. p. 8. Sic & Ægyptiorum παρασχίτας in exenterationi-
bus cadaverum λίθω ἁθιοπικῶ ὀξεί, lapide Æthiopico acuto, uscs fuisse,
auctor est HERODOTUS L. II. c. 86. Et Æthiopes λίθω ὀξεί ἀντὶ σιδήρας,
lapide acuto pro ferro, ulos fuisse ad cuspidem sagittæ, testatur POL-
LUX Lib. I. c. 10. segm. 138. Conf. HERODOTI & AGATHARCHIDIS loca
observata BOCHARTO Hier. P. II. L. 6. c. 11. p. 842. & quæ aliquan-
do occurrent in v. Σμυρίτης. Pariter de Arabibus memorat HERO-
DOTUS L. III. c. 8. quod fœdus ineuntium vola manus a tertio inter
utrosque stante, acuto lapide feriatur. Conf. RAMIRESIUM DE PRADO
Pent. c. IV. p. 28. sq. & Ven. DEYLINGIUM Obs. Sacr. P. II. p. 116. sq.
Adde Cl. KILIAN. STOBOII Diff. de Ceraunis Betulisque lapidibus sub
fin. ubi in tabulis repræsentat cultrum filiceum A. 1713. haut procul
Lundia in Scandinavia, & alium Malmogix inventum, nec non
securim Cerauniam e lapide marmoreo prope Ahusium, & cultellum fili-
ceum prope pagum Tummerus in Scandinavia repertum, ut memo-
ratur in Hamb. Berichten von Gel. Sachen A. 1739. p. 123. מספר
numerus, Aqu. Deut. 32. 8. מספר יהוה ויאמר ישראל, juxta numerum
filiorum Israel. Sym. Eccles. 5, 17. מספר, numero. Sir. 18, 9. מספר
ἀμμος, lapillus arenae.

EX LITERA Ω.

ὄδιν, dolor parturientis, dolor vehemens, it. clamor vehe-
mans, it. funis, vinculum. בֶּטֶן venter, Os. 9, 13. בני plur. ex
בְּנֵי filii, liberi, Es. 37, 3. הֵיכֵן הָיָה הָאֵדִין תְּהִי תַקְטָסָה, venit dolor parturien-
ti. הַר הַרֵי celeusma montium, Ezech. 7, 7. & μετὰ θορύβων, &
μετὰ ὀδίνων, non cum turbis, neque cum clamoribus. הַר 2 Reg. 22,
6. ὀδίνες θανάτου ἐκύκλωσάν με, funes mortis circumdederunt me. Alii
ibi habent σχοινία. Vid. & Psalm. 17, 5. 114, 3. & conf. Act. 2, 24 Psalm.
17, 6. ὀδίνες ἄδης περικύκλωσάν με, funes inferni circumdederunt me. ὀδίνες
autem proprie partus dolores significantes LXX. ibi funes vel vincula
appellarunt, quod Hebræi etiam & partus dolores & funes atque
vincula uno vocabulo חבלים nuncupant. Hoc vero ideo factum,
quod partis dolores quasi funes & vincula sunt, quæ foeminas con-
strietas & subjugatas tenent. Et certe ipsos etiam Alexandrinos Inter-
pretes, & alios auctores Græcos, illos tanquam vincula considerasse,
e mox

e mox dicendis apparebit. Job. 21, 17. ὠδίνες δὲ αὐτῆς ἐξῆσαν, *vehementes autem dolores illos tenebunt.* Es. 13, 8. ὠδίνες αὐτῆς ἐξῆσαν ὡς γυναικὸς τικτῆσης, *vehementes autem dolores illos occupabunt tanquam mulieris parturientis sc. dolores.* Vid. & Jer. 13, 21. Es. 26, 17. ἐπὶ τῇ ὠδίνι αὐτῆς ἐκέκραξεν, *in suo partus dolore clamat.* חן Exod. 15, 14. ὠδίνες ἔλαβον κατοικησάσας Φυλισαίμ, *vehementes dolores occupabant incolae Philistæorum.* Mich. 4, 9. κατεκράτησάν σε ὠδίνες ὡς τικτῆσης, *tenuerunt te dolores vehementes tanquam parturientem.* הלחלח dolor vehemens, Nah. 2, 10. להלח pih. à להח enitor, Job. 39, 1. משבר matrix, 4 Reg. 19, 3. לרה נע tempus pariendi, Job. 39, 2. ὠδίναις δὲ αὐτῶν ἔλυσας, *dolores autem partus illorum tanquam vincula solvisti.* Addidi in versione *tanquam vincula.* Hæc enim verbum λύειν involvit. Et Græci aliàs ὠδίναις, *partus dolores,* tanquam vincula considerant, & propterea etiam de illis. qui faciunt, ut partibus doloribus liberetur mulier, verbum λύειν, *solvere,* quod alias de vinculorum solutione adhibetur, (vid. supra in v. λύω.) usurpant. Ita narrat *ÆLIANUS* Hist. Anim. L. XII. c. 5. mustelam, cum *Alcmena* Herculem parturiret, & parere non posset, prætercurrentem parturienti τῆς τῶν ὠδίνων λύσαι δεσμῆς, *partus dolorum vincula soluisse.* Locum debeo *Cl. LAMBERTO* BOS in Exerc. ad Act. 2, 24. p. 69. ubi pro *Alcmena* vitiose scribitur *Alcumena.* Sic & in Epigrammate, ex Anthologia MS. *Cl. KUSTERO* not. ad *SUID.* v. ἰνωπῆς edito :

ἄρτεμι, Δἄλλον ἔχουσα καὶ Ὀρτυγίαν ἐρέουσαν,
 Τόξα μὲν εἰς κόλπους ἀγν', ἀπόθε χαρίτων
 Λῆσαι δ' ἰνωπῶ καθαρὸν χροῖα, βᾶθι δ' ἐς οἴκας
 Λύσαι ὠδίνων ἄλκετιν ἐκ χελεπῶν.

*Diana Delum tenens, & Ortygiam amabilem,
 Arcus castos in gremium Charitum depono.
 Corpusque purum in fluvio Inopo ablue, adesque intra,
 Ut Alcein a gravibus partus doloribus liberet.*

Pariter Hebræos *partus dolores* חבלים tali vocabulo, quod proprie funes ipsis denotat, metaphorice appellare, paulo ante vidimus. Et Germani nostri *entbinden, entbunden werden,* de fœminis, qui doloribus partus liberantur, dicere solent. צירי plur. tormina Es. 21, 3. ὠδίνες ἔλαβόν με ὡς τὴν τικτῆσαν, *dolores occuparunt me tanquam parturientem.* ממש desolatio, Jer. 8, 21. κατίσχυσάν με ὠδίνες ὡς τικτῆσης, *firmiter me tenuerunt dolores quasi parientis.* *LEX. CYRILLI MS. Brem.*

Brem. ὀδῖνες, πόνοι, ἀλγηδόνες, λύπαι. ὀδῖνες, labores, cruciatus, dolores. Conf. de hac voce Cl. HEUPELIUM ad Marc. 13, 9. p. 369.

ὀδῖνας ἔχω, dolores vehementes habeo. לוח parturio; Deut. 2, 25.

Πόνος τῶν ὀδῖνων, labor dolorum partus. כלח dolor partus, Est. 66, 7. πρὶν ἔλθειν τὸν πόνον τῶν ὀδῖνων, ἐξέφυγε, antequam venit labor dolorum partus, evasit. HESYCHIUS: ὀδῖνων, κυνημάτων, τοκεῶν. ὀδῖνων, partuum, dolorum partus.

ὀμία, humerus, it. angulus, latus. כרתח 3 Reg. 7, 2. ὀμῖαι κέδριαι τοῖς σύλοις, latera cedrina columnis. חתח 3 Reg. 7, 29. τέσσαρες ὀμῖαι ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν, quatuor latera in quatuor angulis. Vid. & v. 29. Lex. CYRILLI MS. Brem. ὀμῖαι, κλίτος. ὀμῖαι, latus. 4 Reg. 11, 12. ἀπὸ τῆς ὀμῖας τῆς οἴκῃ, τῆς δεξιᾶς, ἕως τῆς ὀμῖας τῆς οἴκῃ ἐναντίου, ab angulo domus dextro, usque ad angulum domus sinistrum. Vid. & 3 Reg. 6, 8, 7, 38. 2 Par. 23, 10. Lex. cit. ὀμῖας τῆς οἴκῃ, γωνίας. ὀμῖας τῆς οἴκῃ, anguli domus. Aqu. Sym. Ezech. 40, 4. Sym. Ezech. 41, 2. כסו humerus, 1 Reg. 9, 2. ὑπὲρ ὀμῖων ὑψηλός, super humerum procerus. Vid. & 1 Reg.

10, 24.

INDEX I.

AUCTORUM TAM VETERUM QUAM RECENTIORUM,

Cum operarum in curia paginarum numerus 70. & 71. iteratus sit, ad
distinctionem illarum, quæ numerum illum secunda vice præ-
ferunt, litera b. iisdem est apposita.

A.		Christoph. Becmannus	
Jo. Georg. Abichtius.	pag. 108	Rich. Bentlejus	14. sq.
Ælianus, Historia Animal.	109	Steph. Berglerus	77. 84
Ælianus, Variæ Historiæ	42. sq.	Theod. Beza	89
	69. 79. 84. 86. 105	Ant. Blackwallus	68
Æschylus	8. 79	Sam. Bochartus	5 bis 9. 13. 16.
Jo. Alberti	66. 79. 90		20. 21. 26. 29. 36. 66. 74. 102.
Alciphron	76. 77. 84		107. 108
Ambrosius	22	Bodæus a Stapel	15. 16. 17.
Ammonius	100		32. 36. 29. 40. 42
Anthologia Græc. Epigramm.	8	Jac. Bonfrerius	5
	41. 43	Lamb. Bos	52. 66. 67. 68. 71.
- - inedita	109		bis. 73. 69. 90. 91. 93. 101. 109.
Apollonius	85. 99	Jo. Braunius	67
Aristæas	49	Barn. Briffonius	27. 28. 75
Aristoteles	86	Brocardus	54
Aristophanes	8. 82. 84. 93. 95. 101	J. F. Buddeus	60
Arrianus	25	A. G. Busbequius	21
Athenæus	8. 15. 28. 40		
Joh. Avenarius	33	C.	
Augustinus	94	Callimachus	8. 86
Ausonius	6	Catullus	108
B.		Erdm. Gothofr. Camentius	13
Thom. Bartholinus	75	H. Casaubonus	70
Sam. Battierius	91	Cassianus Bassus	18
		P	
		Edm.	

I N D E X I.

Edm. Castellus	pag. 34		
Chrysoſtomus	90. 93. 98		
Cicero	66		
Claudianus	84		
Jo. Clericus	31. 56		
Paul. Colomeſius	16		
Conon	68		
Jo. Cozovicus	53		
Nic. Cragius	30		
Curtius	26		
Cyryllus Alexandr.	6. 42		
Cyrylli Lexic. MS. Brem.	71 b. 94.		
	97. 103. 109. 110. bis.		
D.			
Demosthenes	77		
Thom. Dempsterus	67		
Sal. Deylingius	94. 108		
Dio Chrysoſtomus	105		
Diodorus Sic.	4. 23. 32. 35. 42.		
	74. 87. 101. 107		
Diogenes Laertius	73		
Dionysius Hal.	70. 80. 101		
Dionysius Perieg.	101		
Dioscorides	24. 35. 36. 41		
Jo. Drufius	78. 92		
E.			
Tob. Eckhardus	55. 80		
Bern. Eiben	59		
Jac. Elsnerus	71. b. 82. 84. 86.		
	88. 105		
Etymologicum M.	4		
Euripides	8. bis. 14. 86. 102		
Eusebius	21. 30. 49. 60. 94. 104		
Eustathius ad Dionysium Periegetem	4. 5		
Eustathius ad Homerum	47. 99		
Wilh. Ern. Ewaldus	103		
F.			
Anna Fabri Filia			86
Dan. Feffelius			92. 104
Nic. Fullerus			16
G.			
Thom. Gatakerus			93
Mart. Geierus			55. 75
Christ. Sigism. Georgius	68. 71.		
	bis. 72. 79. 81. 88. 89. 91		
Just. Mart. Glasenerus			75
Sal. Glassius			74. 83. 90
Glossæ MSS. in Script.			74. 87. 92
Franc. Gomarus			83
Jo. Ern. Grabius			33
Gregorius Nyss.			19
Hug. Grotius	9. 51. 68. 70. 88. 92		
H.			
Hamburgische Berichte von Gel. Sa-			
chen			108
Jac. Haseus	4. 50. 56. 57. sq. 88		
Theod. Haseus	4. 50. 56. 57.		
	sq. 74		
Dan. Heinsius			9. 65. 83
Tiber. Hemsterhuis			88
Hephæstion			100
Del. Heraldus			30
Herodotus	27. 28. 29. 79. 86. 95.		
	102. 108		
Hesychius	11. 17. 28. 29. 52. 65.		
	69. bis. 71. 73. 76. 79. 81. 85. 87.		
	ter. 95. ter. 96. 97. ter. 99. 101. 102.		
	bis. 104. 106. 107		
Hieronymus			6. 95
Matth. Hillerus			51
Humphr. Hodius			94
Homerus	5. 17. 29. 42. 46. 47.		
	102. 105		
Hora-			

AUCTORUM.

<i>Horatius</i>	pag. 12. 21. 88		O.	
<i>Pet. Dan. Huertius</i>	26. 33	<i>Jo. Oldermannus</i>	35. 36	
		<i>Gottfr. Olearius</i>	86	
		<i>Origenes</i>	107	
I.		<i>Orpheus</i>	101	
<i>Paul. Ern. Jablonsky</i>	94	<i>Ovidius</i>	41. 53	
<i>Josephus</i> 23. 30. 38. 39. 42. 72. 83. 87		<i>Gerh. Outhovius</i>	88	
<i>Isidorus Pelusiota</i>	18			
K.		P.		
<i>R. D. Kimchi</i>	34. 93	<i>Jac. Palmerius</i>	5. 39. 41	
<i>Joach. Kühnius</i>	42	<i>Ge. Pasor</i>	67	
<i>Lud. Kusterus</i>	109	<i>Pausanias</i>	15. 20. 29. 37. 87	
		<i>Jac. Perizonius</i>	102	
L.		<i>Sam. Petitus</i>	95	
<i>Fr. Adolph. Lampius</i>	18. 21. 22.	<i>Seb. Pfochenius</i>	71 bis 90	
24. 25. 31. 36. 37. 54. 55. 58. 60.		<i>Varin. Phavorinus</i>	84. 85. 86. 95.	
84. 92. 105			102. 106	
<i>Joach. Langius</i>	45. 56	<i>Philo</i>	56. 70. 72. 89. 101	
<i>R. Jac. Jeh. Leo</i>	49. 50	<i>Philostratus</i>	82. 86	
<i>Mart. Lipenius</i>	36	<i>Phocas</i>	6. 42	
<i>Just. Lipsius</i>	29. 75	<i>Phrynichus</i>	68	
<i>Livius</i>	67	<i>Pindarus</i>	84	
<i>Longus</i>	101	<i>Plautus</i>	88	
<i>Lysias</i>	88	<i>Plinius</i>	12. 13. 14. 16. 17. 19. 22.	
			23. 24. 25. 26. 32. 42. 43. 75	
M.		<i>Plutarchus</i>	10. 20. 22. 27. 29. 41.	
<i>Jo. Henr. Majus Fil.</i>	76		74. 86.	
<i>Manilius</i>	84	<i>Ed. Pocockius</i>	22	
<i>Jo. Marshamus</i>	87	<i>Jul. Pollux</i>	8. 28. 29. 75. 99. 100.	
<i>Martialis</i>	13. 21		102. 108	
<i>Henr. Maundrell</i>	5. 56	<i>Porphyrius</i>	14	
<i>Jo. Meurfus</i>	30. 99	<i>Ptolemaeus Ascalonita</i>	100	
<i>Maximilianus Miffon</i>	16			
<i>Moeris</i>	102	R.		
<i>Bern. de Montfaucon</i>	33	<i>Laur. Ramirefius de Prado</i>	108	
		<i>Ge. Raphelius</i>	72. 80. 81. 82. 87.	
N.			88. 90	
<i>Cabr. Naudæus</i>	30	<i>Hadr. Relandus</i>	4. 8. 10. 23. 28.	
<i>Jo. Nicolai</i>	75		51. sq. 93	
			de	
		P 2		

I M D E X I.

de la Roque	6. 10. 45. 56	Suidas	8. 11. bis. 23. 30. 41. 69.
Albertus Rubenius	67		72. 75. 79. 84. 86. 87. 90. 95. bis.
Rufinus	38. 54		99. 103. 106
S.			
Claud. Salmafius	6. 88. 103		
R. Salomo Ben Melech	34	Theocritus	46. 100
Casp. Sanctius	7	Theodoretus	90
Jo. Saubertus	49	Theognis	86
Christ. Lud. Schlichterus	56. 59. 73	Theophrastus	8. 13. 14. 16. 22. 32.
Eralmus Schmidius	93		33. 37. 41. 42. 52. 56.
Christian. Schœtgenius	73. 82	Thomas Magister	68. 105. 106
Scholiasfes Æschyli	99	Sal. v. Til	39
Scholiasfes Apollonii	85	U.	
Scholiasfes Aristophanis	30. 84. 86.	Varro	23
	101	Virgilius	16. 21. 23. 43. 95
Scholiasfes Callimachi	86	Camp. Vitringa	7. 13. 18. 22. 47.
Scholiasfes Homeri	17. 29. 102		49. 56. 84
Scholiasfes Theocriti	23	Horatius Vitringa	88. 90
Jo. Conr. Schwartzius	68. 71. b.	Vitruvius	13. 15. 32. 43
	72. 77. 79. 80. 81. 88	Io. Vorstius	73
Jo. Henr. von Seelen	55	H. Vossius	88
Seruius	21	Io. Henr. Ursinus	9. 13. 18. 31.
Mof. Solanus	90		34. 37. 38. 51
Christoph. Sonntagius	59	W.	
Godofr. Sopingius	66. 70	Io. Wandalinus	83
Sophocles	106	Ge. Wolfg. Wedelius	43
Ez. Spanhemius	5. 11. 29. 39. 41.	I. C. Wichmannshausen	5
	66. 70. 84. 86. 94. 100. 101. 103	Io. Christoph. Wolfius	37. 71. b.
Frid. Spanhemius	5		73. 77. bis. 79. 80. 82. 83. 84. 88.
Jo. Spencerus	75		89. 90. 105
Thom. Stanlejus	79	Christoph. Wollius	68
Stadius	12. 25	X.	
Stephanus Byz.	4. bis 5. 41	Xenophon	15. 27. 28. 75. 106
Kilian. Stobœus	108	Z.	
Strabo	4. 25. 26. 27. 53	Petrus Zornius	75
Suetonius	89		
Io. Casp. Suicerus	69		

IN-

INDEX II.

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

<i>GENESIS.</i>					
VI.	14.	16	VI.	5.	81. 58
XXXVII.	1.	78	VII.	7.	58
<i>EXODUS.</i>			VIII.	8.	5
IV.	19.	71. b.	XV.	23.	54
	25.	107	XX.	4.	72
XII.	22.	67	XXIII.	13.	74
XXIII.	10.	68	<i>3. REG.</i>		
<i>LEVITICUS</i>			VI.	15.	43
IV.	17.	67	22. 31. 32. 33.		34
XXVII.	32.	66	34.		19
<i>NUMER.</i>			IX.	10. 11.	43
IX.	10.	65	X.	11. 12.	35. 39
XVI.	5.	71	XIII.	32.	79
XXIV.	6.	53. 58	XVI.	15.	79
	8.	58	<i>4. REG.</i>		
<i>DEUTERON.</i>			XII.	11.	72
III.	9.	20	XIX.	23.	19
III.	19.	83	<i>1. PARALIP.</i>		
XIII.	6.	77	XVII.	1.	58
XXII.	9.	68	XVIII.	17.	69
XXVI.	5.	66	XXIX.	29.	79
<i>JOSUA.</i>			<i>2. PARAL.</i>		
IX.	16.	83	II.	8.	7. 37
XV.	4.	68	IX.	10. sqq.	31
<i>1. REG.</i>			XXVI.	10. 11.	35
I.	3.	72	XXVIII.	11.	70
XVII.	5.	29	III.	7.	70
			<i>ESDR.</i>		
			III.	7.	69
			P 3		
			NE-		

INDEX II.

<i>NEHEM.</i>			<i>ESAIAS.</i>		
VII.	15.	34	X.	19.	65
VIII.	15.	34	XIII.	22.	99
<i>JOBI.</i>			XIV.	12.	107
III.	1.	72	8.	19.	19
XV.	7.	93	XXII.	6.	45
XVIII.	17.	65	XXVIII.	22.	99
XXII.	4.	81	XXX.	23.	68
XXVIII.	17.	101	XXXII.	12.	68
<i>PSALM.</i>			XXXIV.	2.	66
XII.	3.	69	XXXV.	2.	13
XVII.	6.	108	XXXVII.	24.	19
XXXVIII.	6.	65	XL.	20.	15
XLIV.	3.	105	XLI.	19.	13. 33. 47
L.	13.	71. b.	XLIV.	14.	11. 15. 53
LXXXII.	3.	69	LV.	13.	22
LXXXVIII.	4.	72	LX.	13.	7. 12. 45
XCIII.	5.	61	<i>JEREM.</i>		
CIV.	16. 17.	19	II.	2.	99
CXXXVI.	9.	73	XV.	8.	84
<i>PROVERB.</i>			XVII.	16.	73
I.	9.	105	XXXIII.	13.	66
III.	22.	105	XLVIII.	16.	72
VII.	5.	106	L.	12.	84
VIII.	6.	72	<i>EZECH.</i>		
X.	33.	106	XII.	16.	65
XXX.	26.	106	XX.	37.	66
<i>ECCLESIAST.</i>			XXVII.	5.	19. 20
XII.	4.	65	12.	65	
<i>CANTIC.</i>			XXXI.	3. sqq.	53
I.	17.	43	XXXI.	8.	19. 20
III.	9.	43. 55	16.	53	
IV.	11.	60	1.	49	
			16.	5	
			<i>DANIEL.</i>		
			6.	59	
				II.	

LOCORUM S. SCRIPTURÆ.

II.	14. 15.	69	XXVII.	30.	52
	<i>HOSEAS.</i>		XL.	1.	70
II.	20.	71		19.	106
X.	13.	68	XLI.	24.	105
XIV.	8.	10	XLII.	6.	66
	9.	22. sq.	L.	7.	70
	<i>JOEL.</i>			10.	20
II.	20.	92	II.	3. <i>ESDR.</i>	
III.	18.	48. sqq.	II.	18.	65
	<i>AMOS.</i>		IV.	39.	70
V.	26.	93	I.	1. <i>MACCAB.</i>	
	<i>MICHAS.</i>		VI.	40.	68
III.	2.	72	IX.	35.	29
VII.	3.	71	XIII.	65.	66
	<i>NAHUM.</i>			37.	67
II.	4.	25	I.	2. <i>MACCAB.</i>	
	<i>ZACHAR.</i>		III.	35.	71
III.	9.	50	IV.	6.	70
XI.	2.	19	IV.	2.	70. b.
	<i>SAPIENT.</i>			28.	71
VII.	15.	69	IX.	39.	69
	<i>TOBIAS.</i>		IX.	20.	69
II.	3.	65			
	<i>SIRACH.</i>				
VII.	19.	70			
X.	19.	68			
XVII.	2.	66			
XXIV.	13.	6. 20			
	20.	106			
			<i>SUSANNA HISTOR.</i>		
			verf.	15.	52
				<i>MATTHÆUS.</i>	
			II.	16.	100
				20.	71. b.
			VI.	33.	71. b.
			IX.	23.	75
			XI.	16.	65
			XX.	21.	69
			XXIII.	7.	65
				37.	84
			XXV.	34.	70. b.
					XXVI.

I N D E X II. LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

XXVI.	9.	68	XV.	3.	93
	74.	89			
	<i>MARCUS.</i>		IX.	2. CORINTH.	
V.	38.	75		10.	68
VI.	56.	65		<i>EPHES.</i>	
VIII.	31.	83	V.	27.	61
X.	30.	83		<i>PHILIPP.</i>	
XII.	38.	65	III.	20.	77
	<i>LUCAS.</i>		IV.	22.	89
I.	28.	83		1. THESSALON.	
III.	4.	80	IV.	15.	79
VI.	22.	78		2. TIMOTH.	
XI.	16.	72	II.	19.	71
	43.	65		<i>TIT.</i>	
XVI.	27.	67	II.	14.	70
XX.	46.	65		2. PETR.	
	<i>JOHANNES.</i>		I.	19.	72
X.	34.	85		<i>HEBR.</i>	
XII.	34.	85	IV.	16.	50
XV.	25.	85		1. JOHANN.	
XIX.	34.	56	V.	6. 8.	56
	<i>ACTOR.</i>			<i>APOCALYPS.</i>	
XX.	24.	81	VII.	17.	51
XXI.	20.	70. b.	XVIII.	12.	37
XXVIII.	7.	83	XXI.	18. 21.	102
	<i>EP. AD ROMAN.</i>			27.	107
I.	24. 28.	90	XXII.	1.	50
IX.	28.	99		15.	107
XI.	3.	71. b.			
	32.	96			
	1. CORINTH.				
VII.	25.	69			

IN-

INDEX III. VOCUM HEBRAICARUM.

אלגומים	pag. 33. lqq.	מתלעים	26
אלמוגים	33. lqq.	קרון	55
אפריון	55	רענן	22
כורית	18	עץ שמן	34
כרוש	18	שטה	47
ברות	18	תאשור	12
כרותים	43	תדהר	8
חבליים	408	תרוח	9
כיון	93		

INDEX IV. VOCUM ET PHRASIUM GRÆCARUM.

Asteriscus * additus notat, quod voces vel in Speciminibus
Novi Thesauri Philologici extra literarum seriem, vel
in Exercitatione de Lignis Libani ex-
ponantur.

	A.		Δ.	
ἄγορα		65	Διάδοχος	69
ἄλυσιδωτοὶ θώρακες *		29	διάφορον	70
ἀριθμὸς		65		
	B.		E.	
βαίη sc. ἐσθῆς		67	ἐπιγινώσκω	71
βάπτω		67	ἐτοιμάζω	71
βληχερόν *		23	ἐχεπευκὲς *	17
	Γ.		Ζ.	
γέννημα		68	ζηλωτής	70. b.
γνώμη		69	ζητέω	70. b.
			Q	·H' γε-

I N D E X I V.

Ἡγεμονικός	H.	71. b.	Νόμος	ibid.
ἡμέρα		72	Νομός	86
ἡμέρα ἀγαθὴ		73	Ξεσός	87
ἡμέρα μεγάλη		ibid.	Ξύλον	88
ἡμέρας sc. μέρας		ibid.		
	Θ.		Ὀικία	88
Θηρίον		74	Ὅτι	89
Θορυβεῖσθαι *		75		
θόρυβος		ibid.	Π.	
θύρα *		9. 11	Παραδεισος *	92. sq. 95
	K.		Παραδίδωμι	90
Ἰλεως		76	Παραδίδωμι sc. ἑμαυτὸν	91
Ἰλεως γίνομαι		ibid.	Παραδίδωμι καρπὸν	ibid.
Ἰλεὺς εἰμι		ibid.	Πεύκα *	8
Ἰσος		76	Πεύκη *	39. sq.
ἐξ Ἰσος sc. μέρας		77	Πεύκης τρόπον *	41
			Ποικίλοι χιτῶνες *	28
			Προτέλεια *	99
	K.		πρῶτον pro πρότερον	93
Καλαβιβάζω		77	πρῶτος	92
Καλαφέω		78	πτέρις *	23. sq.
Κύκλοι *		102		
Κυπάρισσος *		18	Ρ.	
			ῤαιφάν	93
			ῤηγνύω & ῤήγνυμι	95
	A.			
Λόγον ἔχω		81	Σ.	
Λόγον ποιέομαι		ibid.	Στρεπτός χιτῶν *	29
Λογοποιός *		79	Συγκλείω	96
Λόγος		78	Συντελέω	97
Λυσίς *		82	Συντελέω λόγον	99
Λύω		81	Συντετελεσμένα πράγματα	ibid.
	M.			
Μετὰ		82	Τ.	
Μήτηρ		84	Τελείσθαι *	99
	N.		Τελείωσις	ibid.
Νεώτερος		85	τέλος *	ibid.
			Τριετής	100
			Τριετής *	ibid.
				T. Ἰσ.

VOCUM ET PHRASIUM GRÆCARUM.

Γαλθ	Γ.	101	Χρυσίον ἄπυρον	07
Υελθ		102		Υ.
Υπερασπίζω		ibid.	Ψεῦδοθ	107
	Φ.		Ψήφθ	107
Φθάνω		103		
Φωλιδατοὶ θώρακες *		29	Ωδιν	108
Φωτίζω		103	Ωδίνεας ἔχω	110
	Χ.		Ωμία	ibid.
Χάρις		103		

INDEX V. RERUM.

A.		Cedrinum lignum, quid in templo
<i>Abietes</i> in Syria defecerunt	32	præfiguraverit 60
<i>Abietum</i> ligna navibus apta	ib.	<i>Cedris</i> usi sunt ad simulacra deo-
<i>Animalia</i> in vexillis olim repræsen-		rum 15
tata	74	<i>Cedrorum</i> diversæ species 12
<i>Arca Noachi</i> e lignis cupressinis		<i>Cedrus</i> putredini non obnoxia 13
condita.	16	<i>Cerasus</i> , urbs Ponti, a cerasis di-
<i>Aurum incoctum</i>	107	cta 4
B.		<i>Chermon</i> , mons cupressos produ-
<i>Babylonia</i> , quænam ligna ferat	25	xit 20
<i>Barathena</i> , vel Barathana, urbs Ara-		<i>Clypei</i> rotundi 102
biæ, a cupressis dicta videtur	5	<i>Clypei</i> sedentibus sub illis tutamen
<i>Berthai</i> urbs a cupressis videtur		erant ibid.
denominata	ibid.	<i>Comparativus</i> pro positivo 85
<i>Berythus</i> urbs, unde nomen ha-		<i>Crystallus</i> apud Æthiopes effodi-
beat	4. sq.	tur 102
C.		<i>Cultri</i> silicei 108
<i>Cedri</i> in paradisis optime crescunt		<i>Cupressina</i> ligna ad templa & si-
	52. sq.	mulacra deorum gentilium ad-
<i>Cedri</i> in Judæa a Salomone plan-		hibita 14. sq.
tata	54	<i>Cupressini</i> ligni nitor, quid in tem-
<i>Cedri</i> , an in Arabia inventæ	57	plo Hierof. præfiguraverit 61
<i>Cedri</i> valde crassæ	56	<i>Cupressus</i> adversus cariem firma
<i>Cedrinum</i> lignum odoratum	46 sq.	13. 16
		Q 2
		Cupres-

I N D E X V.

<i>Cupressus</i> odore violenta	23	ων	76
<i>Cupressus</i> semper viret	22	ως	77
<i>Cupressi</i> admodum proceræ	20	<i>Etam</i> fons	49
<i>Cupressi</i> perticis & hastis adhibitæ	25	F.	
<i>Cupressi</i> in Babylonia inveniēban- tur	25	<i>Feretra</i> Pontificum Romanorum e lignis cupressinis parantur	16
<i>Cyparissæa</i> & <i>Cyparisseis</i> , urbes a cu- pressis dictæ videntur	5	<i>Filice</i> serpentes fugantur	24
<i>Cyparissus</i> , urbs Phocidis, a cu- pressis dicta	ibid.	<i>Fons</i> in sancto sanctorum	50
D.		G.	
<i>Diana</i> Ephesiæ & Scilluntiaë si- mulacrum cupressinum	15	<i>Galbanum</i> , unde appellatum	23
E.		<i>Galbanum</i> , grave odore	ibid.
<i>Ebusus</i> insula	35	<i>Galbuli</i> , unde dicti	ibid.
<i>Elais</i> , urbs Phœniciaë, ab oleis ita dicta	4	<i>Græca</i> lingua propago orientalis	18
<i>Ellipses</i> vocum		I.	
ἀπό	67	<i>Ida</i> , mons Phrygiæ, fontibus abun- dat	53
βραχεῖς	65	K.	
γενέθλιον	72	<i>Kedron</i> torrens a cedris dictus	51
διὰ	73	<i>Kedron</i> , loca circa eum amœnissi- ma	54
ἐαυτῶν	91	L.	
εἰη ὁ Θεός	76	<i>Lampsacus</i> , urbs, πτύσεια dicta, & unde	4
εἰς	65. 72	<i>Lapide acuto</i> pro ferro olim usi sunt	108
εἰς θάνατον	91	<i>Libanus</i> cedros, cupressos & pinus produxit	4. 59.
ἐκ	68	<i>Libanus</i> fontibus abundat	53
ἐκάστην	73	<i>Ligna</i> , ad templum Hierosolymi- tanum adhibita, Christi & Ec- clesiæ Christianæ typum habue- runt	54
ἐσθῆς	67	<i>Ligno</i> olim in carcere captivorum pedes constringebantur	88
ἐπὶ	83	<i>Loricæ</i> squamatæ & catenatæ	29
θάνατον	98	M.	
κατὰ	54. 69. 104	<i>Miletus</i> , urbs Cariaë πῖσσοα dicta, & unde	4
μέρῳ	73	<i>Milites</i>	
ἐλίγας	65		
πρὸ	93		
τί γέγονεν, vel ἐστὶ;	90		
Φωνήν	95		

ADDENDA
RERUM.

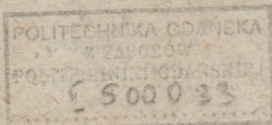
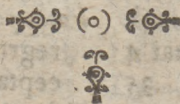
<i>Milites Medorum & Persarum,</i> aliorumque populorum vesti- mentis puniceis & rubris vestiti 26. sqq.	<i>Saturnus,</i> rex Phœnicum, in Sa- turni stellam consecratus 94
<i>Munach,</i> accentu Hebr. voces con- junguntur 59	<i>Senir,</i> mons, idem qui Chermon 20
O.	<i>Susa,</i> urbs Persiæ, unde nomen habeat 4
<i>Ophir</i> 35	<i>Serpentes</i> loca fragrantia amant, & gravi odore fugantur 23
P.	<i>Sideribus</i> nomina regum olim im- posuerunt 94
<i>Palmata vestis</i> 67	<i>Signa militaria</i> animalia olim exhi- buerunt 74
<i>Pecus</i> olim numeratum, antequam in stabula reductum 66	<i>Simulacra</i> deorum gentilium e li- gnis cedrinis & cupressinis 14. sq.
<i>Persæ</i> multa a Medis acceperunt 27	T.
<i>Picea</i> adultis radicibus regerminat 42	<i>Teca</i> lignum 38
<i>Pinea resina</i> præstantiores in insula <i>Pityusa</i> 35	<i>Thuris</i> frutices in Libano 6
<i>Pinei ligni</i> albedo, quid in templo Hierof. præfiguraverit 61	<i>Thyimum</i> lignum 37
<i>Pinus</i> Baccho sacra 10	U.
<i>Pinus,</i> inde faces olim paratæ 8	<i>Vestibus puniceis & rubris</i> milites populorum quorundam vestiti 26. sqq.
<i>Pinus</i> adversus cariem firma 13. 16	<i>Vestis</i> palmata 67
<i>Pinus</i> in aqua falsa diu durant. ib.	<i>Vexilla</i> animalium effigies olim ex- hibuerunt 74
<i>Pinus</i> in montibus potissimum in- veniuntur 42	<i>Vinum Libani</i> suavissimum 10
<i>Pinus</i> adultis radicibus non reger- minat ibid.	<i>Voces peregrinæ</i> una cum rebus pe- regrinis gentibus quibusdam ceptæ 55
<i>Pityea,</i> urbs, unde nomen habeat 4	<i>Urbes</i> ab arboribus & plantis de- nominatæ 4. sq.
<i>Pityusa</i> 35	Y.
<i>Positivus</i> pro comparativo 93	<i>Tvica</i> 35
S.	
<i>Sarages,</i> qualis vestis 28	
<i>Sarapis,</i> qualis vestis ibid.	

[CORRI-

CORRIGENDA ET ADDENDA.

- Pag. 33. lin. 14. sq. pro βεάθου-reponendum puto. ita lege: βεάθου. Et-
enim pro βεαυθαία, - reponendum puto βεάθου διδασκα.**
- P. 48. not. lin. 1. pro Pdlæst. leg. Palæst.**
- P. 53. lin. 5. a fin. post 414. adde: (Conf. & HESYCHIUM in Πολυ-
πίδακα, & Πολυπιδάκx Ἰδης.)**
- P. 55. lin. 14. pro dedicerint leg. didicerint.**
- P. 60. lin. 7. pro ΠΠΠ leg. ΠΠΠ.**
- P. 67. pro DEMSTERUM leg. DEMPSTERUM.**
- P. 69. lin. 29. pro ὁμοψάφx leg. ὁμοψήφx.**
- P. 71. lin. 13. pro Et leg. Of.**
- P. 71. lin. 8. a fin. post præparo adde: destino, & lin. 6. a fin. post Gen.
24, 14. adde: ταύτην ἡτοιμάσας τῷ παιδί σx τῷ Ἰσαακ, hanc desti-
nasti seruo tuo Isaac. Vid. & v. Et rursus post 44. adde: Ita Tob.
6, 19. σὺ αὐτῇ ἡτοιμασμένη εἰ, vel, ut. Al. rectius, σοὶ αὐτῇ
ἡτοιμασμένη ἦν ἀπὸ τῶ ἀίων, tibi illa destinata erat ante seculum.**
- P. 76. lin. 17. pro εἶτε leg. εἶπε.**
- Ibid. lin. ult. pro παλαιῖται leg. παλαιῖται.**
- P. 83. lin. 7. a fin. post quinto adde: Conf. & Luc. 2, 46.**
- P. 94. lin. 13. a fin. distingue ita: nomina eorum imponentes sideribus,
εστ & c.**

FINIS.

TRNA

